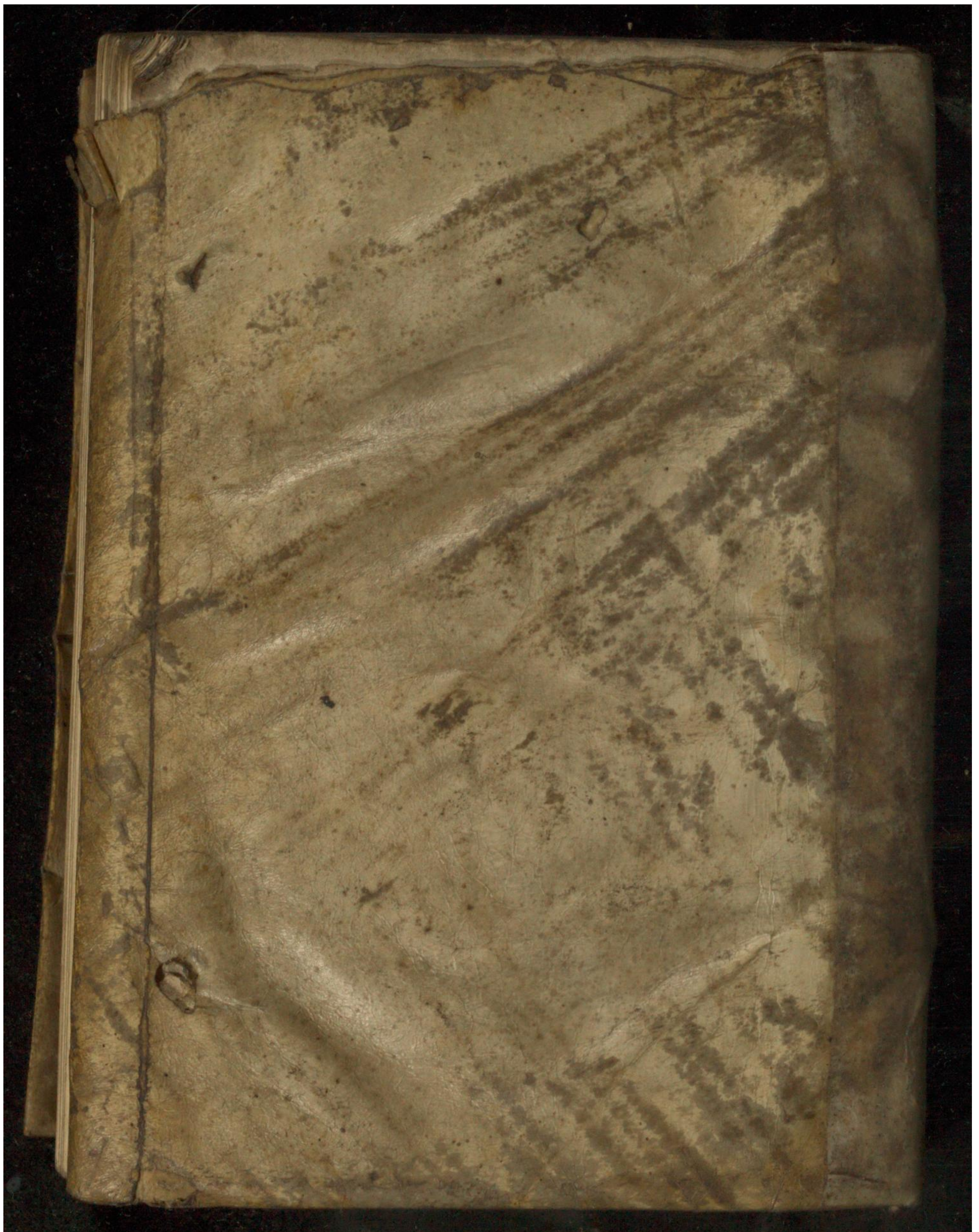
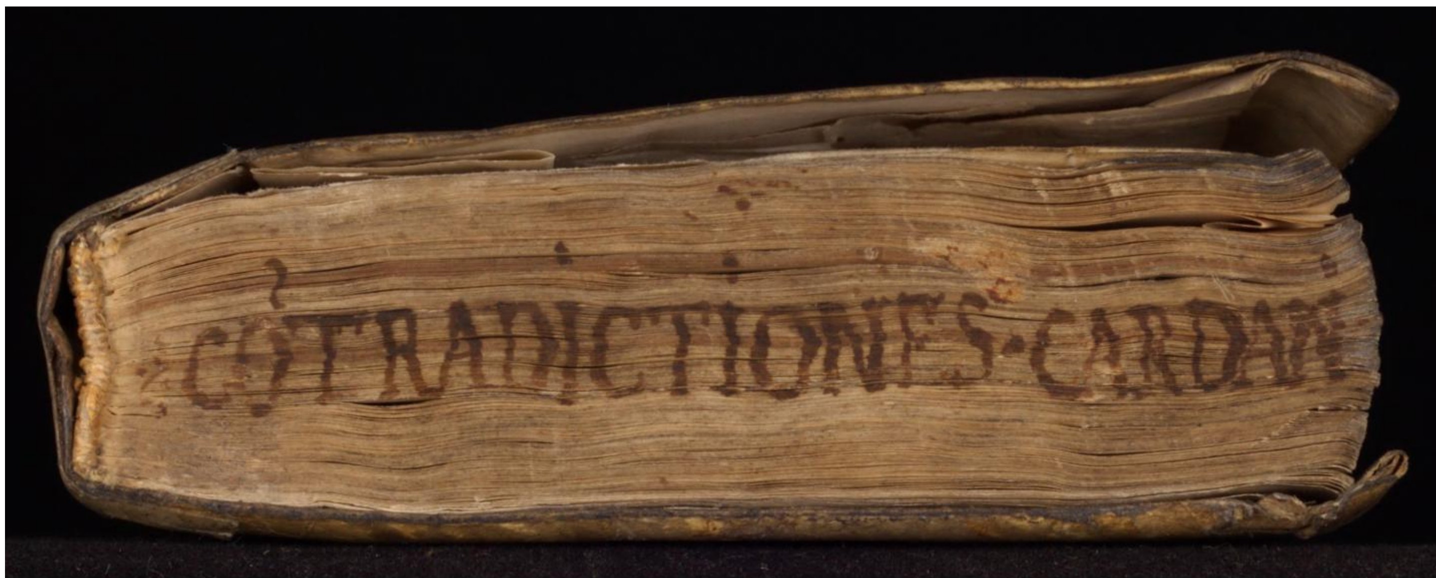
Consultationum 108

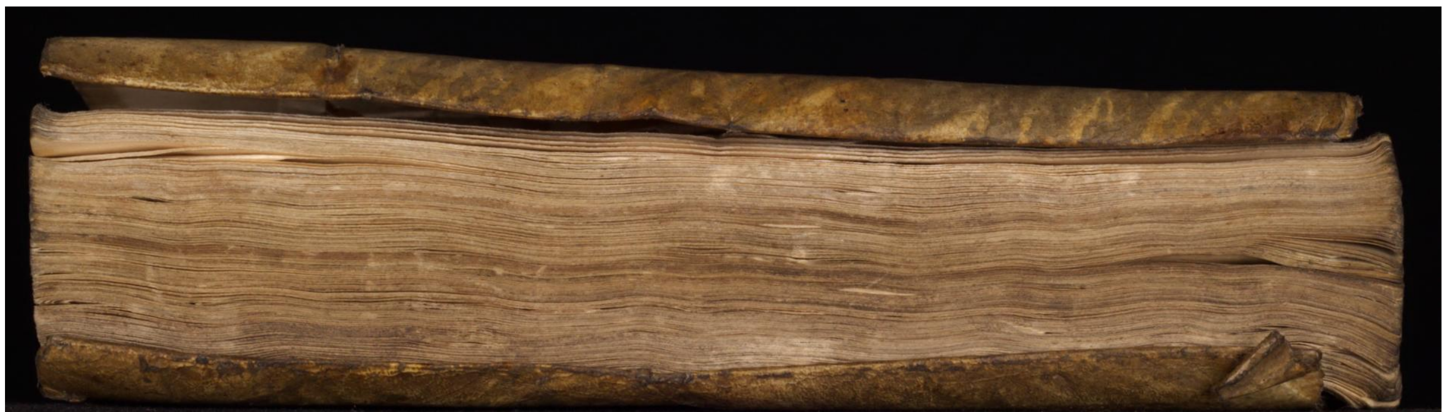
Cardanj

CARDANO
1545

CŌTRADICTIONES·CARDAN

Emps 20 maij 1545 pr. ... 12

CONTRADICENTIVM MEDICORVM LIBER

Continens contradictiones centum octo.

Hieronymo Cardano medico Mediolanensi Authore.

Indicem contradictionum in fine reperies.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1545.

AMPLISSIMIS, PRVDEN-tissimisq; ac honestissimis Cæsaris Senatoribus Mediolanensibus Hieronymus Cardanus medicus Mediolanensis. S. P. D.

I quo olim Patres Cõscripti, in coronandis certatoribus tota Græcia, nunc mortales oẽs iudicio vterentur: certe nullũ aut admodum paruum, in eligendis viris errorẽ admitterent. Neq; enim opinione quenquam, aut uulgi studio, sed quẽ exitus ipse uictorem cursu, luctáue, seu pancratio ostẽdisset, coronabãt. Cũ nec sensibus ipsis firmius, nec experimento clarius, nec euẽtu ipso maius testimonium haberi possit. Quo fit ut qui his cõfidunt, nõ famæ leuitati, non inuidorum calũnijs, sed rebus ipsis uelut in solis luce, manifesto se exhibentibus, inniti uideantur: ac ea de causa, iustissimã soli posse ferre sententiam. Quòd si in tam leuibus cãis, tantũ diligentiæ antiquitas impendere solebat, quid rogo in his deligendis, quibus sine, hominũ genus nullo modo, aut saltẽ non cõmode uiuere põt: Dico aũt professores, ac medicos, in quorum arbitrio, eruditio, uita, ac ualetu-

do, tum opes ipsę, summa mortalium bona, posita sunt. Et quãq̃ in his constituendis, maxima semp̱ laus vestra fuerit: nulla tñ maior esse põt, quàm ut à uobis eruditi, eleuentur, tueantur, ac foueantur. Etenim beneficiũ vestrum, quo sanctissime nõ solum, sed ẽt prudẽtissime patriam nostrã gubernatis, quãq̃ ingens sit, ac admirabile: non tñ regni fines, non seculum hoc, excedere põt. Et ut penè dixerim, ẽt cum ipsa uita extinguitur. At si bonis literis, manus vos ipsi dederitis, incredibile est, quantã vtilitatem mortaliũ generi afferatis. Quã longe, lateq́; pateat, vestrũ hoc liberalitatis, atq; prudẽtię testimonium. Neq; enim ætas vlla doctoꝝ virorum monumentis iniuriã afferre põt: nec vlla prouincia illis carere velit. Deniq; si ad laudẽ res etiam referri debet: quã illustrior est Stagira vicus pusillus, ob vnius Aristotelis laudẽ, multis Macedonię non solũ, sed ẽt Asiæ magnis vrbibus. sic Pergamus, sic Cous. atq; aliæ multę sapientũ viroꝝ patriæ solũ nomine celebres. Ergo quonã pacto id facere licet? nisi prius in electione antiquos, ne aberremus, imitemur. Deinde electionẽ ipsam fauor vr̃ con

ſequatur. Sed ſi alterũ horum deficiat, nihil pficitur. electionẽ cõſilium iuuat: in exequẽdo opus eſt volũtate. At in conſilio experimentũ iam tutiſsimũ eſſe oſtendimus. experimento doctorꝫ virorũ quatuor ſunt neceſſaria: horũ maximũ eſt, vt legẽda ſcribere norint: proximũ huic vt profiteri ac docere ſciant: tertiũ vt exercitatione valeant: vltimũ vt diſputationibus ſint aſſueti. hæc aũt ſic ſe habere vel diſcendi ordo docet. nam vt primũ in ſcholis proficimus, diſceptare adoleſcẽtes incipere ſolemus. vbi vero eruditiores euaſimus, & ætate cõfirmati, exercemur ope in ipſo, medẽdi, aut cauſis patrocinandi. at publice profiteri feliciter, paucis admodũ conceſſum. verũ legenda ſcribere, rara auis eſt: quãuis multi ſcribant, argumentũ potius ſtultitiæ ſuæ, quàm quæ alij inſpicere dignẽtur. hoc aũt ideò eſt, quòd qui ſcribunt doctos docere debent: qui profitentur, adoleſcentes & inexpertos: ergo tanto difficilius eſt, bene ſcribere, quã bene profiteri, quãto docti eruditione adoleſcentibus nuper initiatis præſtant. tñ preſertim cum ẽt inter coęquales inuidię ſtimulus repugnet. ob id mortuorꝫ tantum la

bores extollunt:nisi quid adeò excultũ sit, vt li-
uoris tentiginẽ, verecũdia ob operis ipsius excel
lentiã,contineat.Itaq; si vnq̃ alios,huius tã pul-
chri facti desiderium tenere potuit, vos maxi-
me nunc p̃res conscripti solicitare debet.nã prę-
ter rei ipsius magnitudinẽ, in qua hominũ saluti
prospicitur:quæ tanto etiã Regum ipsoꝝ p̃tãte
maior est,quãto maius est posse vitã dare, quàm
eripere: præter pacis tã diu à vobis desideratæ
insperatã alacritatem:& florentissimã tot libro
rum copiã: ac tantam hoc æuo linguaꝝ notitiã:
tantãq; è diuerso eruditoꝝ virorũ penuriã, vt
vix vnus aut duo Itali totidemq; Germani tẽpo
rum calamitati nunc resistant:eo ẽt in Italia nu-
per extincto,quẽ longa exercitatione eruditissi-
mum quisq; merito existimare certe debuit: Ma
ximũ accedit ex vestra promptitudine & singu-
lari virtute in fouendo, ex eruditione in eligẽdo
cõmodum. quoꝝ altero fermè oẽs,ambobus etiã
plures nõ hoc tantũ seculo, sed multis ẽt ab hinc
præteritis,caruere.Nempe pręter pręsidis ve-
stri egregiã laudem, anteactæ vitæ illustria fa-
cta, senectutẽ virtute adeò virentẽ,quisq; è vo-

bis tã claris animi dotibus insignis est, vt notissi
mus vel ob singulos, Europæ toti, vester iã ordo
sit. Quod nisi timerẽ, ne apud multos metã exces
sisse vestræ laudis viderer: quod extra mei ꝓposi
ti certe intentũ erat, nunc silẽtio prẹteriyssem. ve
rum cũ adulationis calũniam grauẽ, nõ nisi leui
calũnia alia effugere possim: paucoꝝ senatorum
conditionẽ, sic exprimã: vt intelligant oẽs quales
reliqui sint: qualisq; esse debeat is, qui meruit vt
vobis prẹficeretur. Ergo è vobis vnus fuit Frã
ciscus Sfondratus: in Gymnasio ꝓfessor: in reipu
blicæ administratione nulli secundus: nunc cardi
nalis. exẽplo ostendens, summã ẽt eruditionẽ, &
apud principes ac populos grãm pietati ac reli-
gioni nõ præponenda, sed ornamẽto esse debere.
Proximus ab eo ordine, sed è vobis vnus ille tñ
est Franciscus Taberna, memoria prudẽtia ex-
perientiaq; tractandi regni, tum legationibus ac
magistratu cum summa fide coniuncto clarus.
Est & Baptista Spetianus vir toga & armis in
signis: iustitiẹq; præfectus: de quo, præter non
vulgarem Grẹcarum ac latinarum literarũ pe-
ritiam ac legum, illud vere dicere quisq; potest.

Nemo malis peior: nemo bonis melior.
E nobis est Andreas ille Alciatus iurecõsultus: p̃rię non solũ nostrę, sed ęui ẽt maximũ ornamẽ tum. Mitto nũc Io. Angelũ Aricimboldũ Nouariẽsem Episcopũ academię moderatorẽ, humanitatis singularis: Egidiũ Bossium, scriptis suis, memoriã familię secũ posteris comendantẽ: Philippũ Castellioneũ atq; Amaniũ: Barbauariã integerrimos viros: tresq; cognomines inclytos Lampugnanũ, Casatũ, Crassum illũ, orando cognitũ: Cæsaris laudibus, vel potius panegyrico: totq; alios ẽt absq; toga illustres. nã vt nulla inuidia à me nunc p̃termittuntur: sic moderatius quoscũq; laudaui eos, q̃bus cũ vterer familiarissime. igit̃ ne temere in vobis spem meã collocasse videor: cũ ẽt in aduersis t̃pibus, adeò cõstanter rẽ literariã foueritis: & in diiudicãdo hoĩum ingenia, eruditionẽ, exercitationẽ, p̃stantiã, mẽte vr̃a ĩter mortales nihil possit esse diuinius. Quãobrẽ illud potius cogitare mecũ decuit, quonã pacto vel volũ tate saltẽ, erga talẽ ordinẽ gratus viderer. et quã q̃ difficile esset liuorẽ effugere, cũ tñ posteritatis recordatio occurreret, illud poeticũ succurrebat.

Virtutem incolumen odimus.
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Neq; tñ vel sic, fortunę nõ meliorem conditionẽ in dies experti sumus. eoq; magis gloriã spreuimus, quo plus, turbã hãc solo noĩe sapiẽ turgidã liuoris stimulis agitari sentiebã. legerã. n. apud Galenũ olim, quot quãtaq; ab æmulis Romę passus eẽt. quare quicqd minus illo ab eis perpetior, æqui, boniq; cõsulo. non enim ignoro, vel in arte nr̃a inuidiã: vel imperitoꝝ conspirationẽ, aduersus eos qbus se pares esse nõ putãt. Quãobrẽ nec artẽ ob id deserere, nec illos ob calũniam vlcisci æquũ duxi. Sed felici quadã inimicoꝝ oĩum, tãq̃ nullius precij hominũ, obliuione fretus, ad mortaliũ cõmoda me cõuerti. simul ẽt sperãs eos qui nõ omnino essent insanabiles, his nr̃is laboribus, in ęgroꝝ cõmodum posse iuuari. Nihil enim cũ sit eruditis difficilius, & in ope ipso pcipiti psertim occasioni cõiuncto periculosius sniaꝝ contrarie tate: ope pciũ fore existimaui, vt q̃ vtilissima essent, aut scitu iucũdissma in vnũ cõferrẽ, si qñ in eis celebres authores dissiderẽt. Sed cũ opus immẽsum euasisset, ĩ duodecim libros illud dissecui.

vt ſic minus mihi eſſet laborioſum, & legentem adeò nõ fatigaret. & quãq̃ laboris ac tp̃is nõ pa rũ impẽderim: credo tñ his, nõ inferiorẽ mortali bus futurã ob hęc ipſa vtilitatẽ. Cũ.n.diu, ac bñ viuere ideſt inculpata valitudine, hoĩbus ſint p̃ci pua huius vitæ dona: in horũ altero aliq̃d nõ con tẽnendũ, in reliquo ẽt magnũ pręſtitimus auxi-liũ. in q̃bus enĩ ſumus ſcopũ aſſecuti, in his deſide rio nihil relictũ eſt. vbi aſſequi nõ licuit, anſam p̃buimus vt aliȷ nõ tã facile ꝑficere poſſent nego tiũ, quã neceſſario ẽt qui doctrina p̃ſtant, aggre-di cogerent. vnde in vtroq; cõſilio & capeſſendi, & cõplendi vtilis illis ero. Verũ qui añ nos fue-re, quàm leuiter, atq; oſcitãter hęc tractauerint, pręter vnũ Conciliatorẽ, ac in diſſectione Veſſa liũ: in paucisq; admodũ aliȷs Fucſiũ, cũ Ferrariẽ ſibus, non eſt cur recitẽ. vix enim vel verbo à re liquis omnibus adiutus ſum. atq; vtinã non plus in legendo iacturæ, quàm in ſcribendo cõmodi eſſem cõſecutus. Et quãq̃ longe facilius, quorũdã more antiquoꝝ opinionibus acq̃eſcendo, hũc tum cęteros libros abſoluiſſem: q̃a tñ ſeriã nimis rem agimus, et in qua vita hoĩum periclitat̃, nõ p̃hoꝝ

nugę, aut pcepta oratoria, diligētius in singulis, cū res id postulat, rōnem euidentē requirimus. Nam qđ ad Arabes attinet, cū falsas Galeni plerūq; sequātur interpretationes, cęcutire ēt in manifestis, quod & alij ante nos aīaduerterunt, luce ipsa clarius est. Hippocrates cōcisus, & ob id vetustatē ēt suspectus in multis, in alijs exesus, sępe plus nobis affert negotij, q̄ꝫ auxilij. Paulus perbreuis est, & nihil ferme extra Galenū adducit. Aetius varius, ac quasi expugnātibus constat: cū eos sequať, quos iā Galenus dānauerat. et si in eo ēt iudiciū probemus, nullā tñ dictoꝝ suoꝝ rōnē ostēdit. Oribasio melius est carere, nisi ēt quicqđ nuncvsq; habemus boni, qđ tñ quidā facere solēt, in cōtrouersiā reuocare velit. Latinis quoꝝ Celsus princeps est, nulla est authoritas, nisi pro nominū interpretatione. vnica igiť in Galeni iudicio spes relinquebať. sed huius ēt maxima operū pars, antiquitate intercidit: & q̄ supersunt sæpe euariāt: & ipse vt existimo, cū medēdo plurimū occuparet, ac multa scribere vellet, non satis sibi cōstat. cuius rei euidēs est testimonium, quòd toties de eadē re scripserit. quorsum enī ad eūdē sę-

de Celso

pius redire laborē, nisi quēadmodū ēt Suessano, & qbusdā alijs accidit, q̄ prius scripta essent, iudicio ꝓprio dānarent. Sed vel sic tñ, poterat nobis oīs litis esse volūtarius iudex, si nō in dissectionibus liquidò apparuisset, cōstanter illū tanq̄ visa, cōtradicēdi studio affirmare, q̄ nec vidisset oīno, nec vera essent: vt iā nos nō Vessalio credentes, sed oculis nr̄is, nō de iudicio qđ sæpe contigerat, sed de fide dubitaremus. quāobrem illius p̄ceptū, quo cōtra alios vtit̄ secuti, q̄ dubia visa sunt, rōnibus subijcere tentauimus. iniustū vero duxi, si id in medicorū Principe ausus essem, in alijs aūt omitterē ob negligentiā. Quare in cunctis rōne duce p̄ter ēt authoritatē vsus sum: vt si ea cū illorum sn̄ia cōsentirer, firmius esset iudiciū: si repugnaret, nr̄a opinione recitata, integrā lectoribus eligēdi q̄ magis placeret, facultatē relinquerem. Quòd si qs querat, non me tā expresse aliqñ declarasse q̄ sentiā: breuitatis id sciat esse vitiū, nō volūtatis. Solēt enim qdā nr̄a ætate, quod ēt Pōponatius iure reprehēdebat, quatuor ex inuētis, totū vnū volumen, atq; id ēt ingens velle conficere. quod cū mihi consiliū absurdū maxime displi

Pōponatius

ceret, effecit, vt aliqñ breuior euaserim quã vel lem. Sed tñ nulla in parte, quãuis vel diuisus, vel ẽt paulo obscurior, sensus nõ patet. Hoc igit' qualecunq; fuerit munus vobis dedico atq; ẽt mitto. qđ si p vr̃a dignitate exiguũ est, nõ aliter melius, vr̃ę humanitatis, & meę de vr̃a moderatione cõfidẽtiæ, exemplũ patere poterat. et sit modo quãtũcunq; pusillũ, non tantũ pro viribus meis q̃ maius efficere non pñt, sed ẽt pro volũtate quę erga vos prona est, magnũ fiet. cũq; ẽt vel vnus hõ, huius libri bñficio in vita seruat', cõtemnendus esse non põt. At nõ vnum, nec mille, sed innumeros, non solũ præsenti æuo, sed ẽt in posterũ, diremptis his litibus seruãdos, haud dubie spero. Cæterum cum vos amplissimis obstrictos negotijs sciam, ne longa oratio tediũ cum impedimento afferat, illud tantũ cum addiderim, rogare me Deũ Opt. Max. q; : vt vos sospites Cæsari patriæq; nostrę, quã inter tot tempoꝝ procellas, calamitatesq;, illi ac nobis, vestra cũ sapientia, & animi candore seruauistis, quãdiu esse velit: paucula'q; ad lectorẽ ipsum pro operis introductione, prę fatus fuero, rem ipsam aggrediar. Valete.

HIERONYMVS CARDANVS Medicus ad lectorem.

Ne te forsan lector curiose aut admiratio teneat, aut desiderium torqueat, cognoscendi argumenta cætero rum undecim librorum: tum præsertim cum tot tantaq́; uideantur hoc in primo contineri, ut uix ei qui ordinem non inspiciat reliquorum, uerisimile uideri posit totius operis hanc tam minimam esse partem: breui descriptione hic illa subiunxi. simul etiam ut intelligeres hunc librum ut & omnes alios eius argumenti seorsum posse legi: tum etiã cum cæteris in ordine collocari. pateretq́; ratio qua tot tamq́; diuersa iure merito in unum librum concurrere iungiq́; potuerint. Ergo primus hic liber primam partem habet Aphorismorum, initiumq́; secundæ, tum primi medicinalis artis quæsita. & si qua inter legendum proxima illis nobis occurrerũt. Quod etiam genus in reliquis ἐπίφυσι scribendi seruauimus. Secundus habet secundum & tertium medicinalis artis librum: postremasq́; Aphorismorũ quinq; sectiones: cum eo toto quod ex secunda derelictum erat. Tertius uero continet totius primi libri Auicennæ contrarietates: his exceptis quæ ad dissectionem pertinent: & ad conseruationem sanitatis: quæ in tertia eius particula descri pta est. Manifestum est igitur ad hanc pertinere libros de elementis Galeni: de humana natura: de naturalibus facultatibus: cæterosq́; eiusdem ut dici solet farinæ libros. Atq; sic trium lectionum circularem ordinem absoluimus, quæ matutina hora solent legi. Quartus autem continet primã

particulam quarti libri Auicennæ: atq; cum ea libros de differentijs febrium: primum ad Glauconem: decimum ad Almansorem. Quintus uero nonum ad Almansorem: totum tertium Auicennæ librum. libros Galeni de locis affectis: & extremos artis curatiuæ libellos: & continentia omnia fermè ipsius Rasis. Atque hoc modo duas lectiones quæ alternatim legi solent hora uespertina, tanquam ordine præcedētes dissolutis difficilioribus disputationibus compleuimus. Supererat & dissectio, quam etiā solent publice in academijs profiteri, ei igitur Sextum librum dedicauimus. Manifestum est autem quòd libri de usu partium & Anatomicarum administrationum, & Vessalij, ac aliorum huic contemplationi debentur. Septimo uero quicquid in quinq; ultimis continetur particulis quarti libri Auicennæ subiunximus. habet igitur & secundum ad Glauconem: & de uenenis tractationem, & chirurgiam totam. tum libros Hippocratis cū Galeni cōmentarijs de ijs quæ in medicatrina, de fracturis & de articulis. Octauus secundā particulam quarti Auicennæ habet. Prognostica prorrhiticaq; & quæcūq; ad medicinæ partem coniecturalem pertinent. Nonus simplicium medicamentorum difficultates continet. manifestum est autem luce clarius quos ille antiquorum libros amplectatur. ubi etiam de Manardo & Leoniceno non pauca habentur. Verum Decimus habet quintum Auicēnæ librum. libros etiam decem de medicamentis secundum locos: & septem de medicamentis secundum genera: de Theriaca utrosq;: de Antidotis. Vndecimus autem habet libros de alimentis, de tuenda sanitate. omniaq; quæ uel ad conser-

uandum sanos: aut neutra præseruanda aut etiã restauranda pertinent. Supererant præter hæc plura quæ adeo uaria & incerta erant, ut uix in unum ordinem redigi possent. ut libri Epidemiorum & magna pars libri de uictu in acutis: libri Hippocratis de morbis: alijq; innumeri: quos omnes in unum atq; eundem duodecimum & ultimum redegimus. Erat & eiusdem argumenti liber in quo Auerroes medicis penè omnibus contradicit. Sed hunc ut Auerroem ubi defendi meretur tueri possemus septẽ libris quibus eius septimum librum exponere decreuerã ita immiscui, ut non dissimilis ab alijs uideatur.

Lusimus inuentis varijs: legimurq́; per orbem.
Sed nunc ędendi seria tempus adest.

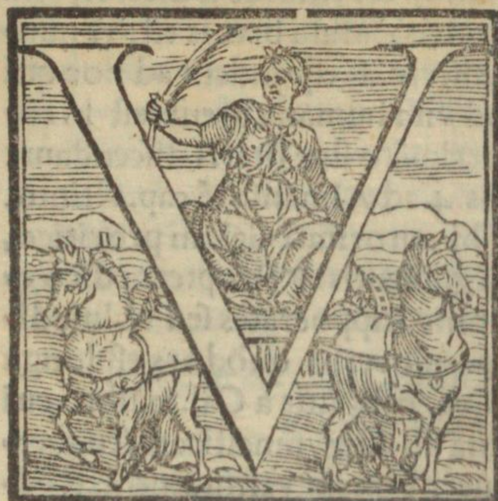
d'antonio Capriana Medico da S.to domen.o

CONTRADICENTIVM MEDICORVM SOLVTIONES

Primus Tractatus Primi libri,

Hieronymo Cardano Medico authore.

Vita hominis an breuis Contradictio prima.

ITA hominis breuis est ad artem medicinę experiméto discédam cóparata prima aphor. pmo. Oppositum in de subfiguratione Emperica ex multis experimentis fit ars, experiméta auté ex multis experientijs & clarius. In tertio Proretici videtur Hippocrates ex singularibus experimentis vniuersalia præcepta & artem ipsam collegisse. Non possum in hoc tot expositorum stuporem non admirari uolentiũ vitam esse breuem in cõparatione ad artem, ut vno uerbo tres errores faciant. Primum præsupponunt quòd ab Hippocrate probandum fuisset, scilicet quòd ars esset longa in cóparatione ad hominis vitá, fundamentum autem rationis debet esse vel sensu manifestum vel ostendi. Secundo si vita est breuis ad artem cóparata, igitur aut oportuit addere quòd ars sit longa: nam si est longa in cóparatione ad vitam, est indignũ aphoristica breuitate: est enim ac si diceret, vita est breuis, in cóparatione ad artem quæ est longa, in cóparatione ad vitam. quid absurdius dici potest? at vero

.si vita est breuis, est in cóparatione ad artem & ars per se longa: tunc sermo est incongruus vt in primo loquatur cóparatiue, in secundo non. eademq; particula ars longa habebit duplicem sensum. Particula δὲ, quæ est, autem, seu vero, cum sit aduersatiua nó facit vt referantur tanq; coniunctum. Tertiú est quòd istud esset auersari auditores & abigere lectores ab arte essetq; hæc pulcherrima ratio proœmij. eét enim ac si diceret, vita hominis ad arté medicam cóparata breuis est, vt nunquam totam possit addiscere. Respondent ad hoc qui melius intelligunt quod vita humana breuis est in cóparatione ad artem experiméto sine literis discendam: cuius sententiæ est Rasis. 4. ad Almansoré cap. vltimo. Verum non respódent hi autoritati Gal. in proritico, nec alijs satisfaciunt argumentis. ¶ Propterea dico ꝙ nó tam callide loquitur hic Hippocrates sed voluit dicere quòd simpliciter ponát verba quòd ars est longa in cóparatione ad alias, vt colligitur à Gal. in libro cui titulus est an ad medicinã an ad gymnasticam seu exercitatoriam pertineat tueri bonam valitudinem. Reddit autem rationem primo de crisi quomodo dicatur ars lóga ab Hippocrate, dicens, si per vnum signum vel per plura etiã firmiter de exitu morbi coniecturam facere possemus, non utiq; Hippoc. artem longam fuisse dixisset, quasi velit longa experientia & multorum consideratione artem longã euadere. Vita vero breuis dicitur per se, vt etiã à Poetis scriptum est: Labitur extemplo fallitq; volatilis ætas, vel forsan ad id Hesiodi de comparatione attamen alludit.

Ergo sensus est. vita existente nostra breui & arte longa per se, tñ maxime si experimento discatur, cum occasio sit fugitiua seu preceps & iudicium difficile bonum est artem scriptis & quábreuissimis etiam mandare, vt eã commode possimus in tempore opportuno exercere.

nec tamen negat, quin quod ipse fecit artem, iudicio & experimento possit inuenire etiam alius.

Sed contra Gal. in libro de medico hęc habet verba: perfectam autem medicinã, & quæ proprijs esset partibus absoluta, eam siquidem quę diuina esset, solus inuenit Asclepius. Sed hic liber Gal. genuinus non est. Sed in oppositum videtur autoritas Gal. qui bis in cõmento repetit hoc quòd ars est lõga in cõparatione ad vitã primo in initio, secundo post medium. ☞ Dico, nõ est dubium quin id Hippocrates intendat cõcludere: & est si vita nostra breuis est & ars longa, nõ erit sufficiẽs hõ solis experimentis aut magna cũ difficultate artẽ medicam totam discere. hæc tñ conclusio silentio prætermittitur, sicut & reliquum quòd scribenda sit ars, vel quòd breuiter scribenda sit. & de hac conclusione Gal. loquitur, nam demonstratio ipsa ad hoc tendit.

Hieme an cibi calidiores conueniant Contradictio. 2.

VENTRES hieme & vere natura calidissimi, prima aphor. xv. concludit etiam vberiorẽ cibum dandum hoc tempore. dicit etiam Galenus plus de optimo sanguine hoc tempore generaliter, scilicet in hieme quàm vere: quia calor naturalis fortior est. Huic tñ aphorismo multa contradicunt primoq; aphor. secundus tertiæ particulæ: naturaꝝ hę quidem ad æstatẽ, hæ vero ad hiemem bene male vt se habent. vbi manifestũ quod non omnibus hiems confert. non igitur omnibus calor naturalis augetur: nec melior celebratur cõcoctio. ☞ Respondetur quòd ſm Gal. in cõmento. xv. aphor. primæ particulæ intelligit in hominibus habẽtibus fortem calorem, nam in debilibus calor naturalis extinguitur, non roboratur. & dat exẽplum de ani-

malibus etiã quibusdam quæ tota hieme dormiunt ad quod facit quod scribitur in tertia particula Affor.18. senes æstate melius se habent: consistentes vero hieme. vbi etiam Galenus contradicere videtur Hippocrati dicenti, senes autũno vsq; ad aliquod melius habere. at Gal. dicit omnes ætates male se habere autũno. soluitur hoc incidens ex superioribus Gal. verbis, quòd ab Hippocrate hoc additum est sicut etiã de prima æstate quæ quasi verisimilis est: sic etiam de autũno æstati simili in priore parte. sed redeo ad priorem cõtradictionem. nam duę exurgunt difficultates. prima quòd pueri melius vere quã hieme se habent, vt ibi dicitur: non igitur melior cõcoctio fit hieme q̃; vere. item quia Gal. in cõmẽto. ii. tertiæ particulæ dicit quod pituitosiores natura melius se habent æstate quã hieme, quia non augetur consimilis humor. contra biliosiores hieme. igitur nõ fit collatio ad multitudinẽ caloris, sed ad habitum naturæ. item uidentur humores ex hoc textu temporibus similes generari: quod etiam colligitur in libro de victu priuatoꝵ & prima aphor. 2. in cõmento & primo etiam de humana natura. Ad hoc dico ꝙ aliud est comparari corpus quo ad alimẽtum solum, nam sic omnia corpora non debilia melius se habẽt in hieme quia melior celebratur cõcoctio. possunt etiam comparari ad immutationẽ quæ ab aere cõtinente fit: & ad hoc dicit Galenus temperatam, seu ad ætatem, seu ad naturã referatur, simili gaudere: inæqualẽ aũt sua contraria. Sed ꝛ præsenti aphor. cõtradicere videtur quod in primo de victu priuatorũ à Gal. scriptum est sectione tertia vtendum fore siccioribus alimẽtis & calidioribus quasi velit plus eo tẽpore de pituita gigni: Sed hoc clare in primo de humana natura exposuit Hippocrates. volens plus hieme generari de pituita sicut æstate de bile. quã difficultatem videns Galenus in cõmento excitat con-

trarietatẽ cum pręsenti aphor. soluitq́; eã duobus modis. imo potius duas rationes adducit. quarũ altera est quòd hieme vtimur cibis frigidioribus humidioribus & durioribus. datq́; exemplum de nouo vino tum etiã de rapis, bulbis, agninis ac suillis carnibus. altera est quod vel ob iter aut vestium penuriam aut incuriam homo ab exteriori frigore persæpe læditur. Quid tñ si quis horarios fructus æstatis obiiciat? respondeo breuiter, calor naturalis in hyeme melius concoquit, generat tñ humidiores humores scilicet sanguiné & pituitam: vnde si frigidioribus alimentis augeatur pituita, & humidioribus vtrũq;, in magnã incidet corpus intemperãtiam. at vero æstate quãq́; nó melius concoquat, plus tñ de siccis humoribus progignit: ideoq́; humida tuti⁹ exhibentur. longe aũt differt calidiores gignere humores, aut melius concoquere. & similiter calorẽ esse maiorem, & robustiorem, vel sicciorẽ. vnde in libello aduersus Lycum pueros abũdare calore naturali copiosiore ac suauiore affirmat: tum in his præstantissimã concoctricem: iuuenes vero nõ maiorem sed sicciorẽ imo minorẽ substãtia si ad mixtionẽ conferat̃. quo fit vt nõ tã bene concoquãt: sicciores tñ progignãt humores. atq; ideo in æstate hoc manifestius vbi naturalis calor minor mole, maior aũt qualitate ꝓsertim siccitate iuncta cernit̃. Cęterum quattuor modis qualitas qualitati cõparari solet: multitudine quę ad mixtionẽ refertur: magnitudine: vi seu opatione substãtiæ: & modo operãdi.

Humori purgãdo an peccet in quali ex aphor. in pturbationib⁹ uẽtris. Cõtradict. 3.

N perturbationibus vẽtris, & vomitibus sponte facitis, si qualia oportet purgari purgentur, confert & bene ferunt: si vero non, cõtra: prima affor. 2. at Gal. in cõmẽ-

to intelligit de humore qualitate sua noxio vt etiam in sequente aphor. at in commento aphorismi eiusdem particulæ dicentis, deiectiones non multitudine sunt æstimandæ sed si qualia. ibi Galenus in cõmento docet non multitudiné spectãdam in deiectionibus alui, sed si qualia oportet excerni excernantur: & etiã si confert ac bene ferunt. his duobus nos cõtentos esse iubet. igitur non vnum in altero includitur. nã si cum qualia purgari debent purgantur, confert & bene ferunt: viso quod purgantur qualia purgari debent, constat quòd ęgro contulit, & quòd bene fert. & hoc est primum.

Item omnes cum velint vel vnã partem aphorismi ex alia pendere, vel saltem vnam alteri similem, non videtur hoc conueniens. nã non semper ars naturam imitari debet: quarta. n. aphor. xxi. natura excernẽte deiectiones multorũ colorum malum. item secũdo pronos. ubi de deiectionibus agit, versicolor auté deiectio & si longioré significat morbum, attñ exitialis est. at in aphor. eodem dicitur, cum medicaméto vero melius & quãto colores plures. Similiter morbo existéte ex turgéte materia licet ab initio purgare iuxta illũ atq; mouere nó cruda, neq; in principiis modo nó turgeant prima particula aphor. & medicari in valde acutis eadẽ die, si materia turget: tardare eni in talibus malũ aphor. 4. ꝛ inchoantibus morbis si quid mouendũ videtur moue. 2. etiam aphor. & in acutis passionibus raro atq; in principiis medicinis purgantibus vti: & tñ natura ab initio nihil tale vtiliter operatur. Vnde primo epidemiorũ, cruda vero & incocta & ad malos abscessus cõuersa iudicationis carẽtiam, vel dolores, vel morbi longitudinem, vel mortes, aut reuersionem indicãt. & clarius Galenus in cõmento aphorismi, inchoantibus morbis si atra bilis vel supra vel infra exierit, letale. quarta particula aphor. nó potest dicebat in initiis morboꝝ, cum

natura à causis morbũ facientibus grauatur, & materia ipsa cruda est, quicq; bene euacuari. sed oportet coctionem præire, inde separationẽ, vltimo vero expulsionẽ. Respódeo prætermissa difficultate an intelligat in quali tantum Hippocrates qm̃ omnis materia peccans in quanto etiã in quali peccet. vel qm̃ omnis materia quę extra venas est superflua in quali etiam peccet: non ob multitudinem solã, sed quia à natura intra venas traheretur. seu quòd per qualem humorẽ noxium intelligat vt quidã Gal. tribuere conãtur contra Philotei & Oribasii sentẽtiam. huius aphorismi expositioné patet vsq; ad secundũ quartæ particulæ extendi, cum dixit, in medicationibus talia educere qualia & sponte prodeuntia vtile. vbi Gal. docuit per inanitionem sanguinis missionem & exercitia & excreatas materias significari. quod nobis declarat primam aphorismi partem non esse ad ostendendum secundã: vbi dicit sic & inanitio, nisi concedamus ex particulari posse ostendi vniuersalẽ. Ergo vt ad propositum reuertar aphorismus de operatione ac intento primo loquitur. stat tamen vt per accidens noceat eductio materiæ noxiæ aut propter loci conditionem, aut virtutis debilitatẽ, aut tempus morbi, aut symptoma coniunctum.

Ad primũ in aphor. ii. cõsiderat tantum proportionẽ qualitatis materię ad eductionem cæteris circũscriptis introducturus initiandos arti. In. xxiii. cõsiderat opus naturæ vel artis cum oĩbus conditionibus requisitis.
Contra si confert ac bene fert, igitur qualia oportuit excreuit æger: respondeo ex Gal. eas esse notas optime euacuationis nõ solum in quali, sed etiam in quãto. primam vero esse notam solum in quali. Sed adhuc stat argumentum: nam si bene fert, & confert, non solum qualia, sed quanta oportuit deiecit.
Igitur dico quòd ambo hæc considerare oportet quia

& si conferat aeger toleret nihilominus hoc erit potius exonerata natura, quã subleuata. ideo dicebat non sm rationem alleuiatis minime fidendum esse: nã alia causa poterunt alleuiari non ex purgatione, vt à cibo, à letitia, à causa etiam supercœlesti.

Ad secundũ, medicus imitatur naturã, non tñ ex hoc sequitur natura sic agendo malum finem ostendit, igit & medicus: quia in opere natutæ non tantũ causam sed signum inspicere debemus. in opere artificis tantũ vtilitatem vel iacturam. & quãuis natura ab initio expellente materiã nondum coctam sit malum signum ratione materiæ & grauitatis morbi, nõ tñ est necessario perniciosum semper nec in vtile: cũ sæpe à grauioribus morbis liberetur ęger. Sed in atra bile secus est quæ non solum ab initio morbi sed debili existẽte egro perniciem affert. significat enim perniciosæ materiæ vitium, quæ anteq̃ concoquatur mortem sit allatura. & licet ęger à deteriori morbo eo naturę conatu liberetur cũ tamen naturã tam prauo humori non dominari ostendat, qđ illa coctionẽ non expectet, exitiũ certum declarat. Sed de hoc, in. xxi. contradictione. iii. tractatus dicemus.

Virtutes in homine an tantum duæ. Contradictio. 4.

Væ sunt operationes in homine, naturalis & animalis: primo de causis sympto in initio: at. ix. artis curatiuæ ponunt tres addita vitali. nec est qđ inter facultates aut operationes vel virtutes discriminis interponas. Conciliator differentia. 57. hanc vidit differentiam modoq; vitalẽ sub naturali, modo sub aiali collocat facultate. ex Galeni tñ sententia quotiens eas in duas redigit, nã tres longo processu eas esse docet. vi. & . vii. de plantis Hippoc. & Platonis, naturalis vitalem amplectitur cum absq; vo

lútatis imperio corpus administret. in quo sensu primo de causis sympto. loquitur: nam arteriæ non parent voluntati, vt nec in coquendo iecur. est autem necessariũ primam diuisioné in vnoquoq; per contraria declarari. cum vero de sensu, de dilatatione loquimur, animali vitalis annectetur. sed cũ ad principia & proprias functiones tres illas esse dixit.

Mulsa cocta an magis nutriat cruda. Contradictio. 5.

VLSA cocta plus nutrit quã cruda. xii. artis curatiuæ, & .iiii. regim. acutorum. v. & .iii. eiusdé. xviii. quin etiam ait illam minus ventré subducere. sic Gal. At è diuerso Hippocrates eodé. iii. libro. & .xxiii. inquit nullam inter coctam ac crudã mulsam agnoscere differentiam nisi quòd cocta pulchrior est, minusq; nutrit, & minus aluum deiicit. est auté intelligendum duplicé fuisse mulsam in vsu: crudã coctamq; quod ex locis deductis elicitur. tum vero vt habetur. viii. de arte curandi: vbi docet victum illorũ qui ephimera ex obstructione contracta laborant. triplex est etiã vniuscuiusq; huius genus: validũ in quo mellis plurimũ, imbecille qđ parum, & mediocre quod cómensuratã quantitatem habet. Sic igitur sex illius genera erunt. Dioscor. libro. v. cap. ix. docet nos illud mulsæ genus qđ seruatur Hidromelq; vocari solet, priuatim inter alia, habetq; vires loræ ac imbecillis vini, cum media ætate constiterit, duplo aquę pondera melli admixto confici. Plin. lib. xiiii. cap. xvii. aliã ostendit rationem. cũq; quinquénio eam seruari prius affirmet, quã in vsum veniat: vel sub canis feruoribus pluuialé aquam ad tertias decoctam tertiæ parti mellis cóiungunt. xl. diebus in sole habentes: quã non vires sed saporé vini vetustate assequi ille affirmat.

At Columella.xiii.libro.cap.xi.Mulſam & ipſe crudam cōficit ex pluuiali aqua diu ſeruata,atq; depurata.minima vero portio mellis quæ adiicitur ex aquæ dimidio eſt, alia ex dodrante, vt ſolum tertia pars ad ponderis æqualitatem deſit.Hæc igitur plus nutriet quā decocta in quā mellis minus coniiciebatur. verum cum Gal.illam plus nutrire contendat pares in vtraq; mellis portiones aſſumit.nā ea quæ decocta eſt ſi par mellis pondus aſſumat,proculdubio cruda alit copioſius.aľr cum dicat ἀσθενέστερον μὲν τοι γετῶν ὠμῶν καί ἀκοπρωυδέστερον ἐστὶν. hoc eſt infirmior quidē eſt quàm cruda,& minus deijciens ſtercoris, vnde ille minus nutritiuā pro imbecilliore vertit:quod & ſi vſu vocis inualuerit, plura tn̄ ſunt exempla quibus id minime ſignificet.quod ſi particula α, auferatur integra cum Galeno concordia manebit:cum ille exponēs nō niſi interiectis quattuor breuibus expoſitionis partibus,nullam contrariæ Hippocratis ſententiæ mentionem faciat.

In tenui uictu an ęgri magis delinquant quàm in pleno. Contradictio.6.

IN tenui victu ęgri delinquunt:quo fit vt magis lędantur. Omne.n.quodcunq; fit magnum, fit magis quā in Paulo plenioribus : prima aphor.v.at cōtra.ii.regim. acut.xxxvii. multo autē minus aduerſus adiectionē eundum eſt.detractio enim frugalis plerūq; cōfert,vbi ſuperfuturus eſt ęger,donec morbus concoquatur, vbi Gal. exponens dicit,vbi pecandum eſt, & à decente menſura recedendū,omnino laudabilius ad id quod quántitate minus eſt potius quā ad id quod plus eſt inclinare:nēpe quod plus eſt, noxas interdum facit inemendabiles : verū quod minus eſt facile emendatur. Nempe ſi virtus labi videatur,exiguum cibi dare poſſu

mus. verum si in ventré cibus absorptus fuerit, si aliàs quod redundat, multo magis in acutis tollere difficile est. itaq; subtrahere sæpenumero expedit, si virtus sufficiat donec morbus concoquat. Item in c.xlviii. ingens si quidem malú est si ob laborem morbiq; acumen imbecilliori facto potum quis aut sorbitioné copiosioré vel esculentum dederit: Imbecillitaté eam ex vasorum inanitione contigisse arbitratus, vbi Galenus dicit, verum qui ex vasoꝝ inanitione parum valent, hos si quis dicta presserit tenui lædet quáq; non æque euidenter vel celeriter. Itaq; vnum videtur detrimentum in pleniore victu grauissimum.

Ergo Oribasii sentétia talis est, quòd hoc medici peccatum in tenuiore victu accidat: eo quòd ei alius superueniens medicus illum cibauerit, succedente bona valitudine primus reprehendit. improspere autem conqueritur quòd ad illum vberioré cibum descédere coactus sit, ob primum errorem. verum adeo impudens est hæc expositio vt existimem eam Oribasio indignam, quáq; illum vecordem inter oés Græcos medicinæ auctores diiudicem. Sunt qui existiment melius esse ad plenioré victú declinare vt Vgo, & Iacobus, tribus rationibus: prima quia melius est vt aggregétur superfluitates quá vt spiritus vitalis corrúpatur, natiuusq; humor ⁊ membrorú substantia consumatur. Secunda quia facilius est supfluum expellere, quá deperditum restaurare: quéadmodum cótingit ex superflua inedia. tertia quòd vt habetur secundo regim. acutorú. xv. & .xl. transitus à pleniore victu ad tenuiorem, tutior est quá à tenuiore ad pleniorem. igitur error plenioris victus cum facilius emendetur minus est periculosus.

Alii vt Ferrarienses existimant, quòd dicta secundo regim. acutorum per se vera sint: scilicet vt melius sit ad tenuiorem victus rónem declinare, attñ aphorismi sen-

tentiam intelligi in cõparatione ad errores, nã si error laboranti accidat qui tenuiore victu vsus sit, debiliore facta virtute, laborãs difficilius illum sustinere poterit, quàm si pleniore victu vsus robustiores vires haberet. Ergo quod ita sit, sic astruitur. nam Hippocrates in illa parte vbi de sanis agit in aphorismo dicit periculosam esse victus tenuis rõnem quia errores difficilius ferunt. cum igitur pariter in vtraq; aphorismi parte loquatur, haud obscurum est q̃ dicitur. Secundo, vbi cibus preter naturã plus ingestus est, morbum facit. 2. aphor. 17. q̃to magis in egris, morbũ augens, ẽt vires debiliores reddet? atq3 sic laborantẽ duplici incõmodo afficiet.

Ex his ad rõnes aduersę opinionis ad primam, patet ex secundo argumento, nã virtus etiam in hoc errore debilior redditur ad secundã refragatur Gal. sententia clara dicta secundo regim. acut. xlviii. ad tertiam non supponunt tantã fieri extenuationem vt cibum assumere cogãtur: verum si incidat adhuc leuius ferent quam si vberiore cibo impleti morbũ ferre non possint, vt dictum est à Galeno in cõmento. xxxvii. iam adducto.

Inde errores colligunt illoꝝ nam cum dixisset Hippocrates quia ęgri peccãt, intellige vt plm, ideo lędun tur: illi intellexerunt, quia lęduntur, ideo peccãt. & similiter cum Hippocrates dixisset magis lędi ob peccatũ, illi magis peccare, ob lęsionẽ intellexeruut. cũq3 ἁμαρτάνουσιν in prima parte peccatum credãt esse, seu delinquere vel aberrare, in secunda victum tenuem interpretati sunt. illud etiã animaduertunt quòd cum Gal. victum tenuem vocet qui minus alit quàm ptisana: plenum qui vberius: illi cõparatiue dictum putãt ad eum qui ęgro debetur. vt apud Ferrarienses melius sit nihil omnino dare, quàm carnes in acutis. recensent etiam quod cum in pleniore victu Hippocrates dixerit ὀλίγον, vel μικρόν, paulum scilicet vel parũ & in tenui πάνυ quod est val-

de: illi æqualem excessum in vtrisq; à debito sumendũ existimauerint. Ex his tandẽ claret dicunt, eum inoleuisse errorẽ vt potius morbum quã virium alendam imbecillitatem vulgo iactent cum tñ Hippocrates ex Galeni autoritate primo regim. acutoꝝ. xxv. magis sit ex eorum numero medicorum, qui ęgros fame excutient, quã cibo expleant. Inde illud subijciunt Hippocratem quinq; alios de victu tenui subiecisse aphorismos: nec talis victus per hunc exclusus existimaretur.

Itaq; vt mihi videtur nec hi mentẽ Hippocratis imo ne experimẽtum sunt assecuti. q̃quidem si æqualis sit ōria grauius in tenui victu lędantur ęgrotantes. ⁊ Hippocrates librum aphorismoꝝ senex condiderit: longe iunior librũ regiminis acutoꝝ. vt si altero in loco peccasset verisimilius esset in aphorismis propriam magis explicasse sententiã. verum vt video cõcors est sibimet. indignissimum autem est Hippocratis grauitate atq; in aphorismis presertim, illum existimare super errore, & casu, generalem victus rõnem fundasse. Quod si per victum nullã comparationem intellexit: cur paulo pleniore, aut valde tenuiore dixit, non pleniore tenuiq;? At si per victum tenuẽ illum intelligit, qui infra ptisanam est, qualiscunq; eger tenui victu vtetur etiã si angina prępocante laboret peccabit. & quicunq; carnes edet parũ aberrabit, tum illud absurdissimũ est. quod si propter errores hoc tantũ præcauere iubet: non tñ edixit an præcauẽdum sit: sed tantum cõmonuit hoc illis accidere. sua igitur intererat dicere Hippocratẽ voluisse vt quãmaxime errores caueamus, cum victu tenui vti cogimur. quod si hoc dixissent, forsan aliquid: & si nõ ſm Galeni dixissent sententiã. Deinde quid causæ est quòd si ex cibo & morbi grauitatẽ & virium imbecillitatem incurrunt: deteriusq; se habent his qui tenui victu vsi sunt: vt facilius errores postmodũ ferant, non sat intel-

ligo. Cum etiã dixit Paulo pleniore victu, si uirium imbecillitas nõ accedat: nunquid ẽt si non paulo plenior sit, sed plenior absolute nõ ferre quisq; poterit? Gal. ẽt in fine cõmenti dixit, & qm̃ ad eum, scilicet victum tenuem, transitus est insuetus. nõ igitur ob errorẽ superuenientẽ, sed propter seipsum tenuis victus grauis est. Neq; etiam illud uerum est, eos qui cibũ sumpserint copiosiorem, facilius ferre incõmoda, vt uigilias, ac tristitiam: imo grauius ledunt hæc si quis cibo utatur copiosiore, quod cuilibet experienti patet.

Verum quia Galenus dixit in fine (confirmant autẽ) ideo explicanda sunt illa uerba quæ pro illis esse uidentur. vult ergo dãnare secundam interpretationẽ, & est eorum qui dicebant q̃ inscijs medicis coguntur ęgri cibari. dicit non hoc verum esse in sanis, sed ob id illos grauius ledi, quia ipsum exquisitũ & constitutum victũ per se ęgre ferunt.

Causa erroris illorum est: quòd uictum triplicẽ tantum ex substantia distinguunt. mediocrem ptisanæ: plenum qui alit copiosius: & tenuẽ qui minus, nam hæc à Galeno dicuntur solũ de substantia: nã in quantitate ẽt tres illę differentiæ sunt constituendę, cum dixit etiam ptisanæ sucũ si in modica exhibeatur quantitate, ad tenuissimũ pertinere uictum, an putãt si quis quadruplũ eius quod ex aliis cibis assumere solet in quãtitate accipiat ex ptisana, mediocri illum victu usurum? certe nõ Princeps prima pti. trac. ij. c. viii. dicebat ⁊ cũ ambigua sit tibi dispositio in egritudine tũc vt declines ad subtiliationẽ, est melius, quam ad additionem: te obseruãte uirtutem, ⁊ tolerantiã. Supra etiam dixerat & si uideris ęgritudinem acutam non ualde, imo acutam absolute: tunc oportebit ut subtilies regimen, non in ultimo nisi in apostematibus in die cristis proprie.

Ex hoc patet solutio clara in morbo cognito, melius

est à debita uictus quãtitate per æqualem differentiam declinare ad pleniorẽ, quàm ad tenuiorem: seu hoc fiat ratione qualitatis cibi, ut dãdo carnes pro ptisana, seu quãtitatis, ut dando duplum quàm nihil, aut dimidio plus quã minus. & ad hoc faciunt argumenta Iacobi. ⁊ ratio est clara quia celerius ille perueniet ad mortem, nihil dando, quã duplum debitæ quãtitatis. ⁊ ideo dixit Hippocrates paulo pleniorẽ, quia modicũ est quod põt addi in cibo ęgri, si non plus addatur q̃ꝫ detrahi possit. neqꝫ enim dubiũ est quod si uellemus uni longe plus dare debito, q̃ꝫ ab alio detrahere, quod falli possemus. nec est quod dicãt tantam augeri posse uictum vt suffocet: nam hic uictus non erit. cum uero morbus ignotus est, seruata uirtutis tolerantia, longe tutius est declinare ad uictum tenuiorẽ, quam ad pleniorem. sed hic non fit cõparatio ad unum egrũ, sed ad duos quoꝝ unus febricitet leuiter, alter habeat phlegmonem in pectore gratia exempli: & in altero priore cum debeatur uictus mediocris, exhibeatur tenuis: in secũdo cum tenuissimus exhibeatur, tenuis: tunc egri primi iactura emendari poterit: secundo ad mortem perueniẽte. ideo in libro regim. acut. loquitur ubiqꝫ in cõparatione ad duos egros, non ad unum tantũ. nam & in phlegmone ubi a propria uictus rõne sit declinandum æqualiter, ad pleniorem erit declinandum. aphorismus igitur respectu eiusdem morbi differentiã plenioris tutiorem innuit: liber regim. respectu diuersorum morborum æqualem uariationem, in periculosiore periculosiorẽ docet, in leuiore tutiorem.

Ad primum Ferrariensium particula quicunqꝫ, refertur ad multitudinem errorum in uictu qui possunt esse innumerabiles maiores uel minores.

Ad scðm referẽ ad. 4. aphorismum eiusdem particulę: nã dãna cõia sunt nimiæ repletioni ⁊ inanitioni.

Indicationes ſanguinem mittẽdi an tres ſint. Contradictio. 7.

NDICATIONES mittendi ſanguinem tres ſunt principales, robur uirium, morbi exiſtentis imminentisue magnitudo, & ætas quæ non ſit puerilis. nam qđ ad decrepitam pertinet in uirtutis imbecillitate continetur libro de uenæ ſectione: reliqua nõ de abſtinẽdo indicant, ſed de paucitate, aut augent: non de mittendo docent. quã ſententiam fermè declarauit etiam. x. artis curatiuę at primo ad Glauconẽ ⁊ poſt libro de ſectione uenę docet temporis caliditatẽ ſeu ambientis potius prohibere ne omnino ſanguinem mittamus. nam in libro de uenæ ſectione iuxta finẽ quattuor docet eſſe conſideranda continentis caliditatem & reliqua tria quæ in principio enarrauerat. & in primo ad Glauconẽ refert multos interiiſſe qui in feruentiſſima æſtate ſanguinẽ miſerint, dum febre laborarent. vñ docet hieme parce ſanguinem mittendũ: æſtate aũt calidiſſima nullo modo. atq; ſic calorem inter primas refert indicationes. frigus inter poſtremas. alibi uero ut in. ix. artis curatiuæ ⁊ ſecundo ad Glauconem primas poſtremis admiſcet. Reſpõdeo, calor ambientis ex regione, ex anni ſtatu, & qualitate ſuperueniente conſtat. horũ ſingulum ſi per ſe conſideretur ex poſtremis eſt. Indicationibus; nec prohibere põt ne ſanguinem mittamus. ſicq; remanent tres tantum indicationes. uerum ſi in unum coeant fiatq; ex his omnibus continens calidiſſimum, qđ ⁊ in cæteris accidit ex pluribus poſtremis una propemodum ſit indicatio prima: quæ de non mittendo prorſus ſanguine docet. cum uero eiuſdem generis eſſe uiderẽtur hæ tres poſtremæ indicationes, facile in vnã redigi meruerunt.

Deriuatio an reuulsionem præcedere debeat. Contradictio.8.

DERIVATIONEM reuulsio præcedit: ut colligitur secundo ad Glauconem secundo. At. vi. Epidem. particula secũda. cõmento. viii. Deriuatio tanq; absolutissimum auxiliũ reuulsionem præcedere debet. plura possent hiccinde adduci, sed nos mentẽ Galeni secũdo ad Glauconẽ iuxta medium capituli explicabimus similiter & loci Epidemioꝝ. ergo in. ii. ad Glauconem tria genera eductionis reuulsionem, deriuationem, & euacuationem tribus modis cõparat. primo ratione temporis. nondũ defluxa materia reuulsio conuenit: iam defluxa ⁊ in particulam decumbente deriuatio tota iã in loco firmata, corporeq; plene expurgato euacuatio. Secundo ratione loci reuulsio fit ex loco remoto & unam habente contrariã positionem deriuatio ex proximo loco euacuatio ex ipsa patiente particula. Tertio cõparat hæc gratia ut in uno conueniunt siquidem in hoc quod ex uenis affinibus fieri debent: ut oĩa hæc sint ſm rectitudinem loci patientis. differenter tamen, nam reuulsio fit ex uena quæ cum uena patiẽtis loci in unũ coincidit deriuatio ex eadẽ uena, sed in parte alia à patiẽte. euacuatio ex loco ipso. Ergo ex hoc patet quȯd non debet unq; in genere præcedere euacuatio deriuationem, nec deriuatio reuulsionem. quia nõ potest esse prius materia tota collecta, quàm in parte: nec in parte defluxa in particulã, anteq; defluat ⁊ sit in motu uerum postq; defluxerit in parte non dicit necessarium esse, ut ante reuellatur, quã deriuetur. sentẽtia igitur. vii. ⁊. viii. secundæ particulæ. vi. Epidemioꝝ est: qȯ si materia quę defluxerit sit multa, & dolorẽ faciens, prius est deriuanda, inde illico molienda reuulsio. secus aũt à reuulsio-

ne incipies. & ratio quam adducit est clara: quia stante dolore magno, dolor attrahet materiam, & augebitur phlegmon, & reuulsio uirtuté minuet: atq; hoc modo ægrum duplici uia perdes. uerum si prius deriuabis alleuiabis materiã. & hoc est quod dixit Princeps. iiii. primi cap. I. ꝛ cum materiam diuertere volueris, dolorem prius seda. intelligit duo: primo ut tẽtes sedationé, eius cum lenitẽtibus doloré ut. ii regim. acut. cap. I. Hippoc. in morbo laterali. aliter pro flãmoso dolore sanguinẽ mittes. Secundum ꝙ stante dolore forti à deriuatione non reuulsione incipias: ut prius dolor sedet. ideo Gentilis in illius textus expositione nutauit, quia Galenũ in Epidem. non uiderat. Sed hæc ratio non potest in euacuatione ut deriuationi præponat, locum habere: quãuis materia tota defluxerit. & hoc quia euacuatio ex loco totius corporis præsupponit purgationé, quæ longo tpe indiget. hanc cũ nõ postulet deriuatio, ꝑtermitti quidem potest, sed euacuationi postponi nõ potest.

Ephimera an fiat calore in sanguine existente. Contradictio. 9.

PHIMERA fit calore in sanguine existẽte. ii. de dif. feb. cap. ix. at uero qd̃ fiat sanguine nemo dixit sed ipsis spiritibus super calefactis. ii. de crisi. cap. xiii. & Princeps prima. iiii. cap. I. & omnes soluitur ex primo de dif. feb. v. & . ix. artis curatiuæ cap. I. in fine: antiqui distinguebãt genera febrium in putridas & quæ in solidis membris accidebãt & Ephemeras quasi diurnales uocatas. at quæ sinocha dicitur in sanguine fit. quia tñ rarius ephimera contingit ꝛ ipsa sicut illa putredine caret ideo dicit Galenus ephimerarũ nomen adepta est cum tñ non sit. nam hæc diem ipsam non solũ sed duos ac tres transire potest. ideoq; Rasim patet deceptũ esse

qui ephimerã ex obstructione credidit ad octauũ vsq; diem pertingere posse. nam hoc nomine apud Galenũ qui à sinocha ephimeram plerũq; non distinguit deceptus est.nõ ignoro alias alio modo scripsisse de hac sententia unum satis constat ut in Galeni uita docuimus, satis mature hunc librum illum conscripsisse: minore quidẽ ordine arte ac etiam diligentia.

Qui crescunt an plurimum habeant caloris innati. Contradictio. 10.

VI crescunt plurimũ habent innatum calorem.prima aphor.xiiii.ibi Galenus explicat Hippocratẽ de innato & influente intelligere.est autem innatus proprie qui membris insitus, tanq; quartũ elementum. influẽs uero qui ex cibis gignitur. Dicit Hippocrates eos qui crescunt plus caloris habere,quàm consistentes. Galenus exponendo intelligit de innato tantum, nam de influente pares sunt, nisi quòd calor puerorũ ex aerea & aquea magis substantia est, consistentium ex ignea & acriore.hanc etiã sententiam uidet̃ confirmare Auer.ii. collec.ii.hoc argumento actiuę qualitates consequunt̃ passiuas:calor innatus fundat̃ in humido radicali:igit̃ ad diminutionem humidi,minuetur calor.quare innatus, minor erit in iuuene q̃ in puero. De influente uero cum Lycus aduersus Hippocratẽ inueheretur:uolẽs dãnare uerbum illud plurimũ,quia uel ad fortitudinẽ, uel ad magnitudinẽ, uel ad uehemẽtiam referri potest: in primo uerbũ non conueniebat ut fortius diceremus plurimum.in secuudo falsus erat.nã plus in iuuene quã in puero caloris innati cõtinebatur:in maiori quanto maiori etiam existente uirtute.in tertio damnabatur in utroq;:nã nec pueri calor tactu uehemẽtior est iuuenis calore nec uehemẽtiori plurimum, seu quod Græce est

πλέιστην congruebat. respondens Galenus s̄m modum amplectitur dicens non absolute quidem plurimum in puero adesse calorē, sed in cōparatione ad corpus. exēplum aūt de doliis plenis, aut semiplenis, cōmemorat: quo fit ut non de innato possit intelligere, quandoquidem hic & in cōparatione & absolute maior sit in puero: ut pote cui nihil possit adiici ad iuuentā procedenti. igitur de influente intelligendū est. qui si maior est, in puero, maior quoq; ut probatā est innatus, non solum ad corporis rōnem, quonam pacto uerum non potest quod secundo de tēperamentis secundo dicit̄ æqualem in utrisq; esse? quodq; maius est illud tactu solum posse demonstrari. quod rōne sic cōfirmare mititur. in demonstratione ꝓpositiones debent esse per se notę sensu, uel rōne, sed propositio quæ his demōstranda est prima est sensu, quia huius iudiciū ex sensu pēdet, igitur ex secundis prima demonstrabitur. Sed tamē Princeps prima primi doctrina tertia cap. iii. adducit tres rationes ad probandum hanc conclusionem.

Prima est calori naturali dum crescit homo nō aduenit causa corrūpens illā quia homo sanus non esset. nec augens, nā origo eius quæ est humidum non auget̄: igitur stabit. reliquæ rōnes sunt quasi corroborantes primā est igitur. Secunda ratio humidū pueri est sufficiens ad calorē suum conseruandum, & augumentum, igitur augumento desinente debet etiā esse sufficiens ad cōseruandum & hoc fit in iuuentute tertia ratio ferme cum secunda coincidit. humidū in pueritia sufficit ad caloris conseruationē & augumentum: in senectute ad neutrum: igitur in hoc transitu poterit aliquādo unum & nō aliud. non augere nō stante conseruatione, igitur cōseruare non stante auctione: ⁊ hoc in iuuētute. ratio autem tenet in ordinatis non aliter ut patet. ex quo liquet quod Galeno cōtradicit manifeste Princeps: in hoc q̄d

putat posse probari: non in cõclusione de æqualitate. Sed Auerrois Principi cõtradicit eo quòd minorem faciat calorẽ iuuenis quã pueri. Galeno uero in ambobus. Gentilis uero & ipse aliam inducit pro Principe rationẽ. ea aũt est. Omnis natura quæ est principiũ operationis in ætate perfecta induciť in initio generationis. Sed calor innatus, est principiũ operationum in ætate pfecta assumpta. propositio probari põt per enumerationẽ. item quia aliter natura ut in pluribus posset frustrari suo fine quod est inconueniens. Auer. etiã in primo canticæ com.34. confitetur hanc æqualitatẽ. ut tñ quis neget maiorem cõstituit paulo calorẽ pueri, ratione ut clarũ est inductus sua. Albertus in libris de somno & uigilia & de iuuentute & senectute putat pueros calidiores iuuenibus: quia caput habẽt maius, & magis dormiũt. fundatur ratio in dicto Philosophi quòd qui habẽt partes superiores maiores, inferioribus sunt longioris uitæ, quia calidiores: libro de lõgitudine & breuitate uitæ. somnus etiã à caliditate fit uapores eleuante. Sed in pueris somnus amplior fit, ob humiditatẽ, & curarum carentiam, nõ ob caliditatẽ. unde primi senes male dormiunt. Capitis magnitudo ratione finis fuit: quia cum osseum esset, atq; ideò minus posset extendi, ut cõmoderatus homo euaderet, ab initio maius creatum est. hi enim paruum sortiuntur qui ab initio habẽt moderatum. Sed cadit in hoc difficultas alia: operationes in iuuene sunt perfectiores, quã in puero, igitur calor naturalis etiã maior. secundo humidũ radicale augetur, & augeri potest, igitur & calor qui in eo fundať. Ad Auerrois fundamentũ sunt quattuor respõsiones, prima quòd calor influens, est superauctus, tanto quanto innatus est diminutus. hæc autem æqualitas quę sensu apud Galenum cõprehenditur est in cõposito.

Secunda ꝙ ut minuiť calor nãlis, ita augetur impres-

sio in mẽbris: ut per hoc remaneat ęqualis. hęc respõsio est sophistica, licet subtilis. admittit enim duos calores in eodẽ subiecto eiusdem naturę. itẽ actionem aliam in proprium subiectũ. item concedit calorem naturalem esse diminutũ. prima etiam nõ est ad mentem Gal. nam vult vt diximus influentem in pueris esse maiorẽ: aggregatũ æquale: igitur innatus in iuuenibus necessario maior est. Sed ad hoc pro Gal. cõcordia dicere possumus, quòd in aerea & aquea substantia etiam innatum humidum intellexit. uerum sic non distinguit Galenus de humido influente, & innato, neq; de calore, & hæc est conciliatio in dictis Galeni.

Tertia responsio est Principis q͛ calor non adęquatur humido: ideo non cõsumitur nisi ad consumptionem humidi adęquati: sed solum retrahitur in puero. & hæc est etiã causa, cur in iuuene fortior uideatur.

Quarta est quòd humidum vt diximus augeatur in quãtitate, licet non in perfectione. ⁊ ad hoc est ratio nostra corpus nutritur humido quod est melius quã sit illud quod est innatũ: & æquale saltem humido contracto à principio generationis: igitur humidũ vere augetur innatũ. assumptum ex hoc ostẽditur quia homo annorum. xl. gignit filiũ qui potest uiuere annis. lxxx. cum ipse solũ possit superuiuere ẜm naturam per alios. xl. annos. igitur semen nostrũ humidius est & calidius quàm sit humidũ & calidum nostrum. sed semen est supfluum tertii alimẽti: igiť multo melius erit id quo nutrimur. ad hoc dicunt quidam putantes se cũ Principe respondere quod licet optimũ ac longe melius reparetur humidum, quod tñ necessario ad senium peruenitur: quia non licet intrinsecus humectare: sed tantũ madefacere. hæc responsio quantũ ad assumptum est cum Principe: causa tñ est falsa nã si puer crescit uero augumẽto, & in augumẽto ut habetur primo de generatione ab Auer-

roe requirit ut quelibet pars eius quod augetur ab exte
riore materia suscipiat incrementũ: aliter non augumẽ-
tum sed appositio dicetur: igitur humidũ tale innatum
uere crescit, & augetur. causa tñ cur hõ necessario sene-
scat: est quia, id quod consumitur est purissimum: nam
terrea pars cõsumi nequit: quod additur licet sit melius
humido innato: nõ tñ potest esse melius humido quod
consumitur: aliter non esset mixtum ex quatuor elemẽ-
tis. quare necessario quamuis melius humidum innato
in dies reparetur, humidum tamen innatũ fit magis ter-
restre & imperfectum.

Humidum radicale an à calore naturali consu-matur. Contradictio. 11.

CIRCA hoc dubitatur an humidum ra-
dicale consumatur à calore innato respõ-
det Galenus primo de tuenda sanitate q̃d
sic: uerba eius iuxta initium subiungere li
bet, sunt autem hęc: Ergo statim in genera
tionis initio coniectum copiosius elementum oportuit
quod siccandi uim haberet. est uero id natura maxime
ignis: sed tñ & terra. est enim ea quoq; res sicca verum
huius plus ĩmisceri principiis nõ erat, si modo hæc hu-
mida erant futura. ignis certe, quo minus plus sit admi-
xtum, nec obstat quicq̃; ꝛ sanè admixtum est tanto pla-
ne plus in vtroq; principio, quantũ ne torreat, vrat'ue,
ꝛ tñ abunde siccet: Quippe etiã tãtus calor adhibitus
agilitatẽ ad motiones præstare sat erat. Ab hoc igitur
primum cogitur, paulatimq; concrescit, quod in vtero
conceptũ est: mox siccius redditũ ueluti lineamẽta quæ
dam, rudimentaq́, cuiusq; membri obtinet. Vlterius ve
ro etiã siccescens non modo lineamenta & rudimenta,
sed etiã exactam vniuscuiusq; spẽm ostendit. Iam uero
in lucem editum & magnitudine proficit & tum siccius

tum ualentius semper efficitur: donec ad summũ incrementum ἀκμὴν Græci uocant, sit peruentũ. tum uero & incrementũ omne sistitur, ossibus nimirũ ipsis per siccitatem nõ ultra sequacibus, & sanguinis spiritusq; uasa, spiritus ipsius flatu in latum aguntᷓ: cuncta deniq; mẽbra non solũ robusta fiunt sed etiam uires suas summas obtinent. In eo uero quod sequitur tempore, omnibus iam partibus supra iustum siccescentibus, non solum cu iusq; officiũ minus probe administratur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliusq; quã ante redditur. Ergo ultra siccatum, nõ macilentius modo, uerum etiã rugosum efficiᷓ. Artus quoq; ipsi inualidi, atq; ad motus suos incerti incõstantesq; redduntᷓ. Affectio hæc in animalibus seniũ appellatur, ei quæ in stirpibus ἄναυσις Græce dicitur proportione respõdens. Est enim illa stirpis senium siccitatis excessu proueniẽs. Vna hæc igitur est omni genito corpori corruptelæ interitusq; necessitas. Altera est quæ etiã in animalibus precipue cerniᷓ, totius substantiæ fluor quem insitus calor excitat. Hæc itaq; incõmoda nullum quod genitũ sit corpus effugere potest: reliqua quæ sequuntur prouidentiam consilioq; certe potest. Hæc ille: in quibus humidi radicalis consumptionem ab innato calore sine cõtinentis aeris memoria vlla nobis declarauit. Sed tñ in libro de dissolutione cõtinua, in ipso initio inquit. Quia corpora humana ab ipso calore innato, & calore aeris nos exterius ambientis, dissolutionẽ continuam patiũtur, ideo necessaria fuit ciboꝝ ac potuum administratio. Sed hęc authoritas Galeni nõ est, nec liber ille suã retinet dicendi grauitatẽ. tum uero illud clarũ est in libro de tuenda sanitate, rem hanc illum ex cõposito tractasse. Auicẽna autem consumptionẽ hanc ambiẽti nos aeri primo tribuit, nõ naturali calori: unde prima primi doc. iii. c. iii. Preterea sciendum est quòd caliditas post tempus con-

sistendi minui incipit propterea quòd aer circundans, materiã eius quæ est humiditas exsiccat. Calor quoq; innatus qui est intus ad hoc adiuuat: & labor ꝓueniens ex motibus corporeis & animalibus qui necessarii sunt in vita: & defectus naturæ ad resistendũ illi semper: oẽs enim uirtutes corporeæ sunt finitæ quare operatio eaꝝ non põt esse perpetua. Ex his uerbis luce clarius est principem uelle aerem esse principalẽ causam exsiccandi corpora nostra: calorem autem naturalem quasi per consequẽtiam. est aũt ratio pro Auicẽna clara nihil agit in seipsum, igitur cum calor naturalis sit in ipso humido, nõ aget corrũpendo illud. Item calor animaliũ ſm Philosophum est calor nõ igneus, sed cœlestis, vnde secundo de generatione aĩalium cap. iii. dicit cæterum calorem in aĩalibus cõtentum, nec ignem esse, neq; ab igne originem ducere manifestũ ex his est. Manifestum est autem quòd Galenus aliter censet. nã libro de vsu respirationis, vult calorẽ nostrum esse igneum: sumpta similitudine q᷑ non secus ac in fornace ignis prohibita transpiratione extinguatur. est igitur hic alia inter Galenũ & Aristotelẽ discordia quæ præcedentis causa est. verũ neq; illud concedere cogimur, quòd si calor animalis etiã sit igneus ob id debeat, cũ sub forma mixti est, agere in subiectam materiã. Primo quia elemẽta sunt in potentia in mixto. ii. collec. cap. i. apud Auer. & ideo non possunt cõcurrere vt agentia ad corruptionẽ. Secundo quia ipse in. iiii disput. dubio. ii. vult quòd causa corruptionis est materia & nõ dicit quòd sit forma elemẽti. ipse etiã Auicẽna. xii. de aĩalibus cap. iii. repetit idem q᷑ dixerat uolens quòd consumptio humidi principaliter fit ab aere. deinde à calore naturali. Aristoteles autẽ in lib. de longit. & breuit. vitę cap. i. vult quòd agãt in se inuicẽ contraria, dicens: Si igitur qñ actiuum & patiens simul sunt semper alterũ agit alterum patitur fieri non

potest quin fiat mutatio. vult igitur quòd contrarietas omnis seu interior seu exterior, corruptionem pariat. Sed alia exurgit maior difficultas. nã Philosophus. ii. capitulo querens cur masculi diutius viuunt fœminis in eodẽ genere, respõdet, quia plus habent caloris. ideo cũ nullam aliã reddat causam: calor humidũ non ꝯsumit: aliter quæ plus haberent caloris, essent breuioris vitæ. quãdoquidẽ constat eodẽ capitulo illũ fateri senectutem esse, exiccationẽ. idem colligitur ii. de tuenda sanitate. exercitium auget calorẽ naturalem, atq; ideo attractiuam, concoctricẽ, & nutritiuam: ex quibus solida mẽbra molliora & humidiora fiunt. sed si calor auctus cõsumit humidũ: magis corpus exiccabitur ex exercitio, q̃; ex perpetua quiete, & magis ex moderato quã immoderato. quia ab immoderato exercitio calor minuitur, & à moderato augetur. igitur patet quòd ã maiore calore fit maior exiccatio. Nec potest dici quòd ratiõe melioris nutritionis reparat copiosius humidum: nam istud est declaratũ in contradictione pręcedente: quod nunq̃; potest humidũ quod iam est exiccatũ melius reddi vllo ingenio, vel arte. igitur calor naturalis auctus nunq̃; poterit cõpensare iacturam iam factam, & quam facit. plus consumendo de humido radicali.

Est tertia ratio contra Galenũ, quia ipse cõcedit. viii. de dogmate Platonis & Hippoc. quòd calor insitus in sanguine & pituita consistit ex caliditate & frigiditate cõtemperatus. quare nõ poterit magis calefacere quàm infrigidare: imo magis humectaret q: humidus quàm exiccaret. alia ratio sequeretur quòd hoies fame enecti deinde restituti nõ possent diu uiuere: nos aũt uidem⁹ oppositum experimẽto: quod illud parũ uel nihil obest vitæ diuturnitati, est etiã aliud fundamentum ex libro de iuuentute & senectute cap. ii. nã querens cur animalia calida sint? calorẽ in sanguine cordis nõ in substan-

tia illius cõstituit. at talis calor exiccare non põt: exiccabit enim prius sanguinẽ in quo est. item ille calor nõ est innatus, sed influens. ipse etiã in cap. iii. dans rationem corruptionis caloris naturalis, dicit. quòd vtriusq; & marcoris & extinctionis causa est vna, alimenti subtractio. igitur in senio cum explicet per alimentũ cibum coctum, manifestũ est humidum ipsum radicale à calore non cõsumi. in lib. etiã de rẹspiratione & inspiratione dans cãm senectutis dicit eam esse caloris naturalis diminutionẽ. rursus ostendens cãm diminutionis caloris naturalis in senectute, docet esse paruã & non expeditam illius perfrigerationẽ, propter pulmonis siccitatem, & branchiarũ eius: igitur causa non est cõsumptio humidi à calore innato. ad quid enim querere cãm qua si per consequentiam, si primaria in propatulo est?
Est ẽt experimẽtum pro Philosopho ꝙ homines eo viuaciores quo calidiores, nõ quo humidiores: quod tñ necessariũ esse consentienti Galeno confiteri. Auerroes aũt uidetur in paraphrasi de long. & breui. vitẹ Galeno consentire dicens. & corruptio accidit eis cito duabus de causis: quarũ vna est cõsumptio naturalis humiditatis, quæ est in corpore, & dominiũ frigiditatis & siccitatis in eis: & hoc erit qñ vtentur rebus extrinsecis conuenienter. igit patet quòd talis vita breuis fit per consumptionem celerem humidi, & nõ ab aere quia non vteret rebus exterioribus cõuenienter. Sunt aũt tres hẹ rationes fortes pro Galeno. Prima est dum corpus fœtus est in vtero, perpetuo exiccatur, & ibi non ab aere sed à calore proprio: igitur & extra. & est ratio posita in prima autoritate iam dicta eius. Secunda ossa senum & cartilagines cũ inciduntur inueniũtur sicca: igitur humidum radicale in eis consumptũ est. hãc ponit in libro aduersus Lycum. Tertia Asinus & hõ eiusdem regionis æqualem uitæ diuturnitatẽ haberent. Respõdeo quòd con-

ciliatio Auicénæ cũ Galeno eſt difficilis. quoniã Princeps motus eſt quaſi authoritate Philoſophi in de lógi. & breuit. cap. 1. quid aũt tenuerit Philoſophus. reſpondeo quòd calorem in ſanguine exiſtenté vt eſt in corde innatũ vocat alium qui in membris eſt à temperatura. qui uero in illa influitur à corde influenté. calor membris proprius nõ exiccat. tum quia non mouetur, ignis autem exiccat rõne motus. nã calor ille eſt refractus & cõtinetur à forma mixti. ſed nec calor innatus proprie agit in humidũ niſi rõne motus: ſicut & influens hic autem motus fit vel iuuatur ab aere. ideò aer eſt cauſa prima cõſumendi humidũ. ideò plurimum confert habitare in regione calida & humida ad vitæ longitudiné: vt circa mare vt colligit̃ ab Auer. in paraphraſi dicta. Galenus aũt conſiderat eundé calorem vt includit omnia ſibi neceſſaria motum ſiquidem, & aerem: & hoc modo ipſe principaliter cõſumit humidum in mẽbris exiſtens: & ita nihil agit in ſeipſum. quare diſſidiũ Galeni à Principe eſt in uerbis tantũ. ⁊ eſt ac ſi diceremus homo principaliter eſt intelligens, & anima humana eſt principaliter intelligés. utraq; propoſitio eſt vera: ſed tñ non ſunt contrariæ, nec repugnãtes. & Philoſophus vult tamen quod anteq̃ cor ad tantã ſiccitatem perueniat vt cogatur calor extingui, qđ prius pulmo ſicceſcat & ſic motus refrigerationis impediatur. Embrio autem in vtero habet motum & aerem ut patet à Galeno in libro cui titulus eſt an animal ſit quod in vtero continetur: quãuis liber ille Galeni eſſe non credatur. manifeſtum eſt ét ex vmbilici arteriis, quæ neceſſario ſpiritum ducunt, ac ex conſequenti motum: quare veritate intellecta nõ eſt difficile obiecta diluere.

Zinziber an humidum.
Contradictio. 12.

INZIBER calidum est in tertio siccũ in secundo. Auicéna.ii.canonis.cap.proprio.Serapio cap.cccxxxvi.dicit ipm & cõnumerat inter calida & humida in tertio: quare maxima est differẽtia inrer humidũ in tertio & siccum in secundo.nec potest propter ordinem dici quod sit error ita vt loco humidi debeat scribi siccum : nã reliquæ tales etiã sunt medicinæ de quibus ibi tractat.hęc contradictio est magnę cõsideratio nis. nã inuenire medicinam calidã & humidam in tertio gradu,& cum hoc aromaticã,& esset valde vtile, & necessarium. Dioscor.lib.ii.cap.cxlvi. dicit ipsum calidum: vimq; ferme piperis totã aquare.porro piper siccum apud oẽs esse uidetur : vt etiã ipse Serapio id inter medicinas calidas & siccas in quarto gradu connumeret.Paulus vero dicit zinziber adeò inuictã humiditatem obtinuere, vt primo occursu calefacere nõ uideat. lib.vii.Gal.& ipse.vi.libro zinziber calidũ & humidum statuere videtur.sed subiũgit τό μὲν οὖν ζιγγίβερι καὶ τὸ μακροπέπερι κἂν ἐι διωφέρει ταύτῃ τοῦ μέλανος πεπέρεος ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον. quod est,hoc quidẽ zinziber,ac longum piper, & si hoc modo à nigro pipere differt, attñ parua est hæc differentia. subscripsi Græca propter errorẽ in translatione.igitur non humidum est zinziber in tertio quandoquidẽ parũ à nigro differt, nec piper omne siccum cũ longum, zinziberi natura simile sit Auer.v.collectaneoꝝ vult zinziber esse calidũ in tertio & humidũ in primo idem de lõgo affirmat pipere,Rasis tertio ad Alman.xxxiiii. dicit ipsum esse calidum & humidum. Idem.xxii.continen.cccliii.authoritate Ataubionem dicit esse calidũ in tertio humidum in primo.Sed authoritate Bimasui dicit quòd qualitas caliditatis est in tertio gradu sed in fine: & humiditas in primo sed in fine est autẽ aromaticum atq; ideo calidum,vt secundo de

alimentis cap.de fructu iuniperi sed nõ uehementer di-
cebat in libro de attenuãte dieta: vbi aromaticũ roden
ti & mordicanti comparat. igitur qua mordicat in fine
vehementer excalefaciet: qua solũ aromaticum, medio-
criter. conferunt aũt aromatica discutiendo interiores
collectiones oĩa tũ maxime quæ altius insederint. xiiii.
artis curatiuæ cap. xii. Sed Zoar uidetur sentire quòd
cõferunt omnibus membris principalibus, quod & Ga
leno placere videtur. vii. artis cur. cap. iiii. igitur cõclu-
dendo dico quòd si seruetur cõditum quòd erit calidũ
in tertio, humidũ in fine primi. & hoc voluit Galenus
& Serapio. pro quo animaduertendũ est quòd Serapio
diuisit medicinas in quatuor gradus solum ratione pri
marum qualitatũ, non secundarũ vt testatur in fine pri
mi capitis de simplicibus medicinis. vnde qñ dicit de
medicina calida & humida in tertio vult dicere de me-
dicina humida quæ sit calida in tertio. & cum dicit de
medicina frigida & humida in secundo: vult vt intelli-
gas medicinã humidam sub quocunq; gradu sit: quæ
sit frigida in secundo & hoc patet rõne, aliter non dare-
tur vnq̃ medicina apud illũ in dispari gradu in actiuis
ac in passiuis: quod est valde absurdum. cum innumerę
tales sint vt semperuiuũ qđ apud Gal. est frigidũ in ter-
tio & leuiter tñ siccat, cõtra acatia exiccat in tertio in-
frigidat solum in secundo: ita peucedanũ calefacit in se
cundo exiccans in tertio vt patet. vi. &. viii. de simplici-
bus medicamentis capitibus propriis. Cur aũt Serapio
non curauerit de gradu in passiuis: est quia Gal. & ipse,
plerũq; ordinẽ in illis qualitatibus prætermittit; tum
quia minoris periculi: tum etiam quia difficilioris expe
riẽtiæ. Serapioni igitur actiuarũ qualitatũ gradus suffi
cit. Porro non cõditum, iuxta mediũ primi gradus hu-
midum est; & in caliditate par ratio, nisi quia celerius
imprimit, & celerius finit. At Auicẽna operationẽ vlti-

mam considerauit: si siccatum iam & priuatũ superflua humiditate exhibeatur: nec conditũ nec cum alio medicamento. nã vt referunt immaturum est quod ad nos defertur, ne cariem anteq; colligatur cõtrahat. est enim radix herbę vt gramẽ, repululans sub terra, in india nascens. porro lilii radici ac naturę magis similis est quãq; folio ualde dissimili. matura igitur si colligat radix & siccetur tandẽ ex vsu poterit siccare. Sed forsan decepit illũ quod in. v. de tuenda sanitate Gal. scriptum reliquit in fine omne immodice calidũ exiccare tãdem nõ leuiter: sed hoc in uiuẽtibus & aïalibus quæ pręsente calore fruuntur tantum uerũ est: non in medicamẽtis quę ab alio tantũ mutantur, & locũ materiæ habent.

Zinziber an flatuosum. Contradictio. 13.

INZIBER est resolutiuum inflationis. Princeps. ii. canonis cap. dccxlvi. oppo. videt in eodem lib. tract. I. cap. iiii. post medium dicit quòd semen erucæ & zinziber sunt medicinæ flatũ generantes. Solutio est quòd medicina potest flatũ gignere vel in prima vel in secunda vel in tertia concoctione: exemplum primę est aqua: secundæ autẽ olera quæ etiã in prima concoctione gignunt, si frigida sint. exemplum tertiæ eruca, mel, zinziber, longũ piper. & tales dicuntur medicinę iuuantes uenerẽ. zinziber igitur est ex hoc genere faciens flatum in venis, dum tertia concoctione transmutatur. Sed contra quia Princeps dicit ibidẽ in cap. proprio autoritate quorũdam: quòd retinet coitũ. respondet Princeps quòd iuuat coitum cõfortando ventriculũ. & tollendo humorem mucilaginosum. & ita hoc modo non videtur parere flatum in tertia concoctione. quia constat. ii. can. trac. ii. cap. liii. quòd assa iuuat ad coitum, & nocet ventriculo. & hoc est q: parit flatum in tertia cõ-

coctione: & in prima. per primã nocet concoctioni, per tertiã iuuat coitum. Respondeo quòd possumus distinguere primo de zinzibere: nã album conditum, recens immaturum, coitum adiuuat, & flatũ in venis non mediocrem parit, vt experimento patet. siccum uero per se & maturũ, in humidis corporibus etiã concoquẽdo humiditates relictas in uentriculo, vt agens parit flatũ in tertia concoctione, nó ut materia: & coitum iuuat. per se aũt sic sumptum ventriculo mundo existente, omnẽ flatum discutere solet. atq; hoc modo coitui nocebit. ad mixtum aũt humidis, semper flatum excitat. ob id vero & quia vt aromaticum calorem adiuuat naturalem, omnibus fermẽ ad venerẽ medicamentis immisceri solet. quæ ratio etiã in longo pipere tenet. verũ longum piper in antidotis magis in vsu est. zinziber vt cõditum mirũ appetitum veneris excitat. Serapio affirmat semẽ augere. atq; hoc vt dixi intelligendum est.

Corpora purganda an fluida reddenda sint. Contradictio. 14.

ORPORA cum quispiã purgare voluerit oportet fluida facere. ii. aphor. ix. at. vii. aphor. lxvi. scribit aphorismus idẽ his verbis adiectis. & si supra aluũ sistere si infra humidiorẽ reddere. Ergo vel primus incõpletus, vel secundus habet quod extra propositũ est. Galenus in cõmento. lxvi. aphorismi dicit adiectitium esse supfluum. supraq; hoc in quarta particula esse demonstratũ. uidetur igit intelligere de. xiii. aphor. quartæ particulæ sed tutius legemus κατὰ τὸ δεύτερον pro κατὰ τὸ τέταρτον. idest in secundo cõmentariorũ, idest in hoc. ix. aphor. declarat enim q̃ oportet fluida reddere corpora: meatus ipsos faciles reddẽdo: tum incidendo tenaces humores: tum subtiliores reddendo,

qui sint

qui sint crassi: at quidam vltra Græcã lectionem quasi ῥυφθέντων ascriptum esset in. ix. cõmento superaddidere (abstersis) quod cum desit in Aldino codice etiã vitio sam Galeni sententiam reddit. qui duo tantum superius antiquę expositioni præcepta superaddiderat, nũc tria, interpretationem facit operosiorem.

Saccharum an minus melle detergat. Contradictio. 15.

ZVCARVM non est melle inferius in abstergendo, & mundificando. ii. c. trac ii. c. occlv. oppos. vii. tertii cap. ii. de dentium abstersione. loquẽs dicit, ⁊ zucarum in abstergẽdo melle inferius est, ⁊ prima quarti trac. ii. cap. viii. Nunc aũt mel cãnæ quod est zucarum, ⁊ proprie mundificatũ, melius est melle apis, licet eius abstersio sit minor abstersione mellis. Auer. v. collectaneo℞ cap. de melle ⁊ mel cánæ est minoris abstersionis caliditatis alio melle Dioscorides libro. ii. cap. lxxiii. de melle. Saccharum agnouisse visus est. sic tñ, vt iam tunc in frequenti non esset vsu. adpellatq; indicum sal. existimo nondũ arte inuẽta per ignem copiã habendi, fuisse rem ratã, quia non propagatã ignota adhuc lucri via. Gal. lib. viii. artis medendi. cap. iiii. Sacchari mẽtionem facit melli illud assimilans. at vero in. x. libro cap. xi. cũ mel in hecticis febribus asinino lacti misceat, illius ferme naturam ignorasse visus est: quãq; vt diximus rem cognouerit: tunc rarã: & cuius exiguus esset vsus. ostendit autẽ illud libro. vii. simplic. medicamento℞ cap. de melle. vnde agnouisse palã est sed nõ in vsu fuisse. quod igitur ad contradictionem attinet: id quod sponte fluit cum nullã aquam admixtam habeat, vocaturq; sulimenum à Principe, & est quod cognouit Galenus dicens: nõ adeo esse dulce vt mel, hoc nulla ex parte melle infe

rius est in abstergédo. reliquum quod nobis in vsu est propter admixtā aquam cum palā sit melle dulcius minus abstergit.

Rhabarbarum an calidum.
Contradictio. 16.

HABARBARVM est frigidū vt habetur.xvi.iii.trac.I.cap.iiii.enumerans enī medicinas frigidas astringétes oēs, adnumerat illis rhabarbarū,nec in noua emendatione sublatum est.nec potes dicere esse ambiguitaté propter verbū.Et medicinę singulares absolutę aut secundū uirtutem retentiuā.Nam primò,cónumerat illico astringentes calidas,inter quas non ponit rhabarbarū. Secundo quia medicina stiptica vt talis est semper est frigida & sicca,vt colligitur.iiii.de simplic.medicamētis cap.vii.quāq; ibi videatur de sapore tantū loqui: verum illud clarū est.ad rem reuertor:Rasis.iii.ad Almansoré cap.xlvii. ponit ipm calidū ⁊.xxii. continentis.cccxxxii.ponit authoritate chum, calidum & siccū in.ii.Auer.vero.v.collectaneorum dixit quòd Gal.numerauit hāc medicinā inter illas q̄ non soluūt, sed astringunt. & tn̄ ipse vult vt purget & cónumeretur inter innoxia medicamenta. Mesue vero ponit ⁊ calidū & siccum in.ii.cū Rasi,& purgare illud docet:cū Auer. vt experientia etiā attestatur Serapio.ccvi.cap.describit Rhaponticū,potius quā rhabarbarum.neq; enim purgatoriū medicamētum esse agnouit.sic igitur Galenus, sic Dioscorides,sic Aetius,sic Paulus omnino ignorasse vidētur hanc radicé.Sed & Princeps cū cap.ꝓprio.ii. can.statuat rhabarbarum inter astringentes medicinas, nullā purgantem facultaté tribuens, quod nec in aloe, vel agarico facit, aut aliis purgātibus medicinis, ipse ēt rhaponticū pręterit. nec mirum est quòd ante accessio-

nes ſcribat Dioſcorides velut agaricũ datum rhapontĩ cum prodeſſe: nõ enim purgando, eſſet enim inſulſiſſimus medicorum, dare medicamentũ purgandi gratia, ante febriũ acceſſiones: ſed rõne tollendi rigoris, itaq; primus videtur Auerroes poſt Meſue rhabarbarũ agnuiſſe: & quod etiã purgaret intellexiſſe. verũ inter modice calidas medicinas illã refert, cuius vis pcipua ſit aſtringere. quo fit vt nec de qualitate nobis ſatisfaciat Auicẽna, frigidum ſtatuẽs. Gal. eni putauit ſe imitari qui. viii. ſimplicium medicamentorum rhapõticum proculdubio, non rhabarbarũ deſcribens, temperatũ eſſe ait. atq; ita inter frigidas rõne non leui, cum aſtringat, vt frigidum ab Auicẽna potuit adnumerari. ex quo patet cum ex deſcriptione Raſis, nõ rhabarbarum, ſed rhaponticũ definierit, fruſtra calidum & ſiccũ in ſecundo gradu ipſum ſtatuiſſe. nã tale eſt rhabarbarum, nõ rhaponticum. ſed excuſat Raſim aliena authoritas: non enim ex mẽte propria locutus eſt. Sed illud etiam nos torquet, quòd Paulus lib. i. cap. xliii. inquit, terebentinã oliuæ magnitudine aluũ ciere: verũ ſi velimus acrius ſubducere, pauxillũ rheu ſupaddere debemus. quare purgatoriũ erit rhapõticũ vel ipſe rhabarbarum verum agnouit. Sed lectio antiqua rhu habet qđ Sumac dr. Græcus ẽt codex manu ſcriptus habet ῥοῦ temere igitur pmutata dictio eſt. at rhus aſtringit nõ leuiter. verum cum dormituris detur illud forſan cõtingit quod Galenus dicebat ſecundo de alimentis: aſtringentia à cibo ſumpta aluum non parum ſubducere. temerariũ igitur eſt uelle fidem codicũ, tam leuiter infringere. quamobrem illud iam tantũ obſtat qđ Galenus tantus vir hanc medicinã vel ignorauerit, vel vſum eius non cognouerit. ſed quid mirum? cum multarum aliarum quas hic cum his ſubiungemus, naturam, ac vim neſcierit. & ſi aliquas vt mãna, ſub alio nomine, & ſub aliis viribus agnouiſſe viſus ſit.

Medicinæ nobiles quarum vſus Gal. incognitus fuit. Saccharum Rhabarbarum Mãna Caſſia fiſtula Colurea ſeu ſena Mirabolani vt purgantia medicamenta Moſcus Caphura Ambra Santhali.

Impura corpora an copioſe nutrienda. Conrradictio.17.

NON pura corpora quãto magis nutries, tanto magis lędes.ii.aphor.x.vbi legitur τῶν σωμάτων, pro τὰ σώματα, ſed videtur oppoſitũ prima aphor.xvii.nã ibi Galenus dicit ſi enim vires laborãtis debiles fuerint,& ea quę in corpore eſt diſpoſitio ex corruptione humorũ,vel defectu, parũ & ſæpe his dandum eſt de alimento.parum quidẽ quia virium imbecillitas,nõ poteſt totã ſimul alimenti multitudinem ſuſtinere:ſæpius autem qm̃ multis indiget diſpoſitio.Defectus ſiquidem adiectionẽ exigit,corruptio contemperamentũ.Et rurſus in eodẽ. Autũnus morbis qui ex corruptione fiunt aſſimilatur.Quapropter qui eo febricitant tẽpore,continua optimi indigent adiectione,& ſi vires validę fuerint ſæpe & multa dabimus:ſin imbecilles pauca,& ſæpius afferemus.Sub eadẽ fermẽ ſententia ſcriptũ eſt tertia primi doc.ii.cap.vii. Quum vero fuerit corpus repletum malis humoribus cum ſubtilitate:ipſum nutriẽtibus laudabilibus copioſe refice.Et rurſus in eodẽ capitulo ante dictam authoritatem ſcribitur. Et ſæpe etiam cõceditur illi in cuius corpore mali habẽtur humores, vt rem bonã largiter comedat, ⁊ proprie cum nõ patitur ventrem ſibi ſolui. eſt etiã experimẽtnm.v.de bello ciuili Cæſaris:dum enim exercitũ fame & cibis improbis debilẽ ac morboſum haberet ingreſſus Agar ciuitatem totũ illum refouit tum maxime vini copia:nã largiſſime epotum illos qui vel ægri eſſent vel debiles re-

ſtauraſſe ait. vinum aũt copioſe nutrit vt in aphoriſmo ſequente. at vero prima Hippocratis ſententia à Galeno alias recitatur: & rõnem ſecum habet. nã adiectum putrido putreſcit: quare quãtitate augetur quod inimicũ naturæ eſt, qualitate aũt manet. Multæ ſolent dari ad hãc cõtradictioné variæq; à recentioribus reſpõſiones. prima ꝙ in hoc aphoriſmo Galenus intelligit de cibo reſtaurante iam defectos: in aliis locis de cõmuni qualis his, qui in cuſtodia ſunt exhiberi ſolet. Secunda qꝺ Galenus ibi loquitur de victu neceſſario, coactoq́;: hic vero de eo quod illi corpore qualitatis ratione cõuenit. Tertia ꝙ intelligunt de cibo medicinali, qui cũ virtute ea prędiτus ſit, corporis humores poſſit emendare. vel quòd loquitur rõne præparationis ad euacuationem. Gentilis in vtraq; principis authoritate mutat: volens intelligi illã de cibo ad vomitus præparationé dato. vel quod cõtemperare poſſit humores vt eſt dictum iã Galeni. Reſpõdeo igitur cũ hæ reſponſiones imprudenté faciant Auicennã qui tam difficili re propoſita principale prætermiſſerit ex præſenti cõmento colligi poſſe concordiã quæ eſt. Qui non appetunt, nam hæc eſt extrema. viii. aphoriſmi pars quę à Galeno prętermiſſo nono, cenſetur adiungenda præſenti: debent à reſtauratione cauere: qm̃ humoribus corruptis in vẽtriculo ſolo exiſtẽtibus, ſeu etiã in illo, atq; etiam toto corpore: quãto plus nutries eo magis lædes. non ſic cum ventriculus mundus extiterit quãuis corpus reliquum putridis ſit repletum humoribus. quo in caſu copioſe reficere debemus. nãq; præſentia humoris corrupti in loco concoctionis, prohibet cõcoctionem, atq; corrumpit. at vero in cæteris locis cum iam abſoluta fuerit omnis coctio, permixto bono cum malo, totum minus noxium efficitur. quare eam conſules cõtradictionem an putredo à ſola obſtructione fiat.

Vinum aquoſum an magis urinam prouocet? an rubrum nigro magis nutriat? an auſterum urinam prouocet? an in ſyncope conueniat? an album tam in proſpera quàm aduerſa ualitudine ſalutare? rubrum an flauo melius in tuenda ſanitate? an omne uinum calidum etiam ſi ſit album. Contradictio. 18.

INA alba & tenuia quæ aquoſa dicũtur minime vt nutriunt etiam vrinam prouocant: at rubea colore craſſaq; plus alimẽti præbent quã reliqua vina.ii.aphor.xi.verũ ad proliciendã vrinam.v.de tuenda ſanitate ante mediũ præfert quod ſubſtantia tenue eſt,& colore flauum,non album,flaua autem calidiſſima ibi eſſe vult: contra alba frigidiſſima: media inter hæc ſtatuit, quæ medii coloris ſunt: vt pallida. non tñ ad rubra nigra'ue cõparat,in caliditate. vnde(ex dictis)adiicit.Hippoc.etiam.iii.regim.acut.vi.dicit alba vinoſa ac potentia maxime vrinã prolicere.Galenus quod in.v.de tuenda ſanitate præterierat,adiicit,exponens illorum ordinẽ à calore.ſic flaua,inde fulua, poſt rubea,poſt dulcia: per quæ nigra illũ intelligere eſt exiſtimandum.forſitã vel oblitus nõ adiecisse colorem, vel mendo ſcriptoris omiſſa vltimo alba.igitur quinq; ordinibus ea diſtinxit.potẽtia igitur flaua vel fulua quæ albo ſimillima videntur fortiter vrinã educunt:non aquoſa. Illud etiam contradicere videt̃ ſecundæ parti quod.ii.aphor.xviii. ſcribit̃, dum dixit, craſſa quidẽ ac rubea tanto à nigris in nutriendo plurimũ ſuperantur, quãtum ſuperant in præſtando vniuerſum & velox alimentũ. Quidam dicunt illa cõfundere Galenum,ſed quid abſurdius illum dicere cõfundere,qui ea cõparet. alii nigrum robuſtius

alimentũ,rubrum vero celerius pręstare dicũt. ſed quo modo ſic rubrum craſſum cæteris vinis copioſius nu- triet.accedit tertium incõmodum:nam Dioſcorides li- bro.v.cap.vi.dicit quòd albi vſus cõmodior eſt tam ſa- nis quàm ægris. vt poſtmodũ ad ætatem peruenit me- diam laudat vt nõ nouum nec antiquũ ſit.tale aũt pro- bat ſeptem annoꝝ tanq̃; in conſiſtentiæ medio. laudat autẽ auſterum ex ſapore aliis præferens. At ſi quis ani- maduertat quis nã primo vſus erit rubri,nigri,flaui? at flaua tenuia cõmodiſſima ſenibus:nõ igitur alba.Calidi tatem aũt per tpa diuidit Gal.viii.de ſimplic.medicamẽ tis iuxta principiũ dicens:vinũ nouum muſtũ in primo gradu calefacientiũ eſt,antiquum in tertio,mediæ æta- tis in ſecundo.qũo igitur cũ Dioſcoride cõuenit? an ne muſtũ dicemus ad annos vſq; ſex vel etiã ad ſummum duos iam.Sed & in.vii.artis curatiuæ cap.vi.ꝑponit oĩ- bus in ꝓlicienda vrina albũ mediocre in caliditate au- ſterumq́;.qđ & ſi ſit ꝓbatiſſimũ iuxta Dioſcoridem,attñ ab aliis hæc diſſidet authoritas ab aquoſo ac potẽti lau dẽ eam tollens. declarat tñ quod Sabini Adriani Alba niq́; ac talium nobiliũ vinoꝝ non cęteroꝶ tãtum vſus ante ſextũ annũ non ſit.qđ grauent ventriculũ,& inna- tent illi.de auſtero vero eſt difficultas maxima, quia.iii. regim.acutoꝝ.vii.textu ei tribuatur quòd vrinã ſuppri mat.ob idq́; ab his qui ſuppreſſam habent illã, vel ſpu- tum prohibetur.niſi dicas quòd fuluũ dicat.at hoc ma- xime vt dictũ eſt prouocare dicitur à Gal.ſi ſolius colo ris ineas rõnem. ergo ſapore id fiet. At vero in de atte- nuante victu, in fine:in proritanda vrina fuluum albo poſtponit,cum tñ in ſputis fuluam & flauam præeligat: potentia,dulcia, omnis expertia auſteritatis. itaq; Gal. vndequaq; ſibi tum cum Dioſcoride diſcors eſſe vide- tur.Idem ſecundo de locis affectis cap.ix. tantam ineſſe vim caliditatis ac ſiccitatis vino antiquo refert: vt cum

Grāmaticus puerum domi reliquiſſet: iſq; ſiti tentatus largiter vinū antiquum ebibiſſet, in poſterum peruigil ſemper remanſerit donec febre correptus ſimul ac delirio, mortuus ſit. quo fit vt ſupra dictū de vini caliditate cōfirmetur. Res igitur ad tria refertur capita: quorū primum eſt an aquoſum an mediocre an potens vinum magis vrinas prouocet? Secundū an rubeum vinū nigro magis nutriat? tertium an auſterum vinum ſupprimat vrinas an prouocet? mihi certe videtur facile primum diſcutere, nā aquoſum cum minime nutriat maximam materiā vrinæ relinquit atq; ſic ſi corpus mundū extiterit: calorq; fortis: valentius vrinā ciet. in prouocando vero ac educendo alienas partes aquoſas potens vinū præponi debet. mediocre aūt inter ea quæ conueniunt his de quibus ſermo ibi habet in vrina pro liciendā eſt præſtantiſſimū. quod tn̄ potenti cedat vel aquoſo nihil refert: quando quidē illa non cōueniant vt nimis valida, vel imbecillia. de ſecundo dicamus nigrū quidē copioſius alere longo vſu: quia nutrimentū eius minus diſſoluitur: & copioſum eſt. at rubrū tn̄ copioſius alit in ſingulas vices. Ad tertiū dicimus vinum quod auſterum eſt minime vt tale vrinas prouocare, ſed ſic eſſe ſaluberrimum. attn̄ cum etiam hoc albū ſit, & non inualidum ſubſtantia, & qualitate, vt ſubtile calidūq; vrinas prouocat. Muſtum aūt dicitur in nobilibus vinis (qualia Galenus appellat) Italicis aut Græcis ad annum vſq; ſextum vel vt Dioſcorides vſq; ad ſeptimū. verum vina vulgata mediocrē ætatem alia primo, alia ſecūdo, atq; ita deinceps anno ſortiuntur. vt ſingulū illorum nobilius extiterit ſerius. verum albi vini vſus qui adeò commodus in vtraq; extat valitudine, ad flauum & fuluum extenditur: nam ibi rubrum ab albo Dioſcorides tantū diſtinxit ac nigro. vt tria ſint eius vini genera tantum à colore ſumpta: cum apud Galenū quinq; ſtatuantur;

vt dictũ est: hoc ordine, flauum, fuluum, rubrum, nigrũ, album. Sed Aetius libro primo iuxta finẽ eadem fermè de colore rubro & nigro sentit quæ diximus: nã rubrũ crassum, nigro præponit. verum cum in fine capituli dicat rubrum vinũ subtile modiceq; astringens tam sanis quàm cõualescentibus optimũ esse, Dioscoridi contradicere videtur. causa autẽ cur vinum subastringens ab Aetio laudetur lib. ix. cap. iii. edocetur, quia corpora firmat & vires ventriculo addit. in eandẽ sententiam scribit Paulus lib. primo cap. xcv. attñ vterq; inter vermiculum & rubrũ distinguit. nam ἐρυθρὸν rubrum: vermiculum autẽ κιῤῥὸν vocant sic aliqui giluum exponunt: alii per ἐρυθρὸν coccineum etiam interpretantur. etenim nõ præterisse fuluũ ac flauũ Aetium ostẽdit caput. xxxi. libri quarti. inde dissidium inter Paulũ Aetiumq;, nam vermiculum laudat Paulus, Aetius rubrum. rursus pro austero astringens scribi deberet codicis Græci habitatõne, nam στυφὸν astringens sonat. Galenus tñ austerum laudauit quarto & .xii. artis curatiuę. palã est autem per κιῤῥὸν flauum ĩtelligi debere apud Paulum: cum rubrũ exprimat per ἐρυθρὸν: fului aũt ac flaui nullã faciat mentionem: igitur de hoc intelligit. de austero illud censeo quod Galenus. verum qm̃ difficilis est, nec adeò euidẽs differentia inter austerũ, & astringentem: alterũ pro altero supposuit. differentiã autem austeri & astringentis habetis. iiii. & . viii. cap. quarti de simplici medicina. nã astringens est vt rhu & gallæ: austerus sapor q in fructu palmæ vltra dulcedinẽ percipitur. est & in vinis astringens frigidioris notæ quàm austerũ: cum tamen vino astringentem facultatem tribuere possis. verũtamen ad rem magis ille στυφὸν austerum pro astringente interpretatus est. sed Aetius rubrũ præponere maluit ad confirmanda corpora, id tñ sanè non ex Galeno. Quod vero Aetiũ seduxit, est quòd vina rubra, crassa, sanguini gi-

gnendo accõmodatissima Galenus dixit.iii.de alimentorum natura id dictum ad sanitatem trãstulit Aetius. verũ in inculpata valitudine rubrũ potest flauo ⁊ fuluo præferri: at in conualescentibus albnm, in senibus flauũ ac debilibus: tum fuluum quòd vim habeãt medicamẽti, pręponi debẽt. Sic igitur nõ simpliciter quod à Dioscoride profertur uerũ est. ex quibus etiã non obscurũ euadit vinũ rubrum esse quod his qui virtute deficiunt cum panis bucella exhiberi debet secundũ horum sententiam: verũ non sic Gal.xii.artis curatiuæ cap.iiii. nã flaua tantum, ac fulua, tum austera in vsu cõuenire docet: atq; omnia nobilia vina eiuscemodi esse ostendit declarat aũt austero vino inesse quòd confirmet uentriculũ: & quòd nõ feriat caput. quia tñ nutrimentum nõ celeriter distribuũt q̃cunq; austera sunt, ob id in syncope nõ minus quàm aqua sunt fugienda in fine cap.iiii. at iuxta initium hæc habet verba de syncope loquens. At quoniam ipsoꝝ falernorum aliud dulce ad modũ est quod faustianum uocant: aliud si cũ hoc conferas austerũ: at vero si cũ signino, & marso, dulce, deligẽdum est ex his secundum. Hęc contradictio paulopost dissoluta videt cum dixit. reliquoꝝ vini generum austera quę mediocriter alba, crassaq; sunt: certe nullũ ad digestionem in corpus est idoneũ. ergo Falernum cõparatione austerũ dicitur vt creticũ, non quòd talẽ obtineat saporem qm̃ aliud dulcissimũ sit. Rasis igitur dictum lib.iii. ad Almansorẽ cap.v. quòd vinum albũ leue sit ad vrinã proliciendã vtilissimum nõ aliter quàm vt dictũ intelligi debet: quòd multã gignat, non quòd prouocet. vinum etiã rubrum omnibus vt alimentũ: non vero vt medicinalis potus: vel vt cibò iunctus, vel vt languẽtibus, aut ætatis vitio laborãtibus aliis præferri debet. nam alba pueris, flaua & fulua senibus magis cõueniunt. Idem libro.xxii.cap.vi.continentiũ repetit quod de albo vino

diximus: scilicet quòd tale aquosum maxime vrinã prouocat. Sed verba illa de vino quod concoctionẽ auget, & humores digerat, vt verbo eius vtar, ad austerũ non ad amarum quãuis malus in verbis ordo sit referri debent. nã hoc est ex loco Galeni proxime adducto ex verbo sumptũ. apparet etiam qm̃ dicit vinum illud esse delectabile: nullum aũt amarum tale esse potest. circa qđ intelligendũ quòd ætas ex sapore in vinis ac substantia distinguitur: nã dulce & crassum semper nouũ est: amarum & subtile antiquũ. horum neutrum vsui cõmodũ. austerũ ꝛ si dulcedinis particeps sit, seu media substãtia, seu subtili mediocris est ætatis. Quod aũt Serapio capitulo proprio dicat vina stiptica idest astringentia maxime vrinã prouocare, non aliter intelligi debet quã ex Galeno. vii. artis curatiuę cap. vi. vt primo pro astringẽte austerum intelligas: deinde vt laudatissimũ hoc credas inter ea quæ prouocare vrinã possunt. est aũt laudatissimũ quia in. vii. artis curatiuæ libro Galenus de ventriculi imbecillitate agit, vbi austerus sapor imo etiam astringens maxime probatur. sed astringens vrinã nimium coercet: ergo loci etiã pertractationum in Galeno inspiciendi sunt. nã in eo loco vt imbecillitatẽ ventriculi principaliter spectat sic in. xii. virium resolutionem. at in. v. de tuenda sanitate abundantiam serosi humoris qui copiosus gignitur. austera igitur in. vii. libro probabunt. mediocria valida ac dulcia in. xii. artis curatiuæ: subtilia flaua fulua'ue in. v. de tuenda sanitate. Sed emicat aliud dubiũ, nam si oẽ vinũ calidũ est in primo vel secundo vel tertio gradu, quõ albũ infrigidare põtã qđ ẽt Rasis testať autoritate Ruffi & Gal. xii. artis cura. cap. iiii. nullũ album vinũ calidũ: rñdeo vinũ infrigidat bilẽ educendo. nã Gal. ꝙ ꝑ se infrigidet nunq̃; fateť. sed dicit aquosa nullã insignẽ calefactionẽ facere. alba aũt nõ esse calida, nõ arguit ea tñ esse frigida, saltẽ absolute.

TRACTATVS HIERONYMI CARDAni Contradicentium medicorum tractatus Secundus Libri primi.

Ars an singularium. Contradictio. I.

RS est singularium. ix. artis curatiuæ cap. vi. ars in vniuersalibus theorematis methodo, in singularibus exercitatione indiget. at vero. ii. ethicoꝝ. ii. singularium non est ars neq; præcipiendi ratio vlla. Item primo primę phiæ ars ipsa vniuersalium est, experientia singularium: ob hoc expertus melius operatur sine experientia rónem habentibus. Philosophus. ii. posterioꝝ trac. xxvii. dicit quòd ex sensu rerum memoria cõstat: multæ autem memorię experimentũ vnum sunt. at vero ex experimẽto prodit ars, cum in anima fuerit confirmatum. Hæc responsio quibusdã satisfacit, cum tñ duas relinquat dubitatiões, prima quòd ars experimentum præsupponat. hoc autẽ videtur falsum: vt ex primo primæ philosophiæ colligitur. nã pręfert eum qui experimento sine rõne duce operatur, illi qui artẽ habet sine experimẽto. Præterea Hippocrates artem non traderet scriptis quandoquidẽ illa præsupponit experimentum. hoc autem videtur ẽt Galeno contradicere prima aphor. primo. Secunda difficultas est quia secundo posterioꝝ. xxvii. vult experimẽtum cõstare necessario ex pluribus singularibus. & tñ primo primæ philosophię videtur hæc esse differentia experimenti ab arte: quòd illa sit vniuersalium, hoc aũt singularium. Ideo dico qꝑ, vt habetur. vi. ethicoꝝ. viii. de prudentia, habitus ipsi ars & prudentia sunt de vniuersali-

bus: sed exercitatio est singulariũ. & hoc voluit Galenus loco adducto nõ sic scientia vel intellectus vel sapiẽtia. nã hæc vniuersalium semper sunt. est aũt triplex modus aut singularis cõprehensio, & dicitur sensus: aut singularium plurium, & est experimẽtum, vt in memoria colliguntur: aut vniuersaliũ prout ad singularia cõparant͂, & sunt artis vel prudentiæ habitus. reliqui tres vniuersalia agnoscunt nõ in cõparatione vlla ad singularia.

Experimento an duę rõnes sint necessariæ. Contradictio. 2.

XPERIMENTVM vt rectum dicat͂ exigit duas cõditiones. primã quòd in humano corpore sumptum sit: secundam qđ per primã ac propriam operationem non ex cõsequentia primo de simplic. medicamentoꝝ facul. cap. ii. Princeps. ii. can. cap. ii. quinq; alias adiicit conditiones: quod in morbo simplici, quod illud quo experimur vitiosum non sit, quod experiamur in morbo æquali, quod idem agat in contrariis temperaturis, quod ſm plurimum non semel tantum aut bis. Hæ vero conditiones colliguntur tertio de temperamentis cap. v. quãuis id ſm plurimum etiã ad temporis magnitudinẽ extendat, non solum ad multoꝝ hominũ experimentum. experientiam tñ ab experimento separat Galenus libello de empirica subfiguratione, qui apud nos in Græco nõ habetur. nã pluribus experientiis experimentum constare affirmat. hoc aũt est quod iam diximus: scilicet experimentũ multis sentiendi memoriis cõstare. diffinitur aũt ibi experientia quòd est tota rei euidentis obseruatio. aliter vero ſm eius opinionẽ diffinitur quòd est obseruatio ac memoria eoꝝ quæ sæpe eodem modo perspecta sunt. ibi vero diffinit experiẽtiam quæ est artis principium. igitur nõ tot erunt necessariæ

conditiones ad experimentũ.respondeo q̃; q̃; possem vt dixi subterfugere ꝑ distinctionẽ iam datã experimenti ⁊ experiẽtiæ:nihilominus experientiã oẽm esse artis principium; ꝑfectam aũt experientiã ⁊ quę rõne ꝑfici possit, his indigere cõditionibus.ex hac authoritate orit̃ hæc.

Medicina an solo experimento inuenta. Contradictio. 3.

EXPERIENTIA constituit artem medicã & sola. Philosophus etiã vt dixi primo primæ philosophiæ trac.primo,iuxta initiũ probat Poli sententiã dicentis,experientiã artem efficere; sed oppositum habetur prima aphor.1,cõmento. Medicina duplici modo ĩnuẽta experientia & rõne,quãq̃; enim dicat de aliis artibus; manifestum est etiã quòd de medicina intelligit cũ de aliis propter illã loquatur. at.iii.de crisi cap.viii. videtur sentire quòd ars medicinæ ex principiis philosophiæ inuenta sit: fidem tñ sumpserit ab opere.Idem in introductorio cap.ii.docet tria genera principioꝝ inuentionis,& hoc totum ad experientiã pertinet.constitutionis,id est vt in artẽ redigatur,his opus dicit est ratione & experientia,interpretationis,naturalis speculatio fundamentum exhibet.In libro autẽ de constit.artis medicatiuę probare nititur artis inuentionẽ citra experientiam vllam posse cõstare, vtar autem illius verbis. ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστος, εἰ μέλλοι τὶς οὐ διὰ πείρας τινὸς, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν. ὅτι δὲ οὐδ᾽ ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ὀλίγοντι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέντες. Quod est. Quod quidem non vsui in utile futurum sit,si sine experiẽtia quadam,sed rõne sola artem constituat,iam mihi videt̃ manifestum esse: Quod autẽ non sit impossibile hoc, posterius considerandum, paucis prius nobis declaratis.

Respõdeo authoritas ex libro de subfiguratione emperica est ex empericoꝝ non propria vt ipse testatur Galeni sententia. initium tñ artis vt in introductorio ob antiquitatẽ ab experientia sumptum est. ars tñ ipsa vtroq; indiguit auxilio: rõne siquidem & experientia. Philosophus autem nihil aliud vult quàm quòd experientia sit principium artis intelligendo principium originẽ primam: non formã. nam & forma à rõne inducitur. aliter ars esset idẽ quod experimentum: experientiis pluribus solum constans. Galenus aũt in libro de constitutione artis medicatiuę docet medicinam quo ad primas illius propositiones ex philosophia procedere, nã sic potius est scientia quàm ars.

Experimentum an sit artis principium. Contradictio. 4.

XPERIENTIA quæ rõne caret non est sufficiens ad artem complendam tertio artis curatiuæ cap. ii. & adducit rationem quia ea sola nec ex medicamẽto in medicamentum, nec ex affectu in affectũ transire licet. Hippoc. experimentũ periculosum ẽt vocat prima aphor. in procemio: Galenus etiam. ix. de dogmate Hippoc. & Platonis affirmat experimentũ absq; ratione esse infirmũ. Princeps vero prima primi trac. ii. cap. vii. dicit & experimentis quæ nõ sunt ſm rõnem accidit vt nec vnum sit signũ nedum vt valea. t& Ioannes Damascenus etiã experimentũ quod rõne caret non probat, sed requirit rõnem in eo. vt in suis aphorismis. quomodo igitur poterit esse artis principiũ. respondeo. experimentum quod periculosum est apud Hippocratem pro experientia sumitur. & hæc non est artis principiũ cum sit tentatiua. experimentũ vero cuius nondum ratio est cõperta, non est tutũ, quia nescimus an affestus hi simi-

les sint: rōne autem sui est tutū cum sit artis initiū. Damascenus pręcipit vt nō tuis tantū experimētis vel scriptis confidas si rōne caruerint. nā inter experimenta potiora docet eligere. Principis dictū tenet cum experimētum rōni aduersatur: velut si hydrops casu quodā ascliticus frigida aqua sanetur. multum autē interest dicere quòd experimenti non pateat ratio, vel quòd experimētum aduersetur rōni. primum ꝛ si non sit omnino tutū, propter translationem ad similia, est tñ artis principiū, & per se tutum. Secundum artem nunquam facit, & est periculosum: & de hoc loquitur Auicéna.

Dies febris enixæ an partu computandi. Contradictio. 5.

PARI modo in mulieribus iudicationes fiunt à partu tertio pronosticorū. vii. vbi Galenus exponens inqt: Principiū numerationis fiat nō quo die cœperint febricitare, sed quo pepererint. in quibusdā igitur circa secundum diem aut tertiū diem à partu incipiūt, ex quo multi numerant futurā iudicationē. Sed res nō ita se habet: sed ex quo pepererint numerationem oportet fieri dieꝝ. Princeps etiā secunda quarti trac. ii. cap. 1. secundum priorē literam: Et si peperit mulier deinde accidat ei febris tunc si non cōputetur ex febre & non nisi ex partu est illud error. de hoc dixerunt quidam quòd plurimū accidit post secundum ꝛ tertiū. Alia littera habet euidentiorē contrarietatē, vt videbitur: dicens: Et si peperit mulier deinde accidat ei febris: tunc fiat cōputatio ex febre & nō ex partu. ex illo enim est error & plurimum quod accidit post secundum & tertium. hic igitur emendator putauit se Auicénam ad Galeni mētem traducere. Auerroes autē quarto collecta. xl. Et debes scire qđ istæ crises à principio ægritudinis cōputant.

& est quãdo manifeste in operationibus læsio apparet: excepto in pariente q: ab ipso partu incipere debemus: quãuis ægritudo post partũ per triginta dies sensibiliter extitisset. & breuiter hæ regulę dicta Hippocratis cõsequuntur. Hæc ille. Idem fermè Haliabbas. x. Theoricæ cap. viii. iuxta principium. passiones autẽ quæ mulieribus post partum fiunt ab eo computabis die in quo partus celebratur, quemadmodum Hippocras imperat. At tertio Epidem. super primũ trac. 21. de vxore Philini sic inquit. Decimo & quarto die à partu cũ purgata esset recte, & cętera bene haberent, ignis inuasit cũ rigore. Inde cõnumerans oẽs dies iudicatorios & pręter hos sextũ, vigesima mortuã fuisse affirmat. ex quo liquet quòd à die febris non à partu cõputantur. nã sextus fuisset decimus nonus, & septimus vigesimus: & dies in quo mortua fuisset, trigesimus tertius. Sed nec. xxxiii. iudicatorius est, sed. xxxiiii. vt à Galeno apparet. Rursus in sequenti textu declarat idem, subiungã autem initium propter multa. est aũt tale. Epicratis vxor quæ ægrotabat apud Archegetem instante iam partu rigore correpta est, nõ incaluit vt ferębant: postridie eadẽ erant, tertio die filiã peperit, cæteraq; rite consecuta sunt. postridie partus eã febris acuta inuasit, cordis dolor & muliebrium, nulli erant somni. per suppositã glandem hæc releuata sunt: sed caput, collum, & lumbi dolebant. aluus pauca biliosa, non cõcreta, mera, vrinæ tenues, subnigræ. sexto die qua illã febris corripuerat sub noctem delirauit. septimo omnia exacerbata, vigiliæ, delirauit, sitibunda, deiectiones oẽs syncerę: biliosæ. atq; ita vsq; ad octogesimũ connumerat dies à febre nõ ab hora partus. nã cum in quadragesimo die, pauca vomuerit biliosa, in octuagesimo liberata sit, fierent cõnumeratis à partu diebus xli. & lxxxi. iudicatorii. quos nemo vnq̃; concedat. tum magis vt dixi quòd Hippocrates ad febris initiũ redi-

git numerum. Respicere etiã oportet cum triduo ante partũ morbus initium habuerit, non tñ tunc ſumptum initium, ſed poſtq̃ febris non obſcure eã vexauit: quod ex ſententia ẽt Galeni eſt, primo de diebus decretoriis. Rurſus trac. xxviii. cap. vi. eiuſdẽ hęc habet: Dromeadai vxorẽ, quæ filiã erat enixa, cęteris rite cõſecutis, poſtridie rigor cœpit: febris acuta. Primo die ex præcordiis laborare cœpit, faſtidioſa, horrens, in placida. Sequentibus diebus ſomnũ non cœpit: ſpiritus rarus, magnus: præcordia ſtatim reuulſa. Poſtridie eius diei quo riguerat aluum cõmode reddidit. vrinæ craſſæ albæ turbidæ cuiuſmodi ſunt quæ in matellis diu ſteterunt cũ agitantur: nõ ſubſidebant: nocte non dormiuit. Tertio die circa meridiẽ riguit. tandem in ſexto die illã mortuam fuiſſe affirmat. eſt aũt ſextus ex genere maloꝝ dierum & q perniciẽ afferant primo de diebus decretoriis cap. 4. & 5. Quo fit vt manifeſtũ ſit Hippocratẽ & authoritate ſua & experiẽtia docere nos dies iudicatorios à febre vel morbo in puerperio inchoandos. Aetius & Paulus hanc difficultatẽ leniter tractaſſe vident̃ & quod mirabilius eſt Galenus in nullo horum locoꝝ hanc contradictionẽ animaduertit. verum difficultatẽ auget in Philini vxore: nã cum Hippocrates dixiſſet κατὰ φύσιν καθάρσεως γινομένως. quod eſt, facta ſm naturam purgatione Galenus dicit. ἐπισχεθείσης γὰρ τῆ γυναικὶ ταυτῆ τῆς μετὰ τόκον καθάρσεως. quod eſt prohibita autẽ mulieri huic ſm partum purgatione. quare dic lapſum interpretem, nam κατὰ φύσιν cum propoſitio accuſatiuo iungatur põt etiam contra ſignificare & plerũq; vt notat Galenus in de linguis Hippocratis κατὰ in malam partem ab Hippocrate accipitur. vel dic in Galeni textu legendum ὀυ κατὰ φύσιν. non ſm naturã. verum Hippoc. verba ſequentia difficultatem augent dicentis καὶ τὰ ἄλλα κόυφως διάγουσαν. quod eſt. & alia opportune procede-

bant.forſan aliquis dicat quòd Hippoc.vii.aphor.lvii. ait purgationes nimias morbos efficere: quæ vero exiguę eſſent vterum male afficere volentes vt Hippoc.ortum morbi generalē oſtendat. Galenus autē ſedem. ſed non eſt moris Galeni cōtradicere Hippoc.niſi eum nominet tum uero aliqua ex parte excuſet uel ſententiā in aliū referat.poterat & ἐπισχεθει'σης ἀπὸ τõυ,ἐπισχεῖν.deductū vt pro κωλύειν interpretatur etiā κρατεῖν dicere. ſic enim anceps eſt uerbum authore Heſichio.eſt autem κρατεῖν uincere,vt Galeni ſenſus ſit ſupereffluētibus purgationibus à partu.Sed iam hęc dimittamus quāq; val de neceſſaria ⁊ ad principalē qōnem ueniamus. Conciliator differentia.106.uidit dubitationē ſed non authoritates.duo tñ dicit:primū quòd non ſolū à partu ſed à febre ita vt vtrūq; conſideretur cōputandi ſunt dies.Secundum ꝙ in naturali partu magis attēdendi ſunt dies ab initio febris. quia talis febris non dependet à partu, ſed ab errore vel alia cauſa: & tum magis ſi fuerit initiū febris partui propinquum.iſtud patet quia in febre quę ab apoſtemate,cōſiderantur dies initii tam apoſtematis quā febris ex Galeni & Principis ſententia.Sed in innaturali magis dies partus quia febris cōſequens,eſt quaſi ſymptoma. igitur cum dies cretici diſponantur à morbo nō à ſymptomate erunt ipſi numerādi à die partus, non à principio febris.ad authoritatem Hippoc.primo Epidem.dicitur quod ſecundo de diebus creticis ca.vi. dicit Galenus Hippoc.prius ſcripſiſſe libros Epidemiorum quàm pronoſticoꝝ vel aphoriſmorū adducta igitur authoritas ex tertio pronoſticorum prępone debet authoritatibus libri Epidemiorum. adduntur tñ rōnes à conciliatore ad oppoſitā partem.quarū fermè vis in vnā reducitur partus ad febrem ſe habet vt cauſa diſponens, vel antecedens, & ipſe per ſe eſt res naturalis.igiť dies nō ſunt cōputandi ab eo ſed à morbo. patet ſeque-

la primo de diebus iudicatoriis cap.vi.&.ii.pronosticoꝝ.lviii.Sed hæc ratio nō uidetur ualida in casu partus non naturalis: quia ipse morbus est,& febris vt dictum symptoma.itē quia,vt Auer.& Haliabbas dicunt, hæc res habet authoritatē & rōnem ab Hippocrate: ipse uero experimento dies hos cōprobauit.Atqȝ ideo cum clare in primo exemplo ꝛ tertio naturalē partum exposuerit,in secundo forsan uiolētum uidetur mihi, cū eandē in omnibus obseruet à die febris cōputationem, nō esse vllo modo distinguendū.uerum etiam plus Hippocrati hic credendum est, ubi per tria exempla totā rem decernit,q̄ȝ in libro pronosticoꝝ vbi paucula tantum uerba subiecit. Quòd uero mixta ratio ineunda sit in febre cōputandi dies à partu & à morbi initio: hoc est per absurdum. nā bene possumus dies in partu & febre uel apostemate ꝛ febre utriusqȝ ꝯsiderare,sed tn̄ utrosqȝ seorsum & singulos pro suo ægritudinis genere. nec tn̄ prohibet quicq̄ȝ vt in apostemate habente febrem ephimeram iunctam cōsideremus dies ab initio apostematis pro febre cum sit purum symptoma. authoritas igit̄ tertii pronosticoꝝ intelligitur solū de naturali partu ꝛ morbis qui sunt illius symptomata: & sunt febris ephimera,quæ quarto die solet aduenire: itē dolores,& cursus menstrui sanguinis,& si quid aliud tale.in his omnibus debemus dies à partu, etiā si hęc post partum cœperint,computare.in aliis autem ab initio morbi. Auicenna, Auerroes,& Haliabbas cum uidissent libros pronosticorum,ꝛ non epidemiorum,quod facile est cuiqȝ intelligere qui illos diligenter euoluerit, ob non visa dicta Hippocratis aberrauere.¶porro dies partus in masculis sunt.xxx.in fœminis.xl.xxi.tertii trac.ii.cap.xxxiii.

Putredo an solum ex obstructione.
Contradictio. 6.

VTREDO fit cũ calida & humida corpora calido & humido loco manentia nõ perflant: quod si maneant transpirata non putrescunt: oportet igitur ad hoc vt putrescant impeditã fore transpirationem.ii.artis curatiuæ cap.iiii.at secundo de differẽtiis feb.cap.ix. vult duplicẽ esse putredinis causam. verba subiungã.in putrefactionibus autem,nã ꝛ sanguinem putrescere necessarium est, quãdoq; quærendum quæ nã sit harũ febrium species. hoc aũt inueniri posse putãdum si prius cognouerimus quo pacto sanguis putrefiat.nã recte sentire uidetur Aristoteles ab aliena caliditate oriri putredinẽ.uocat autem alienã externam nõ insitam atq; natiuam,in quocunq; rerum genere.nã hęc coquere aperta est,externa autẽ corrumpere, quod est putrescere. calor aũt exterior sanguinem opprimit vt in Solis deustionibus, ꝛ in pestilenti aeris statu:atq; vt simpliciter dicam ĩn febribus uniuersis,ex quacunq; causa originem duxerint.Sed & quãdo in aliqua corporis parte sanguis plurimus aceruatus eius corporis vim opprimit, corrũpi consueuit : ac tñ præcipue cum in paruis uasis propter crassitudinẽ obstruitur,aut propter multitudinẽ impingit. At libro de inæquali intemperie cap.7.dicit : Neq; uero ea solũ quæ inculcata sunt & perspiratu prohibita putrescunt: quãq; celeriter ea maximeq; sed & alia multa putredini sunt opportuna. itaq; ĩ prima authoritate vult tria esse necessaria:prohibitã totius corporis transpirationẽ,quod inferius declarat:corpus calidũ & humidum: & ambiens tale.at in secunda prętermittit duas primas causas ꝛ uult uel solã extremam esse sufficientẽ, uel quandoq; cõuenire humoꝝ conculcationem in loco uno, ex qua obstructio loci fit.at in tertia authoritate amplectitur & obstructionem & prohibitã transpirationem,uerum nõ esse causas necessarias uult nisi uelo-

cis & maxime putredinis. atq; sic uidet secunda primæ, & prima secundæ, & tertia utriusq; ostendere insufficiẽtiam, nã ex dictis uidétur quatuor causæ putredinis caliditas & humiditas totius corporis tum continentis: ꝓhibita transpiratio in cute: tum in certa corporis parte. Galenus. xii. cõmento secundæ particulę exponens illud, quæ relinquuntur in morbis ex. dicit quę relinquũtur in morbis necessario sunt humores mali: nam intelligit materiã morboꝝ. tales autem cum nutrire non possint necesse est ut tẽpore succedente febres accendãt. non igitur necessarius est calor continentis uel obstructio aut prohibita transpiratio. Princeps. xiii. tertii tracta. iii. cap. ii. & prima quarti trac. ii. cap. I. docet plures causas corruptionis. sed in priore loco ꝓprie cõcoctionis, in posteriore generaliter omnium humoꝝ. quę causæ cum ad septẽ reducantur plures uidentur quàm quæ à Galeno recitatę sunt. dicit tñ quasi Galeni dicta inter se, & secum concordans: Et plurimum corruptionis humorum ex causis est obstructio: propter humoris multitudinẽ uel crassitiem: aut lentorem. quod sumitur. xi. artis curatiuæ cap. ix. in fine. dicebat enim Galenus de obstructione loquens. redundantia cum crassis ⁊ glutinosis humoribus horũ, enim vitio obstructio est orta quæ morbus est instrumẽtalis eoꝝ quæ obstructa sunt corporum. hanc symptoma secutum ipsa trãspirationis retentio: quam rursus putredo humoꝝ excepit: ipsa scilicet febris antecedens quædã causa. Recentiores quidã dicunt in febribus necessario esse cõiunctã prohibitam transpirationẽ, si à materia sint putrida. retinẽtur enim uapores qui exire deberent. in aliis etiã plerũq; putredini coniunctam esse hanc prohibitam transpirationem. Dico igitur quod putredo fit in humoribus uel humorum: humoꝝ quidem dum generant, & sic longe plures sunt causæ quã quattuor. nã ex corruptione cõcoctio-

nis fit putredo persæpe humoꝝ genitorum. nec tñ semper cum sint alii modi corruptionis quàm ad putredinem. & sic loquit Princeps in. xiii. tertii loco dicto. uel putredo fit in humoribus iam factis ꝛ hoc accidit in tota humoꝝ congerie quæ est in sauguine. & hæc psupponit prohibitã transpirationẽ. ꝛ de hac loquitur. xi. artis curatiuæ. iiii. uel in una parte tantũ, & hæc proprie fit ab obstructione, uel inculcata materia: & de hac loquitur secundo de diff. feb. ix. aut loquitur de utraqꝫ in generali, & de hac dixit in libro de inæquali intemperie. quòd causæ essent illę tres dictæ. nã quarta causa semp est ex supposito necessaria caliditas & humiditas eius quod putrescere debet. ut. xi. artis cur. cap. 4. docet, nam dicit, cum animal sit uel planta, necessario cõstat calido ꝛ humido. ꝛ ita ibi explicauit causas necessarias omnes seu naturales seu aduentitias. aliis aũt in locis hanc naturalẽ prætermisit. ideo in de inæquali intemperie tres tantum connumerat: quę oẽs sunt necessariæ. differunt aũt obstructio in particula prohibens & motũ, & perspirationem, à prohibita perspiratione quæ in toto fit: nec tñ prohibet sanguinis motum, sed halitus ac uapores tantũ fuliginosos excerni. motus aũt est de causis ẽt conseruantibus, ac putredine: vt apparet in aquis fluminum, quę nõ putrescunt cum stagnoꝝ celeriter corrumpãtur. sed cur ergo Philosophus dixit. xx. problem. iiij. quòd motus corruptionẽ excitat. respondeo, motus naturalis & proprius cõseruat. quicunqꝫ alius externa causa proficiscens corrumpit. hoc aũt quia cõcutit, & quia facit obuiare aẽri nouo. nã hoc Philosophus in fructibus quæsiuit quæ motu uitiãur propter teneritudinẽ. at vt colligitur. iiii. metheor. vi. & . iii. collectaneoꝝ. iii. aer sui caliditate putredinẽ in aĩalibus operatur: exhalare faciens innatum calorẽ. item frigiditate extinguẽdo proprium, vnde materia alium cõcipere cogitur putre-

dinis authorem. hoc aūt ſm mēbrum cū raro accidat ꝛ per conſequentiā tantū caloris noſtri corrupti, putredinē pariat: iure merito à Galeno ꝓtermiſſum eſt.

Vinum natura humidum eſt. Contradictio. 7.

INVM cōfert iuuenibus duplici modo, bilem educendo, corpusq; humidius reddendo primo de tuenda ſanitate. ꝛ quinto eiuſdē: Vinum maxime cōpetit frigidis ac ſiccis temperamentis. primo etiam regim. acut. xxii. iubet ante ptiſanā vinum aut mulſam exhiberi: velut aqua ipſa humidiora vbi morbus ipſe ſiccior extiterit. ſecunda quoq; aphor. xxi. vinū iubet dare Galenus in fame illa nō naturali: ſeu à frigiditate, ſeu ab acido prouenerit humore. eſt autē humor acidus, fgridus atq; ſiccus. ex quibus colligitur, cum omnis cura ſit per cōtraria vt in tertio habetur paruæ artis, vinū non ſolum calidum eſſe, ſed etiā humidum. Princeps ēt tertia primi doc. ii. cap. 8. dicit, ꝛ vinū confert melancholicis: quia eis cōtrariatur à tota ſpecie. ipſi autem ſunt frigidi atq; ſicci: quare vinū erit calidum ac humidum. vn̄ Gentilis in ſua qōne ibi tenet ꝙ vinū ſemper humidius corpus reddat. & prima tertii trac. 4. cap. 17. in cura maniæ in generali in fine dicit: cumq; fuerint in declinatione detur eis vinū plurimum mixtū: illud enim humectat eos, & dormire facit. Idem fermè primo ad Glauconem cap. vltimo, dum curā eoꝝ tractat qui animo linquunt. & prima quarti trac. 3. cap. 4. in cura hecticæ vinum humectat ſed calefacit: ꝛ parum poſt. & ſimiliter cū neceſſitas te vocat ad fortē humectationem & velocem, des ea quæ ſunt vt aqua carnis ꝛ vinū. Haliabbas quoq; in primo practicæ. xxii. vinum calefacit & humectat & cōtrarium eſt melancholię à tota ſpecie. ꝛ ſexto collectaneorum. xiii. recenſetur inter ea quæ corpus humectāt: cum

extenuatis exhibeat qui ſiccitate non vacãt. Ariſtoteles quoq; tertia Problematũ.xvi.vinum natura humidum eſt.Sed in oppoſitũ Galeni videtur eſſe authoritas.viii. de ſimplicibus medicamẽtis cap. de vino.nouum in primo calidũ eſt,vetuſtum in tertio,mediꝫ ætatis in ſecundo.his pro caliditate ſiccitas reſpõdet.Item Galenus ſecunda aphor.xi.exponens humidũ melius nutrire,potabile interpretatur:quod actu non potentia humidũ eſt: atq; hoc modo vinum inter humida cõnumerat:quaſi potentia tale nõ ſit. propterea dixit ꝙ humidũ prout à ſolido diſtinguitur,maxime nutrit preſertim ſi natura calidũ ſit. Paulus quoq; libro primo cap.95.& lib.7. in litera o, Muſtum in primo ſiccum eſt, mediæ ætatis in ſecundo,ſed antiquũ in tertio. Sed & Haliabbas quinto Theoricæ cap.30. vinum ſicci temperamenti eſſe dicit. Serapio etiã in tabula & cap. proprio vinũ inter ſiccas medicinas adnumerat:quæ tñ primum gradũ non excedant quo ad caliditaté.nam ſuperius declaraui in paſſiuis qualitatibus, ſolitũ non eſſe gradũ proprium obſeruare.Hanc tam euidenté contrarietatem euadere quidã deſperauerunt: vt Gentilis loco pręallegato. Sed Conciliator differẽtia.70. tenet ipſum eſſe humidum rñdetq; authoritatibus melius quàm poteſt:ac rõnibus: verũtñ cum nõ viderit authoritate Galeni & Pauli de ſiccitate: ideò ſua determinatio nihil ad nos facit, cum neruum difficultatis præterierit.nemo enim eſt qui, ſi quis illas authoritates auferat,non ſtatuat omni ſuffragio humidum eſſe vinum.Quidã exiſtimant exterius & ſi ſit natura humidũ, poſſe ſiccare quadruplici modo : Primo abluẽdo ſordes, & hoc modo etiã aqua frigida exiccat, & conſolidat authoritate Celſi : Secundo per virtutem aſtringentem cõprimendo,dein exprimendo humorem cõtentũ in loco vlceris vulneris'ue: Tertio quia omne calidum calefaciendo tandẽ exiccat: Quarto quia pars

humida quæ est in vino subtilis dilabitur, & sicca manet quę crassior extat. Sed isti magnā Galeno calūniam inferunt, qui loquens de re quæ & cibus est, & medicina, proprii temperamenti nusq̄; meminerit: nec virtutis quā interius assumpta retineat: sed solum accidentiā naturæ expresserit, atq; eam qua fungitur tantum donec exterius applicat. parcendū esset Auicēnam aut Auerroem interpretātibus: quibus lege sua vino interdicebatur tanq̄; frequentioris vsus solum apud illos meminissent: at de Galeno quis æquo ferat animo vt propriam naturā, proprium vsum, tum frequentissimū prętermisserit: rem rarā & pręter consuetudinē ac non propriam explicauerit. Non etiā videtur quod in ablutione vulnerum appareat humidioris naturæ vestigiū: nam vlcera etiā sordida illico mordicat. quod medicamenti sicciotis est opus, nō humidi. Aliqui dicunt ꝙ est humidū vt oleum nā facillime illud ēt ardet vt vinum, sed hoc est magis argumentū siccitatis. nā in similibus facilior fit trāsitus. vnde velocissime ardent nitrum, aqua ardens, sulfur, quæ oīa proculdubio sicca sunt. Quidam autē respondebat hoc modo, quòd vinum anteq̄; esset actu nutrimentū erat siccum, sed postq̄; nutriuerit fiat humidum augendo humidum substantificum: & hoc modo Princeps dicebat lactucā esse calidam, quāuis sit frigida anteq̄; nutriat. Hæc responsio non videt satisfacere: nā & si lactuca calefaciat augendo calorē, non tñ meretur dici calida: quia hoc oporteret dicere in cōparatione ad reliquos cibos. item vinū velocissime nutrit secūda aphor. xviii. vt nihil ei possit æquiperari: & tertio de temperamētis cap. ii. dicit quòd dūmodo aliquādiu in ventriculo & iecinore originē traxerit nutrit. quare nō poterit impressionē siccam facere si in humidum illico trāsierit alimentū. Dico igit vinū siccum esse: nā quinta aphor. aphor. v. vinum subtilitate sua conuulsionē mo-

uet, ſiccitate & caliditate ſedat. Item ſecundo de victus rõne, & eſt. xxviii. liber Hippocratis. vinum calidũ ꝛ ſiccum. habet autẽ oratio eius genuina ſic οἶνος θερμὸν καὶ ξηρὸν. ἔχει δὲ τι καὶ καθαρτικὸν ἀπὸ τῆς ὕλης. τῶν δὲ οἴνων οἱ μέλανης καὶ αὐστηρὸι, ξηρότεροι, καὶ οὐ διαχωροῦνται, οὔτε οὐρέονται, οὔτε πτύουσι. ξηραίνουσι δὲ καὶ τὴν θερμασίην, τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώματος καταναλίσκοντες. id eſt, vinum calidum & ſiccum: habet aũt ex materia vim purgandi. Vinorum aũt quæ nigra ſunt & auſtera magis exiccãt ventrem, lotium, ſputũ minime iuuantia. exiccans aũt & calefaciens humiditatẽ corporis cõſumit. inde docet candida & noua & dulcia humidiora eſſe. quin & acidum humectare edocet, qđ aquam admixtam habeat. Sed ibi alia exurgeret dubitatio, q: acidus ſapor ſiccitatis inditium eſt, ſed non omnia oĩbus in locis ſunt enodanda. vnicuiq; diſputationi ſua difficultas ſatis eſt. in libro ẽt ſecundo regim. acutoꝝ iuxta initium dixit vinum ſitim mouere & caput petere. hęc igitur omnia quis nõ videt opera eſſe vini ſiccantis magis abſoluta etiã coctione, quã per initia. quare valeat Manardus cũ ſua ſubtili inuentione. Nã Galenus nũq; vinum humidũ pronunciauit ſed humectare, cũ ſit ſiccum, vehementer etiã poſſe affirmat. hoc aũt quadrifariã. primo faciendo plurimã appoſitionẽ ꝛ nutritionem. propter naturæ dilectionẽ, propter ſubtilitatẽ, propter facilitatem conuerſionis in alimentũ. Secundo ꝑpter aquæ admixtionẽ. nam ſubtilitatem quidem & cum natura humana conuenientiam mixtum retinet, verũ amittit ſiccitatẽ. Tertio ſi ſit candidum aquoſum, tale enim ſub natura vini quãq; comprehendatur, eo tñ nomine nõ intelligitur, niſi adiiciat aquoſum. hoc vero nõ excalefacit non dicã quòd refrigeret, prima operatione, multo minus etiam exiccat. & quãq; ſub eodẽ gradu ſiccitas & caliditas vini apud Galenum cenſeatur, nihilominus tñ non ſub eadẽ gradus

parte. Ideoq; in febribns & in animi deliquiis Galenus albũ aut lymphatum exhibet vinum: non tñ quia humidum: sed quia cũ sit velocissimi trãsitus, & naturæ amicum siccum nõ est. Quarto cõparatiue. nã temperatura eius, est infra siccitaté bilis, & atrę bilis, & senum: quare his põt exhiberi: tum quia in atra bile educit eã & subtiliorem reddit, & est naturæ amicum. senes aũt indigent regimine simili, non cõtrario. & cum hoc vinum habet plures vtilitates, de quibus dictũ est. nã & mel senibus cõuenit, quod tñ siccum est in secundo: vt. vii. de simpli. medicamẽ. facultatibus. Ad Arabum authoritates dicẽdum est, vinũ censeri apud eos humidũ, ab operatione. vel dic. quòd de mixto aqua intelligunt. vel ꝙ absolute humidũ crediderunt. Nihilominus verum est ipsum hecticis & melancholicis conuenire. Quòd si quis arguat ex secunda aphor. xi. in cõmento: vinũ vt habet similẽ substantiã aquæ, quod aquosum dicitur, sic & naturam. aqua igitur cũ sit frigida & humida, igiť & vinũ aquosum. rñdeo comparat naturam in subtilitate, & nutriendi paucitate ex quo colligitur ꝙ aqua sit subtilioris substantiæ, ipso vino: quãuis vinum ob caliditatem facilius penetret, ac cibũ distribuat, vt in. xii. artis curatiuæ colligitur cap. 4. in initio & post. Sed cur vinũ aquæ supernatat? aqua vino supernatare non potest?

In laterali morbo an ex parte dolente uena secanda sit? Contradictio. 8.

VVM dolor ad iugulum extenditur: aut grauitas brachium, mamillam, aut partes quæ sunt supra septũ transuersum infestat: interna cubiti vena secanda est. nec dubites copiosum detrahere sanguinẽ, donec rubidior multo vel pro rubido & puro liuidus effluxerit: vtrũq; enim accidere solet. secundo regim. acut. 10.

At quarto regim. acutoꝝ.73. ſi dolor ad ſupiores partes extenditur, iugulum, mamillã, brachium: internam brachii venã ſecare oportet: ab eo ſcilicet latere q̃ dolore fuit affectum. eſt etiã illud indicium Hippoc. in prima authoritate hoc ſenſiſſe: q̃ dicat ſanguinem permutari ſolere: quod quidẽ non accidit niſi vbi phlegmon magnum ſit ⁊ ex parte, qua fit ſanguinis miſſio: vt in libro de ſectione venæ colligitur. neq; eſt dubiũ quin Galenus in cõmento. x. cenſuerit ſecandã eiuſdẽ, non aduerſi lateris venã: quandoquidẽ celeritati euacuationis ex ipſo loco ſtudeat: vt verba teſtantur. Altera habetur authoritas. vi. Epidemioꝝ ſuper ſextũ textu quinto: vbi dicit: in doloribus ſecandũ eſſe venæ ventrẽ: ideſt venam magnã quæ loco proxima eſt. Sed iſta authoritas cum præcedentibns parum aut nihil facit: nã materiam iam fluxiſſe Hippoc. p̃ſupponere videt̃, cum dixit adeſſe grauitatẽ quæ iam fluente nõ adeſt: tũ quòd pertingat dolor ad iugulũ: ſecundo quòd ſuccedat mutatio ſanguinis: tertio quia: quarto de rõne victus in acutis parum ante authoritatem dictam iubet Hippoc. ſputi colorem obſeruandũ an ſit rufum, vel aliter coloratum: nã hoc nõ niſi iam in coctione põt apparere. quarto quia Gal. in de venæ ſectione dicit, vbi iuxta ſectã venã phlegmone eſt ingens, optimũ eſt ſanguinis in colore & ſubſtantia mutationẽ expectare, ſicut Hippoc. nos docuit in libro de acutoꝝ victu, quando de laterali morbo verba fecit. eſt etiã difficultas ex hoc, quia quartus Hippocratis acutoꝝ Galeno teſte, nõ eſt Hippoc. in ſecundo autẽ non explicat ex quo latere ſit detrahẽdus ſanguis: quare hęc authoritas parum aut nihil concludit, quantum ad Hippoc. ſententiã pertinet. & ſi quis obiiciat crimen fermè eſſe Hippocrati aſcribere quòd quicq̃ neceſſariũ ad artem prętermiſerit: quare coniectura licere aſſequi ſolũ eam quæ ex eodẽ fiat latere eſſe neceſſariã, quando

eius tantũ meminerit, iuxta Galeni interpretationẽ: respondemus, quãq; hoc solũ firmari possit ex Galeni sententia, nihilominus etiam illius supposita authoritate, nihil tñ in dictis Hippoc. pro hac sententia concludere. nã vel Hippoc. reuulsiuam ex aduerso latere cognouit: vel non? nam eam in aliquibus morbis puta in capitis vulneribus necessariã esse inferius demonstrabimus. si igitur nõ cognouit, quod quasi nephas est dicere, nihil mirũ eam illũ non tradidisse: si aũt cognouit principio morbi fiendã docuit in generalibus sermonibus, vt ibi deriuare, cedentẽ reuellere statim, resistentẽ cedere. secũda particula sexti Epidem. viii. vbi etiã videtur Galenus illõ declarare quod dixit Princeps quarta primi cap. I. cum ad longinquũ trahere volueris, dolorẽ prius seda. sed expositio tñ Galeni nõ videtur nisi ad cõfirmandũ: hoc vt post deriuationẽ reuulsiua ex aduerso vtamur. sz non explicat ꝙ ab opposito latere reuulsiua sanguinis missio cõueniat: sed melius erit Hippoc. per Hippocratẽ exponere, quandoquidẽ ex hac authoritate saltem illud constet: duas fecisse Hippoc. mittẽdi sanguinis rationes diuersas, reuulsiuam, & deriuatiuã: cuius meminit in. ii. & . iiii. regim. acutorum locis præallegatis. Sed non esse ducendum ab eadẽ parte quasi similitudine infert. ii. regim. acutoꝝ. xxii. cum dixit de medicatione loquẽs quę per expurgãtia fit. Quicunqz aũt dum inflãmantur statim per morboꝝ initia medicamento soluere conanť, ij non solum ab intensa inflãmataq; parte nihil adimunt, verũ cum non cedat nec obsequatur quæ cruda est affectio partes sanas & morbo aduersas medicamentũ ipm absumit contabefacitq;. Sed vt diuersa est ratio medicamenti & mittendi sanguinẽ nec idem in ijsdem effectus vt nihil cõtra opinionem cõcludit, sic nec pro ea. Attñ cum Hippoc. curatiuã rõnem nõ pręseruatiuam inijsset in libris regim. acutoꝝ reuulsiuam pręterimisit: cõten-

tus illam in generalibus sermonibus docuisse. deriuatiuam vero explicat quæ vt fit ex latere patiēte sic affectū iam cōstitutum non orientē p̄supponit. vnde reuulsiui etiā meminit auxilii secunda particula sexti Epidem. 28. dum dixit reuellere si quò nō oportet vergat: sin autem quò oportet his aperire conuenit, secundū quod singula vergunt. an & in hoc generale erit vt ab eadem parte tantū fiat reuulsio? atq; sic frictiones & cucurbitulæ solum erunt patienti particulæ ab eodem latere vel iuxta eam applicādæ summa ægri pernicie. an quia reuulsiua sunt auxilia ex aduerso licebit? quare & in missione sanguinis quæ ad reuellendū fit quid prohibet ne in parte cōtraria fiat. quandoquidē in hoc non singularē curationem iuxta Hippoc. exequamur: sed generalē iuxta illum reuulsionis rōnem, quæ ad contraria fieri solet ineamus. Quòd si quis dicat Galenū. ii. regim. acutoꝝ primo. dicere fomenta augere dolorē in initio atq; ob id, cum augetur dolor, mitti sanguinem, atq; sic ab initio sanguinem mitti, hoc nil impedit tñ, quia vt dixi ex prima authoritate quæ in. ii. regim. acutoꝝ est: nō constat ꝙ ex aduerso latere. in secunda authoritate quę in quarto habet Hippoc. nō loquitur nec vir sententia Hippoc. dignus ex Galeni sententia in eius libri initio: quāq; eū textum velut fenicem quādam in Hippocratem referat. sed & si vterq; textus Hippoc. sit, nihilomagis cōcludit ratio. nā Hippocrates q̄uis morbū per fomenta exploret, in secando tñ venam id præsupponit: quod morbū non solū constitutum, sed & vehementē demonstrat. si quidē vt dixi grauitatem & extensionē ad iugulum: & sanguinis corruptionē. at vero non inconuenit morbū iam cōsistere: sic vt iam factus sit: materiam vero aliam denuo influere. at nō merito fluentis materiæ sed morbi iam facti hæc venæ sectio instituit. nam si illud voluisset adiicere, eas non oportebat conditiones. si enim

post fométa solus dolor pungens appareat: nõ vlla grauitas: nõ vlla iuguli, sed solum costarum affectio. quid agendũ? Sunt qui adducant aphorismũ.xxii. sextæ particulæ sed parum ad propositũ. ideo melius est declarare, anteq̃ ad Galeni expositioné veniamus, quonam pacto ex secundo ad Glauconé tria genera missionis sanguinis distinguatur: euacuatiuum, deriuatiuũ, & reuulsiuum. deriuatiuũ igitur ex directo patientis particulæ ꝯm motum eundé materiæ fit: velut si quis in liene vel rene sinistro phlegmoné patiatur sanguine à superioribus partibus horum membroꝝ descendente, fit deriuatiua sanguinis missio ex saphena pedis: vel sub poplite. ita si flueret ab inferioribus ad superiora in hæc mébra tunc cubiti interior diceretur deriuatiua. & generaliter deriuatiua & reuulsiua fit ex eodé latere patientis particulæ. & etiã euacuatiua. atq; ita oés apud Galenũ mitté di sanguiné modi, vt ibi declaratur cap.ii. iuxta mediũ: sed deriuatiua ꝯm parté motus materiæ vltra locũ ipm fit. at reuulsiua ex loco motus materiæ ad locũ patientem: vel ei propinquo: sed tñ à loco defluxus remotiore. & ideo in similitudine deriuatiuæ, & in cõtrarietate reuulsiuæ, nõ particula patiens cõsideranda est, sed motus à quo & ad quem. reuulsiua ex contrario. deriuatiua aũt ꝯm motum naturæ fit. euacuatiua ex loco ipso aut propinquissimo. His itaq; cognitis mirũ satis videtur cum.3. Epidem. particula tertia trac.79. de Anaxione loquens subiecerit: vená sectam in cubito doloré leuasse, nec adiũxerit ex quo latere, cum tñ latus dolens dextrũ esse declarasset, si quid dubiũ esse poterat nõ illud osté disse: cum etiã in initio fomenta adhibeat, proximã autem succedere velit sanguinis missionem, si per fométa dolor nõ leuetur, cur aut quãdo ex aduerso latere sanguiné mittere poterit? in angina etiã latus ipsum dolentis partis si obseruat Hippoc? idem etiã in aliis morbis

aget.

aget. ſin aduerſum cui cómodo? tamé ẽt illud iam declaratum eſt: oés ſpecies ſectionis venę ſm latus idem fieri debere: quare veriſimile eſt Hippocraté nullam miſſionem ſanguinis ante eam quę ex eodé fit latere nos edocuiſſe. Sed ad Galenũ iam veniamus. hic enim vt mihi videtur, clare loquitur: nã in libro de ſanguinis miſſione cap. xv. & xvi. ſm noſtram ſectioné hæc habet. Quecunq; igitur de hac ſpeculatione à medicis dicta ſunt, ea ſi ſcribere aggrediar, opus erit libro ijs ſigillatim dicato, eoq; ingenti. Cæterũ vt in aliis quæ hactenus definita ſunt effeci, vt ſcilicet mentem meã vobis exponeré, qui eã à rebus ipſis probari vidiſtis, idem nunc quoq; faciã, initio ſumpto ab ijs quæ quotidie in laborãtibus videntur: Quæ quidé Hippocrates diligenter obſeruata memorię prodidit. Eſt vero vnum eoꝝ primariumq; caput, ſcilicet hoc: Quibuſcũq; κατ᾽ ἴξιν eruptio ſanguinis fit ſummũ affert cómodum laborantibus. Hoc auté κατ᾽ ἴξιν quod ſm rectum intelligatur oĩbus eſt confeſſum, cum clariſſime ſæpenumero hac voce in hoc vtatẽ ſignificato. Quibus aũt contra euenit nihil iuuat cum etiã interdum noceat: quod vires citra morbi leuamẽ exoluat. Non enim liene turgẽte ex dextra nare erũpens ſanguis: aut in iecore ex ſiniſtra vllam affert vtilitatem. Sed reuulſio quibus in directũ adhibetur euidenté vtilitaté celeriter oſtendit. Quibus cõtra non. Dextra igitur nare ſanguis erũpens, ad dextrum hyppocondrium fixa cucurbitula clare celeriterq; ſiſtitur: ſicut ad ſiniſtrum ex ſiniſtra erũpens. Porro reuulſionis cauſa ſi venam ſeces indirecte quidé oppoſitis ſanguinis eruptionibus, citiſſime conſpicuã videbis vtilitatem. At ſi contra ſeces, nihil ꝓfuerit. Sic & affecto liene æque adiuuerit circa medium digitum ſiniſtræ manus inciſa vena, atq; ſi internã cubiti ſecueris. Multũ enim lienem afflictum iuuat ſanguinis detractio ex ſiniſtra manu, Inde

paulo post: Quin & pleureticis quæ e directo lateris laborantis adhibita fuit missio sanguinis, clarissimam sæpe vtilitatẽ attulit: quę vero ex opposita manu, obscuram omnino aut post temporis interuallũ. inde rursus paulo post: Itaq; dolentibus oculis humeralis vocata vena, quæq; ex ea deriuata in cubito incisæ luculentum celeriter commodum afferunt. Dolente autẽ latere, aut pulmone, aut septo transuerso, aut liene, vel iecore, ventriculó ue, ea quæ per alas ad cubiti iuncturã pertingit. Hoc aũt casu maxime interior secanda venit. Quod si nõ certe ea quæ ab ipsa diducta in iuncturæ flexura apparet: his non obscurũ est Galenum tria edocuisse: primum ꝙ ex eodẽ latere & per venas à loco læso deriuatas, aut ei cõiunctas sanguinis missio sit mollienda: ſm ꝙ illud Hippocrates censuerit: tertium rationem huius ostendit quæ cum Hippoc. authoritate cõiuncta est. Inquit enim ille tertio prorrheticoℛ.33. sanguinis ad latus diuersum eruptiones malę, vt si cũ lien magnus fuerit, ex dextra nare fluat: atque res in hyppocondriis ita se habet: cũ sudore deterius id existit. Atq; ibi Galenus desumptum hoc refert experimẽto plurimoꝝ languentium, quos in epidemiis enarrauerat. hoc igitur pro cõfesso haberi debet, ꝙ in reuulsione Galenus sanguinem ex directo mittit. ꝙ aũt directum latus dicatur dextrũ dextro, sinistrum itidem sinistro, iam satis clare verbis suis edocuit, ostẽditq; ratio sua cum Hippocratis authoritate cõiuncta: ꝛ ostẽdit.2. de tuenda sanitate, dum species frictionis refert, directã ac transuersam, tum etiam quinto de partiũ vsu cap.14. dum ventris musculos enumerat. idem clarum est secundo ad Glauconẽ cap.2. ſm nostrã sectionem. Quin etiã.4. regim acut.73. confundit ista tria venã in directo, & internam, & lateris eiusdem patientis, quasi idẽ significent. Altera habetur authoritas.13. artis curatiuæ cap.11. ſm nostram diuisio-

nem.inquit enim: Proponatur itaq; iecur iã phlegmonem contrahere cœpisse: tum quęnã mali curatio huius cõmodissima sit quærat. Inde paulo post. Ergo pariter tum reuellendus tum educẽdus sanguis est, qui ad iecur confluit, interna in dextro cubito insecta vena. Propterea quòd & è regione, & ampla via, cum vena quę caua dicitur societatẽ habet: Hac non apparente media secanda est. Quòd si hæc nõ apparuerit, reliqua ac tertia est incidenda. inde etiã post sed tñ eodem capite. Satius igitur sit vbi partes quæ in ore sunt phlegmonẽ accersere cœperint, ad nares deriuare. Pari modo venam quoq; vbi hæ partes sic laborant incidere humeralẽ in manu: si ea nõ cernitur mediã. vbi iecur pectus pulmo aut cor sic afficiuntur internã. in angina quam συνάγχην Græce vocãt primas in manibus, secundas eas quæ sub lingua habẽtur. At ijs quæ in occipite sunt afflictis, etiam eam quæ in cubito est, & eã quæ habetur in fronte. renibus vero ꝛ vesica & vtero sic habentibus, eas quæ in cruribus sitæ sunt: & potissimũ quæ circa poplitẽ. sin minus eas quę circa malleolum. ac in oĩbus quidem semper eã quæ in directo est, vbi iecur phlegmone inuadit quę in dextra sunt manu, vbi lienẽ contra. Qui huic resistunt opinioni de iam facto phlegmone exponunt. verum responsio nulla est: nã in angina docet primam facere ex brachio sanguinis missionẽ. hæc autẽ fit nondum facta angina, igitur hæc ꝛ reliqua sanguinis missio, quæ in laterali morbo iubetur, in initio est. docet ẽt ibi cataplasmata vel purgationes in aliquibus morbis conuenire. igiť cum hæc tantũ in initio conueniant cataplasmata quidẽ astringentia, ꝛ purgationes, inchoãtibus morbis iuxta illud in acutis raro, & in principiis medicinis purgãtibus vti: & hoc cũ præmeditatione faciundũ. ꝛ secunda aphor. 29. Tertia authoritas colligitur ex dictis secũdo ad Glauconẽ. sufficiat propter ea quæ diximus ver-

ba, ipsa subiecisse: ea aũt sunt: Fluentium igitur humorum retractio, sic enim Hippocrates nominat: eorum aũt qui iam membrũ obsederunt deriuatio medela est. Vtrũq; aũt euacuationis genus per cões venas fieri præcipit. & infra parũ: Patientibus vero mẽbris extremis à coniunctis euacuatio fienda est: siue retrahere velis, siue deriuare, præterq; vbi passio est inueterata: tunc enim à membro ipso patiẽte detrahimus. Quarta authoritas habetur in de constitutione artis medicatiuæ cap. 17 cum dixit: Maxime vero & partiũ sanatio quæ phlegmõe laborãt ex situ & positione desumitur. inde post pauca: His ergo docentibus qui in coxendicem fluxus decubuere, per poplitũ ac malleolorum venas euacuabimus, vti sanè & quę in vteris hærent: quæ in pulmone ac thorace per venã cubiti internã: quę in capite, & collo, ex humeraria. proximarũ enim atq; cõmunium affectæ particulæ venarum, euacuatio optima est atq; facillima. si quis dicat deriuatiuam hic docere iam cõsistente phlegmone: nõ erit verum semper humerariã capiti & collo maxime cõuenire. nam in angina quæ sub lingua sunt magis quãdoq; cõueniunt. at humeraria in angina & phrenesi retractiua est, igitur in laterali morbo interior cubiti talis est. nec obstare videtur his quattuor tã claris authoritatibus quod dicat tertio paruę artis in cap. de causis præseruatiuis. At attrahẽdi ex omni loco ad oppositas partes cõmunis indicatio est, ad quam maxime distantia: deriuatio vero ad vicina. & ante in capitulo de asperitate & lenitate: vbi de phlegmone loquens hæc habet: Si igitur vniuersum corpus plus æquo plenũ fuerit, per patientẽ locũ minime euacuãdum. Nam si scarificationibus aut sectionibus sensibiliter euacuabimus: plus rõne doloris excitati attrahemus. Si vero calefacientibus dispergere tentabimus, plus erit quod vi caloris ad partẽ attrahetur q; dispersum. Quod si elaborabimus vt qđ influxit

retrocedat, corpus plenū non admittet. Ad hæc igitur ambo totū corpus euacuare oportet: aut ad contraria omnino loca retrahere: quod patienti particulę influit, quo pfecto opere, prius à parte repellendū, mox dispergendum. Neq; illud Hippocraticum quinto aphor. 68. Dolenti partē capitis posteriorem in fronte vena incisa prodest. vbi Gal. etiā Auersio ad cōtraria, fit secundum longitudinē quidem supra & infra. secundum latitudinem vero hinc & inde, hoc est à dextris & à sinistris. secundū altitudinē vero, ante & retro. in doloribus itaq; partis posterioris capitis cum auersione nūc euacuatio fiet. nā prima authoritas de præseruatione loquitur nō de cura. altera ex eodē libro exponenda ad aliaꝶ authoritatum sensum. vt hæc contrarietas ad materiæ motū, nō ad positionis differentiā in corpore referatur. aliter omnis contrarietas esset in hoc casu necessaria. vel igitē vna? & hanc habemus ab intus extra: tum etiā ad locū magis dextrum, vel magis sinistrum: aut oēs necessariæ sunt: & tunc oportebit simul trahere à superiore parte ad inferiorē: à dextro in sinistrū: ab ante retro. & sic laborāte ægro phlegmone costaꝶ in latere dextro, ex calcaneo pedis sinistri sanguinē necessarium esset mittere. ad tertiā authoritatem quidam dixerunt Hippoc. loqui de materia educenda iam expurgato corpore. Dii boni quis ferat mores horū temporum? nāq; cum vix vnus aut alter literas medicinæ sciat: quinimo eoꝶ quos ego è facie noui, nemo est qui nō oderit nos, propter studiū & veritatis amorem: qđ & Galeno, vt ipse de seipso refert, contigit: vt pro bonis literis ingemiscā. nam hanc authoritatē proh tempora modo pro se adducunt: modo prætereunt: modo euacuato iam corpore exponendā docent. quid mirum est igitur actum esse de medicina apud Italos presertim? hoc illud vnum est quo mihi illi aduersantur: non parum tñ vni debemus: ꝙ laboris

ad restituendũ bonas literas plurimum impenderit. an assecutus sit, nõ est meum iudicare: qui mortuos nõ insector. atq; vtinã nulla mihi causa esset reliquos medicos accusandi. cum enim stertant in domibus: cõsiliisq; ac arte valeant: nobis hoc vnũ obiiciunt, ꝙ mathematicas nouerimus. atq; qđ olim summo honori fuit, tum medicis, tum philosopis oĩbus, Hippocrati, Galeno, Platoni, Aristoteli, impii ac nepharii viri mihi vitio vertunt. nec sufficit illis maxima ignorantia: nisi & de illa quemadmodũ olim de studiis gloriẽtur. ego bonis nõ maledico, nã nemo bonus nos odio habere põt. at hoc certe in hoc monstro inuidiæ ferendũ est. conanť quibusdã hoc etiam sciolis persuadere, qui vel prima literarum Græcarũ elementa tenentes: orbem digito temperare se posse putant. atq; in cœlũ os insanum ponere audent. deceret illos qui secũ plurima iactant: qui tãtum sibi sapiunt: qui iudiciũ de melioribus faciunt: aliquando velut tauri solent, seipsos luctãdo experiri, ꝓpriasq; vires expendere. scribant, disputent, doceant, si licet: videbunt asinos esse qui lepores currẽdo se fore existimabant. plus illi bonis literis detrahũt, q̃ medici. nam ex his aliquot vel saltem pudore tenentur. ignoscẽdumq; his qui proprię vtilitati, ⁊ si aliorũ iactura, consulere se putant. ferenda est etiã medicorum inuidia, quæ cũ arte ipsa coalescit. at has importunas cicadas quis ferat: vel inspicere etiã dignetur? Cęterum Deũ aliquando humani generis misereri oportet sic, vt Principes aliquot mittat: qui nõ famam hominũ respiciant, non gloriã falso quæsitã: sed mortalium cõem salutem. misit forsan sed hos tot curis, tot suspicionibus impleuit, vt ab hoc tã pręclaro beneficio auertar. nã non potest Cæsar vituperari inter cæteros, qui Vuessalium apud se habeat: hominem antiquã redolentem ingenuitatem. Ergo vt ad rem redeã pudet me dicere quosdam hãc authoritatem

diſſimulaſſe.ergo id Hippocratis conſiliũ eſt, vt de diu-
turnis loquatur morbis.nã & Galenus diuturnę fluxio
nis oculoꝝ meminit in his,cũ affectus phlegmonẽ non
poſſit excitare.neq; enĩ inueteratus fieret hic dolor. ſed
ad finẽ breui perueniret, cũ calidam ſupponat fluxionẽ,
quæ ſanguinis miſſione curãda ſit.qcquid in dies effluit
nõ cogi ſed à natura diſſolui præſupponit. ergo ſupue-
nienti materiæ non defluxę occurrendũ eſt. at illa quæ
de nouo ſuperuẽtura eſt,auerſione ad oppoſita indiget,
cum rõnem habeat præſeruãtis partis medicinæ.igiť in
talibus iure merito ⁊ in capitis dolore poſteriore, venę
anterioris ſectio: & in diuturna ad oculos fluxione cau
terii genus in occipitio,quod ſetonũ vulgo vocãt,optĩ
me conueniet.Eadem difficultate illud fermè præteriit:
duo eſſe genera diuerſionis: alteꝝ quidem quod ad ma
xime diſtantia loca cõtrariaq; deducit,quo in præſerua
tione vti debemus,non dum morbo facto:atq; id ẽ di-
uerſo latere magis:alterum aũt,quo per materię euacua
tionem dolore ſedato,influentẽ adhuc ſanguinem ex lo
co reuellimus. quo quidẽ phlegmone iã facto vtimur.
atq; illud ex latere eodem κατ' ἴξιν non quidẽ ex lateris
rectitudine,ſed venarũ cõmunicantium cauſa faciemus.
accidit aũt fermè ſemper vt quæ in eodẽ latere ſunt etiã
magis cõmunicent,quã in extremis. vñ Curtius in hoc
peccat,cũ pro venis latus exponat. ideoq; non facile il-
lud effugere poteſt qđ Galenus.13 artis curatiuæ cap.5.
ſm ſectionem nřam: at antiqua diuiſione diſtin.2.cap.2.
(eſt aũt in primo folio)dixit:Cogimur aũt alias ſanguĩ
nem mittere idq; aut vena inciſa,aut mẽbris his quæ lę
ſa nõ ſunt ſcarificatis.Manu enim laborante ſcarificabis
crura.altero aũt crurum male habente reliquum. Qui-
dam exponebat ſic vt mutuo referrentur, quaſi dicat:
manu laborante crura ſcarificabis, viciſſimq; manũ la-
borantibus cruribus:hoc enim videtur eſſe reliquũ in

ſermonis cõtextu. Sed non patiẽ hoc Græca ſynexis. habet enim ἢ τοι φλέβα τέμνοντες, ἢ ἀποσχάζοντες τὰ μὴ πεπονθότα κῶλα. χειρὸς γὰρ μὲν κακῶς ἐχούσης τὰ σκέλη: τοῦ δ' ἑτέρου τῶν σκελῶν πεποιθότος, τὸ λοιπόν. exiſtimo quoſdã authoritatem nõ vidiſſe: nec auſos negare. cum enim multas Hippoc. & Galeni authoritates aduerſum & pro ſe adducãt ex loco, hanc quaſi ſecundo ad Glauconem libro ſcripta eſſet, in qua plurimum erat in tota queſtione ponderis, retulerũt, conãtes euadere, tum elũdere. Sed vt illos excuſem, certe Manardus ꝗ ipſe locum non demõſtrauit: & in codice Andreæ Turonenſis qui illã primus in medium aduxiſſe viſus eſt, error in numero capituloꝝ emerſit. quare nihil mirũ fuit cum id ſolerent homines exercitati, in prõptu habere: vt ad omnẽ authoritatẽ quãtumuis clarã effugiendi viam haberent paratam: quaſi diuinãtes reſpõderunt. Itaq; cõmunicantes venas ſemp Galenus reſpicit, latera non ob aliud curat. at in cruribus cũ venæ cauæ ſupra oſſis ſacri initiũ diuiſio in ambo crura fiat: neceſſe fuit vt ſanguine ad alterum crus retracto, diuerſio vera fieret ex cõmunicante vena propioreq; loco. quod ſi ad manum retraxiſſes nihil peractũ erat: cum detractio cõis fuiſſet etiã alteri cruri. at in brachii vel manus phlegmone diuerſio ad crus materiam à loco patiente diuertebat: qm̃ ſanguis qui ad manũ ex corde & iecore aſcendebat ad inferiora retrahebaẽ. at vero alterius brachii venarũ ſectio non proderat, cũ auertere à toto corpore ſanguinẽ neceſſe ſit. illud aũt recte dixit. Pleno corpore ex aduerſa parte ſanguinis miſſionẽ prodeſſe tarde, nec adeo manifeſte. at materia ex circũuicina parte fluente mittendum eſſe ſanguinem ex cõmunicãte vena duplex enim diſpoſitio adeſſe poteſt vt tertio artis paruæ colligiẽ. ſed repletio totius aliã habet à phlegmone alicuius partis diuerſam indicationem: de qua hic ſermo habendus nõ eſt. ſimi-

liter & illud forsitan quáuis extra propositum diluendum erit: qđ Curtius dicebat, ex Galeni sententia libro de sang. missione cap.19. dum aphorismus ille exponit, dolenti parté capitis posterioré vena frontis incisa iuuat: corpus enim præeuacuatũ esse oportet, dicit Galenus. non quidem qđ ob diuersionem iam facto morbo conueniat: sed quod in præseruatione cũ è proximo diuertendum est, corpus totũ euacuandum est. hoc aũt & prius à Galeno fuerat demóstratum. quare nimis oscitanter quidá interpretantur, Manardus aũt diligentius. Sunt & aliæ nó paucæ contra hanc sententiá Hippoc. & Galeni authoritates quinto artis curatiuæ cap 3.&.4. eiusdé cap.6. & in libro de antispasi seu reuulsione tũ in libro de succis ab Hippoc. & secundo de humana natura t.com.10. cum dixit: Vidédum est aũt vt sanguinem quá longissime ab locis mittamus, quos obsidere dolorem animaduerterimus: sanguisq; contrahatur. ná ita demũ haud magna repente mutatio incidat: & consuetudiné preciderіs, ne eo loci cófluat posthac. legit Græcus codex cum interprete minima absq; negatione: sed vtcunq; legas nó magis consulto hoc vel diligétius cæteris adductis ab aduersariis inducitur. vide hominum stuporem & Gorgonis caput intuentiũ. nam Galenus inquit, Quod vero nó explicuit, an à dolétibus partibus procul reuelli influentes humores precipiat: an sanitatis tempore hoc nomine sit reprehendédus. Equidem de valétibus potius dictũ censeo vt author (ná Hippoc. illũ esse negat) assuefacere velit: exundátes humores in alia mébra fluere. videant modo cæci, nó enim eos alio dignos nomine iudico: tum presertim quod saná interpretationé sententiæ Hippoc. & Galeni damnát: an hęc verba pro illoꝝ opinione faciant. Aëtius libro.8.c.68. atis neglectim quibusdam hác rem tractasse videri poterit; cũ nec Galeni meminit, sed Archigenis: qui duos

vno verbo letales admittebat errores. parum scilicet & ex aduerso latere sanguinis detrahens. verũ libro.3.c.12. clare mentẽ Galeni exponit in oĩ quidẽ affectu reuulsiuã ab eodem latere constituens ex illius mente oĩbus in casibus. peculiariter autẽ ac nominatim de laterali etiã morbo differens. vnde Leonarthi Fuchsi reprensio in Aetiũ tanq̃; contraria Galeno sentientẽ in quarta secũdi libri paradoxa, illius authoritate indigna est: quippe vir ille doctus inter nostri æui hominis dici potest. ingenuiq; pudoris. atq; vtinã non tam temere Aetium virum vndequaq; absolute doctrinę dãnasset. Asinum illum Oribasium nihil sani ꝑpemodũ sentientẽ laudans. qui vbiq; tanq̃; sus inter fœdas nugas se prouoluit: Galeno ex composito, sine rõne contradicens. Aetio autẽ ob antiquitatis amorẽ, tum ꝙ multa vtiliter ex eodem medicamina desumpserat, moris fuit in singulis fermè Archigenis enarrasse sententiã. cuius etiã Gal. ipse meminit. tum maxime in libris de medicamentis secũdum locos. ipsũm aũt quòd discesserit à Galeno: cum illum multis iam annis præcesserit, cur non accuset, admirari non debemus: cum nulla in parte Aetius quenq̃; soleat dãnare, vel oppugnare, verũ antiquorum fideliter sentẽtiam referre. Trallianus libro.1.cap.41. hæc habet: Noli vero auertendi causa, aliam quã ex affecta parte venam pertundere. veꝝ si dextra parte dolor magis discruciat, eodẽ statim latere vena ter quaterq; vt dixi nõ copiose secãda est. Sed hæc in angina non laterali morbo. libro aũt secundo cap.1. dum hanc tractaret curã Hippocratis sententiã sequitur: quã cum ex Galeno interpretatus sit, haud dubiũ, est sanguinem vt ex eadẽ parte mittatur consulere. tum magis ꝙ eodẽ modo cucurbitulã loco sectionis venæ quãdoq; apponere nos suadet. cũ haud dubiũ sit illam ex eodẽ latere apponendã: quam super loco dolente velit affigi. sic enim protinus ad exteriorẽ

regionē illius sententia, morbus adigitur. Paulus lib. 3. cap. 33. nihil clari affert libr. 6. cap. 40. clarius loquitur dicens: Cæterū in particulis recens inflāmatione tentatis ex opposito inanitionē moliri conuenit, in vetustioribus ex propinquo. siquidē ex omni corporis parte sanguinē mittemus: frequentius aūt ex interiore vena cubiti. quo fit vt qui Paulū pro se adducunt dissimulare mētem eius videantur. nam quāq̄; dicat in fine capituli in iecoris affectibus dextrā, in lienis sinistram pertundendam, de manuū venis nō brachii loquitur: & iam consistente morbo. itaq; & si vt pleraq; solent, illius opinio ad Galenū retrahi eiusq; sententiam possit: hæc tn̄ sunt eius potius qui sectam tueatur, quā veritatem. vnde miror imo nō miror quosdam pro se Paulū in mediū adduxisse: velut & reliqui qui illis aduersantur Galenum. Verum hæc vt apud multos incerta sunt ob tot authorum contrarietatē: de Hippocrate tn̄ quod sic censuerit, credendū est: non solū ob adductas sententias illius, & Galeni interpretationem, sed q̄ꝺ secunda particula sexti Epidem. in t. 12. Secundū rectum ꝛ costaꝝ dolor, & præcordioꝝ contentiones, & lienis elationes, & ex naribus eruptiones, & aures ſm rectum. & inde in. 15. subiicit cō sideranda hæc sunt quo, vnde, ꝛ propter quid. facile quiuis nulli addictus opinioni intelligit Hippocratē eam curā moliri ē directo, in oībus his partibus phlegmone laborantibus. in libro etiā primo de morbis pagina vltima ξυμφέρει τὴν φλέβα ἀποσκάσαι τὴν ἐν τῇ χειρὶ, τὴν σπληνίτιν καλεομένην, ἢ τὴν ἡπατίτιν, καθ᾽ ὁποτέρην ἂν εἴη τὸ νόσημα, καὶ οὕτως ἡ ὀδύνη μαλακωτέρη γίνεται τοῦ πλευροῦ τε καὶ τῶν ἄλλων. Quod est, confert venā secare, in manu lienarē vocatam, vel iecorariā ſm partem qua morbus afficit, atq; sic lateris dolor mollior fit atq; aliarū partium. atq; in vniuersum Galenus hanc sententiam sequutus est. vnde secundo regim. acut. 10. Cum

igitur superiorum condolentia signũ fecerit: venã in cubi-
to secare eã oportet, quæ ab affecta parte sanguinẽ ma-
gis ac velocius reuellere tum vacuare possit inde fermè
iuxta finẽ iuxta Græcã lectionem ibi γινώσκων τὰς κενώ-
σεις ὅθεν. cũ multa traductor prætermiserit, necessaria
sententia illius subiiciatur, his quasi verbis cognoscen-
tes quidem quòd euacuationes vndecunq; fiant ab vni-
uerso animalium corpore educere: quãq; neq; celeriter
neq; similiter ex omni vena: nos vero partem eam quæ
obsidetur inflãmatione & celeriter & plus aliis partibus
præsertim in acutis morbis euacuare studemus. Quod
sanè interna cubiti vena facit, multoq; magis vbi san-
guinis redundantia ad superiora vergere videatur, aut
superiores thoracis partes affectæ sint. Et causam huius
certe nobis explicauit. 13. artis curatiuæ cap. 8. cum di-
xit: Igitur tũ reuellendus pariterq; euacuandus qui ad
iecur sanguis fluit, interna in cubito incisa vena: duo igi-
tur mollitur simul Gal. reuulsionẽ scilicet & euacuatio-
nem. vnde illud etiã in octaua contradictione præcedẽ-
tis tractatus ex Hippoc. sententia declarauimus. Ex quo
nõ paruo errore lapsus est quidã vir clarus in hoc: qui
frustra conatus est tueri reuulsionẽ solam ex eadẽ parte
fieri debere, cum hoc nusq; Galenus velit. sed hoc vnũ
illi sufficit, quòd quæ ex eadẽ parte sectio facta euacuat,
etiam ad hoc reuellere potest. quod aũt ex eadem parte
sectio cõueniat, vbi reuulsione tantũ sit opus, nõ deriua-
tione, nec euacuatione Galeno quærere nõ fuit proposi-
tum. vbi aũt hoc declarauit nõ sufficere censuit: ob idq;
perperã visum est Auerroi. 7. collectaneorum. 29. Galenũ
cõtraria de hac sectione sensisse. Sed Rabi Moises in. 12.
particula aphor. recte Galenum assecutus est, ac eius mẽ-
tem vt apparet in aphor. 32. & 35. illius particulæ. verũ
postmodũ particula. 25. aphor. 10. reuocauit dicta Gale-
ni in dubitationẽ & contradictionem, quasi sui oblitus:

cum tñ nullā in se habeant difficultatē. Haliabbas vero magnus Gal. interpres videt in tertio practicæ cap.27. & quinto practicæ cap.1. huic assentiri opinioni, dicens, ꝙ in phlegmonibus debemus mittere sanguinē ex latere patiente, verū in cura morbi lateralis libro.6.cap.13. dixit totū oppositum. nam dixit ꝙ in initio sanguis ex aduerso latere mitti debet, verū post initium morbi ex venis eiusdē lateris à brachio idē fermè nono practicæ cap.3. vnde mirū est de duobus primo de huius viri inconstantia, si modo ad nos mutilus non venit. secundo quòd quidā adducant eum pro se cum manifestū sit sermonem propriū, preferri debere generali, cum fuerit ex authoris nō alterius sententia. & ideo iste tantus Galeni interpres videt in toto Galeno contrarius. nā cum oēs fermè in propria curatione Galenū affirment voluisse ex eodem latere mittendū sanguinem, cū de laterali loquitur morbo: at de generalibus præceptis dubitēt: hic ex toto oppositum dicit. Sed iam ad Rasim veniamus. Hic quarto continentis cap.3 fol.86.col.4. iuxta mediū, hæc verba Galeni sententiā declarans habet. Dixit ꝙ cōgruum est ꝙ minutio fiat in venis manus partis diuersæ: & de membro læso attrahatur sanguis ad partē contrariā partis in qua declinans est sanguis. dico ꝙ iuxta huius contrarietatē minutio fieri debet, in parte diuersa: qm̄ dixit vt attrahatur sanguis ad contrariā partem partis in qua declinans est sanguis. hæc ille. ex quibus quicquid dicat Curtius si panis panem significat, & non leporem: palā est Rasim sensisse Galenū velle ex contraria parte morbi sanguinē mittendū esse. verum diffisus proprię interpretationi denuo verba hęc subiecit. (Causa quoq; propter quā minutio fit in basilica vena, manifesta est in libro anatomię: qm̄ in eo dictus est locus de quo sanguinem recipiūt huiusmodi membra. Dixit qđ minutio ipsius venæ est maximi iuuamenti, si passio de-

clinans fuerit ad superiora)Per quę opinionem Galeni nolens volensq; declarat.& rursus infra fol.88.col.3.ex Galeni authoritate habet hæc. Dixit existimo,quòd,dū passio fuerit in principio,dignum est,vt minutio fiat ex diuersa parte partis dolentis.sed si purgata fuerit materia minutio fiat in ipsa parte dolente.sed vtendū est minutione si dolor peruenerit ad partē epatis & furculæ. ex quo detegitur alius error eius nam furculā inferiorē intelligit cū Galenus superiorem.in folio etiā.91.col.3. iuxta medium declarat minutionis iuuamenta & causas tanq; de ea loquens q̄ ad latus patiens pertinet: vt nihil plus expiscari liceat ex Rasi quantū ad Galeni pertinet opinionem q; cōtradictiones & ambiguitatem. Nec tñ pręter vtilitatē fuerit narrare q̄ ex sententia Binserapionis adiecit his verbis. Dixit ego iubeo quòd fiat minutio in principio huius passionis ex latere diuerso : sed quiescente passione fiat in latere læso. hæc ille Græcus. nā hic vt alias dixi anterior Galeno fuit, nō aūt Arabs & Galeno posterior,tēporibus Auicēnæ fermè. ex quo pudendus error Othonis Brunfelsii manifestus est, qui cum duos vnū esse crediderit eundem, qui Galenum citat,illo antiquiorem facit, & creditur tñ hic aliquis fuisse.cogita modo quales hi nostri æui medici sint qui ēt gratuito studiosos oderint. an putas illos literas discere posse,nedum vt dicam scire?at ego nisi Deus aliquis nobis auxilietur hāc artem perditā prorsus nunc putē, cum alii vt solent blandientes falso in Principum & populorum perniciem reuiuiscere affirment. Multos tales libros Rasis habuit,qui ad nos nō peruenerunt: vt commētaria Galeni super secundū epidemiorum quæ à nobis desiderantur: librum Galeni de humoribus.qm̄ tñ Brasauolus habere apud se gloriatur:atq; vtinā. eum enim nō mentiri puto. Ruffi Serapionisq; Græci libros tum alia plurima. verū vt dixi hæc omnia verba posteriora

declarant primã authoritatem adductã ostendere sanguinis missionem in laterali morbo faciendã ex Galeni vt à Rasi interpretatur sententia: quãq; anceps propter posteriora verba fuerit, vt fermè quod Auerroes Galeno imponit etiam ipse Rasis sentire videatur. Ne igitur adeò quisquã glorietur, nã si suffragiis standum foret eorum qui de Galeni sententia diiudicant, & si Galenus aliter tñ sentiat, attñ potior esset opinio illorꝛ qui eum ꝯtrariæ partis sanguinis missioné ꝑposuisse pronuntiarunt: falsis ac vitiosis trãslationibus decepti. Quãobrẽ operã lusurum me existimo si homines quorum lapsus adeò in cõperto causa est, argumentis vel rõnibus aut falsis interpretationibus ad veritatis sententiam reducere coner. Sed iam institutũ prosequamur. Arabũ nullus in hac sententia certe est, sed vt à Galeno dissentiunt, ita etiã inter se pugnant: vt fermè plures sint opiniones q̃; homines. nec mirũ cum vnus idem etiã diuersa senserit, nam falsis opinionibus innitentes nunq̃; quiescunt. nec eadẽ via progrediunt, sed alius aliò tendit velut & in testibus falsis cum diligenter de eadem re interrogantur accidere solet. Iccirco primus inter eos (dignitate loquor) Princeps ꝛ si in fine canticæ dicat: Galenus quidẽ aperiebat venã & sanguinem minuebat, cũ erat chimus auctus & magnificatus: fiat igitur minutio sanguinis in corpore apparẽtibus signis, & potissime cũ apostemate seruatis cõditionibus istis: non aũt in aliis humoribus. fiat ergo phlebotomia in his quæ intellexit in hoc tractatu & in morbis illis etiã in quibus ipse fecit eam. inchoetur igitur à phlebotomia in omni phlegmone habito certo testimonio super ipso aphorismis tertiæ partis practicæ. 75. 76. 77. 78 & in sermonibus generalibus plurima ambigua obscura dubia pugnãtiaq; vt plerũq; solet de hoc dixerit Aristotelẽ imitatus, ne reprehendi possit. 10. tñ tertii t. 5. cap. 1. habet hæc. Ex rebus cõmuni

sensuum vmbrã habemus. & si verbo℞ non tanta iactu ra fit. desinant igit̃ ineptire qui sibi ambitũ vel gloriam veteres damnando querunt. Sed hęc iam satis aduersus hanc nouã hæresim, cũ in his quæ proprię sunt inuẽtionis, Arabes ingenio, Latini facundia Græcis nõ cedant. fabulis tantũ ac nugacitate vincimur. Pręferant Aristotelem, Platonẽ, Hippocratem, Galenum, Ptolemæum, & Aphrodiseum: ego cũ ad regionem quæ latissime patet (nã Aristoteles, Platoq; Europei, Aphrodiseus Aphricanus & Ptolemęus, sed Galenus & Hippocrates Asiani in annorum duorum millium spacio amplioreq; floruerunt) respicio: nihil dignũ video tanta magnitudine. at vnica Hispaniæ ac Africæ maritima ora hos oẽs ac plures alios nobis reddidit velut Heber Maumethẽ Mosis, Thebit, Hali, Alchindum, anno℞ paulo plus spacio ducentorum. quare desinite eos dãnare quibus pares multa secula datura non sunt, ẽt tot freti cõmodis. Sed ad rẽ reuertor, quãuis amor veritatis nimiũ aduersus belluinos huius ætatis viros quosdã me impellat. Rasis itaq; sic distinguit libro diuisionũ. 54. vt in sanguinea ex opposito latere primo fiat sanguinis missio: post tertia die ex basilica eiusdẽ lateris. quæ sentẽtia fermè in omni genere est Azarii in sua practica. dicit enim primo ex latere opposito, deinde post tres dies ex latere eodẽ. sed Rasis vt dixi in ea quæ fit à bile, vult sanguinem ex eodem latere statim mittendum esse: in ea aũt quæ ab atra bile vel pituita, nõ se declarat. sed in libro. 9. ad Almansorẽ cap. 57. dicit ꝙ in omni præterq̃; ea quæ fit cũ repletione multa sanguinis. vbi addit multũ, & repletum: quare in aliis duobus generibus intelligit sanguinẽ ex eodem latere mittendũ esse. & si quis instet quod libro. 7. ca. 11. dicat in apostematibus semper mittẽdum esse sanguinẽ ex aduerso latere: & quarto cõtinentis cap. 3. respondeo in prima authoritate loqui manifeste de exterioribus

apostematibus: & in libro continentium aliorum narrare dicta, quæ partim non dignũ habent authorẽ: aliquando aũt propter malam translationem corrupta fuere. & hæc sit declaratio & cõciliatio dictorum Rasis: quæ quãtum veritatis cõtineant, inferius edocebo. satis sit illum velle ex basilica semper mittendũ esse sanguinem: & post initium semp ex ea quæ est eiusdẽ lateris: in initio etiam semp nisi multa sanguinis redundãtia in corpore affuerit. censuisse tñ Galenum aliter sensisse ob malã translationem. in exterioribus aũt apostematibus, vulneribus, ac fracturis ex aduerso latere semper vt in libro diuisionum cap. 138. Nũc ad Principem venio: is quarta primi cap. 3 hæc habet. Et in attractione quæ fit ad partẽ longinquam nõ oportet quidẽ vt in duas diametros prolongationem facias: sed in vna tantũ quæ sit diameter magis lõginqua. nã si materia fuerit in supremo dextræ partis, nõ erit trahenda ad infimũ sinistræ, imo ad infimum ipsius dextrę. & hoc quidem est illud quod est magis necessariũ. aut ad sinistram à supremo si fuerit tantum longinqua, quantũ est ab humero ad humerũ. hic declarat aperte quid voluerit in decima tertii cũ dixit: se magis diligere sanguinis missionem ex saphena. nã vult vt remotio si esse põt ex eodem latere, in retractione fiat. aliter ex cõtrario latere. hæc ille. & Mesue quasi in eadẽ sententia, in cura morbi lateralis: iubet. n. fieri missionẽ sanguinis ex basilica oppositi brachii: & in magna repletione sanguinis ex saphena lateris oppositi. quod si error nõ est in scriptura dissidet, in duobus à Principe: primũ quod saphenã eligit alterius partis: cum Princeps eam quæ ex eodem est latere. nec vllus alius præter Mesuem hoc dixit: & ideo suspicor quod velit dicere ex saphena eiusdem lateris. alterũ est quod Mesue præponit generaliter missionem sanguinis ex basilica: sed Princeps ex saphena. adde tertium quod Princeps generaliter loquitur. sed Mesue ex

bus est sectio venæ: sed in principio ex latere diuerso, & magis festina de saphena opposita in lõgitudine: & post ipsam de basilica opposita in latitudine: & post ipsam de nigra opposita in latitudine. & si non appareat, tunc nõ oportet vt dimittatur sectio venæ cephalicæ, q̃uis iuuamentũ eius sit minus & tardius. Hic quatuor ordines ponit adeò clare vt interprete nõ indigeant. verum in cap. 2. subiicit verba, quæ quidem his nõ repugnant, quãuis sensus videatur manifeste cõtrarius. ideò ne talẽ virum accusauerim, referãtur verba secundi capituli ad illa primi, quibus dicit: Deinde post aliquot dies ex latere conueniente in latitudine. tunc exponanẽ recte verba illa capituli sequentis. Et extrahatur sanguis donec alteretur color eius: significat enim ꝙ nocibilior sanguis iam euacuatus est. Et scias ꝙ sanguis corporis vehementioris nigredinis est ille, qui est propinquus huiusmodi apostemati. Ex quo patet quosdam dum nimis veritati student ipsius rei, extorquere à proprio sensu Principis verba, & in contentionem reuocare: quæ quãuis falsam contineant doctrinã, clara tñ & omnis cõtradictionis expertia sunt: atq; talia quę à quouis pertinaci defensore absq; vlla calũnia tueri possint: cum ipse sibi ex omni parte ꝯstet in eo opere, cui summã vt par erat adhibuit diligentiã. Neq; enim ille ego sum, qui more quorũdã sciolorum nostri temporis vt primũ quattuor elemẽta Græca tenent, in Arabes oẽs impudice debacchantur: tanq̃; vel ipsi illis possint comparari, aut habeant quem Auicennæ in medicina ordine vel subtilitate cõparent: aut Auerroi in philosophia. Neq; vero negauerim Gręcos aliquos tales fuisse qualis Auerrois: sed nullius vt illius oĩa opera extant: vel quia nõ scripserunt, vel quia temporum iniuria subtracta sunt nobis. Galenũ medicinę parentem voco, illumq; in opere sector, ordinem tñ nullum habet: ac immensam prolixitatẽ; quare fit vt ad

Aetium vel Auicennã confugere sæpe cogar. nam Paulus nimis breuis: Oribasius omnino inutilis: Aetius ẽt multa prætermisit: sed tñ hic solus Auicẽnæ par est: vel parũ ab illo differens. quare ne mihi oblatretis: qui vt Græcas literas scire videamini hoc solũ indigne didicistis maledicere Auicẽnæ: cæterisq; viris nõ solum inclitę eruditionis, ingeniiq; penẽ diuini, sed spectatę probitatis. Dico præter Auicennã, Rasim, Auerroem, Haliabbatẽ, Albucasim, Auenzoar, Serapionem, Mesuem, quorum ego placita suspicio admirorq;. At errauerũt persæpe: vbi ⁊ in quibus? in simplicibus manifeste. hæc est illa spelunca amœna quorundã Arabes insectantiũ. at dij boni q̃; recte modo nobis explosis Arabibus cõsultum est circa illa vt neq; caules neq; buglossum aut mespila agnoscamus. tam bene actum est cũ hac præstigiosa simpliciũ sapientia. at ego hos nõ accuso: præstiterunt qđ poterant: verũ ob regionum diuersitatem tum temporum tum linguarũ permutationem, non possunt veritatẽ enucleare: nec authorum contrarias sententias concordare. at si hæc oĩa apud Arabes etiam paria vel maiora facere: nã & lingua à lingua plus dissidet: & regio à regione, quã nostra. cur nõ in illis hæc aĩaduerterunt? ac pro excusatione duxerunt? aucti sumus & nos ĩgẽti libros imprimendi cõmodo: quo si caruissemus, ne quis vel sponte multoꝝ qui adeo se iactant vel precario libros apud se habere velit. cum Arabũ gloria iam trecentis annis etiã illorum expugnata gente, vigeat: cũ Galeni ipsius ex tribus duę ferme partes librorũ interierint. En vides Principem q̃; breuis, q̃; circunspectus, q̃; subtilis? Rasim q̃; doctus? Auerroem in vtroq; genere huius laudis eminentem? Errauerunt falsis trãslationibus decepti: fateor: Sed quoties iã Galenus ad nos conuersus venit: & tñ etiã nunc cum tanta copia rerũ, exemplariũ, facilitateq; imprimẽdi, in magna illius parte vix

ſenſuum vmbrã habemus.& ſi verboꝝ non tanta iactu ra ſit.deſinant igit̃ ineptire qui ſibi ambitũ vel gloriam veteres damnando querunt. Sed hęc iam ſatis aduerſus hanc nouã hæreſim,cũ in his quæ propriꝗ ſunt inuẽtio nis,Arabes ingenio,Latini facundia Græcis nõ cedant. fabulis tantũ ac nugacitate vincimur. Pręferant Ariſto telem,Platoné,Hippocratem,Galenum,Ptolemæum,& Aphrodiſeum : ego cũ ad regionem quæ latiſſime patet (nã Ariſtoteles, Platoq́; Europei, Aphrodiſeus Aphri canus & Ptolemęus, ſed Galenus & Hippocrates Aſiani in annorum duorum millium ſpacio amplioreq́; florue runt)reſpicio:nihil dignũ video tanta magnitudine.at vnica Hiſpaniæ ac Africæ maritima ora hos oẽs ac plu res alios nobis reddidit velut Heber Maumethẽ Moſis, Thebit,Hali,Alchindum, annoꝝ paulo plus ſpacio du centorum.quare deſinite eos dãnare quibus pares mul ta ſecula datura non ſunt,ẽt tot freti cõmodis.Sed ad rẽ reuertor,quãuis amor veritatis nimiũ aduerſus bellui nos huius ætatis viros quoſdã me impellat.Raſis itaq; ſic diſtinguit libro diuiſionũ.54.vt in ſanguinea ex op poſito latere primo fiat ſanguinis miſſio:poſt tertia die ex baſilica eiuſdẽ lateris. quæ ſentẽtia fermè in omni ge nere eſt Azarii in ſua practica.dicit enim primo ex late re oppoſito,deinde poſt tres dies ex latere eodẽ.ſed Ra ſis vt dixi in ea quæ fit à bile, vult ſanguinem ex eodem latere ſtatim mittendum eſſe : in ea aũt quæ ab atra bile vel pituita, nõ ſe declarat. ſed in libro.9.ad Almanſorẽ cap.57.dicit ꝙ in omni præterq́; ea quæ fit cũ repletio ne multa ſanguinis.vbi addit multũ,& repletum:quare in aliis duobus generibus intelligit ſanguinẽ ex eodem latere mittendũ eſſe.& ſi quis inſtet quod libro.7.ca.11. dicat in apoſtematibus ſemper mittẽdum eſſe ſanguinẽ ex aduerſo latere:& quarto cõtinentis cap.3.reſpondeo in prima authoritate loqui manifeſte de exterioribus

apoſtematibus:& in libro continentium alioꝝ narrare dicta,quæ partim non dignũ habent authorẽ:aliquando aũt propter malam tranſlationem corrupta fuere.& hæc ſit declaratio & cõciliatio dictoꝝ Raſis:quæ quãtum veritatis cõtineant,inferius edocebo.ſatis ſit illum velle ex baſilica ſemper mittendũ eſſe ſanguinem:ꝛ poſt initium ſemp ex ea quæ eſt eiuſdẽ lateris:in initio etiam ſemp niſi multa ſanguinis redundãtia in corpore affuerit.cenſuiſſe tñ Galenum aliter ſenſiſſe ob malã tranſlationem.in exterioribus aũt apoſtematibus, vulneribus, ac fracturis ex aduerſo latere ſemper vt in libro diuiſionum cap.138.Nũc ad Principem venio:is quarta primi cap.3 hæc habet.Et in attractione quæ fit ad partẽ longinquam nõ oportet quidẽ vt in duas diametros prolongationem facias: ſed in vna tantũ quæ ſit diameter magis lõginqua.nã ſi materia fuerit in ſupremo dextræ partis,nõ erit trahenda ad infimũ ſiniſtræ, imo ad infimum ipſius dextrę. ꝛ hoc quidem eſt illud qđ eſt magis neceſſariũ. aut ad ſiniſtram ã ſupremo ſi fuerit tantum longinqua,quantũ eſt ab humero ad humerũ. hic declarat aperte quid voluerit in decima tertii cũ dixit:ſe magis diligere ſanguinis miſſionem ex ſaphena.nã vult vt remotio ſi eſſe põt ex eodem latere, in retractione fiat. aliter ex cõtrario latere. hæc ille.ꝛ Meſue quaſi in eadẽ ſententia,in cura morbi lateralis:iubet.n.fieri miſſionẽ ſanguinis ex baſilica oppoſiti brachii:ꝛ in magna repletione ſanguinis ex ſaphena lateris oppoſiti. qđ ſi error nõ eſt in ſcriptura diſſidet,in duobus ã Principe:primũ ꝙ ſaphenã eligit alterius partis:cum Princeps eam quæ ex eodem eſt latere. nec vllus alius præter Meſuem hoc dixit:& ideo ſuſpicor ꝙ velit dicere ex ſaphena eiuſdem lateris.alterũ eſt qđ Meſue præponit generaliter miſſionem ſanguinis ex baſilica:ſed Princeps ex ſaphena. adde tertium ꝙ Princeps generaliter loquitur. ſed Meſue ex

parte. verũ ratio ac mens Principis clara est. nec dicendum vt ille ꝙ Princeps loquatur de regimine pręseruatiuo. nã cum dicit post paucos dies sanguinem mittendum ex eodẽ latere: vel oĩo diuinat lateralem morbum futurum, non existentem: vel non existente morbo bis mittit sanguinẽ, & secunda vice etiã ex eodẽ latere. quare melius est id intelligere quod vult: scilicet diuersionem ex longinquo faciendã semper: ⁊ si liceat ex eodem latere. vbi vero non, detur ex cõtrario. vnde missionem sanguinis ex basilica eiusdẽ lateris Princeps, nõ somniauit. Quòd aũt iubeat Galeno assentiendũ: loquitur in singularium venarũ sectione, quas Galenus expertus est ad morbos proprios conuenire. vel forsan illud dixit qm̃ in interpretatione dictorũ Galeni deceptus est ob malã trãslationem: velut & Rasis. Sed Auerroes in cõmento. 77. dixit illudens Principi ꝙ cãtificauit sequutus Galenum in eo canone. & quòd sua intersit de hoc: quasi dicat in ea parte secutus Galenũ est, vbi Galenus nec bene dicit: nec sibi constat. & hoc est qđ expressit. 7. collectaneoꝝ. 29. vt iam dixi. opinio igiť Auerrois propria in hoc est, quòd mittatur sanguis ex cõtrario latere. imo in phlegmone sinistrę auris ex cephalica dextra: ⁊ hoc rõne nititur probare. cum morbus initium habet retractione indiget, hæc aũt fit ꝼm aliquã oppositionẽ in corpore scilicet sursum ac deorsuȝ, ante retro, dextrũ ac sinistrum: sed in basilica eiusdẽ lateris, non est dextrũ ⁊ sinistrum: nõ enim sunt diuersę positiones in animali in eodem latere: imo re ipsa dextrũ à sinistro distinguitur. nec ante & retro: nec sursum ac deorsum. igiť debet fieri minutio sanguinis ex cõtrariò latere. & quia in augumento quęrimus vtrũqȝ sicut in statu solã euacuationem: igitur in augumento morbi etiã debemus ex contrario latere minuere sanguinem: nõ solũ in principio. Secunda ratio sumiť hæc: vbi possumus duas aggrega-

re res vtiles, illud facere debemus: tũ presertim in principio, & corpore repleto exñte: sed cephalica in phlegmone auris euacuat: & si sit ex aduerso latere etiã diuertit: igitur conuenientior est hæc in mittendo sanguinẽ, quã ea quæ eiusdem lateris. Manifestũ est aũt Auerroẽ sic velle, discrepareq; à cæteris, vt solet, oĩbus. quia tempus hoc mittendi sanguinẽ ex aduersa parte ad augumẽtum extendit: quod nemo alius fecit. sed rõnes q: aliis præiudicarent nõ concludentes, soluendę sunt. dico igitur ꝙ diuersio vel debetur parti læsę, vel quæ iã lędit. si secundum, nõdum sumus in initio phlegmonis: ideò sanguis ex cõtraria parte mittendus est, vel læsę, & sic in hoc maxime sedandus dolor: nã ille trahit, vt dicemus. hoc aũt fit cum deriuatione: & propter hoc dicemus inferius quid ex hoc sequatur. nunc satis constat qḋ deriuatiua tantũ opus est quæ ex eodem latere fit. ad secundum rñdeo ꝙ antecedens est verũ, sed stante paritate: at in diuersiua nõ est euacuatio quę sit notabilis iuuamenti. cur tñ in exterioribus apostematibus cõtrarii lateris sanguinis missio præferatur à Rasi, & videtur sumptum à Galeno vt diximus in illa authoritate, pede vno laborante, ex altero sanguis mittendus est: rñdeo ꝙ venæ exteriores sunt paruæ in cõparatione ad interiores. Secũdo ꝙ initium apostematis illico agnoscit. & sumus quasi in regimine præseruatiuo non curatiuo. Tertio quia tale apostema est fermè sine periculo saltem magno: & ideo cum sint duo motus vnus ad partem phlegmonis, alter à parte interiore ad exteriorem: & primus est noxius augens morbũ, secundus vtilis reddens eũ sine periculo. at missio sanguinis ex aduerso latere primũ motum impedit non secundũ. ex eodem aũt latere vtrunq; impedit. igitur missio sanguinis etiã in augumẽto exterioris apostematis semp ex latere diuerso tentanda est. ideo de apostemate auris ad Auerroem, dico: qḋ si in-

telligeret de exteriore verū diceret: sed non ob rōnem suam, verū eam quam modo diximus. si aūt de interno nihil cōcludit. Ad Haliabbatem dico qđ difficile est habere verum sensum ob malā conuersionem manifestā. idem dico de Serapione. nā is secundo breuiarii cap. 21. vult ꝙ fluente materia, ex aduerso latere sanguis mittatur. iam fluxa vero ex basilica eiusdem lateris. & dicit dictum verū quòd lateralis morbus plerūq; fit à materia biliosa. nā hoc etiam dixit Galenus sexta aphor. 33. itaq; in hoc cum Galeno in altero cū Auerroe concordat. discordat: tñ qm̄ Auerroes eò progreditur vt etiā in iecoris inflāmatione sub initio sinistræ basilicę non dextræ sectionem prę ferat. quod vt Serapio quarto breuiarii cap. 2. sic etiā cæteri auersantur. Ex hoc tandem fit manifestū nullum Arabē magis Galeno assentiri q̄; Rasim: nam hic vult quòd in oībus post principium: & in principio oībus plenitudinem multā sanguinis non habentibus: & in habentibus etiā si ab humore procedatallioso, vt plerūq; fit: semper sanguis ex cōmuni latere mittatur. hoc autē vix vnq̄; exceptionem patitur. quare Rasis opinio à Galeno parum aut nihil differt. Quòd vero ad Haliabbatis recōciliationē secū, nam diffidere videtur: ⁊ Paulū, dico quòd in apostematibus internis, postq̄; iam vsus hic loquendi inualuit sanguinem ex eodem latere mittēdum vult Haliabbas: vt in phlegmone iecoris, splenis, renum, viscerumq; ac vētriculi: in externis ex aduerso: vt dictū est. lateralem morbum medium sanxerunt, inter interiorem ⁊ externū. nam ex parte terminationis interior est. disrumpitur enim semp interna parte. verum rōne membri idest costarum musculorum ⁊ velaminis externum dici potest: quia in nullo viscerū est. ob hanc causam generalem regulā dedit mittēdi sanguinem Haliabbas, ex eadē parte in viscerū inflāmationibus: ex aduersa tñ in laterali morbo: q: eum morbū

inter eos cõnumerat qui in exterioribus partibus accidunt. Sed Paulus aliter ſentire videtur regulã generalẽ ſecutus: quo ad intentiones diuerſas quæ ſunt tres iam dictæ diuerſio, deriuatio, euacuatio. & ſicut duobus poſtremis idem latus debetur: ſic primę cõtrarium: nec cõſentiens. apparet aũt id ex capituli titulo: nã inſcribitur de ſanguinis miſſione. ideo nihil plus vult ibi q̃ Galenus in libello de reuulſione, & aliis locis vbi de ea loquitur. iam aũt ſemel dictũ eſt, nec repetere pigebit: difficultatem non eſſe an reuulſio ex cõtraria parte fieri debeat: ſed an omnis, ſecũda an laterali morbo per initia reuulſio tantũ cõpetat, an deriuatione permixta, in quibus Galenus ab his diſſentire videtur. Cornelius Celſus libro. 2. cap. 9. poſt mediũ hæc habet. Neq; ignoro quoſdam dicere quã longiſſime ſanguinem inde, vbi lædit eſſe mittendum. Sic enim auerti materiæ curſum, at illo modo in id ipſum qđ grauat euocari. Sed idipſum falſum eſt: proximũ enim locum primo exaruit. ex vlterioribus aũt eatenus ſanguis ſequitur, quatenus emittitur. vbi is ſuppreſſus eſt, quia nõ trahitur, ne venit quidem. videtur tñ vſus ipſe docuiſſe, ſi caput fractũ eſt, ex brachio potius ſanguinẽ mittendum eſſe: ſi quod in humero vitium eſt, ex altero brachio. Credo quia ſi quid parum ceſſerit: opportuniores hę partes iniuriæ ſunt: quã quę iam male habent. Auertitur quoq; interdũ ſanguis vbi alia parte prorũpens alia emittiť. Definit enim fluere q̃ volumus: inde obiectis quæ prohibeant alio dato itinere. libro aũt quarto cap. 6. cũ lateralis morbi curã deſcribat, nec quicq̃ adiiciat ad ſanguinis miſſionem: clarũ eſt in gñali eum ſnĩa perſiſtere. idẽ in duobus proxime ſuccedentibus capitulis obſeruat, dũ de pulmonis ac iecoris inflãmatione loquiť obſeruat nihil ad iam dicta adiiciẽs. quo fit vt ipm Galeno aut potius ipſi cõſentientẽ habeamus Gal. hæc igiť vetuſtiorũ placita ſint.

Supereſt modo, vt videamus ſi quæ rõnes hoc vel illud cõuincant. nã quæ duæ ſuadebant ex aduerſo latere ſanguinem eſſe mittendũ ab Auerroe adductæ à nobis ſolutæ ſunt. quãq; illarum declaratio ex ſequentibus locupletius habenda ſit. eſt igitur ratio principis hæc, in diuerſione quærenda eſt venarũ cõmunicatio & diſtantia maxima: ſed cõmunicatio eſt ex venis eiuſdẽ lateris: nã inter oẽs dextri ac ſiniſtri lateris venas media eſt vena magna, quã chilis vocant: igitur cum diſtantia maxima ſit inter pedẽ & manum, ac maior q̃ inter manũ & manũ, ſeu latus & pedem, maior q̃ inter latus & aduerſam manũ: conſtat quòd ſaphenæ vena baſilicæ erit præferẽda. Pro rõnum aũt ſequentium intellectu præmittẽdum, quomodo homo per quattuor dimenſiones diuidatur. nã Galenus ſexta aphor. 36. dicit, quòd partes quę ſunt ſupra epar curantur ſectione venaꝝ manuum: inferiores ſectione venaꝝ pedum. & in libro de ſanguinis miſſione cap. 18. renes quaſi medii ſtatuuntur. dextrum vero ac ſiniſtrũ ante & retro facile quiſq; diiudicat. attñ longe plus intereſt inter dextrũ latus ac ſiniſtrum: quã inter anteriorẽ poſterioremq; partem: qm̃ inter dextrũ ac ſiniſtrnm latus, per totũ corpus, diſtẽdatur medulla ſpinalis arteria ac vena magna quæ illi in profundiore corporis parte ſubiacent: cum ſpinalis medulla ſuo integumento foris in dorſo promineat. Quartus modus eſt eius quod in ꝓfundo iacet, idem infra abdomẽ ſexta aphor. 7. vnde morbus lateralis inter morbos exteriores cõnumerari poteſt. nõ. n. eſt profundior abdomine, cum pleura fermè in eius directo ſit. Atq; ex hoc alterũ certe ſequitur quod ignorare minime oportebat: ſcilicet quòd caua vena poſtq̃ iuxta iugulum diuiditur in partem quæ ad caput aſcendit atq; truncũ deſcendentẽ ibi etiã dextra ſiniſtraq; bipartitur. pars vero quæ inferius tẽdit anteq̃ ad brachii ſeparationẽ qua à corpore

diuellitur tendat: tres ramos infra in costas emittit. Primum quidē qui iuxta pectoris mediū anteriores partes illius vsq; ad renū directum nutrit. Secūdum vero qui proxime ad spatulā iuxta costam quintā finitur, à superioribus illas cōnumerando: cum tñ lateralia pectoris vt primū & ipsum multis modis diuisū nutriat. Tertiū autē quasi in ipsa spatula latus ac dorsi posteriora nutriens ad ipsos vsq; renes descendit. ac primi rami particulis iuxta cōmittitur. illud vero diligentissime considerandū ex vena caua à dextra parte maximum exoriri ramum ἄζυγον vocatū, quòd à sinistra partē coniugem nō habeat. qui ramum aliū ad partem sinistrā emittens per illum singulas inferiores costas enutrit: ipse vero dissectus in totidem ramos, quotus est costarum numerus illas ex posteriore parte nutrit. sed huius rami posterioris qui ex priore dextro exoritur prouentus nō vniuersis hoībus cōtingit. at ἄζυγος generalis oībus supra cordis regionem exoriens nouē inferiores, & tres superiores costas nutrit. porro partes costarum inferiorum ex hac nutriuntur vt dictū est vena quæ coniuge caret partim: partim ex venis à caua per ipsas directis. ipsa vero caua iuxta os sacrū discinditur bipartito, nutritq; crura, poplites, femora, pedes. manifestū est igitur quæcūq; supra cor iacent vt pulmonē & costas septem veras à superioribus venis nutriri: quæ à cauę ramis exoriuntur. inferiora vero mēbra ramis à caua inferioribus cordis habita rōne. costas tñ inferiores maxime dextras etiam à ramis eius venæ quæ supra cor exoritur, & cōiuge caret nutriri palā est. vnde neq; illa ratio nos turbat, qđ cum Galenus dicat sanguinis missionē non prodesse è brachio, cū phlegmon inferiores costas occupat: quòd necessarium sit sanguinē per ipsum cor educere: cū superiores costæ superioribus venis, inferiores inferioribus nutriātur. nā & si inferioris maxime dextræ partis vena

fine coniuge nutriantur, atq; ob id iuuari possint secta Interna brachii vena: Galenus tñ censuit maximã partẽ nutrimenti ex venis inferioribus nõ ex vena illa solitaria deferri: nec in hoc deceptus est. quare ipse in secũdo regim. acutorũ. 11. cõsulit vt si morbus magnus sit & febris vehementissima vt sanguinẽ mittamus purgatione prętermissa. cum aũt non de pede mentionẽ faciat, certum est ex interna mittendũ intelligere. nutriunť igitur ę Galeni iudicio aliquo modo costæ inferiores: ę nõ vt vere costæ venis superioribus. illud igitur maius est quonã pacto cum iecur sanguinem transmittat ad brachium dextrum, non nisi per cauam venã, quæ prius in cor trãsierit vt etiã Vessalius libro. 3. cap. 7. ac deinceps aduersus Galeni placita edocet, coadiuuãte rei historia, in iecoris phlegmone emissus sanguis ex interna brachii vena plurimũ iuuet, intercedente corde? par enĩ est vel nihil aut parum saltẽ iuuari. atq; hoc ille potius docere debuit: quã missionem sanguinis in morbo laterali ex quocunq; latere fiat æqualiter prodesse vt libro. 5. cap. 9. in fine dixit. siquidẽ huic opinioni nõ adeo fauet experimentũ, vt illi quæ in morbo laterali sanguinem mittendũ edocet. nam & si iecur ex sanguinis missione iuuetur dum phlegmone laborat, hoc est maxime quia cor refrigeratur, ob id sectionẽ venarũ manuum in vniuersis febribus tum phlegmonibus membrorũ iuuare dicã: quòd cor refrigeretur, non quòd iecur exinaniať. quãobrem pauci imo vix vlli vt experimento vidi iecoris inflãmatione liberanť. ę hoc est genus lateralis morbi apud imperitos. quod quia difficillime liberať pestilens vocatur. liberatur aũt difficillime non solũ ꝙ grauissimus sit morbus, sed quòd morbum pro morbo curent. non in hoc quã in cęteris prudentiores, aut magis oculati. siquidem & lateralis morbi ę iecoris phlegmonis signa apud hos asinos quomodo non confundenť:

cũ Galenus recitet quinto de locis cap.7. Siculum medicum in seipso aberrasse. vix vnq̃;,ne absq; vix dicam, quenq̃; vidi cui medici tanq̃; phlegmone iecoris laborãti manus adhibuerint.atq; ideo oẽs quotquot in horum canonum curã incidunt vitã morte cõmutant.prę stiterit igitur in his ẽm dissectionis rõnem si modo sanguinis missio prodesse põt ex pedis vena sanguinẽ mittere.sed cur dicẽt magis tñ iuuãtur secta vena in dextro quàm in sinistro latere:non solũ in febribus sed iecoris phlegmone?itaq; dimissa hac cõtentione quæ à Galeni dissectionis varietate cũ Aristotele proficiscitur: vtiliorem exercitationi sententiã aperiam. Etenim cũ sanguinis missio ad animi defectionẽ persæpe conueniat & in plerisq; morbis pręsens sit auxiliũ: maxime tñ in tribus cõuenit prima aphor.23. & in ardentissimis febribus & maximis phlegmonibus,⁊ vehementissimis doloribus. in prima igitur occasione plurimũ interest an ex venis brachioꝝ an pedum mittamus sanguinem. Quippe ex manibus deductus sanguis cor ipsum illico refrigerat: nã sanguinem educit ex vena caua: vbi proxime ex corde progreditur sanguis etiã calidus ac subtilis qui superiora petit: quoꝝ nullũ in sanguinis missione ex saphena seu exteriore pedis contingit: igitur quòd in acutis oibus non solum ardentibus febribus ex brachio sanguis mittẽdus sit satis constat. ⁊ si cor torqueat ex sinistro magis latere:sin autẽ plenitudo multa sit ex dextro auferenda est.proculdubio enim sanguis in iecore generatur.in longis aũt febribus si ex inferioribus venis sanguis detrahatur, multo melius erit, quã si ex manibus. crassior enim existens ima petit atq; frigidior.ob hoc ⁊ vina cũ ad finem deducta sunt languidiora ⁊ deteriora fiunt.in inflãmationibus aũt omnium visceꝝ duo q̃runtur:alterũ vt inflãmatio sedetur:alterum vt sanguis per totum corpus supcalefactus tum cor pulmo iecur refri-

gerentur. primæ intentioni conuenit vt dolor sedetur, reuocetur influens sanguis, & qui iam influxerit à loco ipso retrahatur: rõne aũt secundæ intentionis vt iã docuimus ex brachio sanguis semper est auferendus. sola enim hæc detractio multũ & velociter cordi iecori pulmoni sanguiniq; supercalefactis conuenit, cum reliquę sero & parũ. Sed in doloribus cũ sine inflãmatione fuerint, idem quod in febribus quęrimus: scilicet remissionem motus sanguinis refrigerationem & securitatem à phlegmone. porro duo prima sanguis è manibus detractus solũ efficere potest. in hoc vltimo non contẽnenda sunt Principis præcepta: vt à longinquo & ꝑ venas cõmunicãtes aliquo modo detrahatur. Igitur ad rõnes detrahendi sanguinis in phlegmone veniendum est. Prima est in iecoris phlegmone, detrahendus est sanguis ex dextra interna, & ex sinistra in lienis phlegmone. igitᷣ ex eodem latere in morbo pleuritico. nã vtilitas & periculum paria esse videntur. si enim concurreret magis sanguis in hac detractione quã in ea quæ ex aduerso fit latere, oporteret vt eadem rõne in horũ viscerum inflammationibus ex aduersa parte sanguinem detraheremus. At hęc ratio parũ mouet tum q: vt diximus phlegmon sub costis aliquo modo intelligitur esse in parte externa corporis: vnde sanguis in eũ locum influit ex interioribus partibus: quare detractio sanguinis ex eodem latere retrahet sanguiné illum super membra magis interna & principalia. Secundo dicimus suppositũ illud quãtum ad rõnem nihil concludere. plus enim vena pedis cõmunicat iecori, quàm interna, si vtraq; ex dextro latere sumatur: vel in liene ex sinistro. nã vt sanguis ex iecore reuocetur secta vena in brachio dextro: requiritᷣ vt vena brachii retrahat à caua, caua à corde, cor à iecore. in sectione autẽ interioris tali reuocatur sanguis ex caua, & ex caua sine medio à iecore, quare longe me-

lius quantũ esset merito huius sanguis ex iecore per mĩnutionem in pede quàm in brachio reuocaretur. sed vt dixi modica ex vtroq; modo vtilitas habetur. Videt̃ tñ dextra magis sinistra in iecore, & sinistra magis dextra ĩ liene, seu ex brachio seu ex pede sanguis detrahat̃, iuuare. qm̃ vt in fluminibus quamuis caua sine septo aliquo oẽm ꝯtineat sanguinẽ qui tñ à dextris influit, in dextra parte manet: & qui à sinistra in sinistra. & rursus qui in dextra parte est, dextris mẽbris ĩmittitur: qui in sinistra parte sinistris. hoc aũt vt dixi & in fluminibus ꝛ in torrentibus videmus. atq; eo magis si plenus sit alueus: & cursus non impeditus: quæ duo maxime in cauæ venæ processu cõtingunt. ex hoc manifeste liquet quãtum ratio Auicẽnæ peccet. nam nulla in causa minus prodesse potest missio sanguinis ex saphena quã in laterali morbo. nã si ad febrem respicias nihil prodest: si ad euacuationem vel diuersionẽ longe multo minus quã in iecoris phlegmone. nã in hoc iuuare poterit cũ nullum mẽbrum egregiũ interponatur vt nec inter sinistrũ & lienem: vt nec inter pedes ac renes suos: vel testiculos: aut vteri latera. at inter costas ꝛ pedes cor ip̃m medio loco stat: quare & authoritas Mesue à rõne dissectionis multum euariat. sed vt diximus ipse etiam noua & ab oibus explosa cõmentus est. Sed est aliud considerandum cur forte si modo videremus multo maius sequatur iuuuamentum ex sanguinis missione in dextra brachii, quam pedis in iecoris phlegmone. nã sanguis ex brachio detractus cũ à corde trahat illo exinanito, cogit vt ꝛ ip̃m à iecore rapiat sanguinẽ. cum igitur cor sit membrum validissimũ, & cui nullũ robore possit cõparari: ipsum etiã iecur magna vi exinanit. atq; ita missio sanguinis ex dextro brachio multum iuuabit in phlegmone iecoris: cũ ex pede parum. & ita quod posuit Galenus tanq̃ ex venaꝝ cõmunicantia manifestissimum, quãuis sit ve-

rum, non tñ ex illa causa originem trahit hæc veritas. quippe cum cõmunicantia nulla talis sit: imo maior in pede vt dixi cũ iecore, quã in brachio. & ratio dextri & sinistri etiã parum faciat merito venarum magis cõmunicantiũ: cum nulla talis sit hæc cõmunicantia maior. sed ratio pedis & brachii si modo discrimen est in iecoris phlegmone, in earum sectione prouenit ex fortitudine attractionis cordis. ratio aũt dextri & sinistri ex cursu sanguinis qui in venis plerũq; facit vt dextra ad dextrã & sinistra maxime flectãtur ad sinistrã. generaliter autem vt diximus euacuatio ex brachiis sanguinis efferuescentiam illius minuit. Secunda ratio pendet ex rõne generationis phlegmonis, posita à Galeno libro de inæquali intemperie cap. 3. nã in ea intumescunt venæ & arterię circũiacentis loci primo magnę, inde rami illarum & mediocres ac vsq; ad minimas: donec cogãtur exprimere sanguinẽ in concauitatem. & sic generare phlegmonem. patet igitur quod dum phlegmon gignitur circũiacens regio tota simul tumida est, ac præter naturã affecta. materia igitur seu sanguis cõparata phlegmoni fluit adhuc: cõparata regioni phlegmonẽ circunstanti iam fluxa est. verum materiæ fluxæ iuxta omnium sententiã debetur sanguinis missio ex eodẽ latere: igitur in phlegmone fiente cum semper materia iam in circũuicina regione fluxerit, cõpetet missio sanguinis ex eodẽ latere. ista ratio claudicat, nã vel intelligit per materiã fluxam iam quiescentem in loco & huic certe debetur missio sanguinis ex eodem latere: sed hæc nõ est quiescens imo perpetuo fluit in alium locum vt Galenus testatur: vel per materiam fluxã intelligit motã è loco suo, & sic nõ omni tali debetur deriuatio, sed reuulsio ab initio. & ita ratio reddit ad idẽ quantum sit ex hoc. & nota quòd secundum hoc tñ vbi ratio hæc supponatur vera sit secundum genus perniciosę pleuritidis. & est cum in sinistro latere materia ex vena

non coniugata defluxerit.nã talis materia nullo modo pót minui ex sanguinis missione.non enim à sinistra qꝫ nulla illaꝝ venarum ex eo latere oritur.nec ideo potest trahi vt ostẽdam in tertia rõne. nec ex latere dextro,nã cum cõiugata exoriatur ex parte inferiore cauæ compa rando ad venas nutriẽtes costas dextræ partis:sequitur vt lõge plus detrahat sanguinis à loco sano quã ægro. talis aũt missio sanguinis est parum vtilis vt infra decla rabo.tu etiã non potes esse certus tam in dextra q̃ꝫ sini- stra quòd sanguis nõ fluat à vena sine cõiuge,seu solita- ria.igitur cum in sinistra si modo iuuaret sanguinis de- tractio illa esset faciẽda,ex aduerso latere idest dextro: igitur talis pleuritis ex sinistro latere valde est periculo sa,& incertę curationis.accedit quòd ꝑpter propinqui- tatem cordis fit ẽt periculosior. Veꝝ cum sint quatuor modi in curatione morbi lateralis:sanguinis detractio victus,localia,& medicinæ: victus rõnem nesciũt hoc tẽpore nec obseruant. localia etiã extra tẽpus exhibent. in medicinis aberrant. sequitur vt cũ missio sanguinis non prosit vt talẽ morbũ ex quo pleriqꝫ necessario mo riuntur ob imperitiam medicoꝝ,vocent merito pestilẽ tialem morbũ lateralem. est ẽt animaduertendũ quod in aliquo mittẽdi sanguinis more,vnus modus pleuri- tidis erit pestilẽtialis: qui nõ erit in reliquo. velut in si- nistra erit letalior his qui à sinistra seu ex eodem latere sanguinẽ mittunt:cum fuerit propter sanguinẽ venien- tem ex solitaria vena: quàm his qui mittunt sanguinẽ à latere contrario.& ita in phlegmone quæ fit à solitaria vena letaliores erunt quę curabunt secta vena ex aduer so latere,quã ex eodem.quare si quis dicat igitur tutius semper est mittere sanguinẽ à dextra. r̃ndeo quòd non: nã in omni alio morbo laterali qui fit in sinistra parte, & nõ à vena solitaria, mittere sanguinẽ ex dextra parte est inutile:cum ex sinistra fit saluberrimũ.at hoc frequẽ-

tissimum est vt fiat ab aliis venis, nõ à non ꝯiugata igitͭ in omni morbo laterali à dextra parte conuenit sanguinis missio ex dextro latere. in sinistro aũt est distinguendum nã si dolor ad iugulũ accedit, ex eodẽ latere mittẽdus est sanguis vt Hippoc. & Galenus volunt. nã solitaria vena in causa esse nõ põt, cum eo vsq; non ptingat. & similiter si sit dolor in tribus superioribus primis costis rami enim solitariæ ad illas pertingentes sunt adeo exiles vt vix possint phlegmonem excitare. vel si excitabunt, adeo leuis erit: vt non multũ intersit ex quo loco sanguis mittatur. at morbus lateralis in sinistro latere in parte anteriore pectoris vis etiam potest fieri ã vena solitaria. qui aũt est in directo quasi cordis sub ala sinistra, hic potest esse ã vena solitaria. nã retro est truncus. ideo non facile ibi excitatur phlegmon impellente nã sanguinem semp ad minores venas. nec ante quia ibi rami pauci pertingunt. sed in ala seu à latere & parũ propinquius anteriori pectoris parti. Tertia ratio est quòd natura sic operatur: expellit. n. humõrem peccãtem tum sanguinem tum saniem vt tertio de crisi cap. 3. vnde ibi docet quòd sanguis ex dextra nare in iecoris affectibus ꝓdest. & idem de sinistra in liene vt tertia particula Epidem. super tertium t. 78. de Pericle: qui cũ lienosus esset & prima die sanguinẽ ex sinistra copiosum emisisset, in quarta liberatus est. & rursus de Metone tertia par. sup primum Epidem. t. 24. qui liberatus est ex profluuio sanguinis in dextra nare in quinta die: cũ prius in secunda etiã effluxisset. & quãq; non constet eũ laborasse iecoris vitio sed lumborũ: attñ in vtraq; parte cum esset vitiũ, plerũq; si paritas sit morbi, à dextro sãguis latere effunditur, velut calidiore. At in Cleonactide cui sinistrũ latus indoluit (est aũt hic proximò præcedens æger) sanguis ex vtraq; nare effusus est, ac sine ordine. verũ hoc ad trigesimũ diem actum est, cum in primo die adesset

dolor.

dolor. Philiscus autem, qui. 18. textu scribitur, mortuus est cum lienem durum haberet, & ex vtraq; nare sanguinem paucũ merum in quinta die emisisset. nã inconstãs hæc est emissio: & vt in pronosticis inquit mala: tum q: paucus, tum q: merus. inconstans aũt quia tam ex aduerso, quã ex patiẽte latere profluxit. Medicus igitur est naturæ recte operantis imitator. prima aphor. 21. igiť medicus sanguinẽ ex eodẽ latere detrahet. ista ratio est præcedẽtibus duabus fortior. natura tñ cum hoc operatur agit iã constãte phlegmone: nunq̃; aũt fiente. at de hoc apud medicos iã nulla est fermẽ dubitatio cũ inflãmatio perfecta fuerit. Quarta ratio & quinta sunt his infirmiores: nã nec semper medicus naturã imitatur, quia lapidẽ extrahit ex vesica: eruit ranulam: deprimit in oculo nebulam. at dicis hæc natura non põt facere, at ego dicã nec nã simul põt mittere in partes cõtrarias ac diuertere influentem humorẽ ab initio morbi, nisi medici auxilio adiuta. quare medicus ad cõtrariã partem reuellere debet. fortius ibidẽ in cõmento. 21. dicit Gal. ꝙ naturã recte operantem adiuuare debemus, male aũt retrahere, & impedire. igiť cum in phlegmone fiente deriuet materiã in membrum: expedit nobis contrariũ facere. ratio tñ pro Galeno est quòd qualiscunq; operatio quæ fit per non communicantes venas, est inutilis. talis est quæ fit minuendo sanguinẽ à latere opposito. & ita hæc ratio est probabilis, & cõtentiosa. propterea ad validiores descendo. Missio sanguinis ex eodem latere plus euacuat, & æqualiter aut etiã magis diuertit. igitur præponenda est. ratio per se clara est, modo antecedens ostendatur. nemo enim dubitat primã esse medici intẽtionem prohibitionem inflãmationis. sed hęc tolliť minuendo quod iam cõflatum est, & prohibẽdo ne augeať. quoꝝ alterum euacuatione, reliquũ diuersione constat. euacuatio ex latere opposito nulla est vel ẽt Arabibus

ipsis testibns.reliquũ est vt de diuersione dicamus. iam vero notum est quòd sanguis qui in phlegmonẽ cogit, gratia exempli in dextro latere ab aliqua quattuor venarum quæ ex caua vel eius dextro ramo exoriunt, cogitur.si igitur sanguinem ex aduerso latere minues,non prius eum motũ sedabis,quàm totã cauam venã exinanieris: qđ si credas sanguinẽ è sinistra parte in dextram delatum phlegmonem excitare posse,tunc necessarium est vt vel ex dextro latere in sinistrũ venæ notabiles cauæ nõ ob obuiantes permeẽt: quod oĩno falsum est. & hic est error vulgariũ medicoꝝ ignorantium hoc vt reliqua oĩa artis principia: scilicet quòd dextrũ latus à sinistro ex toto disiungit. nec nisi per cauã venam latus lateri cõe est,nisi in pauculis finibus venaꝝ nullius propemodũ considerationis. vel necessariũ est vt motus ille sanguinis adeo fortis sit ex sinistro in dextrũ : vt impellet cauam venam implere venas dextri lateris : & sic phlegmonẽ generare. at sic in hoc casu vix effugere põt quin phlegmon in tanto impetu in sinistro latere prius nõ generet.quare diuersio ex opposito latere hunc tantum imaginabilẽ motum retardare poterit. at & in eo casu nihil proficiemus nãq; si iã dextra pars phlegmone laborat.⁊ à sinistro latere in dextrũ latus tãta est plenitudo,vt non obstante cordis & iecoris & cauæ venæ capacitate,necesse sit phlegmouẽ generari: certe vel cuilibet asino clarũ esse põt missionẽ sanguinis tunc in sinistro latere factã nihil auxilii tantæ plenitudini & iam fienti phlegmoni allaturã.at è diuerso cũ sanguis ex caua in ramos influat: habeat vero descensum duplicẽ alterum latũ,in brachii venã,alterum arctũ in pectus : sanguine ex brachio detracto, quis dubitat quin manifeste sanguis influens ad pectus non retroagatur? Altera clarissima ratio est quòd Hippoc. & Galenus secunda particula super sextũ Epidem. 7.&.8.præponunt deriuatio-

nem reuulsioni: & de hoc dictum est in octaua cõtradictione præcedentis tractationis. cum enim dolor materiam ad se trahat.13.artis curatiuę cap.8.& primo de simplicibus medicamentis cap.26. dum de aceto loquit̃ in initio & quarto regim.acutorum t.27.&.2.de differ. feb. cap.11. sed nullibi clarius quàm quinto artis curatiuæ cap.4.nihil magis trahit materias ad locũ & phlegmonas excitat quàm dolor.quãobrem procuranda est sedatio hæc doloris cũ deriuatiua sanguinis missione. quæ ex eodem fit latere,& copiosa.sed de quãtitate in libello de malo medẽdi vsu satis diximus.patet igit̃ venã saphenam nõ diuertere multoq; minus euacuare in lateꝝ doloribus costaꝝ septem supioꝝ. vt existimauit Auic. nõ enim directio lateris est in causa sed venaꝝ cõmunicantia vt sanguinis missio iuuet: q̃obrẽ ea rõ ex toto nihil ꝯcludit: cũ tñ apud Galeni dissectionẽ vim aliquã habitura sit: cũ hoc ipse credat cauã venã iecori cõmitti ex supiore parte corde nõ intercedẽte: igitur vt tanta cõfusio opinionũ,ad ægroꝝ vtilitatem,& medicoꝝ qcunq; sint qui resipere velint, redigat̃: hoc mõ distinguemus.

Si lateralis morbus ex dextra parte sit: sanguis ex interiore vena brachii dextri mittat̃ copiosus: vbi dolor in septẽ supioribus costis fuerit: & si multa plenitudo sanguinis in corpe fuerit, die sequẽti ẽ diuerso latere idest sinistro sanguinẽ mitte: ex interna brachii,aut in minore plenitudine appone cucurbitulas: qδ si nõ adeo plenũ fuerit corpus: sufficiet prima sanguis missio: & hoc est qδ dixit Hippoc.Deriuare &c.& Princeps.cũq; ad diuersum trahere volueris, vt in secũda die,dolorẽ prius seda: sc; sanguine ex eodẽ latere misso.quãq; postmodũ nõ visum sit vt in snĩa ꝑsisteret in casu lateralis morbi: nã in cæteris hoc egit vt iecoris & splenis inflãmationibus.Si aũt morbus lateralis est in sinistra parte: nõ sub ala, sed in supremo pectoris, vel in medio ꝰm latitudi-

nem minues sanguinē à dextra: ⁊ reliqua vt diximus eo
dē modo vt de dextro latere ꝯsequēter: scilicet si opor-
teat sequenti die à sinistra interna brachii. Si aūt dolor
fuerit in musculis mediis vel exterioribus minutio fiat
à latere cōtrario semper: aut nō fiat: ⁊ in vigore morbi,
euacuato corpe ex initio, & cū inedia, ventosa loco ap-
plicetur. est enim admirabilis iuuamēti, vt Trallianus &
Zoar affirmant. facilis aūt est cognitio huius morbi: qa
ad tactū dolet, & parum aut nihil expuit, & non est pul-
sus serrinus: nec est tanta spirandi difficultas, imo parua
aut nulla: & reliqua quę vide ab antiquis. Si aūt suspice
ris ꝙ sit in latere sinistro ꝓpter solitariam venam tunc
mitte sanguinē ex dextro latere ex interna brachii, pro
viriū magnitudine ac morbi: in hoc aūt casu optimum
est emplastrū applicare spinæ dorsi ex vrticis matre vio
larum & oleo violato copiose. mittigatꝰ enim dolor, &
sanguis refrigeratur, & cōcoquitur qđ factū est, ⁊ quod
nōdum factum est prohibetur. Si vero morbus latera-
lis sit in costis quinqꝫ inferioribus, infra furculam ensi-
formē: si febris sit validissima, sanguinē mitte copiosum
ex interna cubiti. At vero si febris parua, & dolor ma-
gnus sit, ex eiusdē lateris saphena. si neutrum hoꝝ adest,
extrahendus sanguis nō est, sed purgādus æger. Si vero
iecur vel lien phlegmone laborāt, si febris sit vehemēs,
ex interna brachii: si parua ex saphena pedis lateris eius-
dem sanguis est detrahendus: quāq̄ꝫ vt dixi Princeps in
laterali morbo etiam, si non sit in spuriis, consentiat: in
hoc aūt dissentiat. Si aūt aliquis sit consuetus incurrere
lateralē morbum ex dextra parte in æstate: in vere, mi-
nuatur ex sinistra interna brachii: & ita à dextra si ex si-
nistra. quod aūt dixi de iecore & splene ac saphena inci
denda, arbitrio tuo remitto: nam rōnes ad oppositum
quas adduxi validæ sunt: ego tn̄ in illoꝝ morbis qui ex
sanguine frigido fiunt sic agerē: & egi ad hāc vsqꝫ diem

feliciter. in cęteris si regulã hanc pręterieris, scias quòd si quis moritur ex ęgris, culpa tua illum mortuũ. si quis seruatur, fortunę beneficio illũ adiutum. Est & tertium genus lateralis morbi: quod pestilétiale dicunt: quoties phlegmon panniculũ pectus diuidentem, aut cor tegentem inuadit: & hoc etiã putant esse morbũ pestilentem & lateralé: quòd modicus dolor ac vix sensibilis percipiatur: & ægri tñ moriant̃: sed nec est lateralis morbus nec pestilens, sed perniciosus tantum, rõne loci ad quẽ materia pueniт ob subtilitatem, & caloris innati debilitatem. & quãuis modica in his salutis spes sit, abstinétes tñ ab omni sanguinis missione, seruari poterunt. cũ per eã nec phlegmon prohibeatur, nec minuatur: ⁊ vires tñ frangãtur. in reliquis aũt generibus cũ tardatur missio sanguinis, ex debito loco tria mala fiunt, adeò pniciosa, vt ex vno eoꝝ vel solo hõ mortem consequi possit. Primum est ꝙ phlegmon augetur in imensum, & magis quãdoq; quàm si nullus sanguis prorsus mittatur: quoniam sanguis agitatur, & mouetur. Secundum ꝙ inculpatus sanguis educitur, vnde vires debilitãtur. Tertium ꝙ sanguis phlegmoni circũadiacens corruptus aut niger aut liuidus relinquit̃ in corpore: qui febres excitãs inextinguibiles, statim persæpe occidit. Ex hoc aũt clarum est facile cognosci posse ex venaꝝ dissectione, qua parte sanguis influat cuiq; parti. atq; ex hoc deriuare vel reuellere licere: auertentes motũ sanguinis influentis: vel deducentes ad exitum: quod non intelligentes quidam, magni ponderis rõnem negauerunt. non enim parua res est hoc scire. at quomodo quisquã aliquid scire potest, quod sciri nõ posse putat? Cæterum hac in parte longiusculus fui non solum ob pertinaciam defensorum ac multitudinem opinionum, sed quòd sic omnẽ mittendi sanguinis rationem non in laterali solum sed in singulis quoq; aliis morboꝝ gñibus explicauerim.

Vinum qua primum ætate competat. Contradictio. 9.

NFANTIBVS calida lauatio longo tempore apta est. Vinũ dilutius neq; oino frigidum Hippoc. in libro de victus rõne priuatoꝝ t.23.subiicit aũt rõnem vt minus tentẽtur conuulsionibus & vt maiores ac coloratiores euadãt. habet aũt Græca lectio τὰ παιδία χρὴ τὰ νήπια quod est dicere pueros infantes oportet: ⁊ reliqua. vt magis necessitatẽ inducat quàm vtilitatem. interest aũt multũ inter hoc & illud nã vtilia prosequi bonũ est.at necessaria nunq; sunt ꝑtermittẽda.Galenus & si hãc Hippoc.sniam non existimet cum inter nothos Hippocratis hũc librũ enumeret:subiicit tñ, vinũ ipsos dilutũ bibere ꝑcipit, ne plus æquo calefiant Haliabbas aũt libr.1.practicæ cap.22.initiũ dandi vinũ ex quarto anno sumpsit in pueris.atq; sic serius paulo quã his videatur esse snia Galeni: & eius qui librũ conscripsit de victu sanoꝝ.nã Galenus Polybi vel Hippoc.eũ esse credit. Aetius lib.4.cap.30.à septimo anno ad xiiii.vult inchoandã esse in pueris vini exhibitionem. Galenus aũt primo de tuenda sanitate à.xiiii. anno ad iuuentutẽ statuit initiũ exhibendi vinũ. Sed Paulus lib.1.cap.14.post xxi.annum vinũ exhibet: sc; Galeno serius. Galenus aũt in libro cui titulus est qđ animi mores corporis temperamentũ sequãtur ex Platonis authoritate vinũ inutile cõsulentibus, aut pugnaturis censet: vel prolẽ generaturis.atq; ideo nõ nisi corpus exercentibus vel morbo laborãtibus ipm cõcedit. Princeps aũt tertia primi doc. prima cap.4.nõ nisi post.xiiii.annũ vinum tribuit Galenũ secutus in libris de tuenda sanitate: vbi ꝓpriẹ tractationis locus erat. Pro solutione intelligendũ est ꝙ scopi cõseruandę sanitatis tres sunt primo de tuenda sani-

tate: vt deperditũ restauret: vt excreméta eijciantur: vt senectus tardetur. Multa ẽt sunt indulgẽtis non cõsulentis: sicut dictũ Galeni sup Hippoc. vel Polybi, verba iã recitata: & similiter de Platonis dicto istud nõ est, ppter corporis salubritatẽ sed morũ custodiã: nec ad indiuidui vtilitatẽ sed reipublicæ. qđ Mahometes probe intelligens bellicã virtutẽ ac robur multũ sublato è cõsuetudine vino extulit, vt nec vini inopia laborarẽt, nec corruptione vitiaret exercitus, aut temeritate quę illius potu maxime aduenire solet seipsos pugnãdo deteriore loco, vel inferiore numero, vel imparibus viribus perderent. sed nunc de singulorum salute sermo habet. Galenus igit in primo de sanitate tuenda hęc habet. Sane vinum quã diutissime qui ea natura puer est ne gustare quidem suaserim: quippe qđ haustũ & humectat nimiũ & calefacit corpus, tum caput halitu replet, his q calido & humido sunt temperamento: quale est eiusmodi puerorũ. Atqui nec repleri his caput est vtile: nec ipsos supra quã par est humidos calidosq; fieri: qm̃ eo iam caloris & humidi puenerunt, vt si paululũ vtrãuis qualitatẽ auxeris, iam modũ excesserint: cum aũt sit oĩs excessus fugiẽdus maxime hunc expedit fugere, ex quo nõ corpori mõ verum ẽt animo dãnũ accedit. quare neq; iã adultis vinũ nisi modice sumptũ existimandũ est esse vtile: qđ videlicet ad irã & libidinẽ præcipites facit: & partẽ animi rõnalem turbidã & hebetẽ reddit. Cęterũ his ipsis ad bilis excreméta vel mitiganda vel expellenda est sanè nõ inutile: nõ minime vero ad eã siccitatẽ quæ in solidis partibus aut ex ĩmodicis laboribus, aut ex proprio ætatis tẽperamento prouenit. Humectat nãq; ac nutrit qcquid ĩmodice siccatũ est tum amarę bilis acrimoniã mitigat ac frãgit: præterea per sudores atq; vrinas euacuat. pueri vero ceu qui talẽ succum minime colligunt quiq; naturalẽ humiditatem plurimã obtinent vt cõmodorum

quę vini potio largit̃ plane nõ egent, ita incõmoda quę affert tantum sentiunt. Nemo itaq; cõpos rõnis pueros vti ea potione sinet: quã præterq; nullũ affert cõmodũ, incõmodũ etiam sequit̃. Hic ad sanos habita rõne oia vini enumerat cõmoda, incõmodaq;. nãq; ad ægros varia sunt nõ solũ cõmoda vini in variis hoibus: sed & in ijsdem morbis atq; ęgris diuersa vina diuersos effectus pariũt velut odora, ac crassa, flaua, dulciaq; optima pectori & longis illius morbis, tussi atq; orthopnęæ. inimica vero nigra austera debilia quæ tñ caput nec ledũt nec feriunt. cũ priora illius morbis egregie noceãt: vt libro de attenuãte victus rõne cap. 12. scribit̃. vtilitas igit̃ generalis vinorũ triplex est, calefacere, humectare, & excreméta educere: qd̃ si quis Principẽ nobis obijciat tertia primi doc. 2. cap. 7. qui addit q cibũ penetrare facit. hoc nos in humectatione solidorũ ptineri affirmamus. humidũ enim vinũ est oẽ non solũ qd̃ tale substãtia sit, sed quod bonã faciat appositionẽ: quare senibus vtilissimum: an vero qualitate tale oẽ dubium est. nocet aũt & tripliciter pueris calefaciẽdo, humectando, caput petendo. at cũ ita sit, patet qd̃ etiam aquosum sit, inutile illis esse: nã & si nec calefaciat nec caput petat, humiditatẽ tñ auget ex qua ad suffocationis aut comitialis morbi periculũ perueniũt. Quod si quis nobis obijciat Galenũ quarto de tuenda sanitate iubere vt in diluendo vinũ, ɔsuetudinẽ obseruemus: hic aũt dilutũ dandũ pręcipit̃. Rñdemus cõsuetudinem in solitis obseruandã, atq; in tẽperaturis iuuenũ. nam infantibus aqua, adolescẽtibus vinũ permixtũ dari semp debet: ne ex cõtrario in cõtrarium trãsitus sit. senibus meracũ. in iuuenibus qd̃ medij sint, obseruãda est consuetudo, nisi alia obstent. nã calidissima, in regione calida æstate media, dare perniciosum. Cõsuetudo igit̃ vt & in reliquis amplũ locũ & certum habet vbi aliæ nõ supuincunt indicationes. Sed &

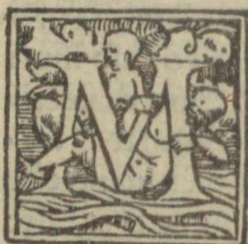
Illud iam apertum est quonã pacto vinũ siccum naturæ maxime iuuenibus cõferat. nã ætates indigẽt restaurãte simili in qualitate: vnde senes humidioribus victitantes in anasarcã facile incidunt: ꝓhibita vera nutritione: qđ tñ apponitur humidũ esse debet, idest multũ in quãtitate: ⁊ ẽt liquidũ seu molle. atq; ita iuuenibus vinũ natura siccum & multã faciens appositionẽ maxime ꝓdest: qualitate enim simile ⁊ appositione cõtrarium. nã pauco humido multa restauratio necessaria est: ⁊ pauca vtilior. his duobus modis tum excremẽta excernẽdo, vinum iuuenibus ac senibus vtile est. Sed est difficultas qꝛ Gal. quinto de tuenda sanitate dicit, vinũ non cõpetere in calidissima & siccissima temperatura: nec in calidissima ⁊ humidissima quæ in latitudine sanitatis cõsistunt: sed aquã magis: ⁊ hoc qꝛ in talibus non qualiscũq; contrarietas est ad p̃seruandũ sufficiens. igit̃ nec uinum album opportunũ erit, nec iuuenibus oĩbus vinum cõpetet. in tẽperatura aũt æquali in passiuis vinum cõcedit: dans cãm qꝛ talis in passiuis æqualis existens, ĩmoderata in actiuis esse non põt. aliãs solitus erã dicere qđ loquebat̃ Galenus de regimine p̃seruatiuo, nõ conseruatiuo. sed rñsio nulla est nã Galenus tertio artis curatiuæ docet qđ oẽs intemperantiæ ĩmoderatæ, regimine indigent p̃seruatiuo: igitur nulli tali vinũ cõpetet. ꝓpterea dico ꝙ tẽperaturæ ĩmoderatę caliditatis aqua nõ vino indigent. Pro hac igit̃ difficultate dico ꝙ multũ oportet attendere vltra ætates morẽ, regiones, tẽperaturas. Morbosa nãq; corpora alia post quartũ vt Haliabbas: alia post septimũ vt Aetius. Paulus vero in humida & calida tẽperatura tẽpus exhibendi vinũ producit. Galenus in inculpata temperatura ⁊ validis viribus loquit̃. Vinũ autẽ antiquatũ bibere si modice vetustũ sit flauũ, fuluum' ue, solis senibus concedit̃ quinto de tuenda sanitate ante mediũ. in aliis aũt huius vsus vel valde anti-

qui, quo ad cibũ, nullus eſt vſus, ſed ſolũ ad medicamẽta. Pro Hippoc. authoritate rñdeo ꝙ vult emendare vitium antiquoꝝ: dantiũ vinum merũ infantibus, vt etiã nr̃o tempore. cõſulit igiť vt lymphatũ propinent. huius inditiũ eſt qđ dicit minus pueros tentari cõuulſionibꝰ: quare cõparatio hæc ad aquã nõ eſt. neqꝫ. n. veꝝ eſt lymphatũ vinũ minus infantes afficere cõuulſionibus, quã merũ. vt. n. demõſtrauimus ex authoritate quinti ahor. quintæ particulæ: vinũ ſua ſubtilitate mouet cõuulſionem. quare cõparatio eſt ad meracũ vinum. cõſulit igiť miſcere. Sed cur hoc? an nõ melius aquã ſubſtituere? reſpondeo ꝙ ſic: ſed cura liber ille ad vulgares dirigatur, exiſtimauit nõ parituros. verũ cũ ibi multa liberius cõſcripſiſſet: ſeuerius ea eſt ꝓſecutus in libris qui ad medicos dirigebanť: vt in libris regiminis acutoꝝ, ⁊ aphoriſmoꝝ. Sed inſurgit dubitatio, nã videť ex dicto aphoriſmo dilutũ nocẽtius ꝯuulſionibus mero, eſt. n. minus ſiccũ, minuſqꝫ calidũ. rñdeo craſſius eſt: nã aqua craſſioris ſubſtãtiæ eſt vino: in fundo. n. ſubſidet: quare minus ꝯuellit vinum dilutũ meraco. Sed obijcies ex tertia particula ꝓblematũ Ariſtoteles querens in ſecundo ꝓblemate cur dilutũ vinũ magis inebriet? primã affert cãm quòd dilutũ mero ſit ſubtilius: eãdẽ cãm reddit in problemate. 14. dũ docet cur dilutũ magis caput offendat meraco? Sed & in. 18. ꝓblemate dum nititur oſtendere cur dilutũ vinũ meraco ⁊ aqua magis vomitũ vel nauſeam moueat, de meraco dicit qđ minus euertit q: reprimit: de aqua qđ diluto vino ſit ſubtilior. rñdeo aqua & rõne qualitatis qđ frigida & humida ſit, & rõne ſubſtantiæ qđ ſubſiſtat oĩno grauior eſt cãꝗ in problematibus cũ dubitatiue referãtur fidẽ non faciunt niſi oĩno ſine dubitatione loquať, effectus aũt veritatem in ſe ꝯtinet. At vero phs ibi nihil plus vult quã qđ aqua minus in vẽtriculo ſubſidet: ideoq; tenuior eſſe videť, minus aũt

quàm dilutũ vinum ſubſidet, & hoc meraco, in ventriculo, q: minus nutrit alterũ altero: elementa enim non nutriunt: ideoq; ſubtilior videt aqua quàm vinũ: & dilutum meraco: eoq; ſenſu cõcedimus tenuiorem eſſe. at ꝑpter hoc nõ ſequitur dilutũ magis mouere conuulſionem. at ſi obijcias qua rõne magis inebriat ꝛ caput tentat, eadẽ rõne conuulſionẽ mouet: rñdeo hæc vera eſſe in ſuperflua non moderata aſſumptione. Vini igit vtilitates ex his tũ ſexta aphor. 31. ſunt quinq;: celerrime nutrire, calefacere, humectare, diſpergere ſanguinẽ obſtructiones aperiendo, ꝛ excrementa tum billioſa tum feroſa educere & quæ ex his ſequuntur.

HIERONYMI CARDAni Contradicentium medicorum Libri Primi tractatus Tertius.

Dialectica an medico neceſſaria. Cõtradictio. 1.

EDICO dialectice eſt neceſſaria, in de cõſtitutione artis medicatiuę ca. 7. vbi inter ſeptem conditiones medico neceſſarias connumerat non ſolum methodũ vt habeat ſed vt eo vtatur. idem libro de ſectis. 19. & 2. de ſimplicibus medicamentis cap. 2. & ideò recte dicebat Auerroes ſecundo primæ philoſophiæ. 15. quòd dialectica eſt duplex: altera generalis, quę docet regulas cões omnibus ſciẽtiis: ꝛ hæc debet diſci ante illas: alia vero quæ ſpecialis eſt vnicuiq; ſcientiæ, & hæc cum ipſa ſcientia ꝛ eius principiis edocetur. ꝛ ſic non vna ſed etiam duplex dialectices cuilibet erit neceſſaria. Hali vero libro primo cap. 3. dum de ordine ſui libri tractat, dicit qđ opor

tet medicum oẽs ſcire ſcientias, tum maxime dialecticã, quæ oĩbus artibus eſt neceſſaria. & hic ſermo ſumptus eſt ab Hippocrate libro de probitate: qui vult medicum eſſe ſapientem tum maxime philoſophum. Galenus etiã primo artis curatiuæ primo videtur vltra hanc ſcientiam, neceſſariam exiſtimare Geometriam, velut ꝰ in de conſtitutione artis medicatiuæ loco dicto. ſic Hippoc. Aſtronomiã libro de aere & aquis: in oppoſitũ inducitur Galenus tertio de locis affectis cap. 1. nã dicit: Quę cunq; enim qõnes vſum tranſcendunt, qualis ſit rerum natura, ſm propriam ſubſtantiã indagantes, haud dubie logicæ eſſe cẽſentur. Sic igitur Chryſippus philoſophus cum de animi ægritudinibus ſcribere inſtituiſſet, vno quidẽ libro curandi tradidit rõnem, aliis vero tribus logicas qõnes eſt cõplexus: cum primus quidẽ ille vnus nobis eſſet neceſſarius. facile igitur eſt intelligere hos tres vltimos iuxta Galeni ſententiã medico nõ eſſe neceſſarios, cũ de primo tantũ affirmet. Hippoc. quoq; Cous adeò in medica arte excellẽs logicam ignoraſſe viſus eſt, cuius vſus nondũ eſſet exploratus. Ad hoc dantur duę rñſiones: prima eſt Cõciliatoris differentia prima, quod Galenus loquatur ſpecialiter in eo caſu inutilem eſſe logicã, non generaliter. alii dixerunt dialecticẽ eſſe neceſſariam ad inuentionem, non ad artem traditam. hoc de Hippoc. qui artem inuenit, verum nõ eſſe manifeſte intelligiť. dictum aliud eſt voluntarium: nec magis de vno quàm de alio vera dici poteſt. propterea adducitur altera rñſio à quodã ſumpta ex quarto phyſicoꝝ. 87. vbi Auerroes in cõmento dicit per ſermones extraneos ĩtelligit dialecticos. nã philoſophus in textu dixerat fieri oportere inquiſitionem de tempore prius per rõnes extraneas ſeu vt poſtmodũ docet euentus ſophiſticas. nã eas falſas reprobat inferius. eſt enim prima ratio antiquoꝝ tempus cõponitur ex futuro præterito

& præsente: præsens nõ est tempus, futurũ & præteritum non sunt: igitur tempus ex non ente cõponitur. manifestum quòd nihil concludit hæc ratio. Sed rñsio ista velut & pleraq; illius hominis sunt, est apparens: & sine veritate. nã ibi intelligit per rões logicas quæ procedũt ex alienis principiis & etiã nihil cõcludunt: at Galenus ibi vocat dialecticas qões non falsas seu ex aliis principiis, sed tantũ quæ non cõducunt ad finẽ medicinæ etiã si veræ sunt, & ex propriis veniant principiis. multũ autem interest qm̃ Aristoteles tanq̃ ĩproprias & falsas accipit nomen dialecticarũ rõnum: at Galenus vt inutiles. Ideo sciendum est quòd multũ interest quærere an dialectice sit medico necessaria & an qões quæ vocãtur dialecticæ sint medico necessariæ. est autem quadruplex quæstio vt quattuor res: prima est demonstratio: secũda est ratio cõmunis inquirendi: tertia propria: quarta est quæstio dialectica. demonstratio cum sit logicæ pars vt subiectũ necessaria est medico vt omnibus aliis artibus speculatiuis. ratio vero cõis inquirẽdi est etiã illi necessaria sed tñ propria medicinæ vt ista propositio aqua p se primo infrigidat: est apud medicum non cõcludens vniuersalem vt apud philosophum. non enim sequitur, igitur cuilibet cõpetit infrigidandi causa. nã in aliquibus calefacit per consequentiam. cõmunis aũt ratio est per diffinitionem & diuisionem: & hæ oẽs medico sunt necessariæ: est postmodũ ratio & q̃stio dialectica. differunt aũt q: rõ procedit ex cõibus & falsis: & hęc pertinet ad artificẽ vt reprobet illã velut pl̃s facit in. 4. physicorum. est postmodũ quæstio dialectica quæ procedit ex principiis iisdem ex quibus proficiscitur quæstio medica: sed nõ tendit ad artis finem, velut si quis quærat cur carnes in aqua nõ supernatant: & panis sic: cum tñ panis sit solidioris & densioris alimenti. manifestũ est quòd principiũ quæsiti medica est propositio, & quęsitum est

etiam verum, tñ non pendit ad finẽ artis. ideo quęstio hęc apud Galenum merito dialectica vocatur. pl'm igitur differt hæc ab illa logica rõne re, vt declaratũ est, & nomine. nã ab Aristotele vocatur ratio, à Galeno aũt quęstio. seu vt dicunt problema. & hoc modo problemata plura quãuis sint ex principiis medicinę, non tñ sunt medica: velut tertiæ particulæ problẽmatũ. ad medicũ igitur ptinent demõstrationis sciẽtia, vię cões, & pprię, tum ẽt rõnes dialecticę non aũt problemata dialectica.

Præcepta medica an ex propriis principiis, & an dies iudicatorii uim à luna suscipiant.

Contradictio. 2.

SINGVLA medica præcepta debẽt esse vera & ad finem artis assequendũ vtilia & ex propriis disciplinæ principiis prodeuntia libro de optima hęresi cap. I. at Gal. tertio de diebus decretoriis cap. 9. regulam & legem quam præscripsit nõ seruare videtur. nã volens rõnem reddere cur. xx. dies magis iudicatorius quàm. xxi. sit. hãc init rõnem. circuitus Lunæ in diebus. xxvii. & horis. viii. pficitur. accessio lunæ ad solẽ in diebus. xxix. horisq;. xii. à quibus sublatis diebus. iij. quibus fermè latitat Luna dum sub Sole coit: relinquunt dies. xxvi. horæ autẽ. xii. medium igitur huius temporis & apparitionis Lunę ac circuitus naturalis eiusdem est dies. xxvi. horę. xxii. hoc modo prima hebdomada dies habebit. vi. horasq;. xvii. & mediã: & sic in. vii. die terminabitur. Secũda finietur in diebus. xiii. horis. xi. atq; sic in. xiiii. die. tertia uero in diebus. xx. horis quattuor & media. atq; sic ei uidet bel le rõne astronomica diem. xxi. ad. xx. contraxisse. in qua causa quot modis sit riduculus non facile est explicare. tum maxime quod propria ut dictũ est præcepta transl-

greditur. ſed illud tolerabile nã quotiens propoſitio-
nes quædam quaſi primæ ſunt uelut hæ.vii.dies eſt iudi
catorius uel.xiiii.nil prohibet quin ex phyſica rõne de-
monſtrentur.eſt aũt ratio hęc phyſica,non ut quidã pu
tant aſtronomica:nã fundatur in hac ꝓpoſitione,opera
tiones in corporibus humanis pendent à motu ac cœle
ſti lumine. at medica ars ſubijcitur philoſophiæ ut in
initio libri de ſenſu & ſenſili: & in libro de reſpiratione
cap.8.in fine. Sed illud dignũ primo riſu eſt qđ dicat(ſi
quis autẽ huius ſubtilitati ſuccenſeat, huius diſputatio-
nis,difficilemq; eam exiſtimat)rem adeò leuẽ attingens
ac puero dignam ut ingeniũ ſuũ in hac re declarauerit
in mathematicis fuiſſe omnino inexercitatũ,de quibus
tantũ gloriatur.quinimo uerbis rem dilucidã adeò im
plicuit:cũ ſuis centeſimis uigeſimis ac ducẽteſimis qua-
drageſimis,ut uere ſpeciem quandã difficultatis addide
rit: quomodo hic appellabit decimi elementoꝝ rõnes
ſi hę difficiles ac ſubtiles ſunt: aut his ſubtiliores tertij
decimi? aut artẽ algebraticam adhuc his grauiorẽ? uel
oĩno artem noſtram quam magnã uocauimus? aut illã
quæ ad ſummũ peruenit ſubtilitatis Archimedis inuen
tionẽ?ſeu de Elicis lineis,ſeu de ſpheroidibus?aut de ſe-
ctionis conicæ quadratura?certe hæc oportebit ad in-
feros vel ſuperos relegare,ſi illa ſua tam craſſa ſupputa-
tio difficilis aut ſubtilis dici debet.Quis vero vnq̃; au
diuit mẽſem cõpoſitum ex duobus,altero quidẽ imagi-
nario,altero vero nõ,vt nec ipſe imaginarius ei ſatisfa-
cere potuerit? admittere rem imaginariã in rebus natu
ralibus ridiculũ eſt:quandoquidẽ nec numerũ nec ma-
gnitudines inter cãs ꝛ merito recipiat Ariſtoteles.per-
miſcere ẽt diſſitas in eodẽ genere cãs,res eſt prorſus exẽ
plo vacãs. at vero miſcere rem imaginariã cum re natu
rali, adeò puerile eſt ac indignũ Galeni authoritate, vt
malim totũ quod ſupereſt à capite octauo ſupra tertij

libri de diebus iudicatoriis superadditũ ab aliquo existimare, quã authoritatem tã grauis viri violatã videri: qui efficaces etiã rõnes antiquorũ adeo subtiliter aggreditur vehementerq; oppugnat tam irridet oratorie, vt modo Aristotelẽ, modo Ciceronẽ æmulari videat. tũ vero vel saltem tot cõmentis propositum assequeretur: nã vel sic in.xxi.diem prçter omne propositũ iudicationem reijcit.statuit enim mensem lunarẽ dierum vt dixi.xxvi.horarũ.xxii.huius tres quartæ sunt dies.xx.horæ.iiij.& dimidia.si igitur horas totidẽ ad numerum adijcias quot ad.xx.dies superabundare cernũtur: fient horç nouẽ oẽs ex.xxi.die ad iudiciũ spectãtes: quo tempore totũ absoluitur.par aũt est dies.xx.horas.iiij.& dimidiam tẽpus esse vel medii iudicii, vel initii. quapropter manifeste vtroq3 modo tanta subtilitate adhuc in xxi.diem iudiciũ reijcit.Sed hæc missa faciamus, ostẽdamus aũt, quod recte ẽt reprehendebat Auerroes tertio collectaneorũ cap.9.nõ esse sumendã cãm horum dierũ ex luna, nam vel vult medium motum seu æqualem, seu inæqualem? si æqualẽ cum ille habeatur ratione centri parui circuli lunæ: non oportet auferre tres dies: nam centrum parui circuli nec latitat sub Sole, nec patit.nec tempus ĩminui debet: cum pfectio eius sit qđ sit tempus reuolutionis: quare erit dierũ.xxix.horarũ.xii. & ita additis horis.viii.diebus.xxvii.fiet tempus dierũ.lvi.horarum.xx.& crisis cadet in.xv.die.Si vero respicias motum verũ, cum quandoq3 luna peragret circulũ & partes circuli inæqualiter vt quandoq3 in.xv.diebus ex opposito in oppositũ feratur punctũ, qñq3 vero in.xiii.sequitur vt.xiii.&.xv.dies nõ minus sint iudicatorii quã xiiii.at Galenus ipse & Hippoc. eos refugiunt tum maxime.xiii.quare rõ hæc dierum non cõstat. Rursus si tres quartæ mẽsis lunaris sunt horç.iiij.cũ dimidia plus.xx. diebus: igit quattuor mẽses ⁊ dimidius erunt dies.cxxi.

& horæ

& horæ.iij.non igitur.cxx.est iudicatorius qui tantum ab Hippoc.& Galeno celebrat͞. Sed.cxxi.aut.cxxii.quos nunq̃ quisq̃ iudicatorios esse deprehēdit. tum vero si hic ordo à mense lunari exoriretur.xiiii.&.xvii. &.xx. &.xxiiii.&.xxvii.essent firmissimi & inuariabiles omnino,at cōtra uariabiles qui procul ab his vt.lxxx.&.c.& cxx.at res contra se habet.nemo iudicationem in.lxxix. vel.lxxxi.vel.cxix.vel.cxxi.vidit.at in.xxi.die crises plurimæ visæ sunt & eū præfert Hippoc.in libro de diebus decretoriis die.xx.quáuis non ex Galeni sententia. non tñ negat Galenus persæpe iudicationē etiam in.xxi.fieri.at in.xxvii.quæ esse deberet fortissima,cum in illa circulus lunæ pficiatur ſm Galeni rōnem paucæ aut vix vllæ conspiciuntur iudicationes. quare manifestum est lunæ cursum tñ maxime tam permixtū imo nullo modo propter hanc vltimam rōnem cām esse posse dierū iudicatorio℞.Quidā conati sunt referre in humorum motum sed nō possunt quomodolibet statuant vnam. in.vii.&.xiiii.&.xx.seruare rōnem. nā.xiii.erit iudicatorius magis quā.xiiii. nec cām possunt assignare cur inter.xl.&.lx.&.lxxx.&.c.&.cxx.nulli sint dies iudicatorii. & si aliquando bis aut ter animaduerterim factā crisim in mediis horum die℞. ratio aūt est clara q̄ vt ex Ptolemęo sumitur in centiloquio dies hi cōsequuntur motū lunæ vsq; ad reuolutionem,& ideo sunt dies.vii. xiiii. &.xxi.&.xxviii.iudicatorii,& medii sunt indicatiui.iiij. xj.xviii.&.xxv.vt de oibus quæ infra.xiiii.habetur secūda aphor.24.At dies vigesimus habet originē à sole & ab illo gubernatur ideoq; post.xl.cessante vi lunæ quæ motū suū perfecit iā nullus dies nisi secundū.xx.vt.lx. lxxx.c.vim habet iudicatoriā. in.xx.igitur &.xxi.est pugna, nā.xx.sol fauet.xxi.luna:ideo modo in.xx.fit iudicium:modo in.xxi.ratio autem cum sol sit luna fortior edocet q̄d.xx.prǽferatur plerūq;.xxi.nā in ambobus iu-

dicatio esse pōt contingit tñ & in.xxi.aliqñ.⁊ hoc testatᷣ Hippoc.& cõcedit Galen⁹ cum igitur.xx.præfertur.xxi. necesse est vt.xvii.præferatᷣ.xviii. ideo ea rõne prætermisso.xviii.Hippoc.secunda aphoꝝ.24.refert.xvii. eadẽ rõne præfertur.xxvii ipsi.xxviii.vbi.xx.præferatur. xxi. quare &.xxiiii. erit indicatiuus non.xxv. & sic.xxxi. & xxxiiii.&.xxxvii.cõnumerabuntur ab Hippoc.prętermissis.xxxii.&.xxxv.& xxxviii.nam luna soli paret:non sol lunæ. ideo secunda vigesima dierum eodem modo distinguitur vt prima.sed in prima est solũ lunæ vis post secundã solis in secunda mixta,nã termini sunt solis:diuisio aũt ſm lunæ motum.hac rõne omnia adeò experimentis rõnibus & auctoritatibus antiquorũ ad vnguẽ cõueniunt: vt nil amplius iã desideres. ꝑpterea ẽt dictũ bene est qȯ breues morbi reguntᷣ motu lunæ:longi aũt motu solis,tertio de diebus iudic.ca.7.Sed hoc solũ relinquitᷣ indiscussum: qd sol habeat cũ vigenariis numeris cõstitutũ? rñdeo ꝙ vt luna alligatᷣ motibus solis sic sol duoꝝ ſupiorũ.cum aũt Saturnus & Iupiter singulis annis.xx.cõueniant:nec metã hanc egrediãtur nisi post annos.81.sol nãm imitatᷣ illoꝝ sed nõ finẽ expectat: vbi enim illã ingreditᷣ reuolutionẽ seu diẽ quæ ipm̃ quasi restituit,totidẽ ꝯuersionibus cõtrario ordine peractis, scilꝫ vigesimã diem seu circuitionem: illico nãm mouet vꝛ̃em ac ꝑpriã vt illa mãm exsusciret aduersus nãm indiuidui: illa vero qȯ noxiũ est conetᷣ expellere: nec sol tñ additiões illas recipit q: impressiones illæ iã sunt in mã ꝯformes nãę motus sideris: nõ reduplicationi.iõq; hęc rõ vsqꝫ ad annũ ꝑuenit,ã quo si morbus ẽt ꝑducet alius ordo ꝑprij motus solis exoritur : vt morbi tales non iã per vigenarios dierũ sed per annos cõputentur.

Dies impares an soli Indicatorii. Contradictio. 3.

EBRICITANS nisi diebus imparib⁹ febris eũ reliquerit solet recidiuare quarta aphor.61.cui fermè est simile illud eiusdẽ particulæ.29.febricitantibus si rigores die sexto superueniant difficile iudicium sequi tur.Galenus in.61.cõmento putat per impares dies iudi catorios intelligi debere.nã in eadẽ particula.36.sudo-res tertiani, quintani, & qui in septimo, nono, vndeci-mo, quartodecimo, decimoseptimo, vigesimo, vigesi-mo septimo, trigesimoquartoq; die fiunt boni & mor-bos iudicantes: qui vero non ita fiunt, laborem signifi-cant & morbi longitudinẽ & recidiuam. Aui.secunda quarti t.2.cap.2.reprehendit Galenũ in duobus: primo ꝙ retulerit cãs dierum iudicatorioꝝ ad astra: nã dicit q̃ꝺ sufficit medico scire q̃ꝺ ita sit, ⁊ cãm relinquere cum est extra scientiæ pertractationẽ. verum si cã sit quæren da vel ex principijs scientiæ procedere debet, vel ex sen-su & experimento. Sed ad hæc dictum est in præcedenti contradictione, nec multũ est insistendũ difficultatibus præter scientiã: quandoquidẽ quæ in scientia continen tur, varię sint ⁊ difficiles.est tñ textus philosophi primo poster.43. vbi ędocet̃ quomodo scientia sit vna vel plu res: tum quomodo eadẽ res duobus modis possit de-monstrari.sed vt ad propositũ veniam, Princeps denuo ibi contradicit Galeno in cõmento.61.nã cum Galenus dixisset q̃ꝺ per impares dies intelligebat iudicatorios, vel q̃ꝺ aphorismus nõ erat Hippoc. Auic. addit q̃ꝺ Hip-poc. nondum perspectos habuit dies iudicatorios. Sed salua authoritate Principis Hippoc. nõ dixit q̃ꝺ ipse in-nuit, scilicet q̃ꝺ dies impares fortiores sint paribus: hoc enim verũ esset, nec dignum cui à Galeno contradicat̃, sed q̃ꝺ nullo modo sint iudicatorii. vnde febres quæ in paribus desinunt, dicebat Hippoc. redire solent. quomõ igitur.xx.xl.lx.c.&.xiiii.ac alij plures iudicatorii erunt,

nam in secunda particula aphoꝝ.23.acutæ ægritudines in quatuordecim diebus iudicantur. porro dictum est quomodo alii dies cõprobentur ab Hippoc. primo Epidem.par.tertia t.14.est aũt series hæc. Est autem primus dies circuituũ decretorius, in paribus quartus, sextus, octauus, decimus, decimusquartus. vigesimusoctauus, trigesimus, quadragesimusoctauus, sexagesimus, octogesimus ac cẽtesimus. in imparibus aũt primus, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimusseptim⁹, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigesimus. sciẽdum igitur est si probe iudicẽtur vltra hoc præscriptos dies significant recidiuas fore: fientq; perniciosæ. hæc ille. Galenus dicit in cõmento variare exẽplaria nã inter partes superadditur in aliquibus codicibus vigesimus quartus, ac trigesimusquartus. dicit etiã cum in imparibus satis recte dies numerentur, imparibus male, decimum & vigesimũoctauum additos esse qui nusq̃; sunt decretorij. Pro hac igitur difficultate primo intelligendum est enarrationẽ dierum quo ad numerum paruam vim habere: cũ soleant Græci numeros nõ vt ego feci ꝑ nomina describere sed per notas alphabeti vt δ quartũ η octauum κ vigesimũ ⁊ sic de alijs. vnde factũ est expunctis literis aut iunctis aut detractis & adempti aut additi sint vel ꝑmutati decretorii dies. vnde nulla in re maius peccatũ, nulla maior varietas. quare ratio potius in his sectanda est quæ quadruplex est: prima q̃ à quadragesimo supra numerantur dies per vigenariũ vt sexagesimus & octuagesimus vnde etiã ducentesimus iudicatorius est. fiunt & medij vt in imparibus raro tñ decretorij: sæpe vero indicãtes, & hæc est secũda rotio. tertia ꝙ infra uiginti iudicatorij sunt per septenarium, septimus & quartusdecimus: medij vt dixi indicatiui. à vigesimo ad quadragesimum cõponuntur ex vigesimo pari & septenario impari: vnde vigesimusseptimus ⁊ trigesi-

musquartus & medij horũ vigesimusquartus ac trigesimusprimus indicatiui. quarta ratio (quæ nõ cum alijs supra in præcedenti cõtradictione enarrata est) quòd iudicationes maxime fiunt in accessionibus dum morbus sæuit: & hæ ẜm plurimũ tertianæ sunt ac impares vsq; ad vndecimũ. Hippoc. igitur in. 61. aphor. quartæ par. vt ex proxime antecedentibus & sequẽtibus videre licet de acutis morbis loquitur, nõ de diuturnis. at inquam qui intra vigesimum terminantur in quatuordecim diebus iudicantur. vt in. 23 secundæ particulæ. aut igitur in accessionis die, & sic. 1. 3. 5. 7. 9. 11. in impari vel in. 7. & . 14. & sic etiã in impari. est enim. 14. dies impar hac rõne qꝺ est secundi septeni terminus. numerat aũt Hippoc. dies vsq; ad. xx. per septenos secunda aphor. 24. ideò dicebat tertio de diebus iudicatorijs cap. 1. acutę egritudines in imparibus, diuturnę in paribus iudicãtur. si vò iudicentur. 2. 4. 6. 8. 10. 11. 12. 13. iudicãtur in paribus: atq; sic morbi reuertũtur. nam & hos oẽs præter vndecimum aperte Gal. respuit: vt nõ perfecte iudicãtes nisi qꝺ quartus ab aliquibus numeratur. verũ Galenus testatur se tantũ semel vidisse crisim in quarta & Archigenem solum bis. quãq; quartã inter iudicatorios & indicatiuos statuat. ex quo patet cur. xi. sit fortior quarto. habet enim periodum & accessionis ordinẽ. Ex hoc patet qꝺ Rasis. 10. ad Almansorẽ. 29. cõcordat cum Galeno in Epidemijs excludendo vigesimũoctauum diem. Sed hunc tñ approbat Galenus primo de diebus decretoriis cap. 10. & . 2. eiusdẽ cap. 6. ex authoritate tñ Hippoc. quã in cõmento refellerat. Sed Hippoc. ipse in. 47. libr. qui de decretorijs inscribitur, hæc habet. febres oẽs decernunt quintanę septimanę vndecimanę ac septimædecimæ & vnæ ac vigesimæ. quæ aũt graues sunt & acutæ trigesimæ ac sexagesimæ. sic terminũ icteritiæ quartũdecimumdiem ponit. peripleumoniæ autẽ quartũdecimum aut ad supre-

mum vigesimũprimum: ex quò liquet illũ nondum per fecta rõne iudicatoriorũ dierum dies integris septénarijs numerasse. vnde.21.pro.20.&.28.pro.27. celebrat. propterea bene dixit Galenus primo de diebus iudicatoriis.10.quod quãq; Archigenes.28.iudicatoriũ dixisset: se tñ malle præponere illi.27. perspecta iam rõne q̃ vigenarius numerus maioré haberet vim, quã qui ex tribus septenis conficiebatur. vnde tota ambiguitas ex ista postrema Galeni & Hippoc. consideratione nata est: q̃ vigesimus dies vt primus parium reuolutionum vigesimoprimo præferendus esset: propterea bene dixit excusans Hippoc. Galenus secundo de diebus criticis cap.6. q̃ Hippoc. Epidemia ante Pronostica & Aphorismos scripsit. Assignat aũt rõnem Hippoc. quarto de morbis cur inuasio illoꝝ per dies fiat impares: nã inquit tantũ temporis requiritur vt bonus chimus ex vẽtriculo trahatur ad mẽbra, non enim hoc minore quã diei spatio fieri põt: quare subiungit, q̃ morbi impares decernunt 3.5.7.9.11.tum.14.&.14. vult esse tertium ab vndecimo sic vt vndecimus dies sint vnus circuitus. nã ea rõne vigesimusprimus erit nonus ab vndecimo. sed hic liber parũ legittimus & est, & à Galeno cẽsetur Hippoc. rõq; hæc nõ satis valida: sed fortior quæ secunda aphor.24. adducitur. Quod aũt addat vt Gal. dicit.31. diem loco trigesimiquarti in expositione trigesimisexti aphorismi quartæ particulæ per absurdũ q̃si est ex principijs quæ ostẽdimus: nisi quis malit vndecimum pręponere quartodecimo. quare indicatiui dies vel ipso teste iudicatorijs sunt valde debiliores. solus.11.habet vt dixi priuilegium propter accessioné tertianam. vnde.12.7 vltimum languentes, in fine primi Epidem.11.die iudicatos scribit. & hæc etiã siquis consideret, videbit cõsentanea his quæ scribuntur primo pronosticoꝝ à primo ad sextum textũ. propter hæc ẽt conatur tertia aphor.28. Hippoc.

deducere morbos puerorum ad septenariũ numerum dicens q̃d pueris acciduut decretoria vt plurimum in .xl. diebus, quãdoq; in septẽ mẽsibus, alijs in septẽ annis, quam sñiam Galenus reperit primo de diebus decretorijs cap.10. vnde iam docuimus rõnem dierum vsq; ad vigesimum per septenos ad quadragesimũ mixtam supra vsq; ad .cc. per vigenarios, post per mensiũ septenarios, post ẽt per eundem annorũ numerum. igit̃ in oĩbus prę terq̃; à quadragesimo die vsq; ad .cc. ratio ĩparis & septenarij obseruatur. numerum tñ hunc dierũ non integrorum esse docet semp Hippoc. tertio pronosticorũ. 4. vigesimũoctauum aũt antiquo tempore celebratũ etiam vsq; ad Archigenẽ postmodum succedẽte .27. exclusum. vt recte Zoar tertio the.t.2.cap.2. excluserit vigesimum octauũ diem à iudicatoriis. sic & decimãoctauam recte de vigesimaquarta ẽt bene dictum est q̃d indicantia sit: nõ decretoria q̃d vero in cap 1. ponat vigesimãquintã diem iudicatoriã dico ꝙ cõparauit vigesimãseptimam septimæ & vigesimãquintam quintæ q; presupponit ibi vigesimũ diem indicatiuã: qui error qm̃ dixit disiungẽdo expecta crisim in vigesimaquinta vel vigesimaseptima, paruus est: nã vigesimaseptima fortis est. Et ne terrearis lector ex tanta cõfusione: verũ rõnem positam à nobis diligenter inspice, & ambiguitatem .xx. ac .xxi. diei, ac deriuatorũ: reliqua erroribus transcribentium tribuẽs leuiorem efficies laborẽ. illud semper prę oculis habendo quòd regulæ medicinę non generales sunt sed quasi semper veræ. hoc dixi propter aliqua experimenta quæ tñ rarissima sunt, aliter succedentia: tum etiam propter quosdam languẽtes ab Hippoc. in Epidemijs enarratos, qui à regulis prædictis paululum deuiarunt.

Dies iudicatorii post .xl. an debiles & an .xxx. & centesimus sint indicatorii. Contradictio. 4.

IES iudicatorij post quadragesimū sunt debiles, quia raro fit crisis fortis post eā diē, primo de diebus iudicatoriis ca.10. & hanc sniam Rasis confirmat libro.19. con.c.vnico. vbi totā de diebus iudicatorijs materiā tractat. idem ēt Zoar tertio The.t.2.ca.1. Sed huic dicto contradicit Princeps secunda quarti t.2. ca.p̊. adducens rōnem: poterit materia esse pauca & virtus fortis ꝛ tunc confortabitur virtus supra materiā & fiet motus fortis. intelligit igitur Princeps quòd fortitudo iudicii sequatur fortitudinē motus ac velocitatē; sed hęc velocitas fit propter proportionem virtutis ad materiā in salua, cum magna extiterit: vel cōtrario modo in mortali: igitur quāuis debilitetur virtus in diuturno morbo tñ iudicium forte aliqñ apparere pōt ꝛ si raro. Causa igitur qꝺ crises eo fortiores, quo principio morbi propinquiores, est virtutis fortitudo: ꝛ cā quòd in diuturnis post.xl.diem raro accidāt crises manifestę, est debilitas eiusdē virtutis. Sed ego duas alias addo rationes cōtra Galeni dictū. illę crises sunt fortiores quæ minus nutant, sed post.40.diem.60.&.80. & cæteri per vigenariū firmiores sunt quā iuxta septimam: nam iudicatio teste Galeno primo de diebus iudicatoriis cap.4. &.5. fit in sexta & octaua frequenter nō sic in.59.vel.61. aut.79.vel.81. ꝛ si quis obijciat qꝺ aliis ēt diebus iudicati inueniantur: rñdeo non apud legittimos Hippoc. libros: vt nō in primo nec in tertio Epidem. Secunda ratio est qꝺ Hippoc. enarrat in fine primi Epidem. crises validas post diē.40. vt in ægro Cleonactide textu.23. & enim octogesimo copiose sudauit, & liberatus est. apparet ēt quòd multi post 40.diem mortui sunt centesimo vigesimo die, alii octogesimo. Sed cur.100. diē primo de diebus criticis prætermittit? trigesimum ēt iudicatorium esse negat, quē Hippoc. supra cōmemorauit in ter-

tia parte primi Epidem.t.14.nec Galenus illũ ibi respuit cum tñ decimũ & vigesimumoctauũ ex hoc numero expungat. ad has tres difficultates rñdeo, quòd cétesimus dies, si error nõ est in codice Galeni, nanq; ex Hippoc. prætermissus dicitur, quem constat non centesimũ sed centesimum vigesimum potius pretermisisse, in primo Epidem. sectione tertia t.14. verum meminit vtriusq; tñ in singularibus exẽplis centesimi quidẽ tertio Epidem. sec.tertia t.81. Heropytũ Abderã cõmemorans, tum Galenus secundo de diebus iudicatoriis cap 5. cẽtesimum inter iudicatorios retulit, cẽtesimi aũt vigesimi parium adducens ibidẽ t.73. quẽ ea die mortuũ refert. Ego dicã eandẽ quæ post vigesimũ rõnem seruandam: nam vt trigesimus vix iudicatorius dici põt vt dictũ est, & si medius inter vigesimũ & quadragesimũ: sic ẽt post quadragesimũ fortissimi sunt qui per quadragenarios itegros numerantur: scilicet octuagesimus & centesimus vigesimus: at his inferiores quasi medii erunt sexagesimus ac cẽtesimus. horum aũt fortior sexagesimus qui enim eadem rõne tenẽtur eo sunt fortiores quo principio propinquiores. vt.11.17.&.6.13. & sic de aliis. omisit igitur Galenus in enarratione centesimũ iure vt oĩbus qui ad centesimũ vigesimum cõnumerari possent, debiliorem. & postq; illud ex Hippoc. citat pro cẽtesimo apud Hippoc. centesimũ vigesimum legerẽ. si quis tñ nolit, dicat ibi Hippoc. noluisse vltra centesimũ diem loqui: sed rotundo numero rem claudere. est etiã centesimus vigesimus, centesimo fortior: quod quartum mẽsem claudat, qui est medius septimi: sed tñ & centesimus dies in eundem mensem & si imperfectum refert. Sed de trigesimo cadit dubitatio nã illum omnino iudicatorium negat Galenus: quãobrem cũ neminem ea die iudicatum reperiam nec trigesimus primus inter pares possit cõnumerari, nec illũ Galenus arguat: dicerem trigesimum aliqñ

locũ ſubintrare trigeſimiprimi, vt non ſit ſecunda heb-
domada ſeu ſeptimana integra. nã trigeſimumquartum
pro trigeſimo legere nõ licet: cũ eum Galenus in aliqui
bus codicibus adiectũ legat. igitur forſan hunc defuiſſe
ſcilicet in codice Galeni ſuſpicetur: & merito. cum vero
quidã ſm priorem lectionẽ trigeſimum quartũ adijce-
re voluiſſet ſic λδ expuncta vltima litera, vt ex vetuſta-
te accidit remãſit nota trigeſimi. vel forſan ibi Hippoc.
vt diximus. 30. tanq̃ mediũ inter. 20. &. 40. appoſuit. Ga
lenus aũt ibi dies à vigeſimo ad quadrageſimum ſecun
dum ſeptimanaꝝ vim cõſiderat, quo in caſu trigeſimus
iudicatorius eſſe non põt. vtcunq; ſit expungendus eſt
trigeſimus ex dierũ iudicatorioꝝ numero. ex hoc ẽt pa
tet error apud Aetium lib. 5. cap. 25. nã vigeſimãtertiam
diem iudicatoriã ponit præter omniũ opinionem lege
tu vigeſimãſeptimam nã pro κγ erat κζ. vnde lapſus in-
terpres. Paulus lib. 2. cap. 7. ordinẽ Galeni ſequitur. 18.
adijcit quaſi quintũ vt dixi tertiæ ſeptimanæ vigeſimũ
ſeptimum aũt poſt. 20. primum in ordine facit. primam
vero difficultatẽ ſatis ſoluit hæc differentia: quòd dies
qui ſunt à. 40. die debiles ſunt rõne iudicij: nã vt Gale-
nus bene dicebat raro per verã criſim hi morbi qui eũ
diem trãſcendunt iudicãtur. ſed vel ſenſim: vel ꝑ abſceſ
ſum primo de diebus iudicatoriis cap. 10. at rõne ordi-
nis fortiores ſunt hi qui poſt. 40. eo q̃ rariores, nã diffi
cilis eſt permutatio inter illos ob raritatẽ ac diſtãtiam
illoꝝ. Circa q̃ eſt aduertendũ dies ſalutares difficilius
euerti, quã lætales. nam ſi ſalus futura ſit die. 40. aberret
aũt quis pauliſper non ſanabitur vſq; ad. 60. vel. 80. q̃m
nã indiuidui vt dicunt nõ mouet niſi in die conuenien
te: at ſi moriturus ſit in. 60. die aberrãdo celerius certe
morietur. at tam parum poterit aberrare vt quadrageſi
mum ſuperet. propterea error in ſalubri morbo diẽ iu-
dicatorium ſi permutet, non tñ effugit: in lætali autẽ

morbo quocunq; die mori cótingit ob errorem. Est ét ex hoc illud pédens scilicet qḋ errores in acutis minus morbú producunt: ná fermè ad sequenté diem iudicatoriam quę proximior est vt. 11. 7. quam in morbis diuturnis. periculosior tñ est error quia materia illa leuis ob motú occupare pót principale membrum: qḋ in diuturno morbo nó accidit: nisi valde super augeatur mã. quo in casu in acutis certa fermè mors sequit. Illud etiá dignum cósideratione Hippoc. & Galenum dies diuturnaꝝ considerare quasi ex septimanis cópsitos: sic ut. 20. ex tribus septimanis. 40. ex sex: sexagesimus ex noué. 80. ex duodecim: cẽtesimus vigesimus ex decéocto cóstaret. at quia. 120. dies vere constat septimanis tantú. 17. & vna die, par est vt ob hoc vltra. 120. nullú iudicatorium dié statuat nisi mensiú róne. quare. 200. loco. 210. idest septé mensiú, non tanq; ipsum diem propriú sed vt terminú proximú statuit. ná septem menses lunares dies sunt ducenti sex cú dimidio. ob hoc nulla est cótradictio inter Hippoc. dicta, nec cú Galeno, cú. 200. diebus alias septé mẽsibus terminari dicat morbos. Sed tñ si quis veritati cáæ magis studeat priores quidé dies statuat. 120. 100. 80. ac tales. hos autem cum in septimanas diuiserit vno sumpto termino inueniet qḋ dicit Hippoc. septimanas quidé non esse integras. atq; hic est ordo cœlestiú cursuum vt integri cursus spatium potius ad minima diuidatur quàm ex illis apponi dicatur.

Quartus dies an iudicatorius & an morbi imparibus diebus exacerbentur. Contradictio. 5.

VARTVS dies est iudicatorius Aetius libro. 5. cap. 25. & Galenus quarta aphor. 36. conatur excusare Hippoc. qui illú in aphorismo pterierit: dicens quod ideo hoc accidit quia acuti morbi maxime imparibus

diebus exacerbant: qui vero paribus exacuuntur sunt diuturniores. & primo de diebus decretoriis ca.5.quartum diem.18.&.3. in fortitudine præponit: quoad iudicium: nã de indicatione cõstat qđ tam sexti q̃ septimi est indicatiuus ibidẽ.ordinem aũt debiliorum recenset octauũ decimum duodecimũ sextumdecimũ decimum nonũ mediumq; inter hos oẽs robore ac securitate tertiumdecimũ.⁊ rursus ca.13.morbi si valde acuti fuerint & primo die signa valde letalia vel concoctionis apparuerint,morbus ille nõ vltra quartũ diem extendetur: aut enim moriet intra diem illũ, aut omnino sanabit. Hippoc.ẽt cum.42.ægroꝝ historiam in primo ac tertio Epidem.historiã texuerit: atq; in oĩbus præter vnã quã constat secundo vel tertio obijsse die,diem quoq; mortis adiecerit,in tertio segmẽto tertii Epidem. triũ ægrotantium perpetuo meminit: scilicet Phrenitici & Calui Larissæ,& Periclis Abderæ.76.77.&.78.textu: qui oẽs quarto iudicati sunt.priores siquidẽ duo morte: postremus ad salutem. Verũtñ cum hęc ita sint cur dixit Galenus tertio de crisi cap.4.iuxta mediũ quod Archigenes sua ætate tantũ bis crisim vidit in die quarto,⁊ ipse tantum semel.contradicit ẽt in.11.cap. primi de diebus iudicatoriis his quæ dixit quarta aphor.36.cũ dixisset ibi quòd exacerbationes acutoꝝ fiunt imparibus diebus: si simpliciter intelligit idest semper.1.3.5.7.& sic deinceps tunc: cõtradicit ei illud qđ dicit primo de diebus iudicatoriis.11.in fine scilicet qđ vbi morbus acutus sit, & exacerbatio p pares certe morbus in quarto vel ad plus in sexto finit. si aũt intelligat repugnante litera qđ exacerbationes fiant tantũ alternis diebus,tunc nõ excusabat Hippoc.cur quartum diem prætermiserit.forsan ad primũ dicemus quòd rõne quidẽ quartus inter fortes iudicatorios recẽseri debet: quia tñ non occurrit imparibus exacerbationibus,ideo raro iudicat, vt dictũ est:

qm̃ iudicationes accidũt maxime in exacerbationibus & consistente morbo. Sed rñsio hæc nulla est, q; omnes Medici inter quos Zoar ⁊ Auerrois fermè, confitentur quòd hi dies non rõne sed Hippoc. authoritate & experimento sunt confirmati: & Galenus secundo de diebus iudicatoriis cap. 2. originem ⁊ firmitatem experimento non rõni tradit: vt ille censeat iudicatorius dies fortis, in quo plurimæ crises vel iudicatiões fiunt: debilis vbi nullæ aut admodũ paucæ. hac igitur rõne si verũ est qđ Galenus dixit, quartus dies è iudicatoriis esset expungẽdus. de termino etiam acutoꝝ & exacerbatione in paribus dicebat Galenus prima aphor. 7. qđ terminus ꝑ acuti morbi est quartus dies vel parum vltra: idẽ fermè secundo de diebus iudicatoriis cap. 12. in primis verbis. ⁊ quinta aphor. 6. cum dixisset Hippoc. eos qui distentione neruoꝝ corripiuntur in quatuor diebus perire. dicebat Gal. hunc esse primũ terminum dierũ iudicatoriorum. Hippoc. ẽt in Philisco primo languente primi Epidem. & tertia par. tertii Epidem. 75. in Pythione id diligenter animaduertit qđ paribus diebus exacerbabaẽ, q̃re manifestũ est cum in sexto, die mortuus sit acutos ẽt morbos paribus exacui. Sciendũ est ꝙ Hippoc. in libro de decretorio statuit primum circuitum morborum in quinq; diebus salubriũ quidem qui in quinto iudicarẽtur mortaliũ in quarto: præcedentibus cõcordans. scilicet dictis in primo Epidem. qđ morbi qui exacuuntur in paribus sint deteriores. secundum aũt circuitum ad septimũ extendebat diem, tertium vero ad. 11. & quartũ ad. 14. & ita quintũ ad. 17. & sextũ ad. 20. atq; sicꝑ quaternos extendebat ordinẽ vt tertio pronosticoꝝ dictũ est. dies igiẽ numero distinguunẽ in quinq; genera: in fortes, in malos, in mediocres, in indicatiuos, in intercalares. fortes vt. 7. 14. 20. mali vt sextus & octauus. medii vt. 13. q̃ntus. intercalares vt. 15. 22. 23. indicatiui vt quar-

tus &.11.Cum Galenus & Archigenes dixerunt in quarta bis aut semel tantū vidisse crisim,de bona loquūtur: cui textus cōsentit Hippoc.in quarta aphor.36.& tertio Epidem. nam ex his duo primi mortui sunt,vltimus tñ sudore liberatus est:quāq; ex ratione dicta raro cōtingat morbos salubres paribus diebus exacerbari.atq; ita prima cōtradictio soluta est,ex qua secunda clarior euadit,quāq; expositio Galeni in.36.cōmento quarta aphorismorum māca videat. est igitur Galeni sensus,morbi acuti aut boni sunt aut mali,si boni exacerbant diebus imparibus:quare cū iudicatio bona fiat in exacerbatione,morbus acutus salubris in quarta finiri nō poterit. qui vero finietur in quarta,in quarta habebit exacerbationem.sed acuti morbi qui in quarta exacerbantur, in paribus exacerbātur: quare tales mali moris sunt. horum igitur morboꝝ iudicatio mala est. aliter enim nō essent dicendi morbi mali,si salubrē haberent terminationē.igitur quartus dies vel non iudicat aut male decernit.ꝛ ob id iure merito prętermissus ab Hippoc.fuit. & quāq; accidat aliqñ bene terminari morbū in quarta:hoc est rarum & regulæ Hippoc. sunt de his quæ fm plurimū contingunt quinta aphor.2.quāobrem etiā in præcedenti cōtradictione argumentū Auicēnę periclitat.quandoqꝫ enim contingit fieri fortem iudicationē. verū hoc raro cōtingit:ꝛ semper eadē debilior est necessario post diē.40.quā si in primis diebus fiat.ꝓpter hęc igitur & alia crisis in sexta adeo est detestabilis: qa vel non fit in die exacerbationis si morbus imparibus diebus sæuiat:& sic reuersionem morbi minatur,aut fit in die exacerbationis:quare morbi qui parib⁹ diebus exacuitur:& ex cōsequenti qui malū finem sit cōsecuturus.

Ordo dierum iudicatoriorum an.xvii.iudicatorius an.xii.&.xvi.intercalares an sextus

omnino malus. Contradictio. 6.

RDO dierum iudicatoriorum talis fortissimus septimus post.14 inde 9.11.20.inde, 5.4.3.18.vltimus.3. post male iudicātes ac quasi ex aduerso positi.6.8.10.12.&.16. & 19.primo de diebus iudicatoriis cap'o.5. quāq; nunquā iudicium in.12.vel.16.vidisse se affirmet. primo de diebus iudicatoriis cap.2.7.4. primum igitur illud occurrit cur nō hos scilicet.12.&.16.inter intercalares potius adnumeret quā inter prauos & minus iudicatorios.15. Aetius etiā libro.5.cap.25. ordinē hunc perturbat,nā.17.4.7.3.pręponit.20.vero vltimā facit vtiliter decernentiū.quāobrem in Galeni textu primū suspicor legendū cap.5.17.&.20. quomodo enim potuit.17. præterire quē secunda aphor.Hippoc.nominauit aphorismo.24.& primo Epidem.sectione tertia t.14. & ibidē Herophontem iudicatū.17. die ac seruatū narrat. sed & eius in eodē cap.5.iuxta finem meminit Galenus,quāq; locū quo illum collocet nō ostendat. de hoc igit' sic statuendum est vt.17.5.&.4.ac.3.pręponatur quinto quasi fortitudine æqualis.20. autē non ordine vltimū posuit Aetius in fortitudine,sed vt intelligeremus eū esse acutorum terminū.Sed Princeps secunda quarti t.2.cap.8. expungit è iudicatorijs diebus 1.2.10.12.15.19.litera noua addit.16. vult Princeps primum diem nō esse iudicatorium:quia non pōt grauis morbus tā celeriter finiri. nec valet,moriuntur in primo die plures,igitur fit iudicatio. declarabat Galenus hoc cap.9.tertii libri de crisi imo s'm plurimū in prima die si moriatur, morit' absq; crisi vt ibi dicebatur:quod in principio & augumento morbi hoc accidit cū materia nām longo superat interuallo.sed & ipse Galenus secūdo de diebus iudicatoriis cap.5. diem primū à Diocle īter iudicatorios adnume-

ratũ non recipit.de ſecũdo nulla eſt difficultas.12.&.16.
iure merito quiſq; explodat è iudicatoriis. cũ Galenus
in eo iudiciũ nunq̃ viderit.15.etiã videtur Galenus in-
tercalarem poſuiſſe: q̃nquidem nec inter hos nec inter
illos numerauerit.differẽtia igitur ſolũ de.10 &.19.eſſe
videt̃: in quibus rariſſime fiunt iudicationes: ſed tamen
Hippoc.meminit de Pythione tertia par.tertii Epidem.
75. ſed hoc eſt rarũ & recte à Principe animaduerſum.
q̃ð & in.19.contingit.quare neq; inter bonos nec inter
malos iure poterãt numerari. Galenus tñ ordinẽ rõnis
ſequutus eſt: nã diximus paribus diebus non poſſe bene
decerni.tales igit̃ cum eſſent.8.10.12.16.præter ſextum,
ideo prauis adnumerat hoc ſenſu: q̃ð euentu quidem in
tercalares ſunt vt in quibus vix accidat decretoriũ: ſi tñ
cõtingat praue decernere hos dies.18 tñ quia eſt ad.21.
quandoq; indicatiuus: eſt aũt.21.quãdoq; decretorius,
vt docuimus hac rõne medius.18.bonus,& ſi debilis ſit
eſſe põt. Raſis.19.con.fol.398. fermè cum reliquis con-
cordat in fol.399.eſt error. nã dicit q̃ð Galenus & Ioan
nitius nno numerauerunt.xi.diem inter iudicatorios.
lege.ij.non.xi.nam de.xi.in columna ſequente connu-
merat illũ ex authoritate Galeni & Hippoc. primo Epi-
dem. particula tertia. ex.14.enim ægris quos numerat
tres.2 &.12.7.14.in vndecima die iudicatos ſcribit,duo
bus primis morte: Melidia ſolũ ſeruata. Sæpe vero cele
ritas non ſolũ ſcribentium verũ & autorum anteuertit.
vt enim hic pro.xi.debuit ſcribi ſecundus ſic apud Gale
num cũ ſemel tantum criſim in quarta vidiſſe affirmat
bonam adijcere voluit: vix enim de mala quiſq; credat
cum peſtilẽtibus tẽporibus tum ẽt ex doloribus & atto-
nito morbo laborãtibus vbi primã effugerint diẽ nul-
lam magis quarta obnoxiã morti cõſpicies. Sed dices,
ſexta dies nõ videtur mala nã tertio Epidem.par. tertia
tex.84.virgo in Lariſſa plane à febre & delirio eſt libe-
rata,per

rata, per ſanguinē ſexta die fluentem è naribus. ſed addi dit duo, alterū huic non repetijt, tanq̃; mirum quod in ſexta liberata fuerit plene: reliquū cām ſolutionis morbi: nā dixit (cū virgo eſſet poſtq̃; iudicata fuit huic primo menſes eruperunt) Princeps etiā ſecunda quarti t.2. cap.6.&.19.con.fatent̄ criſim bonam poſſe dari in ſexta cum vrina multa. Raſis, & Princeps cū mala vrina: ſed ictèritia vel exitura: ſed talis criſis non dicitur pfecta, & cum hoc eſt ſemper laborioſa. Eſt etiā primo Epidem. par. ſecunda t.83. vbi duoꝝ Epigenis fratrū narrat hiſto riā: nā æque bene iudicatus eſt maior cui decreuit mor bus die ſexto: ſicut minor cui ſeptimo: nā vterq; 17. eſt iudicatus: obſcuritaté Hippoc. in textu Galenus in com mento aperit. dicit eni voluiſſe illū vt natu maior poſt ſex dies minor aūt, poſt quinq; in reuerſionem incurre ret: vterq; aūt à ſecunda inuaſione quinto die eſt iudi catus: huius reddit rónem: q: oēs qui ea tempeſtate ſeruabantur per recidiuā ſeruabātur: vt plurimis ſexto die morbus iudicaret̄ reuerteretur ſexto die à iudicatione, & rurſus ſexto die ideſt. 18. iudicaret̄. vnde in textu. 85. hæc habet (nonnullis iudicabantur. xi. repetebat morbus. 14. exacte iudicabantur. 18.) eſt igitur intelligēdum quòd dies iudicatorii variant̄ in fortitudine, non tñ ſic vt intercalares decretoriis prępolleāt ſed, vt debiliores aliqñ fortioribus penes anni tempora ac cōſtitutiones vt p̊ Epidem. par. ſecunda iuxta finē & per ætates ſexum temperaturā conſuetudinem libro de decretorio & de diebus decretoriis: variātur ēt ob errores Medici, ægri vel aſtantiū primo de diebus decretoriis cap. xi. declara bat ēt Galenus ſecundo de diebus decretoriis cap. 7. qđ vt dictū eſt tempeſtates variant fortitudinē dierum decretoriorū. quare hic. 18. dies qui plerūq; inter debiles numeratur, fortis euaſit iudicauitq; multos p̊ Epidem. par, ſecunda t, 83. & . 85. verba autē Hippoc. ſunt vera ex

maxima parte nõ generaliter. Circa hoc eſt notanda regula generalis quòd dies iudicatorii eo ſunt deteriores quo fortioribus proximiores, vt ſextus & octauus, nam ſignificant naturã magis aberrantẽ vbi minime debuit. excipiuntur impares propter acceſſionis excuſationem.

Purgationes an debeant fieri diebus decretoriis. Contradictio. 7.

PVRGATIONES debent fieri decretorijs diebus. 13. 7. 14. die per ſuperiora quidem paribus diebus, per inferiora in imparibus: loquens enim de eis in libro de humoribus parum ante mediũ ſubiecit. ἀτὰρ καὶ τὰ πρόσω χρόνου προήκοντα ἀιάγκη οὕτως. οἷον τρισκαιδεκαταῖα. τεσσαρεσκαιδεκαταῖα τρισκαιδεκάτη μὲν, κάτω. τεσσαρεσκαιδεκάτη δὲ, ἄνω. πρὸς γὰρ τὸ κρίσιμον, οὕτω ξυμφέρει. καὶ ὁκόσα εἰκοσταῖα. πλὴν ὁκόσα κάτω, πολλὰ δεῖ καθαίρειν. ταῦτα δὲ ἐγγὺς οὕτω κρίσιος, ἀλλὰ προσωτέρω. At contra quarto de morbis & eſt. 34. liber iuxta mediũ fermè cum docuiſſet longa verboꝝ ſerie, ægros ĩmparibus diebus exacerbari, ſubijcit: Qui febre continua vexãtur, ſi paribus diebus aſſumant medicamentũ, non purgantur: imparibus vero aſſumentes purgantur quidẽ à forti medicamento: multi tñ ob nimiã pereunt purgationẽ. quare medici ſupiores dum imparibus diebus purgarẽt, hoĩes perdebant atq; ideò maxime peccauerunt. neſcire enim videbãtur quod humidũ corporis noſtri imparibus diebus valde perturbat̃. Et rurſus poſt principiũ libri de aere & aquis: Maxime autẽ obſeruare oportet magnas temporũ mutationes, vt neq; medicinas in illis libẽter exhibeamus, neq; vramus quæ circa ventrẽ, neq; ſecemus donec ſaltem dies decem neq; pauciores præterierint: Periculoſiſſima etiã ſunt ambo ſolſtitia maxime vero æſtiuum. Pericu loſum etiam vtrũq;

æquinoctiũ, maxime vero autũnale. Hippoc. ẽt quarta aphor. 14. iuxta Galenũ in cõmento. 15. vult nos docere quonã pacto motu corporis augeamus opus hellebori: quæ ratio videt̃ generalis Galenus in libro cui titulus eſt quos ⁊ qñ purgare oporteat, tres dat regulas. Prima pertinet ad acceſſiones in quarũ initio per ſuperiora in fine per inferiora purgare cõuenit. atq; ſic non in impari per inferna. Secunda in turgẽtibus dum materia eſt in motu & ſic in die acceſſionis educẽda eſt per locũ continentẽ ad quem declinat. Tertia in cæteris in hora motus cũ natura ceſſat aut nõ perfecte operatur: quare in die acceſſionis & in imparibus purgandus eſt æger. Princeps tñ prima quarti t. 2. cap. 7. poſt principium. dixit: Et non moueas in die paroxiſmi aliquid quantũ poſſibile eſt tibi: neq; curationẽ facias. Ad hoc vero Gentilis adducit rõnem Tadei quæ eſt valida: aut enim purganda erit materia cõiuncta ſeu putreſcens, nã de numero cauſa℞ alias, vel quæ nondũ putruit? ſi putreſcens illa in acceſſione ad exteriora mouet̃. igitur non conuenienter medicamento educitur, iuxta Hippoc. regulam. ſi aũt antecedens cũ illa quieſcat tam in die acceſſionis q̃; quietis, tutius in die quietis erit euacuanda: qꝛ tñ Raſis. 16. con. videt̃ recte ſatis Galenũ interpretatus. dicunt quòd materia quę eſt in motu ad ſuperiores partes leui eſt educẽda vomitorio, & quę ad inferiores cliſteri. Sed non videt̃ illud recte adiunctũ: quòd ſi natura torpeat, debeamus exacta die iudicatoria in ipſa purgare, nõ in ipſa die iudicatoria: ſenſus enim Galeni & rectus eſt qꝺ nãm recte operantẽ iuuare debemus ſemper ſi indigeat auxilio: ratio quę ſolet adduci in cõtrarium eſt qꝺ non debemus iungere in eadẽ die duos motus fortes, acceſſionem, ⁊ purgationẽ: & experimentũ videtur ſtare pro hac opinione: qꝛ multi adeò grauiter perturbãtur vt de vitæ diſcrimine cogantur eſſe ſoliciti. Aetius libro. 3.

cap.125.de veratro agens, cũ regula illa ad oẽs medicinas expurgantes extendat: dicebat: In morbis in quibus sunt interualla dandũ est interualli tempore: in quartanis vero & intestinis fluxione vexatio in ipsa accessione. exquirenda est igitur ratio omnium horum nõ obiter sed diligẽtissima. Hippoc. & Galenus motum humorum optant ad purgationẽ talem tñ, qualis est, quẽ ars imitari vult: sed naturæ vexationem aut debilitatem vitat. in tempoꝝ igitur mutationibus non à natura propria sed generali humores mutantur: & in accessionibus: quare vim natura patitur nec cõuenit purgatio nisi quatenus motum tentans natura propria, à materiæ malitia vexata, nec potens perficere iuuatur à medico. vt in vomitibus & in secessibus per aluum in quartanis. ex hoc patet quòd in æquinoctijs & solstitijs & temporum mutationibus in congressibus luminarium nullus sanus debet purgari. nam natura vim patitur. in motu autem lunæ cõiunctione vel quadrato aut opposito in morbis purgare possumus: sed minus in nouilunio. est igitur consideratio diligens habenda in omnibus, & iuuamentum motus materię detrimento vexationis comparandum. In motibus autem naturæ propriæ & sunt motus iudicatorii, & luminarium, semper melius est purgare nisi in duobus casibus. vel cum natura complete agit iuxta illud quæ iudicantur & iudicata sunt: & vbi modus euacuationis nostræ à natura dissidet: accessiones igitur mediæ sunt inter temporum mutationes & iudicationes vel luminarium motus, vt enim mouent impediunt, quia sunt motus naturæ vniuersalis non indiuidui. vt autẽ natura propria tentat expellere adiuuari debent: quare leuiter in his & secundum inclinationem procedere debemus. vnde Principis dictum clarum est. Hippoc. autem sententia prima est intelligenda de iudicatoriis vt ipse dicit.

Fœtus decem mensibus in utero manet: septimestris an ante.clxxxii.diem, octimestris an uitalis: tempus motus & perfectionis tępori formationis an cõueniat: masculus an fœmina celerius formetur. Contradictio. 8.

IRCA præcedétia est alia difficultas prę dictis persimilis nã cum dictum sit rõnem dierum iudicatoriorum solum in his esse veram qui in morbo nulla ex parte delinquunt: est tñ difficultas, q: in partu vbi nullus est defectus, variatur tñ terminus eius. Hippoc. nãq; in de natura fœtus hæc iuxta finé habet: Cum aũt in vtero puer est, in dies fit validior: simulq; ac decimus mensis iam aduenit, membranas & inuolucra rumpit, & tunc pariendi tempus matri iminet. Si vero puer patiat ante statutum tempus, deficiéte nutrimento, mébranas frangit & errũpit, sicq; legitimũ ante tempus partus fit idest ante decimum mésem. Post pauca vero causam subijcit huius dicens: Quod aũt non est diutius fœtum in vtero decé mensibus continere ostendam. nãq; nutrimentum & quo augetur post decem menses non sufficit: qm̃ partus creuit qui de sanguine qð est dulcissimũ sibi assumens, lactis etiã aliquantum haurit. cum igit hæc minora fiunt his quæ opus habet, sitq; iam fœtus validus ac robustus: plusq; nutrimenti quàm adsit iam desiderat, seipsum agitans ob id mébranas disrumpit. Quod etiã celerius primiparis cõtingit: nam in eis fœtus ante decimum etiã mensem debita nutrimenti quantitate dificit. Hæc ille, deinde subijcit rõnem earum quæ plus aut minus ferunt intra statũ tempus quã breuiter subijcio: Quęcunq; parũ purgantur sicciores sunt: quare celeriter & ante decimum mensem finiunt fœtui alimentũ: quare &

primiparæ generaliter & multæ aliæ tales existētes ante decimū mensem pariunt. Quæcunq; vero diu mēsibus expurgantur & multū emittunt sanguinis nō deficiente alimēto, in decimum mensem quod legitimū pariendi tempus est partū differunt. Manifestū est quòd Hippoc. in hoc libro quē Galenus maxime probat & in de natura fœtus, seu formatione eiusdē tanq; Hippoc. legitimū citat: tria manifeste nos docet. Primū quòd legitimum tempus & maxime generale pariendi est mēsis decimus: non nonus vt cōmuniter creditur. Secundum q nō est transgredi mensem decimū sm nām: quare fieri nequit vt ad vndecimū vsq; mensem hoc pariendi tēpus transferatur. Tertium q ante decimū mensem sæpenumero quàuis non proprie sm naturam parere contingit. cum hęc igitur Hippoc. & magna cum rōne voluerit, nunc videamus quā difficultatem patiantur. in libro igitur de octimestri partu hęc habet: Quin etiā decimestres vocatos dico in septies quadraginta diebus magis nasci: & maxime tales cōuenit educari: & pfectissimus hic partus est. in prioribus autem quadraginta diebus, postq; nati sunt, plurimi pereunt. necesse est enim vt quæ in pauco tempore multa accipiunt, multū laborēt. inde subijcit: Decimestres autē & vndecimestres ex septē quadragenis eodē modo fiunt, & ex medio anno septimestres. Pluri mis enim mulieribus necesse est in ventre cōcipere post menstrua si fuerint. Solutio igitur tempus dare mulieri mēsis, in quo ipsa purgatio ex: & tempus hoc quibus minimum fit, tres dies: plurimis etiam multo plures. Sunt etiam multa alia impedimēta, quibus in mulieribus tardatur cōceptus. Oportet etiam hoc maxime cōsiderare q neomenia quæ est vnus dies, mensis vnius quasi trigesima pars est: duo aūt dies quasi quintadecima: & tres dies quasi eiusdē pars decima, & alia sm horum rōnem. Neq; cōtingit fieri in minoribus aut maioribus parti-

culis solutionẽ menstruorũ, neq; conceptũ infantium.
Ex his igitur oĩbus necesse est circa dimidiũ mensis aut vltra plurimas mulieres cõcipere: vt sæpe vndecimum mensem cõprehendant septẽ quadragentarijs, idest diebus ducẽtis ac octoginta: qm̃ enim vltra dimidiũ mensis cõcipit mulier, necesse est vt vndecimo mense pariat, vt in vltima periodo cõstituatur. Non igit̃ vltimus pariendi terminus est mensis decimus sed vndecimus: lex etiã ipsa vt. l. intestato iuxta finẽ. ff. de suis & legitimis hęc habet post decimũ mẽsem mortis natus nõ admittitur ad legitimam hæreditatem: de eo vero qui centesimo octuagesimo secũdo die natus est, Hippocrates scripsit & diuis põtificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. At secus longe Plinius refert libro. 7. cap. 5. his verbis: Massutius auctor est, Lucium Papiriũ prætorẽ secundo hærede lege agente, bonorũ possessionem contra eũ dedisse: cum mater mensibus quattuordecim partum diceretur tulisse: qm̃ nullum certũ tempus pariẽdi statutũ videretur. At vero aliter Hippoc. alibi vndecimestres ac duodecimestres viuere non possunt, ẽt si qui fabulentur de hijs. at contra phs ait pueri nascuntur. 9. &. 10. &. 11. mense quidã etiam. 14. & Auicenna nono de aĩalibus. Fidelis quidam mihi retulit mulierũ post. 14. mẽsem peperisse. Sed hæc Conciliator affirmat se fuisse vndecimestrẽ. pater aũt meus. 13. mense natũ se prædicabat. Iuxta hæc alia exoritur nõ leuis difficultas qđ nam sit minimũ pariendi tempus legitimũ, vt fœtus viuere possit. Hippocrates nãq; legi iam dictæ suffragari videtur. vt dies sit centesimus octuagesimus secundus: vnde in libro de septimestri partu. Fiunt ẽt septimestres ex cẽtum diebus ⁊ octuaginta duobus, ⁊ superãte particula. Nam si primi mẽsis dies quindecim computauerimus, quinq; autem mensium centum & quadraginta septem ac dimidium diei. (Nam si sexaginta, vno deficiẽte die,

proxime duo menses efficiuntur.)Sic igitur his se habẽtibus ad septimũ mensem supersunt dies plusq; viginti, dimidium anni & diei partis,cum quota parte facta.cũ ad principiũ perfectionis hoc partus. Hic clare initium septimi mẽsis diem facit centesimũ sexagesimũ tertium. quicquid supra est septimo mẽsi tribuitur:initium ab ea die sumendo.vt gratia exẽpli centesimus septuagesimus dies octauus sit septimi mensis:cum octauus ẽt sit à centesimo sexagesimo secundo:qui etiã vltimus est sexti mẽsis. At libro de carnibus hæc habet consentanea prioribus:Infans septimestri generatione natus rõne natus est & viuit & rõnem habet talis ac numerum verũ in septimanas.octimestris aũt nullus natus viuit vnq;.Nouem mensiũ & decem dierũ natus fit:ꝛ viuit & habet numerum verũ in septimanas. quattuor decades septimanaꝝ sunt ducenti octoginta.per singulã enim decadem septimanarum dies septuaginta. habet & septimestris partus tres decades septimanaꝝ:ꝛ per singulã decadem dies septuaginta:tres igitur decades septimanaꝝ sunt oẽs decem ac ducentũ.Igitur hac subducta rõne apparet quod dixerat in hoc cõtineri: vt intra tertiã aut quartã decadem numerus dierum contineretur:quare vt nõ vitales vltra.ccx.diem:quia non septimani.sed intra sic,nec vltra.cclxxx.quia decimũ mensem ad decimũ eiusdem mẽsis diem terminat.ne quattuor decades superet septimanarum. non igitur totus decimus mensis vitalis erit qđ supra ostenderamus:nec ẽt infra.clxxxii. quia minus est hoc tempus tribus septimanaꝝ decadibus & ẽt anni dimidio:cum tñ.clxii.finẽ dixerimus esse sexti mẽsis.Rursus secundo Epidem.sec.tertia:Quæ apparẽt in quibus mensibus fiunt labores in circuitibus, qm̃ qui in septuaginta mouenť,in triplo perficiũtur,qm̃ post muliebria. Sinistra dextra aũt hians humiditas propter discedẽtia dictæ siccissimæ:qm̃ citius motũ discretum rursus cre-

ſcit & tardius, plurimo tempore. labores circa tertium diem vltra quinquaginta: & ſextũ vltra centũ.menſtrui, ſecundo & quarto. quæ oportet ſcire in ſeptimeſtri vel à muliebribus numerãdi ſunt nouẽ menſes, vel à cõceptione.⁊ in ſeptuaginta & ducentũ Græci menſes fiunt. & ſi quid adhuc his & ſiue maſculis vel ẽt fœminis. hic vero videtur cõſentanea prioribus de ſeptimeſtri partu proferre: ſcilicet vt.ccx.die naſcatur.porro in nono plurimum diſcordare videtur.nã ſi.cclxx.dies à conceptione numerauerimus.in fine noni menſis exoriri videbit̃. ſi à menſtrui tempore intra nonum menſem(quæ nunc opinio vulgata eſt)exorietur infans cum tñ nõ niſi nono exacto naſci poſſe videat̃ iuxta authoritatẽ eiuſdem, in libro de formatione fœtus adductã.R urſus etiam in libro de alimẽtis. Ad formationem quinq; & triginra ſoles: ad motũ ſeptuaginta: ad perfectionem ducenti ac decem. Alij dicunt ad formam quadragintaquinq;, ad motũ ſeptuagintaſex,ad exitum ducenti decẽ. Alij quinquaginta ad ſpẽm, ad ſaltum centum, ad perfectionem trecentũ, ad diſcretionẽ quadraginta, ad tranſitionem octuaginta,ad egreſſum ducenti quadraginta. nõ eſt & eſt.fit aũt in his plus & minus: & totũ & per partem,ſed nõ multo plus aut minus: quæ aũt minora tot & q̃cunq; his ſimilia quare hic ſeptimũ menſem multũ vt prius extẽdit: cum tñ vix etiam ex ſnĩa ſua.ccvii.diem poſſint ſuperare. at decimum vſq; in finem, ac etiã paulo plus. nam decem mẽſes.cclxxxxv.dies vix excedunt. Galenus autem in libro de fœtus formatione ſic fermè diſtinxit. Tempus primũ diſtinctionis mẽbroꝝ, in ſex diebus fit. Tempus ſcõm eſt diſtinctionis cordis cerebri & epatis. Tempus tertiũ eſt diſtinctionis omniũ membroꝝ brachiorum & crurium & formationis eoꝝ. Tempus autẽ quartũ eſt cõplementi eoꝝ. itaq; non eſt auſus Galenus hæc tẽpora numero definire. vnde ẽt manifeſtũ eſt tum

ex aliis cōmentariū de septimestri partu, q̄ illius maiestatem nec placita, nec dicendi vsum quáuis titulo Galeni inscriptus sit, eius non esse. Quáobrem in eodem libro de fœtus formatione subiecit: Non mirū si qui anatomia carentes sola rōne innixi, grauiter errauerunt: cū hi etiā qui incisionē exercuerant non minimos errores admiserint. Auicenna tn̄ nono de natura animaliū cap. vltimo. puerū sexto mēse natum bene vixisse refert. quo fit vt septimus mensis hac rōne non primus vitalis existat sed ante illū sextus. Plinius aūt non omnes septimestres vitales existimat. vnde septimo de naturali historia cap 5. Ante septimum mensem haud vnq̄; vitalis est. Septimo non nisi pridie posteró ue plenilunij die. aut interlunio cōcepti nascunt̄. Rursus Hippoc. maiorem vr̄ his addidisse difficultatē, ex his quę in libro dę octimestri partu quæsiuit: iuxta quæ tertia emergit nobis dubitatio: an octimestres vitales esse possint? in quo sniam Hippoc. in eo libro tum hoꝝ tum cæteroꝝ subiungam. in initio libri propterea nullus octimestris partus superest ⁊ viuit tn̄ vt recitaui sæpe, cum etiā Princeps nono de natura animaliū cap. 5. censeat nec viuere nec nasci posse. vnde male à Conciliatore interpretātur illius verba. sed mulieres dn̄t hoc quia accidit eis sanguinis menstruatio. illud aūt quod dicunt erat q̄ȯ natus esset octauo mense: subiungit tn̄ & aliq̄n parit mulier in fine octo mensiū: & tunc super caput nati apparēt superfluitates spermaticæ: vel aliquid simile luto, vel aliq̄d simile his quæ mater ipsa comedit. & similiter est autoritas eius vigesimaprima tertij t. 2. cap. 1. quam etiā male citat Conciliator: ⁊ in contrariā illius sniam: & est: q̄ȯ natus in octauo mense in quibusdā regionibus nullo modo viuit: & vbi vitalis est: parum vitalis est ac raro. hoc aūt dixit quia Aristoteles in Aegypto affirmat octauo genitos pueros mense viuere: vult enim hoc Princeps etiā

rarum esse. Similiter & dictũ philosophi. 10. problematum. 40. homo nascitur septimo octauo & decimo mense legi sic debet: septimo nono & decimo mense: nã prę terijsse nonũ non potuit octauũ apposuisse: cum dicat septimo de historia animalium cap. 4. Itaq; fit ne octauo mense nati, non solũ non viuant, sed etiã ipsis emortuis periculũ quæ pariunt subeant. Simili modo & qui serius quàm vndecimo mense nascuntur, latere putant. vnde ex his verbis nõ iam amplius decimũ mensem, vt Hippoc. sed vndecimũ pro vltimo statuemus. at quãq; fœtum octimestré sic vitalem esse negauerit: expresse tñ contrariũ fatetur quarto de generatione aĩaliu; cap. 4. cũ dixit: Cæteris enim vnũ tempus homini plura fiunt. quippe cũ septimo ⁊ decimo mense nascatur. atq; etiam inter septimũ & decimum positis. qui enim mense octauo nascunt: & si minus tñ viuere possunt. cuius rei cã ex his q̃ modo explicauimus accipi pót. diximus & de his in ꝓblematibus. Quod tñ non inueniť apud nos æuo nobis quæ tradidit magna ex parte subtrahente. sed & hic vndecimi mensis nullo modo meminit. tanta videť in hac causa autorum varietas & ad semetipsos ne dicã inconstantia, hinc exurgit alia dubitatio.

An scilicet formationis tempus eã subeat rõnem quę iam ab Hippoc. ex secundo morboꝝ vagantiũ tum alibi adducta est tanq̃; præfinitã sortiatur? nã & alias in contrarium illius sententias adduximus. Conciliator nãq; differ. 49. hoc negat dicés. Nosce quoq; nõ esse proteruiendum in huiusmodi terminationibus mensiũ pręcisis & generaliter cuiuslibet artis mãm sensibilẽ sibi determinantis ꝓpter ipsius vagã atq; indeterminatam naturam. Sed melius tñ est in hoc Aristotelis sñiam tum Principis explorare. ergo septimo de historia animaliũ cap. 3. Mares fœtus circiter quadragesimũ diem, fœminę circiter nonagesimũ mouenť. nihil tñ in his certi affir-

mare licet. & ibidē. finditur aūt fœtus hoc eodē tempore ꝛ parum post. effluxiones ante septimū, abortus iuxta quadragesimū. ea die mas concrescit in aqua frigida. apparentq; genitalia ꝛ oculi. fœmina aūt quæ intra quartum mensem eruperit indistincta est. quæ aūt quartum mensem adepta est, finditur, ꝛ reliquā distinctionis effigiem breui tempore accipit. cū itaq; fœtus in vtero formatur, fœmina tardius quàm mas perficitur, in quibuscunq; partibus. & plerūq; in decem menses protrahit. Et cap. 4. cū semen vterus cōceperit statim multis se contrahit: donec ad septimum peruenerit mensem: octauo adaperit atq; dehiscit, & partus si viuit descendit mense octauo. & rursus ibidē. sed cum cætera animalia omnia singulari ac simplici modo partū suum perficiāt: homini vni multiplex datum est: septimo octauo & nono ac decimo mense parere: nōnullę etiā vndecimumt angūt. Fœtus aūt qui ante septimū mensem prodeat nullo pacto vitalis est. Qui septimo vitalis hic quidem exit primus: sed magna ex parte infirmior. quāobrem cunnabulis ex lana inuoluunt, & fascijs alligant: & pleriq; de his quoq; septimo mēse natis viuere possunt. Quomodo autē septimum mēsem intelligat quarto de generatione aïalium his verbis ostendit: Ratione aūt optima tempora omniū & grauiditatum ꝛ generationū ꝛ vitarum dimēsionem circuitibus sibi exposcunt recipere. Circuitū appello, diem, noctē, mensem, annū, & tempora quæ his describunt atq; etiā lunæ traiectiones. sunt enim lunæ circuitus cōplementa ꝛ silentia & interpositoꝝ temporum sectiones. ita enim coit cū sole. Mensis nāq; amborum circuitus est. luna aūt principiū est, ob solis societatem receptumq; lucis. fit eni quasi alter sol minor. post pauca vero. cōuersionis aūt horum syderū alia fortassis principia sunt. natura igitur ita sibi vult: vt eoꝝ numeris generationes & obitus numeret. Sed iam ex his alia

insurgit difficultas, an masculoꝝ & fœminarum diuersa sint tempora, hæc nãq; quinta est dubitatio Auicennę. igitur sñia in his ambabus dubitationibus sic se habet vigesimaprima tertij t.p̊ cap.2. Spumę spatium dierũ est sex ex principio. deinde post dies tres in nono scilicet, lineatur embryo: & quãdoq; antecedit vel postponit̃ die vno. deinde post dies sex & sunt quindecim à conceptione, penetrat sanguineitas in toto & fit illud vnde creat̃. & quandoq; antecedit die vno vel duobus. & post duodecim dies fit humiditas & caro, & discernunt̃ tria mẽbra manifeste. & antecedit quãdoq; duobus aut tribus diebus. & post nouẽ dies separatur caput ab humeris: & à lateribus, & post quattuor dies sentit, & hoc spatium est quadraginta dierũ & quandoq; antecedit vt sentiat in trigintaquinq; diebus. & aliqñ in triginta, & masculus in illo toto velocior est quàm fœmina. videtur enĩ spatium minus formationis masculoꝝ dies triginta: & partus medietas anni, & q̃ dicemus in proximo. iuxta vero sñiam Principis & Haliabbatis fœtus qui format̃ in .xxx. diebus, mouet̃ in .lx. verũ perfectionis tempus est triplũ motus tẽpori: idest dieꝝ .clxxx. licet tertio Theoricę .34. ille dixerit q̃ perfectio est dies ducenti decem. Sed cur tñ dixit Princeps in vigesimaprima tertij t.primo ca.2. Facientes experimenta & ꝓbationes in hoc, nõ iudicant nisi sup illud q̃ præterijt res ẜm experientiam eius. & nõ est impossibile q̃ sit istud quod expertum est in fine cadens ẜm illud q̃ diuersificatur: in toto enim illo est. plurimũ proculdubio. & plurimũ est in eo ꝙ plus generatur. quonã pacto igitur si hoc adeò dubiũ est, quispiã tam exacte vt ipse facit enarrare historiã queat? habet & dubitationem q̃ subiungit ibidem, cum dixit: Determinatio autem masculi & fœminę in distinctione spatij est res quam quædam pars medicorum iudicat audacter & stulte. Hic quis non videt illum non solum Hippocrati,

Aristoteliq;,sed ēt superioribus verbis contradicere?

His tot tātisq; difficultatibus expositis: si quis cupiat euadere: primū illud statuat ne miracula in exemplum aut rōnem adducat. vt enim recte dicebat Auerroes in oībus artibus solent monstra quædā accidere. nā quod aliquis supuixerit natus. vj. vel. xiiii. mense: illud in experimentū adduci non debet quod semel tantum ab Auicenna auditum narratur. nam & ego antequam ad rem veniam quædam admiranda exempla subiungam.

Vxor magistri Petri Sormani, venditoris maluatici: (vt sic creticum vinum appellare liceat) in via vexillo℞ Mediolani: ostēdit mihi filiam, nomine Claram quam diebus. clxviii. post abortum masculi fœtus quadrimestris Venetijs peperit: & in puerperio lac apparuit: ipsa autem puella exilis pallida ⁊ macilenta est annos agens xviii. Mater Augustini Abduę patricij inclyti: narrauit vidisse puerū natum. vj. mense filiū Thomæ Suighi, qui supuixit. cum primis diebus lac nō sugeret sed immitteretur infundibulo: ⁊ tñ peruenit ad ætatē perfectam cū nec digiti manuū, nec palpebræ essent separatæ dum natus est. hic puellus, nepos erat mulieris famosæ de via lata, medicā artem exercētis. Eufragia virgo deo dicata in æde B. Rodogōdę: cū mater eius abortisset puerū. v. nonas Iulij: ꝑfecta vero ad coniugē. x. cal'as Augusti: ipsa3 Eufragiā peperit. vij. Idus Ianuarij sequentis anni. quare. clxx. die nata est. morbo perpetuo nataliū iacturā attestāte. ne quis ad superfœtationem refugiat: quāq; nec hæc minus intempestiuo partu miraculum afferat.

Comitissa etiam de Triultijs iuuenculam retulit esse in domo comitis Sancti Secundi: capite admodum paruo insanamq; natam, vt palam fertur quinto mense.

Talia singulis diebus accidunt experimēta. qđ si diffidētia vitæ horum fœtuum vel negligentia multos supfuturos nō occideret, longe frequentiora huius rei ap-

parerent exẽpla: quæ tñ vt ostendã non miracula sunt, sed quãq; rara naturæ tñ legibus continentur.

Alterum vero in his est aiaduertendum ne ambiguitas vocis nos fallat: velut cũ Nicolaus affirmat natũ.vj. mense posse supuiuere: mensem triginta dierum intelligit: infantemq;.clxxx.dies morę in vtero materno traxisse. q̃re hic septimo lunari mense natus dici debet. cum aũt multiplices sint hi menses: tantã varietatem pariunt vt plerũq; inter cõcordes authores, contradictionem serere videãtur. ob quæ diebus ratio ineunda est.

Est & illud considerandũ ne vt frequenter accidit vitiosa lectio sit, velut cũ diximus octimestrem nullo modo ex Principis snia posse viuere: verba tñ illa Principis nono de natura animaliũ cap.5. ⁊ aliqñ parit mulier in fine octo mensiũ difficultatem & ambiguitatẽ non leuẽ pariunt: cum vitiosa sit lectio. verba enim sunt phi.7.de historia aialium cap.4. in fine quæ sic iacent: Plurimis si concubuerint mense octauo infans mucore oppletus exit: esculẽtorumq; quæ mater comederit sæpe gerulus venit in lucem. sic cum phs de concubitu dixerit, errore interpretũ Princeps locutus videtur de ortu. Sic & illa verba ex secũdo Epidem. Quæ apparent in quibus mẽsibus fiunt. sic ex sexto libro emendari debent: quẽ collectum ab Hippocrate Galenus fatet̃ non secundũ. Quæ apparent in quibus mensibus fiunt suspiciones in circuitibus. qm̃ in septem mouentur, in triplo perficiuntur. & qđ post muliebria dextra, sinistra autẽ hians humiditas propter discedentia. dictæ siccæ qm̃ citius discretũ, motum, rursus crescit tardius plurimo tẽpore. labores tertio quinto septimo nono mẽse secundo quarto sexto ex parua tabella cõsideranda. Galenus & si octo libros in sextum Epidemiorũ condiderit nihil tñ de hoc scripsit. Sententia igitur est qđ quæ in.lxx.mouent̃ in triplo perficiuntur. non aũt in septem fœtus si moueantur, perfici

In.ccx.diebus affirmat. nã quomodo in ſeptem moueri poſſunt diebus? ob id iuxta priorẽ literam legenda ſunt verba ſexti Epidemiorum, quod & Fucſius facit.

Sed neq; omnibus fides tribuẽda æqualis eſt: ſed his qui ex alijs deſumpſerunt: quãtum authores primi ſentiunt tantũ recitatoribus condonandũ. velut cũ Polybius apud Plutarchũ quinto de placitis philoſophorũ cãm aſſignare nititur dimidij anni: ideſt dierũ.clxxxii. ſolis motũ à tropico ad tropicum. nam hoc eſt falſum cũ ex tertio magnę cõpoſitionis Ptolemæi ſol inæqualiter per abſidem moueat & abſidis oppoſitum. at tunc abſis fuerat in Geminis, non in Cancri initio, nec Hippocrates etiã hoc dixerit. Simile eſt illud Auli Gelij dum exponit verba Hippocratis illa parum ante aut poſt fœtum edi poſſe ex libro περὶ τροφῆς illius. is nãq; libro tertio capite.16. copioſe hãc rem tractat: ac ex aliorum ſentẽtia quaſi nullũ ſit iuxta Hippoc. tempus præfinitũ: ſed liceat excedere paululũ, vel etiam antecedere. ſic & Sabini medici authoritas cũ Hippoc. præcepta tranſgrediatur, octauũ menſem illic non excludit: ſed alibi ſenis dicta perquirenda. Varro aũt decimeſtres oĩno excluſit ab hæreditate, in ſatyra: cum eodem iure illos recipiat quo & vndecimeſtres: Ariſtotelẽ ſubſanans. qui non ſolum decimeſtres, ſed & vndecimeſtres recipiat. nam igitur deſerendus eſt tantus philoſophus ob iurgium Grãmatici. Simili in cauſa habenda ſunt quæ à Macrobio ſcribũtur, in primo de ſomnio Scipionis. Nunqd enim ob id in dubiũ reuocãda erunt phi verba atq; Hippoc. & Galeni? ꝙ Macrobius dicat ex Coriſtij & Dioclis ſententia, maſculũ in ſeptem perfici ſeptimanis, fœminam autem in ſex? ſed tantum habeat hoc dictum authoritatis aduerſus Principes philoſophorum & medicorum, q̃tum ẽt Diocles atq; Cariſtius, nõ q̃tum Macrobius.

Sed & illud diligenter cõſiderandum: ordinẽ eſſe in

rebus:

rebus: vt quędã rariora: alia aũt frequentiora ſint. nam plures morbi ſananť in quatuordecim diebus quàm in quatuor, vel quã in quadraginta. media enim extremis frequẽtius contingunt. ob id igitur quod vt Gelius refert D. Adrianus decretũ ediderit in quo teſtareť ſe veterum phio℞ ac medico℞ ſententijs vndecimeſtrem partum eſſe legalẽ: mulieremq́; honeſtã quæ poſt obitum cõiugis filium pepererat infamia liberauerit hæreditate filio permiſſa: num ob id, cum decemuiri decimũ menſem præfinierint edẽdo fœtui, vndecimeſtris partus naturaliſſimus vt ita dicam, cenſeri debet? nempe non. ſed vt rarior velut ⁊ ſeptimeſtris. qui vero decimo ⁊ nono maxime ſm conſuetudinem: & minima naturæ violentia prodire creduntur. At ſeptimeſtres ſolum ob id frequentiores, ac magis naturales vndecimeſtribus exiſtimantur. ꝙ ſeptimeſtribus indicia ĩmaturi fœtus adſunt: vndecimeſtribus autẽ diuturnioris moræ quàm in vtero contraxerint nulla omnino ſigna adhærent.

Eſt etiam quod alias retulimus fides libri ſpectanda, quo ad materiam: nam quæ obiter tractantur nõ adeò firma ſunt vt quæ ex compoſito. tum vbi de re ipſa agitur principaliter ibi ſumma authoritas. vt in libris de ſeptimeſtri ac octimeſtri partu apud Hippoc. tum de hiſtoria & generatione animalium apud Ariſtotelem. Vltimo etiã diligenter aduertendũ quinam ſint veri ac certi autorum libri nã nec liber de alimentis, nec ſecundus Epidemio℞, nec liber de carnibus Hippoc. ſunt: ſnĩa Galeni. quãobrem à nobis recte ſcripta eſt vita Galeni: vt Hippocratis non ſolum & Galeni, ſed & Ariſtotelis Platoniſq́; tũ Ciceronis libri genuini ac veri ab apocriphis dignoſcerẽtur. His ergo intellectis ad conciliandũ hæc dicta veniamus. ratio temporis fœtus ex tribus ſumitur ex natura, ex aſtris, ex pythagorica cõputatione numerorũ. hæc omnia attigit Hippocrates: in libro de

fœtus formatione primũ. in libro de ſeptimeſtri partu ſecundũ. in libro de octimeſtri partu tertiũ. Quod ad nãm attinet: fœtus vt fortior fuerit & mater debilior, celerius perficitur vt Hippoc. & ratio ipſa docet. vnde decimeſtres oẽs inualidi ſunt: qm̃ non celeriter mouentur ad exitum, tardeq́; perficiuntur. hac etiã ratione maſculi fœminis ſunt celerioris perfectionis: q̃; q̃; accidat aliqñ oppoſitũ. vnde Galenus aphor. quinta. 42. contingit enim aliqñ, licet ſit rarũ, quòd concepta fœmina ſit mare robuſtior: & multis ac validis motibus moueať. itaq; Hippoc. ex hac ꝓportione fœtus ad alimentũ ſumpſit rõnem tarditatis & celeritatis exitus fœtus. mulieres igitur quæ multũ ſanguinis menſtrui reijciunt hora purgationis, diutius gerunt fœtũ. alia vero etiam his ſunt ſigna cõſentanea tardius ire, tardius loqui, tardius etiã dentes producere, laxo corpore eſſe & imbelli. Sed Princeps adducit alias cãs vteri paruitatem. nã cum vterus talis fuerit, & fœtus fortis prodibit in. 7. menſe abſolutus: vel ad plus in nono. hæ cauſæ ſi vere ſunt gemini nunq̃; .x. menſem attingent. alia ratio quæ ab ipſo adducitur vigeſimaprima tertij t. 2. cap. 1. in fine eſt: quòd qui mouetur in ſeptimo ad exitũ, in nono naſcitur: & qui in octauo moueť naſcitur in decimo. ob id ẽt decimeſtres inualidi erunt, q: motũ ex malo ſumpſerunt initio ſcil; menſis octaui, qui minime vitalis eſt. Auerroes autẽ in paraphraſi quarti libri de generatiõe aĩalium inquit. Natus in ſeptimo menſe eſt multæ caliditatis & humiditatis: & perficitur eius figura naſciturq́; in hoc tempore qđ eſt minus tempus in quo poſſit perfici figura hominis. Sed qui naſcitur in nono minorẽ habet caliditatem & humiditatẽ quàm qui naſciť in ſeptimo: ⁊ ideo perficitur eius creatio in tempore longiori. hæ cauſę in vnũ coincidunt: nã calido & humido accidit vt cito creſcat & ꝑficiatur & vt cito ei deſit alimẽtum. igitur Hippoc.

exprimit cām quæ eſt finis: Princeps propriam quæ forma eſt. Auerroes efficientē ⁊ mālem. hæc intelliguntur de nāli partu. nam dantur ſeptimeſtres violentia excuſſi: & hoc plerūq; frequentius eſt; de quibus dicebat philoſophus ꝙ aliqñ deficiūt foramina illis narium, vel auriū, & experientia docet ꝙ quādoq; carent vnguibus & capillis. Sed quomodo hoc cū Hippocrates libro de natura fœtus dicat; Quando autem ſumitates pueri ramos emiſerint extra, & vngues & capilli radices fecerint, tūc iam mouentur: & tempus ad hoc eſt puero tres menſes: puellæ aūt quatuor. ſic enim plerūq; accidit. Sunt autē infantes qui ante hoc tempus mouentur. mouetur autem prius maſculus eo ꝙ ſit fortior fœmina: & primo quidem ſolidatur maſculus eo q̄ ex robuſtiore generatione fiat. qñ aūt mouetur infans tunc etiā lac matri apparet. Quare quomodo exire imperfectus poteſt ſeptimo menſe: non niſi q: hæc quāq; tertio vel quarto ſumant gñationis initiū, non tñ niſi nono perficiuntur. Cauſæ igitur celeris exitus fœtus ſunt fortitudo eius: magnitudo in cōparatione ad vterū: paucitas alimēti: & humiditas cum caliditate. nam calor multus refrigeratione multa indiget: quam dum eſt in vtero aſſequi nequit. hæ ſunt cauſæ gñales celeris exitus. terminum aūt ſingularē ex his nō licet præfigere in paruitate tñ eſt menſiū ſeptem. vnde Princeps vigeſimaprima tertij t. 2. cap. 1. & ſcias ꝙ menſis ſeptimus eſt primus menſis in quo parit ipſum: & eſt fœtus fortis creationis, & cōplexionis: cuius creatio velox fit: & cuius petitio ad exitum velocior fuit. & multotiēs moritur natus infra hoc ſpatium: q: tolerat motus vehemētes cum debilitate creationis. Nāq; licet ſit fortis in radice, eſt tñ proximi ſpatij cū creatione. ex hoc igitur conciliatur dictum philoſophi ⁊ Principis q̄ ſeptimeſtres ſint fortes rōne radicis; ⁊ debiles rōne ſpatij geſtationis in vtero. Eſt aūt omnium natura cōſtan-

tium certus terminus augumenti,& decrementi vt inqt phs: quare septimus mensis primus est, vltimus vndecimus, quo mulier vitalē fœtū edere possit. at cū hoc certū sit de magnitudine hoꝝ mēsium prius est disputādū.

Mensis quadrifariam dicitur, lunaris, & est spatium æquale illi quod inter duas coniunctiones solis ac lunæ intercipitur: eas quas astrologi vocant medias: de quibus Galenus tertio de diebus iudicatorijs. & primo Epidemiorū super verba illa (in Thaso) dixit ꝙ multis Græciæ ciuitatibus hic mensis est solēnis. & qđ Palęstini (antiquissima hæc gens est quam nos Iudęos à Iuda vocamus) hoc genere mensis vtuntur. & Censorinus de die natali narrat apud Græcos annum. 355. diebus constare. Alphonsus etiā illum agnouit. constat igit̃ quòd si annus cōprehendit dies. ccclv. & menses. xii. qđ mensis est paulo maior diebus. xxix. cū dimidio. hoc genere mensis vtitur Hippoc. libro de partu septimestri sed nō cōputat menses integros vt videbimus.

Mēsis aliud genus est qđ solare dr̃. 30. diebus cōstans. hic vulgatus est apud nos: de quo ēt Macrobius in saturnalib⁹. hic aūt multiplex ęqualis ꝯstans triginta diebus: quinqꝫ recipiens intercalares in vltimo: vt anni reuolutio tota expleatur. aliqñ autem inæqualiter distributus est: vt qui in vno dies. 28. in alio. 30. in alio. 31. recipiat. cuiusmodi est apud Romanos ⁊ apud nos ⁊ post Platonem ac Berosum apud aliquot Græciæ populos. hoc genere vsus est quicunqꝫ dixit septem menses, dies continere. 210. vulgi consuetudini potius quā exacte cōputationi subscribens. cum vt dictum est. 7. menses sint dies. 206. cum dimidio: nō. 210. nā in fœtuum gestatione nunꝙ̃ mensibus solaribus vsus est Hippocrates.

Mensis tertiū genus est à lunæ reuolutione, quæ in diebus. 27. horisq; octo perficitur. hic quod suam apud nullas gentes in vsu est. quod celerius gens quęlibet re-

ditum lunæ post solis coniunctionem dignoscat, quæ solo visu percipitur: quàm ad stellam aliquam vel punctum signiferi constitutum.

Mensis quartum genus est medicinale: de quo superius in hoc tractatu diximus. quã q; ne somniasse illum Hippoc. aut Aristotelem in hac causa constet. cum nec illius meminerint sed lunaris, menses ꝛ iuxta lunarium magnitudinem computauerint.

Quomodo igitur hi menses, si septem fuerint, numerum.182.dierum perficiant, idest medietatis anni, sic intellige. sex menses vt dictum est dies.162. explent eo quòd mensis dicitur quotiens luna cogreditur soli: & illi etiã opponitur. hoc autẽ in.15.diebus accidere pōt. reliqui aũt quinq; mẽses requirunt dies.29.& medium. quare in.162. diebus erunt sex coniunctiones, & totidẽ oppositiones luminariũ. quare erunt sex menses. qcquid igit̃ superest ad dimidiũ anni & est tẽpus dierũ.20.cum dimidio, & tribus horis, totũ illud de septimo mẽse est.

Tertia cõsideratio est ex numeris Pythagoricis. ꝛ est qđ hoĩs partus absoluit̃ quattuor decadibus septimanarũ. idest diebus.280.nã decem septimanæ sunt dies.70. ꝛ hoc q: hic numerus cõstat ex quaternario, septenario, & denario: qui oẽs sunt pfecti apud Pythagorã. licet diuersa rõne. ex his aũt inuicem ductis producuntur.280. & sunt menses solares æquales nouem & dies decem.

Considerat igitur Hippoc. tria genera temporũ partus: minimum maximum & medium. & in his perfectionem vltimam. vult autem quod in minimo consideremus menses, & astrorum rõnem: in maximo rationem Pythagoricam: in medijs autem vtrãq;. ratio autem naturalis oĩbus cõmunis est: quare vbi vna ratio concurrit tantũ tunc vitalis est: vbi duæ longe plus: vbi autem omnes hic absolutus est, & maxime vitalis.

His cognitis septimestres vitales sunt rõne mensium

ã.163.die ſupra.patet q: ſex exegerunt lunares mneſes,& ſeptimũ ſunt ingreſſi: qð ſi voluiſſet tantum natos.182. die eſſe ſeptimeſtres,& vitales: debuerat computare ſex menſes lunares cõpletos qui ſunt.177.dies ſolum:& ſic ad dimidiũ anni ſupererant etiam dies quinq̃3. ⁊ ita natus in dimidio anni dicetur ſeptimeſtris tã hoc modo quam primo.igitur vult clare qð natus.163.die ſit ſeptimeſtris.nec potes dicere qð velit vt expleuerit dimidiũ anni & ſex menſes: nã ſic poterat cõputare menſes integros.nã vt dictum eſt vtroq̃3 modo æqualiter natus in dimidio anni ſeptimeſtris eſt. Nec potes dicere quod ex hac cõputatione prima dando dimidium primi menſis pro menſe,in viginti diebus reliquis qui ſupſunt ad anni dimidium, neceſſario cadat cõiunctio vel oppoſitio alia ſolis ⁊ lunæ vt ſic ſint ſeptẽ menſes cõpleti.qui non eſſent cõpleti ex ſecunda cõputatione dando ſex menſibus dies.177. nã poſſet accidere quod in quinq̃3 ſuccedentibus diebus nulla fieret cõiunctio,vel oppoſitio ſolis & lunæ: ⁊ ſic non cõpleretur vel ſaltẽ non adderetur dimidiũ ſeptimi menſis, quod neceſſario euenit in prima ſupputatione.162.dierum. Nam ſi propter hoc dixiſſet erat initium perfectionis.178.dies non.182. quia dando.162.diebus ſex cõiunctiones & totidem oppoſitiones,in.16.diebus ſequentibus quomodocunq̃3 acceptis neceſſario eſt vna coniunctio,vel oppoſitio: igitur in.178. erit abſolutus ſeptimus menſis: non in.182. ſolum feciſſet etiã Hippoc. mentionẽ perfectionis ſeptimi menſis,cuius non meminit.imo videt̃ vti menſibus incõpletis: ⁊ qð plus eſt nõ adducit aliquid quo poſſimus coniectari illũ conſideraſſe quod dies.20.qui ſuperſunt ex ſeptimo ſint plus dimidio menſis lunaris.

Quòd ſi dicas cur igitur ſi.163.dies vitalis eſt, quia ſeptimi mẽſis initiũ,qui meminit dimidij anni? ad hoc reſpõdi quod vt.163. dies eſt primus vitalis in ſeptime-

ſtri: ſic centeſimus octuageſimus ſecundus eſt perfectiſſimi ſpatij ſeptimeſtris terminus, illius nati qui in primis quindecim diebus suę generationis coniunctioné luminarium & oppoſitionem habuit. Ex hoc patet q̃ verba Plinij corrupta ſunt: & ſic debét legi, ante ſeptimũ menſem haud vnq̃ vitalis eſt: in dimidio aũt anni non niſi pridie poſtero'ue plenilunij die, aut interlunij cócepti naſcuntur. quis non videt hanc eſſe exquiſitam Hippoc. ſniam ſm illos qui menſis ſeptimi dimidiũ vltra ſex integros requiri volunt, ad hoc vt vitales ſint? cum nos hoc tamen reprobauerimus. nam ad perfectionem talis numerus eſt neceſſarius, non ad vitam. quãuis vt diximus nati. 163. debiliſſimi: eo autem fortiores quo magis ad. 182. propinquius acceſſerint.

Lex autem. 182. diem pro initio termini vitaliũ ſumpſit eorum quos Plinius ſecutus eſt interpretatione decepta. vel dic ꝙ verius eſt legem ſemper eſſe de his quæ frequentius accidunt. at eorũ qui ante. 182. diem & poſt clxiii. naſcuntur, & ſi vitales exiſtant, maior tñ pars moritur. ea cauſa q̃ vix vllis accidit illoꝝ vt plenilunio, vel interlunio cócepti ſint. quare cum in. xv. diebus quatuor tantũ ſint vitales ⁊ qui perfectioné ſeptimi menſis præſtare poſſint: vndecim aũt non vitales, & in quibus non cõtingit ſextum menſem totũ expleri: ob id lex ſic ſanxit, vt. n. recte Tacitus ſub Caſſij pſona dicit in omni lege neceſſariũ eſt, vt aliquibus iniuria fiat: & inſontes pro ſontibus habeant: ſed legi ipſi ſufficit vt multitudini bene cõſulatur. ſi quis tñ natus intra. 182. diem ſex plenilunia, & totidem nouilunia obtinuerit, q̃ in. 163. diebus ét accidere poteſt, hic ſeptimeſtris eſt, ac vitam licet non facile aſſequi poterit. Ex hoc patet quòd menſis ſeptimi ſpatium eſt à. 163. die vſq; ad. 207. & ſunt. 44. dies: & hoc accidit ex diuerſitate cõgreſſus luminariũ. nam poteſt & intra. 207. diem naſci octimeſtris, ſcili-

cet post.192.sed non ante: quia in.192.possunt compleri septem nouilunia, & totidem plenilunia & non ante, sed bene possunt etiam differri vsq; ad.207 diem. & ideo septimestres vsq; ad id temporis nasci possunt. qui vero.210.diem pro.207.scripserunt Hippoc. subtilitaté in hoc, vt nec in alijs plerisq; sunt assecuti.

Ex his patet ratio spatij cæterorum mensium: nam octauus potest incipere à.192. die, & finé habere in.236. verum vt solum à.177.ad.192.necessario septimestri nó alij mensi adnumerari pót: sic à.207.ad.222. necessario octauo mensi spatium ascribitur: nam à.192 ad.207.cómune esse pót septimo & octauo mensi: & à.222.ad.236. cómune esse potest octauo & nono mensi: sic vt modo quandoq; vnius sit, quãdoq; alterius: non qđ vnq; possit spatium hoc simul duobus esse cómune. nonus igit mensis cũ singuli dies.44.fermè cóprehendere possint, deducta horarum róne, quas nunc in cósideratione nó habemus, initiũ habet à.222.& extéditur ad.266. verum vt in cæteris solũ qui à.236.die nascitur, vsq; ad.251.nono mése necessario natus est, eadem róne dicimus mensis initiũ habet die 252.& finem.295.solum vero natus à.266.ad.280.vere decimo mense natus necessario dicitur. nam & à.280.ad.295.natus vndecimo mése dici potest. ex hoc patet quonã pacto decé menses dies.280.impleant ad vngué: idest septem quadragentarias seu quatuor decadas septimanarum. Vltra tñ si nascatur à.280. die ad.295. decimestris est: modo non in plenilunio aut nouilunio pridie ue aut postero cóceptus die fit: quare Hippoc. recte dixit decimestres & vndecimestres, eodem modo, ex septé quadragétarijs fieri. Sed & hoc alia róne si quidé pridie vel ante parum quã menses sint defluxuri cócipiat mulier natus.11.mense creditur: qui tñ nascitur intra.280.dies. cũ enim adieceris dies.25.prioris mésis, ad.280.fient dies.305.in quibus mulier non purgat.

hi aũt ſunt menſes decẽ & dies decem: loquendo de lunaribus menſibus. ſolares etiã erunt decẽ ⁊ inſuper dies quinq;: quare vtroq; modo vndecimo menſe natus exiſtimabit̃. Cenſorinus aũt putat decimũ menſem initium habere die 274. nam hic eſt primus dies quadrageſimæ ſeptimanæ & in totidem diebus ſol partes. 270. ſigniferi peragrat verum hoc eſſe non poteſt: cum ſumma perfectio in fine habeatur. 40. ſeptimanæ. hoc autem tempus decimi menſis poſtmodum ante, & poſt extẽditur. ideo melius eſt dicere quòd decimeſtris perfectio eſt in diebus. 280. quia hoc tempus vt dixi eſt finis decimi menſis, & complementum ſepties quadraginta dierum.

Sed videntur quædã dictis obſtare: primum ꝙ cum dicat Hippoc in libro de natura fœtus: Hæc intuli hac de cauſa, vt declarem quod infantiũ ſit diſcrimen membrorum maximum quidẽ in puella dierum quadraginta duorum, in puero autem triginta: ſi igitur formatio eſt ſemper proportionata motui, & perfectioni: igitur hæc ratio menſium generalis eſſe non poteſt tã maſculis quàm fœminis: videretur autem ex hoc cum tempus perfectionis ſexcuplum tempori formationis ſit, & minimum formationis ſit dies. 30. igitur perfectionis minimum tempus erit. 180. dierum.

Propoſitiones etiam vniuerſales ex ſenſu ſuſcipiunt̃: ſed hoc non conſtat quòd ante dies. 180. infans natus viuat: igitur non eſt ſtatuendum quòd natus ante. 180. diem ſit ſeptimeſtris.

Philoſophus etiam ſecundo de generatione & corruptione cap. 10. ⁊ omne tempus ac vita circuitu menſuratur: ſed non omnis. nam alia maiori alia minori: quare non poterunt ſex menſes lunares ſi à circuitu ſumãtur, comprehendere pauciores dies quàm. 177. & ita extendetur terminus initij vltra. 163.

Ad hæc propoſitio illa tẽpus motus duplum eſt tem-

pori formationis: primo nō est generaliter vera: nā nec est philosophi, nec Hippoc. nec Galeni. Princeps aūt qui eam dixit vt supra retuli: fatetur illā non esse generalē. Ideo ét Hippoc. 6. Epidem. videns quòd masculus citius formatur, nec tñ celerius fœmina nascitur: subiecit illa verba: (Quoniā citius discretum, motum, tardius crescit rursus) idest quātum acquisiuit masculus creméti in formatione, tantū post motum amittit tardius crescés. Ad aliud constat quidem septimestres viuere: hos semp in plures dies mulieres referunt ob mēsium numerum: qui plerūq; addunt in opinione: si qua enim mulier pariat. 180. die, conceperit aūt. 20. die post menses, opinionem suscipit qđ. 200. dies fermè infantem in vtero tulerit. Sed sufficit ad veritaté ostendendam exéplum vnum affirmatiuū: in negatiua auté non est possibile ostédere nisi assumptis oibus exemplis. sicut sufficeret ostendere vnam aiam mortui, ad probandum q̄ anima supersit, nec negatiuā probare possumus, ex hoc q̄ nullā ostendere posse nobis liceat. igit̄ cum cōstet de aliqbus ratio Hippoc. potius spectāda fuit. Ad vltimum dicimus circuitus esse spectādos, vel etiam partes circuituum. nam non solum nouilunia sed etiam plenilunia magnā vim habent. in causis autem generationis & corruptionis plus facit vis syderis, quàm circuitus: in causa autem vitæ ac permanendi circuitus spectandi sunt.

Superest difficultas ex autoritatibus libro de carnibus: dicitur qđ fœtus septimo die habet loca oculorū, nasum, nares, manus, digitos, pudéda, num hic liber potest dignus Hippoc. grauitate videri? repugnat etiā his quæ ille in libro de natura fœtus scripsit: dum ancillæ abortientis narraret exemplum. librum aūt de alimétis Galenus negat esse Hippocratis: similiter & secundum Epidemiorum vt in illorum expositionibus apparet.

Est etiā considerādum quòd menses cōsiderantur vt ā

mulieribus cognoſcũtur: ideſt à purgationibus. videnť aũt hi conformes lunaribus, cũ dicat Phs. 7. de hiſtoria aialium cap. 2. Profluuium aũt mulierum decreſcẽte luna cõtingit: quãobrem nõnulli cauillo ſexum fœmineũ lunæ tribuunt: qm̃ ſimul vt illa decreſcat & mulier purgetur: moxq; ambæ repleantur. & Princeps. 9. de natura aialium cap. 6. Mulieri accidunt mẽſtrua in initio menſis, vel in medio: & forte hoc eſt q: luna qñ mutatur, ideo menſtrua lunã ſequuntur ex toto: & idem erit menſis lunaris ⁊ purgationis muliebris: & ideo vnius rõne explicata cognoſciť & reliqua. Sed ſi obijcias qđ Auerroes. 3. collectaneoꝶ. 29. dixit. ꝙ minimum tempus interpolationis eſt dierũ. 21. & maximum. 30. qũo igitur purgationis tẽpus poterit cũ lunari menſe concordare, qui ſemper eſt dierũ. 29? rñdeo ꝙ concordia clara eſt: nam minimũ tempus eſt ƀm ipſum quo purgať mulier dies vnus: maximum autẽ nouem. quãq̃; in textu dicat ſeptẽ, ſed eſt error: quod & Volateranus libro. 24. ſenſit aperte, cũ dixit & extenditur tẽpus muliebris purgationis, ad dies octo, & quãdoq; qđ tñ rariſſimũ eſt ad dies nouẽ. ſi igitur maximũ purgationis tẽpus qđ eſt nouem dierum ad minimã interpollationem, vel minimũ purgationis tẽpus quod eſt vnius diei, ſuperaddať tempori maxime interpollationis, cõſurgent vtrinq; dies. 30. quare cum Auerroes vt clarũ eſt exactam rõnem numeroꝝ nõ curauerit, manifeſtum eundẽ eſſe lunarẽ ⁊ purgationis muliebris menſem: ſi mulier ipſa nõ male affecta ſit. His viſis ratio eadẽ quæ ex luna ẽt in menſiũ purgationibus habetur. nã decimeſtres vocant mulieres cũ nouem mẽſtruis purgationibus caruerint: nouimeſtres autem cũ octo. ⁊ ſeptimeſtres cum ſex. ſi igiť mulier conciplat in medio menſis: iuxta lunæ plenitudinem: habebit in. 163. diebus ſex retentiones menſtruoꝶ: quare natus tunc mulieri videbiť ſeptimeſtris. ſi autẽ concipiat poſt

medium mẽsis, videbitur ẽt septimestris ante.163.diem: sed non erit vitalis: quia non est assecutus perfectionem pleniluniorum, aut nouiluniorum nisi edatur fœtus post dimidium mensis, in quo solebat purgationes mulier habere iuxta initiũ. quare breuissimũ spatium erit cum cõceptus fuerit in fine mensis ante purgationẽ. nam editus post dimidium mensis sextæ purgationis, viuere poterit: eritq; septimestris.163.dierum: idem si fuerit conceptus ante medium mensis parum, & editus post initiũ sexti mensis, summam tamẽ perfectionem assequitur in dimidio anni: quãq; prius sit septimestris etiã, & quod dico de septimestri dictum velim de alijs.

Ex hoc patet qđ si quis vellet tueri Polybiũ: posset dicere: qđ septimestris fit quotiens sol ex signo signiferi in illius oppositũ, qđ est à primo septimum transierit. hoc aũt in diebus.152. fermè contingere põt: q̃; q̃; talis septimestris nõ possit viuere, nisi cum habuerit firmitatẽ in vtroq; idest disteterit aliquot partibus ab initio septimi, & à fine primi: velut si puer cõcipiatur sole existente in.13. parte Scorpij, & oriatur sole existẽte in.3. parte Tauri, tunc natus erit.7. mense & tamen in diebus.170.

Eadem ratio tenet in decimestri qui in.280. diebus nascitur, quemadmodum dictũ est: qđ potest videri ẽt vndecimestris non tantũ iuxta.295. nã ponamus quod vigesima die à purgatione sit cõceptus puer: infra decẽ dies numerabitur mensis à muliere: cum videat se non pati purgationes: inde in.266. diebus præterit tempus nouẽ purgationum cõpletarum. igitur.275. videbitur explesse decem menses. si itaq; pariat.280. die, videbitur peperisse quinta die vndecimi mensis.

Quod aũt conceptiones fiant post purgationẽ multis diebus, declarat hoc modo: quæ debent concipere oportet vt vterus habeat sanguinẽ: quæ igitur copiose purgantur quanto copiosius, eo diutius: & quãto diutius

purgationẽ patiuntur, eo celerius vterus ſanguine replẽtur: quę igitur purgantᷓ tribus diebus tantũ concipiunt ſanguinis in decẽ diebus, & eſt menſis tertia pars, quod poſſunt cõcipere. requiruntᷓ tñ dies decem anteq̃; poſſit cõcipere: & quæ purgantᷓ quinq; diebus, requirunt ſaltẽ ſex dies, anteq̃; cõcipiant. oẽs igitur mulieres q̃ purgantur in vno die, vel duobus, aut tribus, cõcipiunt in fine mẽſis, vel in medio, vel ſaltẽ poſt decẽ dies. igitur oĩbus his longius tẽpus geſtationis in vtero ꝓgredi videtᷓ. & hęc interpretatio ꝓpior eſt veritati: alia aũt qđ vni diei tribuantᷓ. x. dies, duobus aũt dimidiũ menſis, tribus duę tertiæ eius, eſt ꝓpinquior verboꝝ ſenſui textus Hippoc.

Verum ſi qs dicat qđ inconuenit vt mẽſes habeãt. 44 dies: rñdeo qđ menſis in nulla muliere põt cõprehendere pluſq̃;. 30. dies: ſuſcipit tñ variationem reſpectu diuerſarum, quæ quidẽ extẽditur ad. 44. ſicut ſignum cœleſte exoritᷓ in diuerſis partibus anni, in omni parte diei: puta Aries nec tñ ſequitur quod Arietis ortus poſſit perdurare per totam vnam diem: cum nõ attingat ad duas horas in medietate noſtra habitabilis terræ.

Eſt ẽt cõſiderãdum ꝙ Ariſtoteles cũ dixit ſeptimeſtrẽ fœtũ eſſe magna ex parte infirmiorẽ: intelligit q: maior illoꝝ pars violẽter, & caſu naſcitur: nã ſpõtaneus ſeptimeſtris vt diximus, fortior eſt nouimeſtri, ⁊ decimeſtri: ſed hic rariſſimus eſt, vt docuimus rõnibus ſupioribus.

Eſt autem differentia inter ſeptimeſtrem violẽter natum, & abortiuum: nam abortiuus dicitur qui natus eſt eo tẽpore quo nullo modo viuere poteſt, vt trimeſtris: & quadrimeſtris. & talis habetur à lege ac ſi nõ naſceretur: natus autẽ violenter ſeptimo menſe, & ſi parum viuat, abortus dici nequit: q: tẽpore ſuo natus eſt. in quo ſi ſponte natus eſſet, aut minore cũ violentia ſaltẽ, viuere potuiſſet: taleſq; mutãt inſtituta ſucceſſionũ plerũq;.

Circa qđ ſciendũ eſt: ꝙ temporis prolixitas nunq̃; per

se est impedimento vitæ: sed natura eã non patitur, bre-
uitatem aút natura fert, sed illa vitæ obest: vnde quantũ
sit rõne temporis octimestris est vitalior septimestri: &
nouimestris octimestri: ꝛ decimestris nouimestri: & vn
decimestris decimestri. Causa aút quæ facit vt decime-
stres videãtur minus vitales, quàm nouimestres: est cor
poris magnitudo quæ laborem in nascendo præstat: ex
quo affligitur fœtus. alteraꝙ tales vt ostensum est con-
cepti sunt plerũq; per paucos dies ante purgationẽ: vn-
de primã formationem impurã sortiuntur. est & in his
qui excedunt dies, 280. ratio quadragentariaꝝ. octime-
stres igitur quãq; careant & rõne mensiũ, & quadragen
tariarũ, moram tñ diuturnam traxerunt in vtero: & ob
id plerũq; etiam viuunt. & quidã nobilis habens duos
filios eos habet ambos octimestres: & ambo in infantia
vsq; ad extremũ vitę discrimen puenere. Si igiť sit lex vt
apud Armenios ꝙ maritus possit dimittere vxorẽ im-
pudicã: ꝛ aliquis reuertens ex lõginqua regione cũ vxo
re cõcumbat per duos aut tres dies post iterũ habeat &
reuertať, inueniens vxorẽ peperisse filiũ sub certo tem-
pore octaui mensis sospitẽ, & iam tempore validiorem
factũ, vxorem non põt vocare in ius. ob hoc ꝛ similiter
si vt contigit Romæ Gelio autore priuilegiũ sit trium
natorum (qđ nunc solũ in duodecim obseruať) habeat
aút aliquis vndecim filios, & ex certa cõputatione exo-
riatur illi octimestris, duodecimus gaudebit hic priui-
legio: ꝛ si protinus moriatur: & eodẽ modo mater eni-
xa posthumũ octimestrem viuum, illo paulo post mor-
tuo, excludet agnatos ab hæreditate mariti: vbi serua-
tur lex vt mater filio succedat. & causa in his est, quòd
ratio naturalis præponi debet, causis sumptis ex syde-
ribus, & numerorum obseruatione.

Et si quis dicat quis magis vitalis est, septimestris, an
octimestris: dico ꝙ septimestris: q; habet rõnem nume-

ri, ⁊ morę, ⁊ si in mora vincat̃ ab octimestri, natus aũt intra.182. diem & supra.163. parũ differt ab octimestri.

Ad id Phi quod fœmina tardius formatur, ac mouetur: ipse met r̃ndet per sequentia verba; ⁊ reliquã distinctionis effigiẽ breui tempore accipit: q̃ eriã post ortũ obseruat: celerius enim masculis fœminę adolescunt. vnde in totũ Hippoc. Phs cõsentire videtur. fuerunt quidã qui se explicuerunt ab his difficultatibus dicẽtes medicas ꝓpositiones esse tantũ veras vt plurimũ: non necessarias. Si per hoc intelligunt vt plurimũ idest maiori ex parte tm̃, tunc medicina nõ plus erit scientia quã ludus alęę: in quo cõtingit vt pl'm recte agere: ⁊ nulla est tam fortuita res in qua si mentẽ adhibeas, nõ liceat maiore ex parte diuinare. si aũt per vt pl'm, velint tantũ excludere illã exactam veritatẽ, ac necessitatem, quę habetur in mathematicis quo ad nos, & in sempiternis quo ad naturã: nemo hoc iure negare debet. verũ in his non miracula sed regulæ pro lege habendæ sunt: neq; enim & si contingere possit quisquã filium post.14. à discessu suo natum mense, pro suo habebit: Vnde recte dixit Euangelista quòd Ioseph voluit dimittere Mariam, cum esset pręgnans, absq; suo congressu. stultum enim fuisset miraculum pręsupponere. Sed retinuit quia occultum miraculum, apertissimũ ex angeli monitu confirmauit.

Argentum uiuum si in aurem cadat an plumbo extrahendum. Contradictio. 9.

ARGENTVM viuum si in aurem cadat debet extrahi plũbeo stilo dicebat Rasis.8. ad Almansorem cap.42. sed Princeps sexta quarti t.1. quinta prima cap.2. dãnat hanc curã: hac rõne vel argentum viuum est in profundo & ad ipsum radius peruenire non põt: vel est insummo, & tunc salui & cõcussione super partẽ

auris eijcit. Græci nō loquuntur de hoc. verūtñ Paulus lib.3.cap.23.& Aetius lib.6.cap.75.de aqua medicata loquuntur: quæ cotto vel lana extrahi debet iuxta illorū ſententiam: quare ratio Principis poſſet debilitari. Sed tñ longe diuerſa eſt ratio argenti viui, & aquæ: hos nullus concordet cum Princeps dicat & ille.

Acetum ſcylliticum an leniat aſperam arteriam. Contradictio. 10.

SCYLLITICVM acetum iuuat aſperam arteriā 2.can.ca.597.at cap.652.dicit qȯ eam aſperiorē reddit: cum ēt prius dixiſſet quod confert vocis aſperitati: verū addit cū melle ſumptū. at vero qȯ iuuet declarat in ſecunda autoritate cū dixit exaſperat guttur, & duriorē illius reddit carnē. forſitan qs quærat iure cur duo capita fecerit Princeps imitaturus vt exiſtimo Dioſcoridē. qui lib.2. duo capita facit.159. quidē de ſcylla.160. de Pancratio, qȯ eſt ſcyllę genus debilius. ob id ſcylliticū etiam acetū qȯ maiore ſcylla cōſtat iuuare poterit arteriā aſperam, vincente vī ſcyllę acetū. at qȯ minore conſtat ſcylla, potius exaſperabit, qñ in eo vincat vis aceti: porro qȯ ſcylla raucedinē tollat Paulus declarauit in.3.lib. qȯ acetū excitet diffuſe Gal. in libris de ſimplic. medicamētis. coniunctis igit̃ gn̄ibus diuerſis maioris minoriſq; ſcyllę clara eſt oṙia.

Lactuca an calefaciat an ſanguinis & lactis copiam generet. Contradictio. 11.

LACTVCA cum in ſanguinē conuertit̃ plurimū operationis eius eſt calefacere ſecunda primi doc. ſecunda ſumma prima cap.15. oppoſ.2.can.t.2.cap.449. vbi reprehendens eū qui dixit qȯ eſt frigida in tertio tādem ſtatuit eam frigidā in ſecundo quibuſdā videntur

dẽtur hę dubitationes leues: cũ ipſe Princeps eas diſſol uere videatur. Sed tñ non ſunt cõtemnendæ cũ facilius ſit inuenire, quàm diluere: ergo quibuſdã ſatisfactũ videtur cũ dixerit qͦd calefacit: qm̃ plurimum generant ſanguinẽ: eſt aũt ſanguis natura calidus ob id augumentum nãli calori præſtare videtur. ad hoc facit ꝙ Dioſcorides libro 2. dicat, eã generare lactis multitudinẽ. quare ẽt ſanguinis: ſiquidẽ lac eſt ſanguis ad albedinẽ commutatus Plinius ẽt lib. 20. ſanguinẽ plurimũ generare credit. ſed hãc reſponſionẽ Galenus. 2. de alimentis euertit, negãs eam ſanguinem multũ producere. forſitan in hoc Dioſcoridẽ defendemus, dicentes illã lac generare, non ſanguinem: ſed rñſioni obſtat Gal. 5. de ſimplicibus medicamentis cap. 21. qui lac generantia ẽt in calida & ſicca mala intemperie, calida vult eſſe, et humida. Sed ad primã reuertamur contradictionem: nã & Dioſcoridi Plinius aliqñ ſubſcripſit, ratus eam herbam nutricibus cõmodiſſimam, qͦd multũ ac boni alimenti lac illis ſuggeret. cõſtat itaqꝫ non ſic lactucã calefacere: alij dicunt qͦd calefacit qꝛ ⁊ ſi ſanguinis parum generet, illud tñ parum augumentũ facit in nãli calore. at vero num intelligunt de ſanguine temperato? hoc non: nam Princeps ſubijcit qͦd talis ſanguis per tẽpus declinat ad frigidũ, ⁊ humidũ: vel igitur auget calorẽ in ſanguine, vel in toto: nõ in ſanguine cũ ſanguis ille ſit frigidior temperato: nec in toto, cũ plus generet de humoribus frigidis, quàm de ſanguine, aliter vt Galenus vult. 2. de alimẽtis eſſet alimentũ abſolute bonũ non in cõparatione tantũ ad olera. Dicetur: qͦd auget calorem naturalem extendẽdo ipſum ad maiorẽ materiã, & non augẽdo illius qualitatẽ, vt fiat intenſior: ⁊ hoc modo calefacere dici poterit: ex hoc ſequitur qͦd ĩmoderatus eius vſus nocere nõ poterit: qꝛ ſemper augebiť calor, vbi concoquatur. ſi dĩcas quod nimiũ refrigerabitur ſanguis. igiť talis auctio

nihil prodest postquã minus de calore adest. respõdeo quòd calor est minor in cõparatione ad materiã: in capite. 249. Serapionis ex Galeno corrige: vbi dicit lactuca & si generet sanguinem multum, non tamen malum: lactuca & si non multum sanguinem generet.

Mala granata an uẽtriculo noxia. Cõtradict. 12.

ALA granata nocẽt ventriculo. 2. can. capi. 320. & cũ hoc grana granati nocẽt ventriculo dicebat ille: & tñ prius laudauerat illa: dicens quod dulcia conferunt ventriculo, ꝑpter leuem vim quã habent astringendi: & cũ hoc cum videať damnare acetosa in vtroq; casu, ibi dat tamen illa. 16. tertij trac. ꝑ cap. 4. in fine, in cura fluxus cum cotoneis tanquam astringentia. Rasis tertio ad Almansorẽ. 20. Granata remouent vomitum. & Auer. quinto collectaneoꝝ. 40. Mala granata habent mirabilem proprietatem in prohibẽdo putredinem in ventriculo, sed hæc nihil ad rhombum. nã dictum Principis videtur esse de ventriculi substantia. Galenus. 2. de alimẽtis recitat Hippoc. dictũ. 2. epidem. post initium de Charionis vxore, quæ liberata est à cordis dolore, ac vomitu. illud adijcere videť Princeps ꝙ acetosa ventriculo noceant: nam Galenus ea non sic exprobrat: quin laudet quæ sint gustu iucunda: grana tñ nocent ventriculo nõ q: substantia praua: nãq; Dioscorides cap. 127. primi libri hanc diluit difficultatem: omnia enim punica mala ventriculum iuuant, pręsertim dulcia: acida vero ęstuanti ventriculo magis conferunt: ob id leuitati intestinorũ prosunt, Principis autoritate. acini autem in sole siccati ac in puluerẽ redacti distillationibus in ventriculum auxilio sunt. nihil igitur aliud Princeps voluit nisi vt ab acinis recentibus & à succo vehemẽter acidorum abstineremus.

Mala punica an uētriculo noxia. Cōtradict.13.

ALENVS primo de alimentis cap.1.iuxta initiū: Semel dūtaxat de quaqꝫ re scribere soleo, non eadem in multis commentarijs passim: inculcans. at prima aphor.12. vt pro infinitorꝝ exemplo vnū adducam: repetit dicta, atqꝫ idē quotiens? nā in libro de proprijs libris, recitat quotiens de eadē re tractauerit: præcipue de dissectione: prima igitur autoritas intelligēda est, de modo tractationis. cūqꝫ assecutus fuerit perfectionem.

Lilium an uētriculo inimicū. Contradictio.14.

ILIVM nocet ventriculo & ꝓprie oleum eius.2.can.cap.444.at.13.tertij trac.5. cap.3.laudat oleum de lilio in ventriculi inflatione. quidam emendauit de nigella: & est Melanthium. Galenus autē octauo de medicamentis secundum locos dum composita Andromachi refert penultimum auxiliū ad ventriculi dolores, ex Nicostrato habere Iridem: ⁊ in Asclepiadis auxilijs quę exterius applicantur, medicamentum Poliarchi iuxta finem eandem recipit. data etiā est regula à Galeno.7.artis curatiuę, cap.4.quòd odorata omnia vidētur auxiliari uentriculo, vt talia sunt non repugnante qualitate. respōdeo Nigella pro lilio legēda primo est: exterius aūt nihil prohibet lilij radicem prodesse, iuxta Galeni generale præceptum. est enim non parum odorata. immixta etiam alijs dolorem leuare potest. vnde etiā chrisobalanum & mandragorā huius causa odoratis admiscemus: quæ tñ quantum possumus iuxta Galeni præceptū vitare debemus. porro inter stomatica medicamenta, Galenus Iridis radicē refert, vt pote aromatis vim habentem.7.artis curatiuæ si exterius adhibeat.

Lens an frigida. Contradictio. 15.

ENS calida est & sicca, Galenus libro de regimine victus priuato℞ com.2.at in octauo de simplicibus medicamentis cõnumerat eã inter temperata simplicia. Serapio ex autoritate Hippoc.6.epidem. dixit eam esse temperatã in caliditate: si modo declinat, ad calidũ declinat: de siccitate nõ est ambiguitas. ve℞ Hippoc. verba aliud sonãt: inquit enim paulo ante medium eius libri ψυχρότατον βρῶμα, φακοὶ, κεγχροὶ, κολοκύνθαι. Galenus cõmento.33. quintæ sectionis exponens: negat lentem frigidam esse. quonã igitur pacto frigidissimo esse poterit: imo ad calidũ declinare lentẽ existimat. quo fit vt apud Serapionẽ legi debeat. Et dixit Galenus.6.epidem. cum cortice igitur calida est, excorticata temperata.

Coriandrum an frigidum. Contradictio.16.

ORIANDRVM ex terrea parte ac tenui tum aquea tepente substãtia cõpositũ est: inquit Galenus.7.de simplicibus medicamentis cap. proprio de corianno. Princeps.2.can.cap.144. reprehẽdit Galenũ dicens: quòd aquea substãtia frigida est de se: quòd si tepida sit, erit hoc propter substantiã subtilem quę celeriter separatur. Secundo reprehẽdit eum qđ dixerit contradicens Dioscoridi ipsum nõ esse frigidum: nam illius frigiditatem cõprobauit etiam Ruffus, & Archigenes clari medici. adducit aũt rõnem, succus eius interficit infrigidando, igiť non põt esse absolute calidũ: sicut ipsum posuit Galenus. q̃obrem statuit ipsum calidũ modice: sic tñ vt caliditas illa esset ex partibus subtilibus facillime & celerrime euanescentibus: siccũ vero in secundo. cum vero dixit natura frigidũ est in fine primi, vsq; ad secun

dum,loquitur de mente aliorum. Quia tn̄ Galenus adducebat contra Dioſcoridem argumẽtum, diſſoluit dura apoſtemata & non conuenit heriſiipelati,niſi permixto ex materia frigida, aut iam in declinatione exiſtenti: reſpondet ꝙ hoc eſt à proprietate.& ꝙ frigiditas eius cõiuncta parti calidiori, ad profundũ penetrat.hoc etiam ſecundũ argumẽtum aduerſus Galenũ adducit Serapio capite.34.& quãq; videatur validũ,non tn̄ viderũt Arabes, quod eadẽ ſolutio ſtat pro Galeno,quæ adducitur pro Principe ⁊ Dioſcoride:dicet enim Galeno ꝙ interficit,non quia frigidũ in vltimo, ſed q: corruptiuũ humani ſpiritus. caliditate enim penetrare facit malã quã habet qualitatẽ.ideo hæc rn̄ſio magis militat pro Galeno,quã pro Dioſcoride.neq; vero exiſtimandũ eſt Galenum latuiſſe hanc letalẽ coriandri vim,quã non ſolum libro.6.cap.9.enarrat Dioſcorides,vbi de venenis agit: ſed etiã in capite proprio vbi à Gal.reprehendit̃.turbat autẽ ſenſum admodũ ebrietatis cuiuſdã vt fatetur Dioſcorides.quare nõ frigidum hoc dicemus venenum,ſed potius occulta qualitate homini infenſum.iuſteq; ⁊ audacter Galenũ ab infamia liberabimus. nã qđ ad aqueã ſubſtantiã tepentem attinet,nemo ignorat illã non ſimplicem eſſe ſed mixtã:nam talem acribus medicamentis ineſſe neceſſe eſt, vt habet̃.4.de ſimplic. medica.cap.19. At dicet quiſpiã,Princeps ipſe frigidũ fatetur in ſecundo,ſiccum in tertio:tractatu ſecũdo de viribus cordis. ego hanc autoritatẽ nulli facio:qñquidem tractatus ille potius eſſe videatur filij Viregi:inuẽtus inter libros Principis,vt ſolent aliqñ libri ſine titulo inueniri.phraſim enim nõ redolet Principis:quicquid ſit,ſi modo liber ille apocriphus nõ eſt, ab Auicẽna ante canonis librum cõpoſitus eſſe videtur.Sed mirum eſt de Raſi qui tertio ad Almanſorẽ.17.ponit illud frigidũ.&.23. continẽtis cap.651.ponit calidum, & rñdet pro Galeno Dio-

ſcoridis rõnibus, recitatq; Ioannitium dicentem, q̃d eſt calidũ, Hippocratis autoritate quæ habetur 2. de victus rõne verba aũt ſunt: coriandrũ calidum eſt, ſiſtit, cruditatẽ diſcutit, ſomnum facit, poſt reliqua cibaria ſumptũ. Auerroes etiã ipſe. 5. collectaneoꝝ. in dictione cusbera, calidum ipſum ſtatuit. differentiam tamen habere oportet ſucci, & ſubſtantiæ viridis & ſicci.

Coriandrum an comitiali morbo conueniat. Contradictio. 17.

IVXTA illud quęri ſolet an coriãdrum comitiali morbo cõferat, vt. 2. canonis capite ꝓprio. at prima. 3. trac. 5. cap. 11. iuxta principium & ego vitupero coriandrũ, & eius multiplicationem niſi in ſanguinea & bilioſa epilepſia: quare non videtur eſſe calidũ, ſed frigidum: nec cõuenire rõne morbi, ſed vapoꝝ aſcendentiũ. Sed q̃uo hoc cum ſomnũ prouocet? & noceat oculis, & inebriet ſuccus eius? propterea videant qui eo vtuntur ad cõprimendos vapores: vt in traȝea appellata Mediolani: in qua ingredit̃ cinamomũ, coriandrum, citraria, adeò vulgata. conſtat enim q̃d addit in cãm replendo cerebrũ. Sed hoc trãſeat, cum inter multos error ſit minimus: volui tñ monuiſſe. ſi aũt in parua quãtitate pro vehiculo bonũ. Sed dicent quidam Serapio autoritate Alexandri dicit quòd confert morbo comitiali à ventriculo, prohibendo vapores. ego Apud Alexandrum Trallianum nihil tale inueni: verum cum ſexcẽta habeamus quæ vapores haud dubie, & abſq; noxa, & abſq; periculo comprimant: cur in tam euidenti dubitatione, ac periculo, coriandro vtemur? quod conſtat vſu diuturno cerebrum non mediocriter offendere.

Atra bilis an ſanguinis fex. Contradictio. 18.

VMORES quatuor sunt bilis, sanguis, pituita, melancholia. prima primi doc. 4. cap. 1. vnde post mediũ, ponam autẽ verba propria: Cholerę aũt nigræ alia nãlis, alia non nãlis superfluitas. Naturalis est bonĩ sanguinis fex, & ipsius residentia, cuius sapor inter dulcedinẽ ꝛ ponticitatem existit: ita q͛ quatuor humorum primus est sanguis, secundus bilis, & in his nõ est dubitatio, tertius est pituita, quartus aũt melãcholia siue niger humor, de pituita est difficultas in generatione, sed in melãcholia difficultas est de substãtia. Rursus igitur in eodem capitulo inferius loquens de melãcholia præter nãli dicit. alia aũt est cinis melancholiæ nãlis: & rursus capite. 2. eiusdem melancholię aũt hypostasiuę causa efficiens est calor tẽperatus. 2. aũt primi doc. 3. cap. 7. dũ ponit signa quatuor humoꝝ abundantium cholerã nigrã vocat: quã si existimat atram bilẽ cum supponat quartus humor, iam contradicit supioribus. si aũt fecem sanguinis, ostendemus dicta Galeni de hoc. item quarta prĩmi cap. 4. exemplificans de medicina purgãte dicit de illa quæ purgat melancholiã solam, relinquẽdo alios humores. Idem prima. 3. trac. 1. cap. 29. cum mãm euacuare volueris: iuxta mediũ. declarat ea quæ purgant caput laborans bile: inde ex pituita: ꝛ postmodũ ex melãcholia: ꝛ generaliter oĩa Principis dicta ad hoc tendunt. vnde primo canticæ. 67. ꝛ sequentibus situs cholerę nigræ est in splene, nec est falsa opinio ista. turbulentia aũt sanguĩnis nãlis est: quælibet aũt ab ista præternãlis. quæ proculdubio generatˀ ex adustione ꝛ cõmixtione aliorũ humorum. Auerroes in cõmento cõfirmat dictum & dat rõnem: sicut enim bilis flaua trahitˀ à polifeli, sic quæ est vt fex sanguinis à splene. iam vero declarauerat in verbo. 56 q͛ corpus nostrũ quatuor constat humoribus: sanguine, bile flaua, pituita, ꝛ melãcholia: hic aũt decla-

rat quænã sit melãcholia quæ est quartus humor: cum iam de alijs dixisset idé confirmauit: Auerroes.2.collectaneoꝝ.1.iuxta finem ⁊ Haliabbas.1.theoricæ.25.ponit nigrã choleram nãlem frigidam & siccã, sic se habẽtem ad sanguiné vt fex ad vinũ. At vero aliter videť sensisse Galenus qui non fecem sanguinis, sed atram bilem facit quartum humorem: vnde.2.de alimentis Hippoc. verba recitans dicit, Πρὸς δὲ τῷ, διττὰς μὲν χολὰς ἀναμεμίχθαι τῷ αἵματι διὰ παντὸς ὠχρὰν καὶ μέλαιναν. idest duas quidem biles per totũ sanguinem immisceri flauã & nigrã. & rursus ὁπόταν γὰρ πίῃ τις φάρμακον ὅ,τι χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν χολὴν ἀμέει, ἔπειτα δὲ φλέγμα, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τούτοις χολὴν ἐμέουσι μέλαιναν. idest si qñ quis biberit medicamentũ qđ bilem ducat: primo quidem bilem euomit, post pituitã, post hæc aũt nigram educit bilem. Inferius vero dicti rõnem reddens inquit βαρυτάτη γὰρ αὕτη καὶ παχεῖα καὶ δυσκίνητος. Quod est, grauissimus enim hic est densusq; ac motu difficilis. in his omnibus obseruare decet quod χολὴν hunc humoré idest bilem vocat: nõ simpliciter humoré nigrum, sed bilem nigrã. fateturq; eũ toti immixtũ esse sanguini: tum vero qđ hi verterunt interpretes modo atram, modo nigrã bilem nihil afferre differentię. quãdoquidé apud Græcos hoc vno nomine constet qđ est μέλαινα idest nigra. sola igiť dĩa videtur ex hoc qđ est humoré esse nigrũ aut bilem nigrã. iam enim hic sole clarius liquet quartũ humorẽ atram esse bilem. modo audi quæ dicat tertio de locis cap.7. Sed ea quã feci crassæ similem esse dixi, in terram effusa non inducit feruorem, nisi forte in ardente febre ipsam præassari cótingat. neqȝ vlla etiã acida qualitate participat. tũq; ipsam nominare cósueui melancholicũ succũ: aut melancholicũ sanguiné. Hęc enim meo quidẽ iudicio nõ recte atra bilis appellari pót: &.4.aphor.21. sup illud deiectiones nigræ qualis est sanguis. cũ inquit

περὶ τῶν διαχωρημάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος ἐστὶν, ἅπερ ὀνο-
μάζεται μὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλαινα, μέλαινα δ'
ἀκριβῶς οὐκ ἔστι χολὴ, τὸ γὰρ δριμὺ καὶ διαβρωτικὸν, καὶ
ὀξῶδες οὐκ ἔχει. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ζυμοῖ τὴν γῆν ἐγ-
χεόμενα κατ' αὐτῆς, ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ ἂν εἴ τις εἰκάζων εἴποι
σαφῶς, οἷον ἰλύς τις αἵματος οἵα καὶ τοῖς παχέσιν οἴνοις
καθισταμένοις ὑφίστασθαι πέφυκεν ἣν ὀνομάζουσι τρύγα.

Quod est, de deiectionibus nunc ipsi est sermo, quæ à priscis quidem medicis nigræ vocant, bilis vero nigra exquisite nó est. nã acre ⁊ corrodens ⁊ acidũ non habẽt multo vero magis neq; in terrã effusæ bulliunt: veꝝ est sicut si quis eius describẽs imaginem manifeste, diceret veluti sanguinis limus, qualis & vinis crassioribus iam consistentibus solet subsidere quẽ fecem nominant. His nó obscurũ est ipsum sentire aliam esse sanguinis fecem alium aũt humorem atram bilem nã fex sanguinis tum cętere superfluitates humores non sunt sicut nec aquositas. vnde prima aphor. 2. cõnumerans humores & quæ continentur in venis enumerat primo pituitam, & post vtráq; bilem, post sanguinẽ, & serosam superfluitatem. inquit enim καὶ δὴ καὶ ὀῤῥὸς αἵματος, ἐκείνου. & si serosa sanguinis, ipsa adijcitur superfluitatibus & excrementis suum quasi substantiuũ: non aũt humoribus. neq; enim cõuenit dicere bilis sanguinis, aut pituita sanguinis, sed serosa sanguinis pars. fex sanguinis, & similia. differt igitur nigra bilis à sanguinis fece. est etiã nigra bilis frigida & sicca, sanguinis fex humida ⁊ calida: sicut & fex vini, & olei suoꝝ humorum nãm agnoscunt. nó est igitur fex sanguinis atra bilis. humores ẽt actu distinguuntur apud Galenum qũo igitur atra bilis, pars sinceri sanguinis esse potest? nec daretur quartũ genus febris quia fex non separatur à sanguine. Sed argumẽtationibus omissis, seriẽ Galeni inspiciamus, vbi rem ipsam vt alias diximus accuratissime pertractat, cum itaq; in libro de atra

bile,cap.2.descripsisset sanguinẽ quòd sit ruber colore, ac concrescat: Mox serosam superfluitatẽ quæ illi innatans inuisit,post subiungit: Porro similis crasso atroq; sanguini humor cõspicitur alius,quẽ vomentes & deijcientes sæpe excernunt: nec tñ quáuis multo tẽpore sub dio habeat gelascit. atq; huius quidẽ ipsius interdũ sensus vomentibus prouenit acidi simul atq; acerbi: qñq; vero nullã quæ percipi queat qualitatem habentis. post in tertio capite digressione peracta inquit qm̃ igit non cõcrescit ab atro quidem sanguine distincta est: non tñ & ab his quæ proprie nigra nominãtur: nã & talia sępe numero vomunt & deijciunt,quæ ab atra bile quãplurimum non solũ facultate,sed ẽt qualitatibus quoq; sensibilibus differãt: quippe hæc neq; accerbitate,neq; acore,manifeste participãt: cum bilis atra tum gustu ipsam vomentibus, tum olfactu non illis solũ sed alijs quoq; innotescat.quin ne terrã quidem vt illa fermentant.Sed quáuis in hoc quoq; aceto similis acerrimo sit crassis tñ substantiæ partibus,pugnãtissime disposita est. Ergo ꝙ atra bilis alia sit à sanguine satis clarũ est: tñ eius fece. nã sanguinis fex concrescit,non solũ sanguis: cęteri humores nõ concrescunt: nã & ph̃s cum cãm redderet cur sanguis coeat.3.de natura animalium.19.&.2. de partibus.4.dixit.q: fibras habet.ob hoc detractis fibris, non amplius coit sanguis: neq; igitur humores alij coeunt à sanguine,neq; atra bilis cũ sit humor: nõ est igit atra bilis sanguinis fex. Auerrois etiã sententia humores potentia tantũ in sanguine sunt, cum corrumpuntur: at vt vas fellis bilem flauã continet.3.collectaneoꝝ.4.sic lienis atram: ob id igitur iuxta Auerrois sñiam atra bilis quæ actu in nostro est corpore,nullo modo in sanguine continet. at quæ potentia est quis dubitat, magis ex crassiore sanguinis parte cõstare illam quã ex alia? Galenus ẽt reddens rõnem cur natura nullũ vas peculiare

pituitæ cōstituerit.2.de nālibus facultatibus cap.9.dicit qm̄ sanguini pituita immiscet. at si eodē modo atra bilis sanguini cōmiscenda fuit,nō opus fuit liene, vt ab ea sanguis expurgaret. si enim bilis flaua sanguini īmixta illum reddit impurum,quonā pacto atra quæ flaua longe deterior est sanguini pōt immixta esse? Sed iam clare loquentem Galenū audiamus.2.de nālibus facultatibus cap.9. iuxta medium:In sanguine generando quicquid abunde crassum ac terreū ex cibo℞ natura in nutrimento fertur nec cōmode à nāli calore alteratur, id lien ad se trahit:Quod vero assum vt sic dicam vsumq; nutrimenti est,fuerit sanè hoc calidissimū, in eo atq3 dulcissimum,qualia sunt tum mel tum adeps id cum flaua bilis factū est,per vasa vocata fellis expurgatur.inde sequentibus verbis paulo post. Pari modo & id nigri succi qđ nondum illā velut ebullitionē fermentationemq; terrę efficit est nāle:quod aūt in talem mutatū est vim,ac speciem,id iam præter nām est:ceu qđ ex vstione non naturalis caloris acrimoniā adsciuerit:ac veluti cinis quidā euaserit:sic quodāmodo fex vsta à non vsta dissidet.illa nāq3 admodū calida est, adeo vt carnē vrat liquefaciat ac corrūpat: altera quæ nondum exusta est vim habeat refrigerandi siccandiq;:demū post pauca verū seri genera quæ in succis habentur, omnia sunt excrementa, purumq; ab his postulat esse corpus animalis:ea vero quę prædicta sunt vsum aliquē naturæ conferunt:& qđ crassum est, & qđ tenue purgaturq; ab ijs sanguis, tum per lienem tum per eā quæ iecinori subest vesicā.Seponitur vero tanta talisq; portio vtriusq3, quanta qualisq; si in totū ferretur animalis corpus,noxam aliquam inferret. Quod enim est crassum ac terreū ac prorsus eam quæ fit in iecinore mutationem subterfugit,lien ad se trahit: Quod vero mediocri est crassitudine idq; absolutum iam est, id in totū corpus fertur; requirit enim sanguis

in nõ paucis animalis particulis crassitudinẽ quãdam: æque vt arbitror & quæ in ipso ferunt̃ fibras. His exploratis & quæ in. 4. capite libri de atra bile subijciunt̃: qđ ipsa cum in corpore fuerit vehemẽtissimos excitat morbos, cancrum, lepram, ac talia: vt ẽt difficultas intestinorum si ab atra incipiat bile letalis sit: intelligendum est iuxta Galeni sñiam, nomen atrę bilis tria significare: humorem simul cũ sanguine genitum qui in venis cõtinetur: & de hoc non verum est ꝙ incipientibus morbis si appareat, sit letalis: nec difficultas intestinoꝝ ab ea incipiens mortẽ affert. rarissime tñ accidit hoc q: vix à sanguine põt separari. ideoq; sine violentia nõ excernitur: apud Auerroem tñ hic humor nõ est, sed sanguis niger tantum & in hoc sensu veteres post Hippoc. tñ intellexerunt atram bilem. ideò Gal. 3. de locis hanc significationem ⁊ nominũ institutionem ad Hippoc. consuetudinẽ restituit. est & atra bilis quę à liene secernit̃: quam haud dubie Auerroes ⁊ Galenus humorem actu esse volunt. sed & his vt nãlis sæpe expellit̃. & in difficultate intestinorum, & in initijs morboꝶ: & tñ sine noxa: melius tñ ab Hippocrate dicitur nigrũ sine bilis adiectione, vt in aphor. 21. par. 4. deiectiones nigrę: & ibi, infra aũt nigra deiecta bonũ est. ⁊ ego sum expertus hoc anno difficultatem intestinoꝶ adolescẽtulo sic exortã, nullum timorem attulisse: quãuis copiosum ẽt emitteret sanguinem. quia atra bilis hæc nãlis est, & de hac loquitur Galenus & Auerroes cũ quatuor humores enumerãt. sed in hoc differunt ꝙ Galenus primã exquisitius humorẽ esse putat, secundam aũt Auerroes: qui primã, humorem esse alium neget à sanguine. Tertiuꝫ genus atræ bilis est qđ exustione vel putredine corruptũ est. ⁊ de hoc loquitur in aphorismis, vbi eã letalem semp pronuntiat. de hac etiam Galenus sola, diserit in libro de atra bile. hic autẽ non est quartus humor: nisi humoris nomen extenden-

do ad pręternaturalem: cuiusmodi etiã vitream pituitã humorẽ dicere possumus. Ad argumẽta dicimus atram bilem per se siccam & frigidam: nec sic omnino est sanguinis fex, sed vt cinis quidam: sanguis aũt ater ac niger fex est reliqui sanguinis: sed hic calidus ac humidus modice est, velut & vini fex anteq̃ exiccetur: & olei amurca dum humida est. humores aũt in sanguine distinguunt, & sic vt vnus est spuma, sic alter fex, vt. 2. nãlium facultatum cap. 9. reliqui extra venas etiam distinguuntur: qui autem est in splene, nõ est amplius fex sanguinis, sed propriam nigram substãtiam habet. ex hoc patet quod dantur quatuor genera febriũ tam in venis q̃ extra. ad Galeni autoritatẽ nõ vt immisceretur sanguini caruit vase proprio pituita, sed vt per vlteriorẽ coctionem trãsiret in sanguinem. ob id atra bilis cum esset sanguini permiscenda, nec posset coctione melior effici, indiguit ꝓprio vase: vt quod feculentũ esset expurgaretur. nec bilis sanguinẽ vitiat: imo & ipsa illi est necessaria: quare atra bilis nisi exuperet nimia quãtitate sanguinẽ non corrumpit: imo illi est necessaria: vt ex vltimis Galeni verbis deduximus: apud Auerroem tñ est alia ratio cum vt diximus fex sanguinis nõ sit humor actu, sed atra bilis tota in liene cõtinetur. ad id philosophi ꝙ solus sanguis cõcrescat, dico ꝙ per sanguinẽ intelligit aggregatũ ex humoribus quatuor, in potentia, vt vult Auerroes: aut in actu vt Gal. & ita fex sanguinis concrescit, vel q: est atra bilis solũ in potentia, vel quia vt in venis continet nondum peculiare nomẽ humoris sortita est: si igitur exponas Philosophi dictũ mutatis verbis, non sñia, oĩs tollitur difficultas: hoc modo: solũ qđ in venis continetur, effusum concrescit: nã hoc apud oẽs verũ est, seu dicas humores in venis contineri, seu solum sanguinem. Sed atra bilis quæ in splene cõtinetur est humor alius oĩno à sanguine, ideo non cõcrescit nec est de eo difficultas.

Atra bilis an à calore tẽperato. Contradictio. 19.

X his emergit dubium qm̃ Gal. 3. pronosti coꝝ. 28. reddens rõnem cur post ætatem consistentiæ adueniant quartanæ: dicit, q: in ætate cõsistẽtiæ à calore generatur atra bilis: quæ anteq̃ꝫ euanescat, longo indiget tempore. vel igitur loquitur de genita in iecore quæ est quartus humor, & sic non erit hæc atra bilis, fex sanguinis, loquendo de ea quæ est etiã naturalis. vel loquitur de præternaturali, & sic nõ est verũ quod non possit cõsistere in corpore humano sano quin erodat membra ob suã acredinem, vt dicebatur de atra bile ã Gal. c. 4. propterea dico quod atra bilis ẽt naturalis fit à calore vehementiore dum agit in mãm crassiorẽ: ꝛ ideo nõ est verũ quod omnis atra bilis nãlis, fiat à calore temperato. Sed ad dictũ Principis rñdetur quod per calorẽ temperatũ oportet intelligere mediocrẽ: qui rõne siccitatis tñ operatur atrã bilem. Sed hæc nõ videtur mens Galeni q: fieret magis in ætate decrescẽte. Cõciliator autem drĩa. 32. ꝛ si nõ viderit locũ vidit tñ difficultatem ipsam ex. 2. crisiũ cap. 12. cum dixit. Sanguis ex moderato calore generatur, flaua bilis ex maiore, atra vero ex sufficienter immodico. Quicquid igit̃ in sanguine pingue est ꝛ tenue, fit flaua bilis: crassum vero ac veluti fex qñ immodice calefactũ exaruerit atra. Respondet igitur qδ extrema frigiditas parit pituitã, extrema caliditas flauam bilem, mediocris sanguinẽ: inter mediocrem caliditatẽ & extrema duo alia duo media locat: à media caliditate, inquit generari sangninẽ biliosum, à media frigiditate atrã bilem. in qua rñsione non videt quod tres vno verbo intolerabiles facit errores. Primum ꝙ statuit quintum humorẽ biliosum sanguinem: patet cum cõstituat quinqꝫ etiã caloris genera. Secundum ꝙ vult atram bi-

lem generari à remiſſiore calore, quàm flauã: cuius oppoſitũ Galenus in loco ab eo recitato declarat, cum dixit: ab imodico. Tertium ꝙ vult atrã bilem fieri à calore temperato remiſſiore: cũ Galenus dicat ἡ ἀμέτρως ἱκανῶς. Satis immodice. Nec eſt vt dicat illũ de præternaturali loqui, cum ſanguini, pituitæ, & flauæ bili illius generationem cõparet. nã & flaua ipſa ſm nãm eſt. ipſe ẽt in. 2. artis medicinalis in capite de ſignis calidi ac ſicci iecoris inquit: Quibus iecur calidũ eſt, & ſiccũ, his flaua bilis plurima eſt. conſiſtente aũt ætate & atra, ſed eſt difficultas quoniam. 3. de locis cap. 7. ponitur atra bilis frigida, ac ſicca. rñdeo ꝙ non inconuenit intelligendo de ea quæ iam ad formã cineris redacta eſt. nã exurens talis eſſe non poteſt. nec inconueniens eſt q̃ð à calidiſſimo agente, fiat frigida materia: vt de igne & cinere. pro quo intelligendũ eſt q̃ð 14. artis curatiuæ cap. 9. ſcribiť. vnũ eſſe genus melãcholici humoris ſeu nigræ bilis q̃ð vt nãle eſt quotidie gignitur: putredine vero correptũ, vel calore ſuperaſſatũ, prauas efficit ęgritudines: & calidum euadit ac corrodens. tu tñ hoc tantũ intelliges cũ collectũ fuerit extra venas: nã vt dixi ſanguinis fex frigida eſſe non põt, donec ſanguinis ſubſtãtia tota exoluta nõ fuerit. Gentilis poſt ſex modos exponẽdi quos oppugnat, tãdem ad hoc venit: q̃ð dicitur calor temperatus non rõne hominis ſani: q: alij etiam generantur humores in ſano: nec rõne qualitatis, q: productũ eſſet temperatum cum ſit frigidũ & ſiccum: ſed dicitur ad differentiam ſuperabundãtis à quo bilis generatur, & diminuti à quo pituita. ita q̃ð non eſt vera hæc oratio calor atrã bilem generãs ſuperflue decoquit aut diminute: & ideo per abnegationem dicemus q̃ð temperate. Sed iſta rñſio non tollit difficultatẽ verborum Galeni: & ẽt Princeps ſubiungit q̃ð caliditas iecoris facit ad multiplicationẽ atrę bilis; q̃ð verũ non eſſet vbi illa fieret à calore tem-

perato.ad hoc dicerent quod ibi loquit̃ de præternatu rali atra bile,vt tñ diximus ex Galeni verbis ẽt in.2.par uę artis,hoc eſt falſum: & experientia hoc oſtendit.nam multi tales tñ ſani ꝑmanent q̃ eſſe non põt, vbi atra bi lis præter naturalis exiſtat. iſta tñ reſponſio fuit etiã Ia cobi.q.44 ſuper primã canonis. Vgo exponit dictũ Ga leni de calore immoderato,rõne producti,non aũt cau ſę efficientis: ſic ꝙ ſolus ſanguis à calore fit moderato: q: ſolus eſt temperatus ex humoribus.ſi ſic,fieret atra bi lis ex calore diminuto, q̃ iam demõſtrauimus falſum: & hæ imaginationes cõtingunt eis propter ignorantiã Græcaꝝ literarum & malã conuerſionem: & q: paruifa ciebant ẽt Galeni autoritatẽ. Propter hæc dico ꝙ loco temperati debet iacere in litera Principis intẽperati : vt legatur ſic(melãcholiæ aũt hypoſtaſiuæ cã eſt calor in temperatus)hoc primo cõſentit cum verbis Galeni di centis, q̃ fit à calore ſatis immodico:cõſentit cum ra tione:nam omne terreſtre fit per vlteriorẽ coctionẽ: vt declarat Philoſophus de mari:neq; enim aliter põt fie ri aliquid humidũ,terreũ niſi ſuperaſſetur.Conſentit ẽt dictis Principis ſequẽtibus cũ inter primas cauſas gene rationis atræ bilis multæ.ponat primã caloris multitu dinem in iecore.manifeſtum eſt aũt q̃ dictum illud eſt cõmune ad oẽm atræ bilis generationẽ: fuiſſet enim in ſufficiens adducẽdo cãs præternaturalis, ⁊ nõ nãlis,ma xime nõ addendo nomen diſtinguens.apparet etiam ex contextu:nã cum ſanguinẽ dixiſſet fieri à calore tempe rato,dixit atram bilem à calore intemperato: oppoſuit enim atrã bilem ſanguini: velut bilem flauã, pituitæ: cũ dicat alterã à ſuperfluo, alterã à diminuto calore fieri: ſic etiã atram bilem oppoſuit ſanguini, in generatione cum eſſent humores hi oppoſiti in temperatura. Quid autem melius dicere potuit,quã calorem intemperatũ, ideſt inæqualẽ:nam ad hoc proprie fit atra bilis: ſicut ẽt

autũni

autũni statum Galenus dicebat primo de temperamentis.4. inæqualé, non temperatũ: vt antiqui quidam dicebant: cuius natura est similis atræ bili: & in quo maxime tempore talis humor generatur.3.aphor.22.

Medicina an ars cõiecturalis. Contradictio.20.

NON recte videretur Hippoc.dixisse quòd medicina sit ars coniecturalis: & qđ Medicus suo fine qñq; frustret̃ prima aphor.1. circa initium: idest paulopost: cum primo pronosticoꝝ cõmento.3.& in libro de venæ sectione, dicat: eã coniecturalem. rñsio haud est difficilis: nõ redarguit illos Galenus in aphorismis qui dicunt Hippoc.dicere medicinam coniecturalem esse, qm̃ falsum dicant: sed q: nõ fuisset ad propositũ Hippoc. in procemio artis maledicere de arte ipsa. Sed cõtra quia Hippoc.in libro de prisca medicina hoc fatetur: dicens nõ esse reijciendã medicinam eo quòd non semper nec exacte verũ contineat, sed magis amplexãdam, laudeq; dignã, qđ proxime ad ipsam veritatem accedat. Dico ꝙ propositum Hippoc. ibi est medicinã à calũnia vindicare. Circa qđ etiam sciendũ quòd propositio hæc est falsa medicina est cõiecturalis: seu pro arte, seu pro scientia accipiatur: patet q: est habitus recta rõne directus: repugnat igitur aliquid esse coniecturale, & scientificum: vel artificiosum. opus tñ eius seu exercitatio, est coniecturalis. ⁊ hoc est qđ dixit Princeps, quòd est aliquid qđ nec dici, nec calamo scribi põt. sunt aũt tria genera artium: quædã certa per se, & in exercitatione, vt Arithmetica: quædam certa per se, coniecturalia in exercitatione: vt medicina: & agricultura: quædam coniecturalia & per se, & in exercitatione, vt diuinatoriæ: quare nõ sunt artes vere sed solo nomine: ⁊ ideo medicina, agricultura, & nauigandi peritia, & militaris, & Iurisprudentia vt

versantur circa diuinationem, sunt cõiecturales: & medio modo artes: ob id solum Galenus in libris pronosticorum medicum vati comparauit.

Medicus an debeat imitari naturam recte operantem. Contradictio. 21.

HIPPOCRATES semper nos adhortatur vt quæ recte à natura fiunt medicus imitetur. prima aphor. 2. in initio cõmenti, dicebat Galenus: Verũ istud multas patitur difficultates. nã quarta aphor. 22. natura recte operans nihil ab initio crudum expellit. & in primo epidemiorũ sectione. 2. com. 46. cruda vero, & incocta & ad malos abscessus conuersa, iudicationis carentiã, vel dolores, vel longitudinẽ, vel mortes, vel reuersiones. At medico tñ non licet imitari nãm quarta aphor. 10. medicari in valde acutis si mã turget eadem die. tardare enim in talibus malũ est. ⁊ prima aphor. 24. ĩn acutis passionib⁹ raro & in principijs medicinis purgantibus vti. tñ in. 22. aphor. modo nõ turgeant: excipit quæ sint purganda. ⁊ secunda aphor. 29. cum morbi inchoant si quid videtur mouendũ moue: medicus igit̃ nõ imitabitur nãm, recte operãtem: itẽ in deiectionibus 2. ꝓnosticorũ, versicolor quidẽ diuturniorem morbum prænũtiat: sed tñ exitialis est. cum tñ dicat quarta aphorismorũ. 21. & quãto colores plures nõ praui in deiectionibus cum medicamento apparuerint eo melius. igitur hæc directe opposita: quin etiã in eo aphor. continetur manifesta contrarietas in operationibus medicamẽti & naturæ sponte operantis. R̃ndeo operantem nãm recte debemus imitari, non tñ quiescẽte natura semper medicus debet quiescere. istud tñ argumentum valet, natura recte operans sic agit, igit̃ ⁊ medicus agere debet idem. & natura nunc non põt aliquid excernere vtiliter, igit̃

nec medicus.cũ vero dicis ⁊ tñ vtiliter medicus purgat varios humores,& in principio turgentẽ mãm, & natura non põt:dico ꝙ natura tunc etiã vtiliter excernit in omni casu in quo medicus:sed tñ refugimus opus naturæ tanꝗ̃ malũ signum,non tanꝗ̃ inutilẽ operationem, sed medici operatio cũ ab exteriore principio proficiscatur,non põt esse malũ signum, ideo diuersitas nõ est ex parte operationis,sed signi.& ideo cõuertuntur vtilitatis tempora medici,& naturæ: qđ si dicas quõ potest naturæ operatio esse vtilis,ęgro tendente ad mortẽ? dico ꝙ vocatur vtilis respectu operationis tantũ:non ad bonũ finem assequendũ.celerius enim moreretᷣ sine tali euacuatione. sic dicimus medicũ qui produxit tabifici vitã, vtilem fuisse illi:cum tñ tandẽ sit mortuus. & si dicas nã non reponit luxatos artus,igitᷣ nec medicus:dico qđ tm̃ natura non recte operatur: qꝫ non potest.

Si qualia oportet purgari purgentur an conferant & an bene ferant. Contradictio.22.

NANITIO si qualis oportet fieri fiat confert, & bene ferunt prima aphor.2. & si qualia oportet purgari purgentur confert & bene ferũt aphor. vltimo.& in primo loquitᷣ vt vult Galenus de operatione naturę.in secundo loco Hippoc de operatione medici.ita vt hoc dictũ sit generale.& tñ dixit quarta aphorismo℞.22.qđ inchoantibus morbis si atra bilis vel supra vel infra exierit letale est.& in sequẽte aphor. Quibuscunqꝫ à morbis acutis vel diuturnis vel vulneribus seu quouis alio modo extenuatis,nigra bilis seu vti sanguis niger effluxerit desubter,postridie moriũtur:cũ tñ aliter dici nequeat, nisi quòd qualia oportet purgari, purgentur. pessima enim vt dicit Galenus in cõmento. eadẽ difficultas in sequente aphor.24.Difficultas intesti

norum si ab atra bile inceperit letalis est. & tñ mali humores excernunť. nam per qualia oportet purgari. Galenus prima aphor. 2. humoré exponit molestiam inferentem, seu qualitate seu quãtitate solis, siue vtrisq; . item in suppuratis & aqua intercute laborãtibus sexta aphor. 27. si vniuersim aut pus aut aqua effluxerit omnes moriunť. quãq; educatur qđ noxium est. Galenus etiã. 12. artis curatiuæ cap. 3. dicit in febre ex crudis humoribus eos qui laborãt indigere purgatione: & sanguinis missione: abstinendum tñ ab vtroq;, cum neutrũ ferant. non igiť ad euacuationé molestantis humoris illico sequiť alleuiatio, & tolerantia bona. Quinimo videtur magis cõtrarium. nam quanto deteriores excernuntur humores, eo acrius infestãt vt. 12. artis curatiuę cap. 8. & quinta aphorismorum. 1. de iuuene qui cũ ęruginosam bilé euomeret, conuulsione & syncope & sudore frigido correptus est. quæ adeò praua symptomata ne vel minima ex parte eueniunt, minus molestos euacuantibus humores. Pro hac difficultate sciendũ est ꝙ Galenus soluit eã pro parte quarta aphor. 23. cum dixit qđ natura vi morbi ⁊ magnitudine vexata, hęc qñq; expellit, illico succedéte exitio. & hoc pro duobus aphorismis. 23. & . 22. & ratio est q: talis expulsio nõ est quanta, pro rõne humoris peccãtis: & quãuis sit vtilis rõne effectus, est tñ letalis rõne signi: quia significat expulsioné rei prauæ cuius maxima pars in corpore relinquiť. vel dic qđ non tota expelliť: si non recipiat responsum, inhærens nimis vi verborũ Hippoc. prima auté rñsio est magis syncera ad mentem autorum. ad aphor. 24. dico ꝙ nõ est rõne humoris peccãtis, sed modi. ꝓpterea adiectũ est si inceperit, non si fiat: non est eni cocta materia: corpus ẽt merito expulsionis alleuiari videť, cum tñ vlceris causa tendat ad mortem. aut dicendũ in oĩbus his qđ per qualia intelligit humorem iam separatum à iuuatiuo: & coctum vt in cõmen-

to.22.non aũt ſolum moleſtum.& hoc modo poſſemus dicere qđ talis expulſio eſt mala ẽt rõne cauſæ,non ſolũ ſigni.ad id de ſuppuratis dico qđ hoc eſt rõne modi, & per accidẽs, nam per ſe ſemper iuuanť. per accidens aũt dicebat Galenus in cõmento duo ſequũtur inconueniẽtia.caſus virtutis, ꝛ attractio ſepti tranſuerſi ob viſcerũ grauitatẽ:quæ ab aqua prius ſuſtinebãtur:& hoc maxime cõtingit vbi iecur lien'ue aut aliud viſcerũ ſcyrrho qđ plerũq; contigit,laboret. in puris aũt eductione ſola prima cauſa offendit, ſcilicet diflatio caloris naturalis: vbi adnotãda eſt Græca lectio quæ ſic ſe habet: ἔοικεν οὖν ἐπὶ μὲν τῶν τοιούτων ἐκ τῆς ἐπιπολὺ τῶν σωμάτων διαστάσεως. Quod eſt: videtur igitur in his ex magna corporũ diſtantia.intelligit corporum diſtantiam non vulnus ipſum, ſed partes quæ iam prius à pure obtinebanť.nam ille neceſſario in magna ſuppuratione cũ vniuerſum eduxeris pus multũ diſtabunt. vulneris autẽ labia minime vbi inciſio parua extiterit:qđ ẽt iuuat tñ ad continendũ magis calorem:& ſi concauitas loci inanis magna ſit. Ad id qđ de febre dicitur aliud eſt non ferre poſſe, aliã ob cauſam,aliud iuuare vel nocere: nã tales iuuabuntur purgatione ꝛ venæ ſectione.nec tñ alias ob cauſas alterũ illorum ferre poterunt. ſunt aũt cauſæ ſtrictura venarũ, debilitas iam caloris cõtracta, & motus materiæ quæ tñ euacuationi non cedit. Sed tñ Galenus id ſignificare voluit qđ tales indigent,nõ quod iuuarẽtur:q: nondũ præparata eſt materia ſaltem rõne purgationis.ad vltimũ dicendum eſt qđ talis tolerãtia ꝛ iuuamentũ non illico ſequitur:imo plerũq; defatigatur virtus,& lęditur ęger. ſed poſt ſomnũ apparet iuuamentũ. Sed eſt difficultas magis manifeſta. nã aphor.23.primæ particulæ dixit.Deiectiones non multitudine ſunt æſtimandæ:ſed ſi talia deijciãtur qualia oportet,& ęgri facile ferunt.ſi igitur ſecundũ ſequebatur ad primum,cur

adiecit. est enī nugatio vt primo topicoꝝ cap.2. inquit enim Phs,incōmodum est sæpe idē de re aliqua dicere: quod Xenocrati vsu venit: qui sapientiā ait esse cōstitutionem ⁊ cognitionē naturaꝝ. Quippe cum cōstitutio quædā sit cognitio. ita bis idem dixit adiecto verbo cognitionis. In eodē errore versant ijs qui refrigerationē caloris nālis, priuationem esse definiunt: nā quum eius qđ insitum est ois sit priuatio, superuacaneū est nomen nālis addere. rn̄deo, nondū constabat artificiosam purgationē, si sit qualiū oportet, iuuatiuā existere. nā in.25. hoc docet. at vero hic loquitur de artificiosa purgatione. Indicio sunt aphorismi extrema verba, ⁊ vbi ad animi defectionē ducere expedit, quare necessario additū est ei qđ dixit (vt qualium esset) vt ægri facile ferant.

Dolor iuncturarum an à mala intemperie. Contradictio. 23.

DOLOR iuncturarum fit propter tēperaturas, ⁊ materias malas. 22. tertij trac. 2. c.5. & rursus c.7. cum cognoscitur qđ cā est tēperatura simplex, facile est eius regimen. Idem Alexander lib.4. cap.1. Aetius vero lib.12. cap.1. inqt, Cōis igit Ischiadicis podagræ & articulari morbo est valida alicuius humoris vbertas, quę affectum articuloꝝ nexum occupat. Deinde subdit. cęterū ad affligentis humoris cognitionē itaqȝ nullum in articulis morbū à tēperatura notat. & rursus cap.7. In vniuersum aūt amplius humoꝝ crudorum omnium affectionis causa existit, quod humoꝝ multitudo affectionem inducat. cum igit ibi nullā malæ temperaturæ rōnem ineat: manifestū est quod dicit aduersari principi: tum ēt Galeno. qui in libro de differentijs morboꝝ singulas malas intemperaturas, cuilibet parti corporis cōtingere posse affirmat. Sed tn̄ de compositis medica-

mentis ſm locos libro.10. ſub initio eius capitis qđ de iuncturis inſcribitur hæc habet de podagra arthritide & iſchiade loquens. Cõmunem habent hi tres affectus humoris redundantiã quæ affectã occupat coarticulationem: qua expleta in omnẽ partem circũſitæ particulæ neruoſæ tendunt & ex his dolor oritur. Manifeſtum eſt non ſolũ ex verbis, ſed etiã ex cauſæ traditione, tẽperaturæ malæ nullũ in hoc morbo relinqui locum. Forſitan quis conabitur hanc ſedare diſcordiã ꝙ Princeps dicat in eo loco cap.6. quòd raro hic morbus ſine materia accidat: vnde illud prætermiſſum qđ rarũ eſt, à Galeno & Aetio. Principem tñ generaliter loquentẽ conſideraſſe. Sed hæc rñſio vana eſt, cum curã generalem præcipiat. Maxime Aetius à ſanguinis miſſione ortum habẽtem: quæ nullo modo tunc cõueniat: quare dicemus Principem aliud ab his tractare, ille enim de dolore loquitur, qui etiam à mala temperatura prouenire poteſt: Galenus & Aetius de fluxione, quæ abſque humoribus fieri nequit. liquet ſolutio ex ſexta aphoꝝ.29.

Dolor iuncturaꝝ an ſemper à ſanguinis miſſione initiũ curationis ſuſcipiat. Contradictio.24.

IVXTA hæc eſt dubitatio nã Galenus & Princeps locis ex citatis initiũ curæ à purgatione humoris peccantis exordiuntur. Aetius autem à venæ ſectione: & ratio eſt pro Aetio qm̃ phlegmon eſt in articulis: & quãq; humores exuberent in ſanguine tum continentur: nec ſunt omnino humores in actu ſm Auerroẽ, aut ſaltẽ non ſeparati ſm Galenum. excitant ẽt validos dolores, igitur ex Galeno prima aphor.23. cõcurrunt duæ cõditiones: quarũ quælibet facit miſſionẽ ſanguinis neceſſariam. Alexander lib.4. cap.1. cum Principe cõſentit dicens ſi bilis abũdauerit nullo modo curationis exor

dium à ſanguinis miſſione inchoabis: ſed à purgatione: quam tñ humectantium exhibitio & vt ſic dicam pręparatio pręcedat cui Paulus lib.3.capite.78.cōſentit. Galenus ſexta aphor.49.declarat podagricoꝝ inflãmationes fluxione fieri ad articulos decūbēte: inquit.n.in initio: Ἁι κατὰ τοὺς ποδαγρικοὺς φλεγμοναὶ, ῥεύματος ἐις τὰ τῶν ποδῶν ἄρθρα κατασκήπτοντες γίνονται. qđ eſt, phlegmones quæ in podagricis, fiunt fluxione ad articulos decumbente: at phlegmonis cura propria ſanguinis miſſione indiget. neq3 dicere poſſumus vniuerſam podagricorum varietatē à Gal. ibi non cōprehendi: cum de lentis ſeorſum, ac craſſis, tum ēt ſubtilibus, ac craſſis ſimul & lentis, mentionē in cōmento faciat. Quin ēt Galenus ipſe in.10.de medicamentis ſm locos purgatoriū nullū deſcripſit: ſed potius variā mittendi ſanguinis rōnē deriuatiuā, & auerſiuā, quãuis vt diximus purgandū cenſeret humorē. Sic igitur conciliabiť diſcordia ſi humor ſit ſanguis, aut multitudo reliquoꝝ humoꝝ æqualiter aucta, aut phlegmone ingens ſanguinis miſſionē iuxta Galeni pręceptū vt diximus exhibebimus. atq3 ſic Aetio cōcordes erimus. confert & ſemp̄ ſanguinis miſſio tum maxime nōdum cōfecto phlegmone: vt pote qđ fluxionem reuocet. igiť veriſſima ſunt Aetij dicta. ſi vero mã ſit humor vnus, nec admodū abundãs, & iã fluxerit humor, melius fuerit omiſſa ſectione venę purgare: nō qđ ex ſectione venę nō iuuetur ſemp̄ ęger: ſed qđ vel omittere cogimur humoris ſupabundãtis neceſſariã purgationem, aut nimiū ægrotantē afficere ob leuem cauſam. porro dãna miſſionis ſanguinis frequētis apud Galenū videre licet, libro de ſanguinis miſſione. at podagra reuerti ſolet, ⁊ frequēs eſt, ſubditis morbus: ob id in poſterum ēt tum Gal. tum Paulus, & Alexander, & Auicēna ꝓſpicere cōſuluerunt: cū vel merito morbi, vel ęgrotãtis in ea acceſſione ſemp̄ vtilis ſectio venæ habenda ſit.

Iſchiadicis an reprimentia medicamenta conueniant. Contradictio.25.

ROPTER dicta etiam emergit difficultas nã reprimentia medicamenta in Iſchiade ex toto refugit Aetius: nõ in podagra. Auicẽna in iſchiade ſolũ conſulit partius vrendũ. Ratio quæ ſolet adduci, eſt, quòd talia mãm in profundum compellunt: quę videtur in oĩbus vigere articulis: verũ dilucidius in iſchia, ob magnitudinẽ. dicendum eſt igitur Principem intelligere, cum nondum mã influxerit. Aetium cũ cœperit deriuari. aliqui volunt vt non ſup locum iuncturę applicent.

Hyperici ſemen an per aluum expurget. Contradictio.26.

YPERICI ſemẽ educit ex dragma vnã ſtercus & pituitam: Aetius lib.12.cap.4. Idẽ vero lib.1.cap.proprio: dicit, ꝙ ſemen eius tum etiã folium vrinã & menſes cit: nulla alui habita mentione. Princeps.2.can.capi.363. ambobus locis cõtradicit in hoc: qđ dicit ipſum purgare bilem, quare virtutem ei largitur medicamẽti, nõ vt Aetius. in primo deinde, loco ſtercoris & pituitę, dicit bilẽ: nulla illoꝝ mentione habita. Dioſcorides cũ dicat finire tertianas, & quartanas, & coxendicũ dolores: videtur innuere qđ omnes humores expurget: ſed tñ per vrinã tantum: nõ per aluũ. verum quatuor fermẽ illius facit genera. Hypericon de quo lib.3.cap.161. Aſcyron, Androſæmon, corim. quãuis diſcrimen inter illa eſſe velit. Plin. lib.26.cap.8. Hypericon cum cori cõiungit: duoq; facit genera. verum vt ad Dioſcor. reuertar. Aſcyron biliosa multa excremẽta educere fatetur: verboq; cum Principe cõcordat, re aũt cum Aetio potius,

à seipso diffidens: ná sic coxendicis dolores finire illũ affirmat, qui plerunq; à pituita fiunt, raro aũt à bile, vt oẽs testãtur. Androsæmon vero quẽ vocãt sanguinem humanũ, biliosa & alui excreméta educere affirmat: de quo Aetium intellexisse puto, quãq; Aetius pituitã legat, & cõuenientius pro bile: eadẽ qua dictũ est ratione. Quáobrẽ illud primo dictũ sit non Hypericonem: verum aut corim ventrẽ purgare. & Ascyron bilem, Androsæmõ autem etiã excreméta quæ ambo Hypericoni sine discrimine, vterq; illorũ commiscuit: qđ ex Galeno apparet: qui Ascyron & Androsæmon in.6.libro vt laxantia scripsit: non tñ adiecto quid purgarent. Hypericon in.8.libro de simplicibus medicamentis tanq; solũ vrinã, & mẽses cieret, reposuit. ergo qđ verisimile est in hoc dicã. Dioscorides de Hyperico modũ videt docuisse, qũo non expurgando per aluum, sanaret tertianas, & quartanas. Declarauit enim qđ vrinã & menses ꝓuocaret. in Ascyro & Androsæmo colorẽ exeuntiũ obseruauit, qui vel ex medicaméto, vel ex caliditate extenuantis medicamenti, vel materiei putredine, biliosus extat. quẽ secutus est Auicẽna illa sub Hypericonis nomine reponens, tanq; notioris. Aetius autẽ & ipse hæc ambo sub illo collocat. verum materiæ naturam ex morbi potius qualitate, quam ex colore venatus est, qđ medicũ decet.

Sanguinis missio an post ieiunium conueniat. Contradictio. 27.

RINCEPS in cura sciaticæ seu ischię vigesimasecunda tertij tractatu.2.cap.25. dixit. Et bonũ est vt patiens ieiunet duobus diebus, deinde secetur illi vena. & iam dixerat in quarta primi cap.20. ante mediũ qđ ieiunus magis lædit. sed clarius secunda aphorũ.21. super illud, vbi fames laborãdũ non est. dicebat Galenus

ęgris cum inedia nullus est fortis motus adhibēdus: nō sanguinis missio, nō alui purgatio, non vomitus excitatio, non frictio multa. mirum aūt est qđ cum Princeps fuerit adeò diligēs in suis exceptionibus, inediā tñ absolutam non cōnumerauerit, nisi adiecto ventriculi affectu. qđ si dicatur per ieiunium vt quidā volunt transire māam pituitosam in sanguinē, ideoq; tale ieiunium non obesse sectioni venæ, patet ꝙ Galenus loquit̃ non de ieiunio debilitante, sed quacūq; cibi abstinentia: vt patet etiā. 5. artis medendi, de muliere Romana cui noluit secare venā, ob cibi abstinentiam. dicit enim Galenus in quacūq; cibi abstinentia, formidolosum esse fortē motum: qđ si dicatur Galenum loqui de ęgris febriētibus, nō ischiade: dico ꝙ fundamentū Galeni stat in siccitate, & debilitate virtutis: nō in vno tantū: & qđ dato etiam qđ merito materiei cōiunctę, vel antecedētis, inedia iuuet, non tñ securi sumus qđ materia illa, etiā sit in ventriculo, vel iecore quod requiritur ad hoc ne ęger debilitetur. dic igit̃ quòd duo sunt modi loquēdi apud Auicennā ieiunare, ⁊ abstinere à cibo: primo vtit̃ cum intelligit vt modicū cibum assumamus, secūdo cum nullū.

Ischiæ dolor & coxendicis an unus. Contradictio. 28.

SCIATICA est dolor qui incipit à iunctura anchæ & descendit retro ad coxā, & q̄nq; extenditur vsq; ad genu, & ad calcaneū: dolor vero anchæ est illę in quo est fixus dolor in ancha, qui nō descendit nisi q̄n permutatur ad sciaticam. 22. tertij trac. 2. cap. 5. post mediū. sic differentiā facit Princeps inter hos duos dolores non leuē: tum per opposita distinguat sciaticā: eodem modo diffinit Rasis. 9. ad Almansorē cap. 90. eandem d̄riam ponit in lib. diuisionū cap. 103. quam Princeps adduxit. Aetius tamē

nullam dĩam facere videt lib.12.cap.1.in initio.sed nec Paulus lib.3.cap.77.imo generaliter dolorem coxæ ad partẽ gibam eius extendi: & etiã descendere vsq; ad genua, & sæpenumero ad pedes: quin etiam nec Rasis nec Princeps ipse nec Serapio in cura dĩam vllã attulerunt si recte intelligantur verba Principis.cap.27.nam qđ dicat si dolor fixus maneat in ancha, intelligit, quòd non recedat, non quòd non cõmunicetur, cruri vel pedi: nã & Aetius inquit in cap.1.libri.12.multis etiã circa inguina dolor figitur, & tum sanè vesica ipsa molestiam recipiens, ęgre lotium reddit: & tunc maxime crus totum à coxendice ad calcaneum vsq; dolorem patitur: igitur cura eadem est: propter tantam tñ diuersitatem non est visum Principi, illoꝝ dolorum differentiam præterire: tametsi nulla eius vtilitas ad hanc vsq; diem appareat.

Iberida an ischiadicis summo sit præsidio. Contradictio. 29.

BERIDA laudat summis encomijs Paulus ad ischiadicis dicẽs libro.3.cap.77.In totũ vero hos sanitati restituit iberidis herbæ vsus aquam lepidion alij, alij siluestre nasturtiũ vocant: quæ vero apud nos fruticosa nascitur similibus lauri folijs, & multo amplioribus, respondere multa experimenta testãtur: non solum in coxarum, sed in alijs quoq; diuturnis affectibus: per æstatem vero longe sunt efficaciora. Atqui si folia tunc nõ produxerit, cortex ipsius radicis cũ adipe suillo cõtundi cur vt emplastri faciem representet. Aetius autem lib.12.cap.2.sic inquit. Quod si vestigium aliquod relinquatur herbæ iberidis quæ & cardamine vocatur, radix sumenda est: etenim figuram saporem & odorem cardami habet, hoc est nasturcij: multa autem vbiq; nascitur sed maxime circa muros, vias, incultis locis, ac

vetera monumenta: folia autem habet nasturtij: vere quidem virentia, & nasturtio multo maiora: longitudo vero caulis cubiti est parui, aut paulo amplior: æstate fert lacteum florem, quo tempore est efficacissima: semen habet quam minimum, quod per totum enascitur caulem: radix vero acerrimum habet odorem, & maxime omnium nasturtio similem. Hanc æstate recentem effodit: arida enim vires omittit: & diligenter tundito: tundit autẽ difficulter: & axungia veteri modica excipito. Aliam igitur herbã Paulus describit, aliam Aetius. ille eam quæ nomine caret, hic autem iberida: sed posteriorẽ Serapio describit cap. 339. quam thapsiam vocat: tum qđ notam illã ait Dioscoridi, Galenoq; qui hiberida describũt: nihil aũt refert aspirationẽ vt video addideris, detraxeris'ue. tum quod dicat eam folia feniculo similia habere, quæ proxima sunt nasturtio, non lauro. Princeps similiter eandẽ sub seitaragi noĩe posuit: cum eã folia nasturtij habere dicat. verũ lachrimam ruthę ẽt agrestis sub noĩe thefisiæ in medium adduxit: non minĩmam partẽ virium thapsiæ adijciens. Thapsiæ vero nõ meminit in descriptione singulariũ medicamentorum: adeò vt eã ignorasse credatur. Gal. 8. de simplicibus medicamẽtis: lepidium tanq; iberida describit: quam Princeps vt dixi seitaragi vocat: ergo iberida seorsum à lepidio distinguit Dioscorides, cũ capite. 162. de lepidio in secundo libro, de iberide autẽ in primo libro cap. vltimo tractet, tam parua cura fuit simplicium medicamentorum egregijs olim medicis: cum illoꝝ vsus nõ sit fermè necessarius: nisi vbi ex errore deterior, ac penè insanabilis factus fuerit morbus. qua rõne ẽt medicamentorum trãsmutationẽ scripsit Gal. nunc satis esse pluribus videt̃, multa in his nugari recta medendi rõne prætermissa. Auicẽnamq; accusare de his in quibus & ipse Galenus minore cum excusatione negligentior fuit.

TRACTATVS

HIERONYMI CARDA-
ni Contradicentium medicorum Libri Primi tractatus Quartus.

Medicina an cũ cibo sumenda. Contradictio. 1.

XPEDIT ei qui vult sumere medicinam vt summo mane sumat: & tardet cibum: deinde sumat post tres horas. 20. aureos panis cum vino & aqua pauca: & post. 6. horas ingrediatur balneum. 22. tertij tractatu. 2. cap. 7. iuxta medium. hic videntur tres apparentes contradictiones quarum prima est quod cum loquatur de forti medicina tum quod nullus esset verborũ sensus, vt in antiqua lectione, tum quod esset præter rõnem quia sæpe illa trãsiret in alimẽtum si esset vt cassia fistula, vel sacharũ violatũ: tum quod vt dicit moueret nec euacuaret quarta primi cap. 5. dicitur. oportet aũt ne medicinæ potator comedat aut bibat, donec medicina suã perfecerit operationem. quare ante terminũ operationis exhibet medicinã: & pro hoc etiã sunt rõnes sex quas Vgo Senẽsis adducit prima quod cibus obtundit medicinã. secunda quia inclinat ventriculum ad retinendũ quod in illo continet. tertia quod medicina poterit impedire cõcoctionẽ. quarta quod humores attracti cibũ corrumpunt. quinta quia periculũ est ne aliquid ex medicina cũ cibo ad venas attrahatur. sexta quia medicina erit cã eiectionis cibi ad intestina. addo septimam quia motus motũ impediet: nã medicina humores trahit ad vẽtriculum ab hepate, in cibo epar trahit à vẽtriculo: q duo sunt motus manifeste oppositi. Sed quædam ex his conditionibus non videntur veræ: nãque in medicina debili istud ẽst falsum: vt de cassia quã Mesue

ſuadet dari ante cibũ vt iam dixi, ne in alimentum tran ſeat.de forti aũt dicebat Hippoc.2.regim.acuto℞.12.vbi aũt quis medicamentũ ebiberit,ptiſanam protinus ſorbendam dato:neq; inſigniter minore quã conſuetũ eſt quãtitate. Galenus aũt aſſignat duplicem cibi aſſumpti cum medicamento vtilitaté: nempe retundere malitiã illius,⁊ detergere reliquias:impedimentũ igitur operationis eſt pro iuuamento apud Galenũ, non pro iactura.cum impedimentũ eſt diminutionis cauſa, nõ autem iam operante medicamento:nã ſic eſſet pugna:circa qđ obſeruãdum eſt pro canone maximo, quãq; hic obiter adijciatur,poſt medicamenti cõpletam operationem ſolum eſſe dandum cibum: vt in.13.textu iubet Hippocra. atq; eum perexiguũ vt Galenus conſulit in commento. quãq; ſecus nunc faciant medici noſtri temporis. verũ ad propoſitum reuertẽdo huic ſententiæ denuo obſtat autoritas ⁊ ratio Pauli Aeginetę. is nãq; capite.4.libri ſeptimi inqt. Aloes drachma cũ aqua mulſa mane dať: qui veſperi eam exhibent,aut ſecundũ cibum,noxã inferunt:quippe alimentũ in mẽbra digerit:⁊ rurſus cap.6. ſummatim in omni purgatione efficaci, medicamẽtum homini ieiuno & concoctione obita trades:non igitur vllo modo medicamentũ cibo miſcendum erit.Deinde paulo poſt ex Philagrio Hippoc.verba iam inducta aliter videtur interpretari. inquit enim at ſi inediam non tulerit,aut ventriculi os ad bilem contrahendã ex longa penuria vel alia cauſa paratum habuerit,dabitur ipſi panis ex vino aquoſo,ptiſanæ ue cremor, aut chondri: nondũ incepta vacuatione, vt ne cibus corrũpatur:ſed protinus vbi medicamentũ fuerit epotũ. ſic enim nonnunq; ad celerem medicaminis motionẽ pondere ſuo opitulatur.igiť ſingulare facit dictũ Hippoc.ꝙ Galenus expoſuit tanq; generale:additq; cãm celeritatem operationis:cum Gal.potius tarditaté adducat,& vim deter-

gendi: sed nõ laborabimus vt modo philagriũ Gal. cõcordemus: sed aĩaduertendũ ex Hippoc. & Gal. & Principis sñia: cibum subtilẽ qualis est ptisanę cremor, vel alius ẽt longe tenuior cũ medicamẽto sumptũ, prius concoqui quã medicamentũ moueat: cum tñ aliter Paulus ipse sentiat: nec nisi Vgonis tertiã rõnem amplectiť. forsan qs dicat Hippoc. ibi consulere hoc de medicamento pernicioso ac puro: cum Gal. subijciat odorata vtiliter misceri ad cõprimendã illius malitiã: quare tunc cũ vẽtriculũ nõ offendat, minime cibo pmiscendũ erit: cum tñ constet Gal. in libro quas & qñ quomodoq; purgare oporteat scripsisse eadẽ quæ in illo cõmento tradiderat ad verbũ: cum ibi gñaliter hoiem quæ facienda sint doceat. quare leuissimũ cibum cũ medicina quãuis vsus exoleuerit ppinabimus: tum maxime cũ pillulis seu catapotijs. Pauli rõ & autoritas nos monet vt id caute faciamus. sc; ne vllo modo cibi concoctionẽ opus medicamenti præueniat. Principis autoritas singularis est in eo casu, cõsulens ne medicamentũ nimis sæuiat. at dices nõne poterat iuxta Hippoc. præceptũ cibo & ipm miscere: rñdeo oportebat illud ad iuncturas vsq; penetrare: quare cibo opus non fuit: in quo diligentiam Principis animaduertere decet: cum igitur perficere debeat operationẽ medicamentũ: manifestũ est quãtum aberrent qui absq; leui detergẽte prius intra paucas horas exhibent cibũ. Hoc tñ melius à Tralliano declarať lib. 4. cap. 2.

Articulari morbo an uinum competat. Contradictio. 2.

LTERA contradictio est qõ iubet dari vinum in sciatica. & Aetius in podagra libro. 12. cap. 33. si pituitosa fuerit suadet vinum dari flauum, antiquum, subtile: sed tñ interualli tempore. at vero Princeps iam

dixerat

dixerat in fine cap.7.Et oportet vt dimittat vinũ omnino, vsq; quo sanetur ex eo sanatione integra: & veniant super ipsum quatuor tempora. Et oportet vt hoc paulatim fiat: & hic loquitur de omni dolore articuloꝝ.Trallianus etiã libro.4 cap.3.ab initio vix ex toto vino interdicit in podagra sanguinea: quare cũ id non agat in pituitosa, manifestum est vinum in ea posse adhiberi. Haliabbas octauo prac.cap.33.vinum dat cum melle cõpositum, quod melicratũ dicitur: permixtum aqua decoctionis cumini.Paulus vero libro.3.cap.78.in fine curationis biliosæ fluxionis quo etiam pituitosa continetur: vinum haud denegat: concedit vero manifeste in regimine præseruatiuo.facile fuerit hãc discordiam sedare si illud proposuerimus: vinum primo secũdum Arabes noxium esse podagrę & alijs iuncturarum morbis: quãq; Rasis libro.9.cap.70.dicat quòd in tempore incolumitatis debeãt bibere vinum antiquum,& purum: vtiq; vrinam prouocantibus in cura frigidæ podagrę: nec vinum videatur negare in sciatica: intelligit cõparationem illius ad aquã puram.Græci vero ⁊ cum illis Haliabbas: qui Arabs Græcus dici põt: vinum dant & pręcipue in interuallo accessionũ: ⁊ in declinationibus materierũ frigidarum: sed in calidis denegant: ita iuuaměta vini sunt concoquere crassos humores: digerere, ⁊ per vrinã prouocare: augere colorẽ innatũ: detrimenta moderari sunt spargere, ⁊ calefacere: quare neq; in calidis, nec dum mã cruda est cõpetit: flauũ eligit Aetius, antiquũ, subtile: vnde error vtentiũ albo pro flauo: aut admiscentiũ aquę partẽ. Principis pceptũ intelligit obseruandũ ad tollẽdum medicaměti iacturã: q̊ in casu ẽt medicata ꝓpinamus vina: ceu melicratũ: nõ qȝ tunc cõueniat, sed qȝ laborãtibus nõ tm̃ potus sit s; medicina.

Articulari morbo an balneũ cõpetat. Cõtrad.3.

DEINDE iubet vt balneum ingrediatur: dicebat Galenus.11.artis curatiuæ cap.20. Balneũ duobus modis podagrã excitat: primo ꝙ humores colliquat: secundo ꝙ venas aperit: hocq; modo dum podagræ nocet febrẽ iuuat: iuuat aũt duobus modis dicit & q̃ humores digerit, & quòd calorẽ febrilem remittit: hæc sunt generalia iuuamenta, nã tertium illud solis conuenit patientibus defluxũ humorum in articulos: & hanc sñiam idẽ ipse scripsit Princeps.22.tertij tract.2.cap.24. dicens. & minorentur in balneationibus qm̃ ipse liquefaciunt humores: ⁊ faciũt ipsos currere ad iuncturas: ex quo patet q̃ conuenit cũ Galeno in sñia: sed nõ in reddendo cãm: cum sint duę: & nota q̃ concedit in hora resolutionis effusionẽ aquæ frigidæ & aquas thermaꝝ. verum primũ horum paruipendunt medici nostri temporis, vt pleraq; alia optima auxilia: sed vt ad rẽ reuertar Alexãder balneũ aquæ dulcis suadet: ita tñ vt illius effusionis solũ meminerit, quę per frigidam fit libro.4. cap.1. vbi de lauacris agit: verum illud mirum q̃ thermas omnino prohibeat Principe eas admodũ laudãte. Secundo ꝙ à cibo in calida intemperie balneum exhibeat. verũ in hoc, errorẽ suspicor esse: quis enim nescit illico crudis humoribus distracta concoctione, artus implendos esse? At Paulus lib.3.cap.78. Balnea laudat: & in affectus tẽpore ⁊ in interualli ex aqua dulci prohibet. in humida podagra thermas cõcedit. at Alexãder in frigida aut pituitosa admittit balnea dulcis aquę: volens ea dolorẽ ipsum lenire. quinimo cõsulit vtendum esse illis. existimo balneũ omne ex aqua calida noxium esse propter rõnem vltimam Gal. aperit enim ac dilatat vias si solũ admittatur: verum superfusione aquæ frigidę addita iuuabit. cauendũ tñ à frigida ex toto vbi iam tumor in articulis fuerit excitatus vt Aetius dicebat ca

pi.48.Principis textus sic interpretandus est. Thermarũ aquæ vi iuuant:calore nocent:ob id pensanda est vtilitas:nam cõmodæ sunt interdũ quæ ferri plurimũ continent:conueniunt interdũ etiam balnea dulcis ac tepidę aquæ cũ adeò dolor extinguitur vt fluxũ materiæ ꝓhibeat:quo casu detrimentũ iuuamento pensatur.

Articulari morbo an coitus competat. Contradictio.4.

VXTA id accidit dubitatio,nam Princeps cap.24.iam exposito in præseruatiotione coitum ex toto remouet.Serapio libro.4.cap.30.videt admittere in corpore temperato,sed humoribus pleno:cum dicat nõ nocet detrimento magno. Aetius lib.12.cap.1.dicebat generãt hunc morbũ immoderatus venereorum vsus,quare moderatum admittere videt:sed non valet, nã loquitur in sanis,non iam affectis. Paulus in biliosa tantũ interdicit veneri:vbi ẽt humores nõ excreuerint, abstinendũ puto:aut si humores praui ẽt abundent: qđ ergo est frequentissimũ Auicẽna tanq̃; generale proposuit:cũ raro, & tunc ẽt paruus error accidat. nã multos nec malos humores abũdare oportet: nec in affectu esse,vbi nulla ex parte coitus nocere debeat.

Humores an actu sint in uenis. Cõtradictio.5.

EDICAMENTVM expurgat humores iam actu existẽtes,nõ in illos facit Gal. in libello de purgantium medicamentoꝝ facultate:⁊ exẽplum dat de aqua hydropicorum quã constat actu in aqualiculo cõtineri:tum ẽt de arquatis. dicebat enim si humor ipse ꝑ medicamentũ gignitur,tantũ in illis proderit sanguinẽ mittere quãtum expurgare. quæ ratio nulla esset pror-

ſus: ſi ex mente Galeni humor actu non contineretur in ſanguine: nã ſi illi dicant nõ bilem trahit ſcamoniũ, ſed quæ erat potentia bilis in ſanguine actu fit talis: nõ eſt aũt aqua Hydropicorum in potentia in ſanguine: igit nec humores reliqui: item in ſectione venę iuuaretur arquatus: nã bilis educeretur. eãdem plane ſniam exprimit in libro aduerſus Iulianũ: dicebat Iulianus ſi humores in hoie eſſent expurgato athleta optime habitudinis medicaméto violentiſſimo nihil educeretur ex humoribus: ſed ſola fex, aut cum illa ſanguis: ſed non ſic eſt, imo in omnibus educitur bilis, ac atra bilis & pituita: igitur in ſanguine illi nõ ſunt: ſed fiunt. poterat rñdere Galenus & dicere humores ſunt ibi in potẽtia, & per medicaméntum ad actum reducunt: ſed non ſic: negat igitur experimentũ: nam in exquiſite ſano nihil horũ apparebit: igit humores qui educuntur ex corpore actu in illo ſunt. eſt etiã ratio pro Galeno in interpolatis febribus humor expellitur ab ore venarum ad concauitates: ſed hic humor nondũ eſt putridus, nã ſic faceret febrẽ continuam: vel eſt in potentia in ſanguine: & ſic oẽs homines febrẽ paterentur: eſſet enim ſemp expellendus: vel q: eſt actu & ſic haberet intẽtum. cum enim eſt actu in venis vel q: actu in illis eſt, vel q: pręparatur ad putredinem expellitur à natura: qũo enim ſi eſſet in potentia tantũ, ſolo naturæ opere poſſet expelli? Hippoc. aũt libro. 1. de natura humana dilucide à textu. 20. ad. 23. hoc declarat dicẽs. Corpus aũt humanũ continet ſanguinẽ pituitam bilem geminam flauã, & atram: & hæc illi ſunt natura corporis: & propter hæc ægrotat & valet. Valet aũt præcipue cũ ea inter ſe virtutẽ & copiam mediocriter temperatas habuerint: & potiſſimũ ſi permixta ſint: cõtra laborant cũ eorum quicq̃ fuerit, amplius ue. aut in corpore ſecretum fuerit, neq; amplius cõfuſum. neceſſe eſt enim cum horum quid ſeparatũ ſit, & per ſe ſtet, non ſolũ ex quo exceſſit,

locum morbo affici: sed etiā illum vbi iā substiterit & influxerit nimiū affluentem dolorē & laborem parere. Vbi Galenus exponens declarat quonā pacto cum humor à sanguine secernitur, duplici modo afficitur corpus: & ꝙ sanguis ipse non amplius est temperatus: & ꝙ pars in quā influit humor, læditur. cum igitur sanguis actu sit, & eodē modo velit alios humores esse: miscentur enim illi & inter se: cōstat humores actu esse. Mixtio enim est miscibilium alteratoꝝ vnio primo de generatione & corruptione textu cōmenti vltimi. Istud vero esse videt̄ demonstratiuum argumētum quod saltē ſm Galenum humores in actu sint in ipso sanguine: ꝙ cum vtraqꝫ bilis & sanguis in iecore generētur, pituita tn̄ in ventriculo fit secundo virtutū naturalium cap.9. iuxta finē. & libro de atra bile cap.8. in initio. cū dixit. porro demonstratū est à nobis pituitosum humorē ex pituitosis cibis in prima hoc est ventriculi concoctione generari. At vero in oppositū est autoritas Galeni. 2. de diff. feb. cap.9. inquit enim (postq̄ superius declarauerat tria esse genera intermittētium febrium, quia tres humores extra venas vnum aūt continuarū, cum sanguis putrescit) cum sanguis putrescit qđ subtile eius est trāsit in flauam bilē: quod crassum in atrā: si igitur humores actu in sanguine essent, nō fieret noua illoꝝ generatio. Secūdo fierēt quatuor genera continuarū febrium sicut tria interpolataꝝ: & non vnū: quam sn̄iam repetit. 2. crisium cap.12. Auerroes ēt. 2. collectaneorū cap.1. existimat qđ solus sanguis sit proprie intentus à natura: & hoc quia mēbra ex illo solo generantur ⁊ nutriuntur: ⁊ hoc modo humores sunt tantū in eo in potentia: alio modo vt sunt illius superfluitates in generatione eius necessariæ sunt in actu est ēt ratio ad partē non ex pluribus in actu non fit vnū. 7. primæ phiꝭ t.49. sed sanguis est vnū per se tum qꝛ habet vnū finem, ⁊ distinguitur ab alijs humo

ribus, & sapor eius est vnus sc3 dulcis: nā si esset mixtum in sputo sanguinis appareret acidus sapor necessario ꝓpter bilem atram & amarulentia ꝓpter flauam. 4. de simplic. medic. cap. 16. Sed nō sic est imo cum apparet talis, iudicamus sanguinē vitiosum: hoc inq; experimento in cæteris mixtis manifestum est. lactis ēt partes, qui fit ex sanguine, sunt in eo diuersę substantia, non autē actu. & dato q᷒ actu essent tales, cum oēs separatæ dulces sint, manifestum est nihil esse ꝓportionatum bili flauæ, vel atræ: est etiā necessarium sic dicētibus: cōfiteri ꝙ Thurisanus dicit sanguinē esse mixtum quoddā ex tribus humoribus tantū: & ita sanguinē nullum esse: haberent ēt humores duo vasa sicut bilis flaua venas, & vesicā quæ sub iecore est, & atra venas & lienē: vt libro de atra bile cap. 8. hoc aūt non est verū cum singulis humoribus singula vasa natura decreuerit, ſm nām existentibus. Conciliator vidit hanc difficultatē dif. 30. sed non est ausus eam declarare. Rn̄deo igitur quòd natura nō intendit apud Aristotelē neq3 apud Galenū nisi generationē sanguinis, in secunda cōcoctione principaliter: sed generat vtrāq3 bilem ex necessitate: sub forma excrementi: & excrementum in actu est. sed tunc non proprie dicitur humor, sed superfluitas: q: non habet saporem in actu, nec prauā qualitatem. superfluitas ēt non intelligit̃ separata in actu ab eo cuius est sup̄fluitas, quare non generat febrem aliā nisi cum separat̃: & tunc fit humor in actu: & accidit alterū ex duobus, vel enim retinet̃ & putrescit faciens febrē sui generis: vel expellitur sine p̄paratione ad putredinē & sic retinetur à vasis ad hoc ordinatis: quia secum trahit aliquid vtilis donec illo separato excernatur vel extrudit̃ à venis cū præparatione ad putredinē: & sic facit febrem periodicam. Cum vero Galenus dixit generari flauā bilem & atram ex sanguine sup̄calefacto secundo regim. acuto. 31. intellige generationē humorū

actu existentium qui amplius sanguini nõ vere miscentur: vnde vterq; morbus regius exoritur: quod si humores actu in venis essent oẽs regio morbo laborarẽt. at si dicas in morbo regio superaugetur: rñdeo valde sapiẽs esset medicina illa quæ superfluũ tantũ concoqueret: & quę rursus educeret. color ẽt in sanis quáq; croceus nõ foret, aliquãtulum tñ eo particeps esset. Quinetiã Galenus & Princeps sæpe repetunt sanguinẽ mittendum esse cũ vel ipse abundauerit, vel humores oẽs ex ęquo aucti fuerint: quæ diuisio nulla esset si humoribus excrescentibus necessario & ipse sanguis excresceret. Rabi Moyses. 2. particula aphor. suorũ in principio sñiam Galeni recitat ex quarto sup secundum epidem. quæ talis est, sanguis est cõpositum ex quatuor humoribus: & cum vnus superabundat dicit sanguis ab illo humore denominatus. vt biliosus, vel pituitosus: sanguis autẽ qui vnus est ex illis quatuor, est secundũ imaginationem ab alijs separatus. hæc authoritas est satis expressa: verum forsan deceptus est in translatione vt etiã in plerisq; alijs cum expositio libri epidemiorũ ad nos non peruenerit. humores igitur in actu nõ sunt nisi corpus ægrum fuerit: humorum tamen materia semper adest.

Agaricus an purget materiam in pectore existentem. Contradictio. 6.

AGARICVS purgat materias existẽtes in pulmone & pectore tenaces ac putrescẽtes. Mesue capite de agarico. At Galenus dicebat quinto de locis cap. 3. post mediũ eorũ quæ continentur in pectore vel pulmone nullũ descendit inferius. intelligit autẽ per secessum, nã per vrinam modũ declarat. rñdetur ex eodem libro. 6. de locis cap. 3. in fine. dum dixit. Itaq; quam ob causam pus in pulmone genitũ cum vrinis (licet raro)

excernatur iam dictũ est: id vero qđ per ventrem purgatur aliã licet raram quæ in corporũ dissectione apparet causam habuit: quippe concaua vena medio quodã vase stelechieæ videtur interdum adaptari: proinde nihil mirũ aut impossibile est & ex partibus septo trasnuerso superioribus pus in ventrẽ defluere: nam corpoꝝ ratos habitus, par est ẽt vt rari sequãtur euentus. Ergo iã superius eodẽ cap. 3. declarauerat qđ pus per vrinam ex pulmone excernendũ primo in cor per leuẽ arteriã ad sinistrum ventriculũ fertur: qđ inde in magnã incidẽs arteriam quæ spinæ substrata est, ad renes primo, deinde ad vesicã fertur: at vero in qbusdã cum pus ẽt p venas pectoris si morbus sit lateralis, trãsfundatur ad extremũ: vena ẽ stelechieę similis arboꝝ caudici, quæ illas pectoris perbreues iungit, his quæ ad intestina ferunt: nã sine illo vase haud hoc fieri pt cum pectoris venæ vt Galenus dicebat. 5. de locis cap. 3 iuxta exortũ septi trãsuersi finiant: quare inferius sanies nisi hoc auxilio in paucis inuẽto, defluere non põt. Mesuen tñ haud tã longe prospexisse puto sed potius è vicinis regionibus existimasse agaricum aliquid trahere: qđ cum Dioscorides & Princeps alijq; classici viri dicant illud conferre tabidis, purulentos ipse credidit: cumq; simul purgare glutinosos humores affirment, ille hæc duo iunxit in vnum: existimans agaricum glutinosos humores, ac purulentos posse ex pectore & pulmone detrahere: quod cum nullus alius dicat, neq; ipse Serapio, causam dedit vt medici recentiores hoc etiam calamitatis miseris purulentis adijciant: quo ego consilio iam ab hinc quindecim fermè annis ab egregio quodam medico consultore penè occisus sum.

Hepialæ febres an simul calorem & frigus habeant ex eadem parte. Contradictio. 7.

EPIALAE febres dicuntur à Grçcis in quibus ab interna parte secundum minutissimas partes sentitur quãuis diuersas calor simul ꝛ frigus per totũ corpus: vt non sit ad sensum inuenire particulã in qua nõ vtrũq; simul sentiatur. cum vero interius calor sentit, exterius aũt frigus, aut lipiriæ sunt, aut febrium ardentium genus perniciosum libro de inæquali intemperie cap.8. at etiam.2.de diff.feb.cap.6. declarat quonam pacto, illa sit admodum quotidianæ in periodis: longissima etiam ꝛ quæ fiat à vitreo modice putrescente humore: nam vix putrescere potest. quodq; eius sint duæ differentiæ: altera in qua etiam si quiescat ęger frigus sentitur: altera in qua dum mouetur solum. meminit & harum febrium quasi communi quodam symptomate tertio de simplicibus medicamẽtis cap.16. in eadem igitur sententia fermè Aetius libro.5.cap 87. scripsit vitreum humorẽ & acidam pituitã cum non putruerint rigorẽ inducunt: cum putrescunt mediocriter epialam quæ ab ἠπιάω q̃ð est mitigo dicta est. lenis eni febris est ἠπίαλον etiã Græci dicunt algorẽ illum qui febrẽ præcedit: cũ igitur ex toto cõputruerit, febrẽ in qua frigus præcedit calorẽ, generat. Verũ hæc non videt esse Arabum sñia: nã Princeps prima quarti trac.2.cap.49. Empialam vocat in qua calor est manifestus: frigus autẽ in profundo latet: de Epiala vero Græcoꝝ in cap.61. loquitur nullũ ei imponens nomen. Rasis.18.cõtinentis cap.3. Empialã appellat febrẽ ex autoritate propria, illã quam ẽt Princeps: sed ante ex autoritate Mesue dixit eã esse in qua calor interius, & frigus exterius appareret: & in hoc mihi nil aliud dicendum videtur nisi quòd mala translatione decepti sint Arabes, error vero nullius momenti sit, cum Princeps omnium febrium ex pituita consistentiũ, vnum tantum faciat capitulum generale.

Lateralis morbus an in senibus perniciosior quàm in iuuenibus. Contradictio.8.

ATERALI morbo laborãtes iuuenes ex maiori parte seruantur, ꝛ senes moriuntur.4.contin.cap.3.fol.88.col.prima ex sententia Aaron. & adducit ratio q: natura senum est debilis ad expuendũ materias cõtentas in phlegmone. oppositum ibidem fol.92.col.3. & adducitur ratio q: senibus non æque grauia adueniunt symptomata. Hippoc. prima aphor.14.dicebat ꝙ senes acutas febres nõ adeò incurrũt. dicebat Galenus in fine cõmenti q̃ si incurrant moriunt: quare ex hoc ẽt videtur prima snĩa verior, cui exitus seu rei experimentũ accedit. igitur si dictum intelligatur in decrepitis quãq; symptomata sint leuiora, cõparatione tñ ad virtutẽ nõ possunt talia esse leuiora ei: quare iuxta aphor.34.particu.2.& rõne virtutis letalior fit omnino: si vero de medijs senibus intelligat, tunc raro incurrunt vehementes phlegmones laterũ: quòd si par sit morbus proculdubio in illis est perniciosa: si aũt morbus ad vires ꝓportionem habeat celerius etiã senex moritur: accidit autẽ frequẽter vt in senibus leuissimi fiant morbi, quare diuites senex minus iuuenibus periclitant, qm̃ cãis fortibus nõ se exponunt: pauperes aũt cõtrario modo se habent.

Phthisicis an competat uinum? Cõtradictio.9.

HTHISICIS vinũ exhibet Princeps 10.tertij trac.5.cap. vlti.oppos.4.contin. cap.2.Aetius libro.8.cap.67.inquit vinũ aũt theræum & scybelites præbeatur mediocri tñ mensura dicta hęc à locis vina. nã Therà insula est enata in mari iuxta cicladas: cuius meminit Plinius libro.2.cap.87. ꝛ tñ Paulus dixit lib.3.

cap.32. de tabidis ex vlcere pulmonis loquẽs. Potus autem eorũ aqua cœlestis erit: atq; inde mulsa ex illa confecta. Idem aũt Rasis cap.60. noni ad Almansoré vbi ex mente propria loquitur: dixit, insistendum esse potui lactis: vinum tamen subtile & temperatum aliquãdo esse tribuẽdum. Dico breuiter phthisis proprie dicta quæ à Galeno vocatur phthoe: libro de diffinitionibus iuxta medium: cum sit vlceris pulmonis morbus, vinum autẽ per se repurget vlcera & materiam in eis contentã maxime flauum, crassum, dulce libro de attenuante victu cap.12. ideo quantum est sui merito conuenit: nocet autẽ in tribus casibus vbi vlcus ex errosione fuerit: acres enim auget humores: quamuis etiam eos expurget teste Galeno in fortibus hoc tantũ intelligitur. Secundo nocet putrida vehementi febre adiuncta. Tertio vbi ex sanguinis sputo spontaneo ortum phthisis habuerit, raro aũt cum accidat vt ab his tribus cõditionibus phthisis absoluatur: ideo non dare vinum tutius est. erit & id obseruandum quòd in iuuenibus calidisq; temperamẽtis, noxium est: atq; ideo tales arcet etiam sanos à vinĩ potu Gal.5 de tuenda sanitate in fine. dicebat enim ille si cui ergo intemperie quæ intra sanitatem existat, calidissimum temperamentum contingat, huic ex toto vinum circũcidisse prodest. Quanto ergo magis vbi tabe laboret calida: atq; eo maxime etiam si putrida febris adiungatur. Sed nec prætereundus error est Arabum qui subtile vinũ collaudant: at contra Aetius Thęreum ac scybelliticum quæ vina vt inquit Galenus lib. de cibis boni ꝛ mali succi cap.8. dulcia sunt, & crassissima: quinetiam id laudis genus expurgandi pulmonem, talibus vinis ascripsit in libro de attenuante victu: verum cum ille dixisset adiungenda ea cibis subtilis alimenti, Arabes perperã intellexerũt vina subtilia phthisicis conuenire.

Hippocrates an pulsum agnouerit. Contradictio. 10.

X pulsibus signa sumpta prętermisit Hippoc. vel quia nó cognouit, vel qa minimi ea momenti existimauit. 3. de crisi cap. vltimo post medium: attamen in libro de humoribus inquit post initium. Venarũ pulsus, caliditas, frigiditas' ue medico sunt consideranda. Idem libro de alimentis iuxta finẽ qui. 27. est in ordine. Venarum pulsus & spiratio ꝓm nãm indicant hominẽ recte habere. &. 7. Epidemioꝝ ante medium σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν, ὡς λιπτῆς θέρμης. idest pulsus in temporibus, vt in calore suaui. rñdent quidã agnouisse Hippoc. vt signũ robustę, aut debilis virtutis: non aũt vt letale, vel salutiferũ. Sed hi non ad mentem Galeni. 2. de pręsagio ex pulsibus cap. 4. vbi docet mortẽ etiam inter loquendũ ex pulsu imminẽtem cognoscere: ꝓpterea dico vt sæpius alias Hippoc. non fuisse autorẽ libri de alimẽtis, iuxta Galeni sniam. nec. 7. Epidem. verũ cognouisse tñ pulsum venarũ: sed cum nó adeò illius doctrina perfecta foret quippe quam ẽt Erasistratus longe posterior ignorauit, alijs signis contentum fuisse.

Intentiones curatiuæ an à tribus sumantur. Contradictio. 11.

NTENTIONES curatiuæ sumuntur à tribus à virtute morbo & aere nos ambiente. 9. artis curatiuæ capi. 14. at prima aphoꝝ. 2. ponuntur quatuor regio, tempus, ætas, & morbus. vbi præter morbum nihil est cómune cum priore. Rursus quarta aphoꝝ. 2. addunt præter hæc constitutio, natura ægri, industria, ꝛ victus: eruntq; sic octo. at quarta primi cap. 3. ponun-

tur duodecim, quæ solent his versibus quãq; satis rudi bus vtiliter tamen explicari.

Ars, ætas, virtus, regio, complexio, forma.
Mox, & symptoma, repletio, tempus, & vsus,
Et bene si numeres figuram addere debes.

Sexcentæ sunt diuersitates in talibus obseruandis. verũ vt iam sæpius dixi Galeni locus proprius est inspiciendus: is est nono vt dixi artis curatiuæ. sed tñ in mittendo sanguinẽ addidit ætatem illis tribus libro de venæ sectione cap. 9. rñdeo igitur ad autoritatẽ primæ particulæ aphoꝛ. q̃ regio & tempus sunt pro aeris constitutione: in ætate vires cõprehendit. sunt ẽt illi scopi quantitatis euacuationũ non simpliciter euacuandi vt libro de sectione venæ cap 9. in fine. ad autoritatẽ quartę particulæ constitutio etiã ad aerem reducitur. reliqua tria nihil per se indicãt: sed omnia de virtute. Princeps enumerat fermè omnia quę diuersis in locis Galenus adduxit intentionibus curatiuis assequendis vtilia. ad id de venæ sectione dico ꝙ tres priores cões sunt omni euacuationi: ætas aũt non senilis, sed puerilis addit᷑ in mittendo sanguinem: illa vero pręter principales est digna obseruatione: maxime cũ quis à solita euacuatione destituitur: quam cap. 6. adiũxit. sed videtur mirum q̃ ibi in cap. 9 aeris constitutionẽ inter principales nõ admittit. rñdeo imitat᷑ Hippoc. 4. regim. acutoꝝ. 19. propterea obmissam fatetur in fine cõmenti Galenus aeris cõstitutionem, quã ⁊ ipse in libro de venæ sectione dereliquit. quatuor igitur erũt, sed aeris status ad virtutem referri poterit: vt etiã nono artis curatiuæ. morbi aũt pro sanguinis missione tres febris ardentissima, phlegmon, dolor acutissimus prima aphoꝝ. 22.

Euacuationes ad syncopim an cõueniant? ubi de mẽsura detractionis sanguinis. Cõtradi. 12.

NEQVE cõpressiones ad extremũ ducẽdæ, periculosum enim: sed qualis natura fuerit eius qui perferre debet, ad hoc ducere expedit. prima aphoꝝ.3. & Galenus libro de venæ sectione cap.12. narrat de tribus ægris qui per nimiã sanguinis euacuationem repente mortui sunt. at.9. artis curatiuæ cap.10. enarrat tm̃ duos. multos aũt alios perijsse intercepto tempore, cum virtus vitalis imminuta nequiuerit restaurari. ergo tantæ inanitionis sanguinis tria dicit esse pericula. Primum ne repente dum sanguinem fundunt moriãtur. Secundũ ne post breue tempus non finito morbo, & prostratis viribus. Tertiũ ne ægritudo diuturna permaneat, aut aliquis malus habitus, ac decolor cui tandẽ succedat perniciosa dispositio qualis est aqua intercus, orthopnœa, ventriculi iecoris'ue imbecillitas, attonitus morbus, delirium. Et tamen prima aphoꝝ.22. dicebat. Atq; vbi vsq; ad animi defectionem ducerẽ expedit faciendũ, si æger possit tolerare. & nono artis curatiuæ cap.4. enarrat duos ægros quibus ille sanguinẽ vsq; ad animi deliquiũ detraxit: liberauitq; eos præsenti periculo: cũ primus synocha pura, secũdus aũt synocha putrida laboraret: vnde iocus emersit Galenum iugulasse febrẽ. Porro huius sectionis tria cõmoda enarrat. Primũ est: refrigeratio totius corporis, trãsitusq; illius in cõtrariã habitudinem. Secundũ alui purgatio, quæ talibus cõtingere solet semper: vomitus etiã bilis frequenter. Tertium sudor mollis toto emanans corpore: quare hoc genus sectionis venæ ẽt imperat libro de venæ sectione cap.12. iam adducto. Pro solutione animaduertendũ quòd antiqui minorem sanguinis euacuationẽ faciebant ex vncijs duodecim: vt colligit libro de venę sectione cap.13. cum dixit ante.14. annum ne sanguinẽ detraxeris. post aũt vbi cætera signa adsint primum quidẽ ad summum detrahes ad cotylã vsq;: est

autem cotyla vt inquit Gal. in libello de ponderibus & mensuris: mensurę genus q͛ᵭ oleo si impleaᵗ nouem cōtinet vncias: vini aūt decem: mellis autē tredecim ac semis: quo fit vt cū sanguis grauior sit vino, lenior autem melle, cōstat cotylam sanguinis. 12. fermè vncias cōtinere: q͛ᵭ & argumento euidenti cęterorum comprobaᵗ. nam Princeps & alij classici & antiqui viri loca Galeni interpretantes pro numero cotylarū totidem supposuerunt libras. igiᵗ prima sanguinis eductio saltem vnius erat librę. at secunda si qn̄ erat necessaria semper pro dimidio primæ mensurā habebat. neqȝ te moueat q͛ᵭ dixerit ad summū talem esse debere. nā Galenum nunq̄ȝ inuenies in sanguinis detractione vnciarū, numero vti. id planè est argumentū nullam minorem hac mensura voluisse sanguinis missionē: q͛ᵭ etiam ex maxima illius quātitate intelligere licet: quæ est sex cotylarū: idest vnciarum. 72. ferme. libro eodē cap. 12. tum vero cap. 17. pro phlegmone oculorum libras tres sanguinis primo detraxit: deinde post horas quatuor vnā. vt sic essent vnciæ. 48. nec metam dimidij obseruauit: ob nimis copiosam priorē sanguinis detractionē. si quis igitur maximā illorum temporum sanguinis missionē, ad maximam huius æui, minimamq̄ȝ ad minimā conferat, facile intelliget minimam antiquo tempore sanguinis detractionē, libra non fuisse minorē, atqȝ id merito: nam vbi opus nō est nullam facere decet. vbi opus est si nō altera præcesserit euacuatio, minor hac turbat corpus, nec iuuamentū affert: maior aūt frequentissime ista necessaria erit. Cæterū vt ad rem reuertar: autoritas libri aphorismorum in. 3. textu de sanis est quæ in. 22. de ægris. expedit igiᵗ in ægris modo distinguere: nā Galenus nunq̄ȝ ad syncopā ęgrum deduci vult. vnde cap. 14. iuxta initiū libro de venæ sectione dum curā phlegmonis tractaret, inquit: Potissimum autem pulsuum mutationi, tanq̄ȝ iudicio haud quaq̄ȝ mē-

daci, animus diligenter est adhibēdus. continuoq; quie
scendum pulsu in magnitudine vel æqualitate variato.
At syncopa.11.tertij trac.2.cap.6.est destructio maioris
partis virtutis motiuæ ac sensibilis, propter cordis de-
bilitatem factā,& aggregationem spirituū à causa illos
destruente, vel ob paucitatē cogente. Galenus autem.12.
artis curatiuæ cap.5.in initio dixit syncopē esse præcipi
tem virium lapsuʒ.at vero quid intersit inter syncopē ⁊
animi deliquiū declarat ibidem iuxta finē: cum dixit. Si
quidē crudi succi loca spirandi occupēt obstruantq; ac
aggrauent: syncopem efficiunt: si vero nec obstruāt, nec
aggrauent, animi deliquiū: constat itaqʒ syncopam esse
animi deliquio multo grauiorē. Præcipit igit̃ Hippoc.
non deducendū hominem ad syncopē, sed ad animi de-
liquiū. hoc aūt fit vt diximus cum manente pulsu, æger
animo deficitur. Verū nec hoc facere decet nisi in mor
bis molestissimis, ⁊ validis viribus. validas intellige vi
res, nō solum quæ tunc, sed ēt in posterū hoc sine detri-
mento perferre possint: vt nihil incurrāt eoꝝ quæ dixe
rat Galenus.9.artis curatiuæ cap.10. Sed hanc ēt mitten
di sanguinis rōnem Auer.7.collectaneoꝝ cap.8. nititur
reprobare tribus rōnibus. Prima est, natura nō facit eua
cuationē vsqʒ ad animi deliquium, igitur nec medicus,
cum sit imitator naturę, recte operantis. Secunda ratio
fuit: nō debet euacuari nisi nocitiuū, igitur non vsqʒ ad
animi defectionē: nam illa sequi solet cū aliquid etiam
vtilis excernitur: fit etiā diminutio caloris naturalis in
tali euacuatione ad quā multa mala sequuntur. rñdeo
qȯ hęc probant de syncopa, non de animi deliquio. de-
monstratū est autem à nobis hoc in tertio tractatu con
tradictione.22.ex authoritate Galeni.12.artis curatiuæ
cap.8. dico etiā qȯ in euacuatione nocitiui, ɔtingit ani
mo deficere, absqʒ eo qȯ euacuet̃ vtile quicq̃ʒ. nā ⁊ si nō
euacuet̃ vtile resoluitur tñ, ad animi aūt defectum, non
est necessarium

est necessariũ minui calorem nãlem: dictum aũt Principis melius est infra subsistere, quàm exquisitissime euacuare, verum est, cum finem sumus assequuturi.

Euacuatio ad animi deliquium an detur cum tolerantia? & an Hippocrates in aphor. 22. primæ particulæ intelligat etiam de purgatione. Contradictio. 13.

IVXTA eundem aphoꝛ. 22. primæ particulæ est dubitatio primo qđ Hippoc. loquitur de deiectione, Gal. de venę sectione. itẽ quia contradicere videntur ducere ad deliquium animi, & tolerare. rñdeo tolerare intelligit Hippoc. cũ Galeno vbiq; in posterũ bene ferre, & restitui: vt nihil ex his tribus dictis priore in contradictione sequaẗ: expositio aũt Galeni de venæ sectione, est sup̱ secundam aphorismi partem: q; illa est generalis. Hippoc. enim solet vt. 2. & . 3. aphorismo primę particulę & plerisq; alijs locis, à singulari ad generalẽ methodum ꝓcedere: qđ videns Galenus exposuit ad illius mentẽ: tum qđ vt recte ipse dicebat in libro de venæ sectione ad determinatã mensurã non licet accedere purgãtibus medicamẽtis, vt sectione venæ: ꝓpterea expurgare corpus medicamẽto vsq; ad animi defectionẽ, scireq; illũ tolerare posse, est plusq̃ medici: nõ sic de venę sectione: aĩaduertere tñ est operę pretiũ, tutius in ardentissimis febrib⁹ fieri hoc, quã in phlegmone: q; hic morbus ẽt post tantã euacuationem relinquiẗ: in febre autẽ vna tolliẗ: maxime si sine putredine fuerit. febris etiam ardens non fit nisi in iuuenibus robustis, & mã sanguini permixta, at phlegmone senibus etiã & debilibus frequentius febre ardente contingere potest: in doloribus si causa etiã morbi simul tollitur securissima est.

Febris ex putrido ſanguine an detur.
Contradictio.14.

VXTA dicta ſæpius videtur contradictio: q: vt diximus in.12.contradictione Galeni.9.artis curatiuæ.4.ponit duo genera febrium continentium ex ſanguine non putrido,& ex putrido. at 2.de differentijs feb.cap.9.dicit q̃ cum ſanguis putreſcit, ſubtile eius tranſit in bilem,& craſſum in atram bilẽ: ac ſic nulla erit febris ex putrido ſanguine. idem clare.2.de criſi cap.12.vnde dicit: liquet aũt q̃ cum his putreſcere cœperit,nõ amplius bonus remanet, ſed iam ad amarę bilis nãm tranſit: atq; in hoc,illud ſeruatur,triplex eſſe genus ſimplicium febrium: quæ enim ex ſanguine putrido fit iam quodammodo bilioſa eſt.ob id Princeps prima quarti trac.2.cap.43. nititur Galenũ oppugnare duabus rõnibus: quaꝝ prima eſt,ꝙ Hippocrates illã poſuit: cum tñ potius Hippocrates contrariũ dixerit: nã in fine libri de natura humana,⁊ in fine primi libri de morbis: dixit oẽm continuam febrẽ à bile procedere: quare ẽt Gentilis dixit ſe hanc autoritatem nõ inueniſſe. forſan quòd quarto regiminis acutoꝝ.67.hoc intẽdere putauit Hippocrates,ſed nil clarũ.Si tñ locus eſt euidentiã pręferẽs. is erit in libro de natura humana: nã cum dixiſſet in prima ſectione textu 8 q̃ ſi aliquid eorũ quæ in corpore cõtinentur plus iuſto calefiat,aut ſicceſcat, homo protinus languet: ſubiecit in.20. textu hominẽ ſanguine bile pituita & atra bile conſtare. veꝝ nihil hoc aduerſus Galenum: qui & ſanguinis febrẽ abſq; putredine concedit: & ſanguinẽ etiam putreſcere. quare ad rõnem Principis deueniẽdum. conſtat aũt in hoc vel ſanguis cum eſt putrefactus tranſit in bilem? vel cum putreſcit? ſi primum iſtud eſt falſum,nã craſſior pars tranſit in atram bilem;

igitur nō totus in bilem. argumentū hoc est sophisticū quia iam Galenus fatetur quòd in illa duo simul trāsit, sed forsan oppugnabit Princeps rñsum hoc dicens igit̃ duæ febres necessario euenient: altera ex flaua altera ex nigra bile: qđ totum est concedendū, ad Gal. mentē. Secundo dicit qđ hoc fit post putredinē: & interim igitur laborabit febre putrida sanguinis: & non videt qđ hæc est rñsio vera Galeni: nā datur illa febris ex sanguine putrescente sed est breuissimi tēporis: ideo non est de cōsideratione medici: vltimo dicit non est necesse qđ illud qđ fit per putredinē sit putridum: q: putrefacta cum ad separationē deueniunt, nō sunt necessario putrida: sicut nec vermis est putridus qui ob putredinē generat̃: nec cinis est igneus, qui ab igne gignit̃. ideo ad hoc diceret Galenus qđ argumentum non cōcludit generaliter: in hoc tñ casu concludit: q: separatio hæc fit manente adhuc putredine: non sic de cinere, nec de aiali. Secundum aūt sensum Galenus non recipit: sc3 qđ fiente putredine, sanguinis trāseat in bilē flauam & atram: & ratio sua in hoc est satis bona: q: in quocūq3 minimo tempore pōt incipere putredo, non tñ in quocūq3 minimo tēpore ex sangine bilis fieri pōt: sed longa est necessaria trāsmutatio: & illud qđ adducit de exēplo est verum: qđ omnia possunt putrescere, & manere in suo genere, donec perfecte corrupta fuerint. Gentilis satis bene conciliat Principem cum Galeno: nisi qđ errat in tribus. Primo quòd nititur conciliare eos cum velint esse discordes: quare melius erat dicere qđ Galenus nō sibi contradicit: ⁊ qđ rōnes Principis aduersus eū possunt dissolui. Secundo q: præsupponit hanc febrem sanguinis fieri à multitudine præfocante: hoc aūt non est necessariū: sed etiam ab æstu & alijs causis fieri poterit: & tñ verū erit semp qđ dicit Galenus: qđ non remanet per longū tempus quin transeat in febrem ex bile. Tertio errauit cum Principe,

quia negauit talem febrẽ à Galeno eſſe poſitã.cum vt di
xi illã poſuerit vel ſi credidit poſitã breuis temporis il-
lam fore exiſtimauit:cum tñ Galenus breuẽ eam ſolum
vt ſimplicẽ eſſe voluerit.Sed ſi tam breuis ſpatij eſt, cur
conſiderat eã Galenus.9.artis curatiuæ. rñdeo qđ ipſa
nõ remanet pura diu:ſed bene mixta.& in hoc ẽt Genti-
lis nõ animaduertit.nam ſeruat intentionẽ curatiuam,
& eſt ſectio venæ,ad defectũ animi vſq;:quæ nõ conue-
niret in puro cauſone à bile flaua ſolũ excitato.hanc ob
cãm Auenzoar.3.Theiſir in illa febre prius volebat bilẽ
purgare,quã ſanguinem mittere:quãuis hoc non ſit ad
mentẽ Galeni.Propter hæc Aetius lib.5.cap.75.vtrũq;
genus febris ſanguinis poſuit:& putreſcentis,& non pu-
treſcentis.& in cap.77.eiuſdẽ ořiam poſuit febris à ſan-
guine corrupta & ardentis febris, quam Græci cauſum
dicunt.Eadem rõne Paulus lib.2.capite.28.maximus Ga
leni interpres,tanq̃ cõfeſſa à Galeno ambo genera po-
ſuit ſynocharũ febrium: & Trallianus lib.5.cap.2.hoc
idem:& ſi paulo obſcurioribus verbis atteſtat᷑. Haliab-
bas etiam quãuis Arabs in.8.theoricę cap.4.illã poſuit:
nulla Galeni cõtradicentis habita mentione: quo fit vt
omniũ interpretum teſtimonijs, nihil plus Galenus vo
luerit:quã febrem ſanguinis putridi non diu ſine alioꝝ
humorum ſignis eſſe non poſſe:huic aũt opinioni fauet
ratio. nã id febrium genus in augmaſticũ omothenum
& peraugmaſticũ diuiſit:ſeu creſcentẽ febrem æqualẽ &
decreſcentẽ. at ſi bilis eſſet ſubiectũ, acceſſiones diebus
imparibus tantũ apparere debent.Conciliator vero diſ
ferentia.89.hanc mouit qõnem.verũ in diiudicando pa
rum claudicat:exiſtimans poſſe diu perdurare latitanti
bus exacerbationibus qđ omnino eſt falſum. nã tertia-
nę acceſſiones breui apparẽt:nec vlla erat excuſatio Ga
leno vt illã quaſi ẽ numero febrium amoueret:ſi tãdiu
perdurare poterat.Auicẽna aũt Gal.contradixit libẽter

In his quæ ad cõtemplationẽ pertinent: nec à iurgijs tẽperauit vt.9.de aialibus cap.2. Galenus (inquit ille) dimidium solũ rerum olfecit & tñ cum hoc ausus est philosophiam profiteri. vix credat quisquã tam insolentibus petulãtibusq; verbis Gal. Auicẽnã maledixisse. Auer.3. collectaneoꝝ.8.&.4.eiusdem.31.&.7.ẽt libro cap.8. hãc mãm tractat: parũ ab hac determinatione differens.

Peracutus morbus an in tertio die consistat. Contradictio.15.

ERACVTVM morbũ vocat qui statim in summo vigore consistit: statim aũt est intelligendum circa primos quatuor dies vel paulo vlterius prima aphoꝝ.7. sed in cõmento.6. eiusdem particulę inquit, in peracutis aũt qui ad summũ vigorem in tertio die perueniũt victus summe tenuis optimus est. rñdeo peracuti morbi quinta aphoꝝ.6. in primo circuitu idest in quatuor diebus finiunť dicebat Gal. & p̊ de crisi.16. vnde.2. de decretorijs diebus cap.12. iuxta initiũ acutus morbꝰ vocetur qui.7. diẽ excedit. peracutus autẽ qui intra illũ terminať at rursus peracutoꝝ genera duo sunt: nõ exactum qđ quartũ diem excedit ad.7. pertingens: qui vero sub ipso quarto die finiť exacte est peracutus. similiter ꝗ acutus exacte non vltra.14. diem progrediť, non exacte finiť in.20. rursus alij qui ad.40. diẽ extenduntur acuti prius fuerunt: sed conuersi in diuturnos vocanť delapsi ex acuto: qui aũt post.40. diẽ finiuntur chronici seu diuturni sunt appellandi: ob hoc igiť recte inquit Hippoc. in pronosticis qđ acuti morbi intra.40. dies finiuntur morbos vniuersos sub duobus dierũ terminis comprehẽdens: acuti aũt in quatuordecim diebus finiũtur cum simpliciter tales fuerint: idest perpetuũ seruantes augumentũ, cum igitur in.7. aphor. præacutos inquit termi-

nari intra diem quartũ, vel paulo vltra: nó de statu sed de tota terminatione loquutus est. qd aũt in. 6. apor. dixerit qd ad summũ vigorem in tribus diebus puenjũt, in Græco nõ habetur, est enim additio falsa. Sed si libet tueri nó terminum morbi sed illius statum dicas declarasse: nam reliquum ad. 4. vsq; pro declinatione cóputari debet vera, aut ad mortem. porro quòd accessiones per tertium fiant & in accessionibus morborum status: memini iam me illud superius docuisse.

In morbis peracutis an uictu exquisite tenuissimo utendum sit. Contradictio. 16.

VXTA illud cõtingit dubitare, nã cum morbus peracutus est, victu extreme tenuissimo vtendũ est. prima aphor. 7. est aũt vt inquit Galenus prima aphor. 4. victus extreme tenuissimus ad statũ vsq; peruenire nihil dando: aut mellicratũ seu mulsam tantũ. præacuti aũt morbi numerant quinta aphor. 6. distentio neruorum, attonitus morbus secunda aphor. 42 cinanche & sinanche quarta aphor. 34. febris pestilẽs non tñ ex toto genere vt apparet prima quarti. cónumerant & quinta aphor. 30. morbus comitialis, & conuulsio: quãq; enim acutos nominet Hippoc. ibi, manifestũ est tñ de peracutis debere intelligi. in oĩbus igit his ac cæteris alijs abstinendũ erit à cibo. Sed hoc habet difficultatẽ q: declaratum est à Gal. in cõmento. 19. secũdæ particulæ: quòd morbus peracutus cito terminat, & sæua habet symptomata. at vero accidentibus virtutẽ prosternentibus illico dandus est cibus: prima aphor. 9. qũo igitur victu tenuissimo vtendũ erit. nona ẽt tertij cap. 11. dat oximel & syrupũ de melle in præfocatione: igit non vtetur victu tenuissimo. plus enim nutrit oximel, quàm mellis aqua: tum maxime q Gal. in cõmẽto. 7. primæ particulæ vult

vt in morbis terminãdis in quarta die, vel citra, omnimoda inedia possit sufficere. Aetius quoq; lib.6.cap.27. in cura attoniti morbi, exhibere nos docet alimẽta pau ca quotidie leuia, calida. & prima tertij cap.vltimo cibus patientis attonitũ morbũ sit panis in mane cũ ficubus siccis. Aetius quoq; in cap.95.libri.5.docet q̃ in febre pestilẽti sufficit vt vtantur victu cõtrariæ qualitatis: nõ dicit tenuissimo. ⁊ Princeps prima quarti trac.4. cap.4.loquẽs de laborãtibus hoc febris genere inquit: & plurimi eoꝝ qui cibũ alacriter sumunt seruant̃.consulitq; vt capiant ipsum pro viribus. Aetius ẽt libro.6. cap.2.iubet in phlegmone cerebri vt cibentur alica vel ptisana.neq; dicendũ q̃ de declinationis tẽpore intelli gat, nã subijcit, morbo aũt mitigato dentur oua sorbilia ⁊ lactucę.Idẽ in syncopalibus febribus lib.5.cap.97. &.98. iubet in ea quæ fit ex redundantia crudi succi, si virtus deficiat, hominẽ nutriri pane & vino: in minuta confertim nõ paulatim quæ ambo à Gal.sumpsit.12.artis curatiuæ cap.3. verũ ille hæc cõcedit tantum his qui syncope vexant̃ prostrata virtute. necesse est enim periculũ periculo propellere, cum igit̃ symptomata grauia sunt, at virtus fortis, tunc oĩno abstinendũ est à cibo: neq; enim semp fortitudini illoꝝ virtus succũbit. oximel autẽ cibus est medicinalis, vel medicina cibalis, vt 12.artis curatiuę cap.3.habetur.ꝑpterea non cõnumerabit̃ inter cibos puros & simplices.in.7.vero aphor.primæ particulæ loquit̃ Gal.sub distinctione: vt vel abstineant in totũ à cibo, vel vtant̃ mulsa, vel modico ptisanæ succo: nã oĩbus modis his exquisite tenuis victus ac tenuissimus adhibet̃.De attonito loquit̃ Aetius & Princeps in declinatione: qui enĩ fieri põt vt consistẽte mor bo panẽ & ficus edant? q nec possint eo aperire vel oculos attollere? ad id de febre pestifera est exceptio q: illa nec coctionẽ habet, nec symptomata ex actiõe virtutis,

ſed ex malitia mãæ: ideò ſumus in caſu aphor.9.primæ partic. in phlegmone aũt cerebri cũ ſit morbus ſimpl'r acutus: cibũ damus & ẽt q: eſt morbus cõpoſitus.de ſyncopali febre dictum eſt, qđ ſolũ vbi ſyncopis inuaſerit, tũc nutrimus ſi morbus intra.7.diem ſit terminandus: quinimo ẽt vtimur victu tenuiſſimo: ẽt ſi diutius ſit ꝑmanſura vſq; ad.7.diem, modo virtus ſufficiat.

Morbis acutis an neceſſario febris complicetur. Contradictio.17.

ORBVS acutus febrẽ habet neceſſario ſibi iunctã prima aphor. cõmento.7.&.3. de diebus decretorijs cap.vltimo. veꝝ.3.ꝓnoſticorũ.34.dixit cõuulſionem eſſe aliqñ ſine febre: cum tñ numerent' inter morbos acutos.&.1.ꝓnoſticoꝝ.26.diſtinguit acutos morbos cũ febre veniẽtes ab his qui febri minime iungunt'. & ſcđa aphoꝝ.19.idẽ agit.& quinta aphoꝝ.30.cõnumerat conuulſionẽ,comitialem morbũ,& attonitũ,& diſtentionẽ qui ſine febre aduenire poſſunt.idem dico de coli dolore.rñdeo morbi acuti qui febrẽ ſibi adiungunt neceſſario eã ſortiunt' inſeparabilẽ: non tñ oẽs febrẽ ſibi adiungunt: hoc igit' voluit Gal.in.7.cõmento primæ particulę.&.12.capitulo tertij de criſi.attñ verba illa aliã videntur pręferre ſñiam,inquit enim ibi.ὡς δ' Ἱπποκράτης ἔλεγε, τοῦ μετὰ πυρετῶν συνεχοῦς γιγνομένου συμβεβηκὸς. ἐξ ἀνάγκης ἔσται τὸ ταχέως κρίνεσθαι. ideſt: vt aũt Hippoc. dixit cũ febre euenientis,accidens eſt, neceſſario celeriter iudicari.quare non oĩs acutus cũ febre gignit'.interpres nõ eſt lapſus. Sed quidam legẽtes vt & pleraq; alia in contrariã directe Gal.ſñiam verba hæc adduxerunt.

Olera an frigidum & humidum exhibeant alimentum. Contradictio.18.

Iximus antea q̃ȯ oĩa olera aquoſũ3 & tenue ac pauciſſimũ præbẽt alimentũ.2.de alimẽtis capite de plãtis ſpinoſis.nec põt dici q̃ȯ de frigidis tm̃ intelligat:cõnumerat enim Scolymũ inter ea & ſi aculeatũ: quẽ cõſtat ex.8 ȯ ſimplic.medicamẽ.eſſe ſiccũ in ſecũdo calidum vero in fine ſecũdi, vel initio tertij. At vero in de diſſolutione cõtinua cap.6. vult q̃ȯ braſſica atrã bilem gignat. Auer.quoq3 lib.5.collect.cap.41.vult quòd oĩa olera p̃ter lactucam & bugloſſum melancholiã gignãt.Gal.vero in libro de attenuãte victu cap.2.diſtinguit:nã frigida & humida aquoſum humorẽ gignere fateť:exẽplificatq́, de cucurbitis ⁊ atriplice:calida vero & ſicca calefaciũt,⁊ attenuant. Raſis vero.9.ad Almãſorẽ cap.13. inquit, & deuitet oĩa olera præter humectantia, qui melancholiã patiť.Gal.in cõmentario.3.de diȩta ſanoꝝ vult braſſicã inter olera calefacere & ſiccare. nam Hippoc. in textu ab oleribus eſſe abſtinendũ ꝑ hiemem admonuerat:quaſi q̃ȯ olera infrigident, & humectent. Gal.lib.2.de alimẽtis braſſicã tenue alimentũ & ſiccum præſtare fateť:ad lentem vero cõparata humidũ:idẽ libro.7.de ſimplic.medicamentoꝝ fac.quaſi temperatam videť exiſtimaſſe: in calido frigidoq́;, ſed tñ exiccantẽ, vnde non recte videť Serapio caules inter medicinas in primo calidas collocaſſe cap.32.q̃uis cõcordet cũ Principe qui.2.can.cap.143.ponit illã calidã in primo, ſiccã in ſecũdo.ſed hȩc obiter:ad rẽ redeo.actu oẽ nutrimẽtũ olerũ humidũ eſt,ſeu aq̃ſum:tenue.ac paucũ potẽtia v̇o aliud calidũ,aliud frigidũ:aliud adurẽs:craſſu3 aũt,aut pl'm eſſe nõ põt: verũ ẽt vt medicina reliquũ nutrimẽti exuere põt:aut condenſare ſic ⁊ ſanguinẽ.hocq́; mõ craſſum alimentũ exhibere.rõ aũt eſt,q̃ȯ ab olerib⁹ non põt niſi tenue,& paucũ alimentũ ſecerni:calidũ aũt, vel frigidum,humidũ,vel ſiccum, pro oleris ipſius qualitate,

TRACTATVS HIERONYMI CARDANI Contradicentium medicorum Libri Primi tractatus Quintus.

Caro an instrumentum tactus. Cõtradictio. 1.

CARO vel quod ad ipsam habet proportionem est tactus instrumentũ. 2. de partibus aialiũ cap. 1. ⁊ cap. 8. iuxta initium. videtur autẽ adducere duas rõnes non leues: quarũ prima est: qđ omnibus aialibus cõe est, necessario debet esse instrumentum tactus: q꞉ tactus cõis est omnibus aialibus: animal enim est animal per tactũ, vt habet in. 2. de anima. sed sola caro, vel qđ ei proportione respondet in exanguibus aĩalibus, est cõis omni animali: q꞉ vt ipse declarauerat, caro est tutela aĩalibus à frigore, & calore: est igitur omnibus cõis. altera ratio est qđ corpulentissimũ in aĩalibus debet esse subiectum sensus tactus: tale aũt est caro: vt manifestũ est. nullũ enim animal magis abundat & vbiq꞉, alia parte simplici quã isti similarẽ vocant, quàm carne. manifesta est assumpta prima ꝓpositio q꞉ cum tactus sit ad tutelã animalis debet esse in quacũq꞉ aĩalis parte: ⁊ ẽt corpulentissima. cũ primas solus hic sensus sentiat qualitates: & ẽt subijciatur dolori: quare opportunũ est vt sit etiã corpulentũ hoc instrumentũ, aliter cito dissolueret. vnde patet cur instrumenta alioꝝ sensuum oĩa latitent in profundo corporis: solus aũt tantus instrumentũ, cum toti corpori ⁊ exterius maxime. esset necessariũ in corpulentissima parte positũ est. Prima ratio indiget propositione declarata. 8 phy. 46. & est qđ singulis formis suæ materiæ debẽtur. nec põt forma hominis recipi in luto, aliter vna spe

cies fieret simul per se & à casu. Sed hic oritur difficultas q: philosophus. 2. de partibus capi. 10. duo vult esse necessaria singulis aialibus partẽ per quam cibũ imittant, ⁊ emittant. igit̃ non videtur tactus ob hoc necessario in carne fundari. propterea quidã ex duabus rõnibus vnam conficiunt. Sed tñ causa sensus alia est à causa operationis. Ideo tales non vident̃ intelligere q̃d dixit Philosophus in eodem. 2. de partibus cap. 1. cum inquit. operationes ipsę sunt dissimiliũ, & ex pluribus cõposita rum partium. Sed vis ipsa sentiendi est simplicis partis. vt igitur instrumenta sumendi cibũ sunt cõposita: non possunt esse caro aut neruus: sed compositum, seu vt dicunt dissimilare q̃d tñ in omnibus inuenitur aialibus. Sed hoc primo habet difficultatẽ q: idem Philosophus 2. de partibus cap. 10. iuxta finẽ inquit. tactus aũt sensorium non caro est, nec pars eiusmodi aliqua: sed aliquid intimũ. Idem etiam videtur innuere p̃hs à textu. 107. ad textum. 116. secundi de anima vbi cõcludit tandẽ, quòd caro non sit instrumentũ tactus, sed mediũ. adducit aũt duas rõnes quaꝝ vltima quæ ponit̃ in textu. 116. est clara: & est sensibili posito. supra sensum, non fit sensus: sed sensibili posito supra carnem, fit sensus: vt experimento patet: igitur caro nõ est primũ sentiens, sed aliud. prima propositio in reliquis sensibus inductione ostẽditur, vt patet de colore supra oculũ posito. Alia ratio videtur obscurior quæ ꝓponitur in textu. 106. &. 107. ſm Auerrois expositionẽ: & talis est. si sensus tactus sunt plures caro erit mediũ, non instrumentũ: q: impossibile est vt vnum instrumentũ inseruiat pluribus virtutibus at vero sensum tactus diuersum esse ostendit. vnde ẽt. 2. collectaneoꝝ. 13. triplex est sensus tactus, vnus cõis toti corpori quo sentimus calidũ & frigidũ & reliqua. Secũdus quo os ventriculi hora inanitionis famẽ sentit. Tertius quo virgę summitas hora cõcubitus venerei, sentit de-

lectationem. Sed tñ de hac multiplici sensus nã non videt intellexisse Philosophus in textu.107. sed arguit sensum tactus esse multiplicem q: sentit calidũ, frigidum, siccum, humidũ,durum,molle,ac talia. vnde diuersitas Auerrois est potius ex modo sentiẽdi & ex partibus instrumẽtorum sicut dixit de carne quæ est in summitate virgæ.quidã dubitauerunt frustra,deesse solutioné dubitationis:cũ in textu Græco iaceat, Ἔχει δέ τινα λύσιν. & reliqua. vt ratio prima in nullã vim redigatur. cum fateatur Aristoteles sensum tactus quãuis plures agnoscat oẽs ias vnum esse.Secunda ẽt ratio videtur tã aduersus neruos militare,quàm ẽt aduersus carnẽ. Sed Auerroes.2.collectaneo℞ inducit simul rõnem contra Galenum pro Aristotele: ⁊ soluit rõnem Galeni hoc modo. qđ debet sentire mediũ esse debet inter qualitates vt iudex.2.de anima.118.Sed neruus est frigidus & siccus, & cerebrũ frigidum & humidũ,igitur nec neruus nec cerebrum possunt esse primũ instrumentũ tactus. At q: caro declinabat ad calidum & humidũ necessarius fuit ei neruus ad contemperandũ carnem. ideo caro neruo carens,obtusi sensus est,nõ dicit qđ sensu careat. Sed remanet difficultas alia q: caro videtur cõcedi qđ sit mediũ & sensus tactus plures.2.de anima.111.cum iã vt dixi difficultatẽ hanc in.108.sustulisset.ꝑpterea Auerroes in cõmento illo roborauit rõnem Philosophi dicens acutũ & graue magnũ & paruum in sono sub eadẽ specie vel saltẽ genere continentur:ideo auditus põt esse vnus:sed calidum & frigidũ & graue & leue, non continẽtur nisi sub homonymo genere: quare tactus nõ põt esse vnus. deinde in fine cõmenti grauius agit primo videtur consentire his qui neruos volunt esse instrumentũ tactus: ⁊ dicit Aristotelẽ in libris de aialibus ignorasse neruos: deinde in libris de aia rõne nõ sensu illos inuenisse: qm̃ hos post libros de aialibus cõposuisset. Sed cum dictis

suis aduersetur in collectaneis iã à me expositis, Philosophum etiã indigne redarguit: qui.3 de historia animalium cap.5.de neruis plurima differit: cum locus ille ẽt ante libros de partibus constituat. quinimo habere aliquã vim circa tactus sensum, Philosophi ea verba osten dunt: nulla corporis particula stupore tentat, quæ neruis careat. Adducit.2.de partibus animalium Auerrois cap.2.quatuor alias rõnes qđ caro sit instrumẽtum primum tactus nõ neruus. Prima est, neruus nõ vbiq; extẽditur, sensus tactus est in toto aĩali diffusus, igitur cũ caro extendat, erit caro instrumentũ primum, nõ neruus: etiã dato qđ caro indigeat neruo ad sui contemperamẽtum. Secunda ratio quę magis propria est illi (cum prima fermè sit ea quæ Philosophi nisi qđ ratio Philosophi est generalis, Auerrois vero vt cõparatur caro soli neruo, & ideo aduersus Galenũ) neruus est durus, igitur non est aptum instrumentũ sensui tactus. nã durities est impedimẽto sensui. & ideo ẽt Galenus duriores ex neruis motui, molliores sensui dedicabat. Tertia ratio proprium instrumentũ visus est humor glacialis in oculo: quãuis Gal. fateatur neruos cõcurrere ad causandam visus operationẽ: igitur idem de tactu. postmodum ostendit ẽt primo non solũ proprie hoc ei inesse: q: caro est temperatissima partiũ similium quæ sint in aĩali: sed tactus primo inest temperatissimæ parti nõ intemperatæ, igitur carni, nõ neruo, vel cerebro. Deinde dat similitudinem inter cor & carnẽ: nam cor vt est instrumentũ & membrũ principale conseruans totũ corpus & oẽs functiones tanq; agens perficit: sic caro tanq; patiens cum sit membrũ seu pars similis recipit: ideo hæc duo natura iunxit in vnũ: fecitq; cor carnosum. tandem cõcedit aĩalia aliqua neruo & cerebro carere vt spongias marinas: & tñ habent hæc sensum licet obtusum. sñia igitur Auerrois est ꝙ caro neruo cõtemperata sit primũ pro-

prium & perfectum tactus instrumentũ: q̃; q̃; in.2.de aīa paululũ ob verba Philosophi deflexerit, vt quasi cũ Galeno cõsenserit. nec pôt dici qđ credat Aristotelẽ etiam sic sensisse: nã non fuisset sermo cõtrarius imo concors 2. de anima. 108. cum dictis. 2. de partibus aialium: nec ẽt oportuisset dicere carnẽ esse mediũ, si contemperata est instrumentum: nec oportuisset excusare Philosophũ de ignorãtia neruorũ, tempore quo composuit librum de partibus aialium: q: hoc sufficeret Philosopho: qđ caro esset instrumentũ tactus: q: de cõtemperamento & si nõ dicat non tamẽ illum negauit. Auicenna in.2. de anima cap.3. idem fatetur qđ caro vt neruoꝝ virtute contemperata, sit proprium & primum tactus instrumentum.
Aliud tñ vult. 12. de aialibus cap.6. cum dixit. sed consilium optimũ quod mihi videtur est, qđ primũ sensibile sit spiritus. ⁊ ponit ibi quatuor opiniones. Prima ⁊ magis remota est qđ primum sensibile sit solum cerebrum, vel neruus: & cõtra hoc arguit: q: cerebrum non sentit cum phlegmonẽ patitur, sed tantum cum eius pãniculi. Secundo q: non valet oculus videt per virtutẽ à cerebro infusam, igitur cerebrũ est primũ instrumentum visus, & nõ oculus: nã medici concedunt primã ꝓpositionem: & negant. Secunda quæ est contraria sensui. Tertia ratio est alibi dicta q: cerebrum & nerui sunt extra temperamentũ, & cum hoc declinant ad frigidũ, igitur cum frigidũ aduersetur sensui non cõuenit vt vel cerebrum, vel neruus sit primũ sensitiuum in tactu. Secũda opinio est dicit qđ sit carnea substantia. ⁊ hæc est dicit dignior quã quod sit neruus, vel cerebrum: tũ q: carnea substantia est tẽperatior: tũ quia per se calidior: ⁊ caliditas non impedit sensum. Sed tñ illa inquit non videtur mihi primum instrumentũ: & ratio vt credo est q: nisi contẽperetur à spiritu nõ sentit: & ẽt q: vt diximus Aristoteles videtur negare hoc manifeste. & sic reprobauit primam

opinionẽ quæ eſt Galeni ⁊ medicorum,& ſecundã quæ eſt Auerrois & Conciliatoris in dĩa.42.quæ oĩo eſt falſa.deinde ponit tertiã quòd cor ſit primũ ſenſitiuum & inſtrumentum rõne carnis ſuæ:non q; temperatum, ſed q; fons ſenſus,& calidũ. caliditas vero eſt principiũ & fouens oẽs operationes.& hæc videtur fuiſſe opinio Alexandri: quãq; videatur de carne abſolute dixiſſe. ſed tñ nec hanc ſniam veram eſſe credit:q; & ipſum cor ſentit ſm ſpiritũ:& forſan intelligit qđ nõ approximat ſenſibilibus ſicut ſpiritus. nec põt vere dici cor intimũ cõparatione ad carnẽ:relinquitur igitur vt primum ſenſus tactus inſtrumentum apud Auicẽnam,⁊ iuxta illius ſententiam, ſit ſpiritus:q; non poteſt eſſe aliquod aliud ex his quæ ſm rõnem inſtrumentum dici poterant.
Sed eſt etiã apud illum difficultas & contradictio cum Ariſtotele:nã in.11.de aĩalibus dicit Auicẽna qđ virtutes nãles ſunt in membris cõſimilibus, animales autẽ in diſſimilibus:ſed videre & tangere ſunt virtutes animales,igitur erunt in mẽbris diſſimilibus & non conſimilibus.⁊ hoc cõtradicit directe non ſolum dictis Philoſophi.2.de partibus cap.1.iam declaratis:ſed cõcluſioni factę.q; ſpiritus nõ eſt primo membrũ,ſed pars tm̃ corporis noſtri.& ſi eſſet membrũ, eſſet conſimile non inſtrumentũ.Sed hanc difficultatẽ diſſoluit dictũ Philoſophi primo de hiſtoria aĩalium cap.4.vbi loquẽs de ſenſu tactus idẽ dicit quod.2.de partibus capite primo. ſcilicet quòd virtutes oẽs quę patiendo perficiuntur,vt ſenſus, in aliqua conſimili parte cõſiſtunt: & proprie de tactu exẽplum dat,qui ſit vel in carne dicit,vel alią parte conſimili,ſed tñ ſanguinea aut quę illi rñdeat.ex quo etiam clarũ eſt illum excluſiſſe neruum:cerebrumq;:quæ non ſunt ſanguineę partes:tñ etiam carnẽ neruoſam,cum ſit diſſimiliũ partium virtutes aũt agentes in diſſimilibus continentur,vt motrix.quare apud Auicenuã pro nãli,

lege patientē,ſeu quæ patiendo perficitur:pro ſenſitiua agentem.nec poteſt dici quòd ſenſitiua apud Auicennā dicatur actiua virtus, cum in hoc Ariſtotelē Princeps ſit ſecutus,non Galenum.

Sed eſt alia contradictio in dictis Auicénę.5.de anima cap.8.dicit enim iuxta mediū, quòd cor eſt ſenſibilius cerebro,in ſenſu tactus:ꝛ ideo dolores cordis ſunt longe maiores & intolerabiles.& videtur ſtatuere cor primum qđ ſentit,cum Philoſophis.& in fine capituli vult contra oīa dicta hic,& alibi,ꝙ neruus ſit primū inſtrumentum tactus cū muſculis:& quòd forma virtutis ſenſitiuę ſit in anterioribus ventriculis cerebri.ad hoc reſpondetur quòd hic loquitur ſm medicos & ſermones magis ſenſibiles:ante ꝛ alibi ſecundū veritatem.ꝛ quòd hæc reſponſio nō ſit voluntaria,vide quid dicat prima primi doc.5.cap.primo dum de cordis principatu loquitur.inquit enim,Et Philoſophi ſermo cum ſubtiliter certificatur eſt veracior : ſed medicorum ſermo in primis cum attenditur,eſt magis manifeſtus.

Noluiſſe etiā omnino Philoſophum neruū eſſe tactus inſtrumentū declarant verba eius ꝑ de aīa cap.5.inquit enim, ὅσα γὰρ ἔνεστι ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἁπλῶς γῆς, ὅιον ὀστᾶ, νεῦρα, τρίχευς, ὀυθενὸς ἀισθάνεσθαι δοκεῖ, ὥστε ὀυδὲ τῶν ὁμοίων, καίτοι προσῆκην. Ideſt quæcunqȝ enim ſunt in animaliū corporibus ſimpliciter terræ, vt oſſa,nerui,pili nihil ſentire vidētur. quare neqȝ ſimilia ſibi:& oportebat tñ.non ignorauit ergo neruos,ſed ſentire negauit. & in libro de ſenſu & ſenſato cap.2.in fine dum olfactus ſenſoriū in cerebro collocat:tactus & guſtus primū inſtrumentū iuxta cor ponit.quare cum oēs quo ad primū ſenſitiuū in corde collocet, manifeſtū eſt hic ipſum loqui de inſtrumēto non de primo ſenſorio. quare hoc ēt eius cæteris dictis congruit:qđ inſtrumentum tactus nec eſt neruus, nec caro, nec neruoſa caro,

cum talis

cum talis vbiqȝ reperiatur: non cor ipsum, nam cor non recte iuxta seipsum dici pót, sed intimum aliquid. Reliquum est igit̃ vt ostendamus cur carnẽ dixerit instrumentum tactus. & vt Galeni rõnibus respõdeamus, declaremusq́; quid hoc sit intimum instrumentum. Conciliator videtur Aristotelẽ arguere qđ veram neruoꝝ nãm ignorauerit. nam. 3. de historia aĩalium cap. 5. inquit. Nam ossa oĩa seu vicissim foris tangunt̃, siue alterum alteri inseratur neruis ligant̃: ⁊ circiter ossa queuis neruoꝝ copia ducitur: excepto capite: nã id suturis ipsoꝝ ossium continetur. quare manifestũ est ligamenta ossium cum neruis ipsis confudisse: nec illoꝝ propriam nãm agnouisse. In cap. ẽt. 11. eiusdẽ libri iuxta initium, ait. sensu cutem carere constat, maximeq́; in capite qm̃ nulla interposita carere ibi ossi adhæreat. & certe hæc prodigijs similia videntur cũ cutis capitis auulsis capillis dolorẽ afferat. ligamenta ẽt vt cõmixta neruis maximum dolorẽ inferunt, vt in eculeo tortis manifestũ est. quod tormẽti genus Aristotelẽ non ignorasse, cum antiquissimũ sit verisimile est. Sed si nõ de cute capitis verba habuisset, facile poterat excusari: nam cutis exterior quam vocant qui dissectionẽ exercent ἐπιδερμίδα proculdubio sensu carere videtur. at cum de capitis cute loquatur vtrãqȝ amplecti videtur. Incusat & Conciliator Auerroem incõstantię qui modo carnẽ, modo neruos, modo neruosam carnẽ primum tactus instrumentũ dixerit. vt etiã in paraphrasi de sensu & sensibili, iuxta initium: vbi declarat proprietatẽ sensus tactus: qđ sentiat instrumentũ, quãuis non sit nudum à qualitatibus primis, ipsas tñ primas qualitates. nã ibi carnem posuit instrumentum tactus: ⁊ in secundo de anima neruos: & in paraphrasi de animalibus neruosam carnem.

Quãobrem cum rectũ sit iudex recti & obliqui: ideo primo videndũ erit quid nam senserit Philosophus de

hoc.videtur autē iudicio meo cōstituere duo principiū sentiendi in corde,& instrumentū ipsius carnē.cum autem dixit cutim nō sentire: intellexit cuticulam vocatā ἐπιδερμίδα. nam hæc proculdubio parum aut nihil sentit.non aūt ex toto carere sensu manifestū est,cum dicat cutim capitis maxime talē esse:idest sensus expertem. nā si ex toto cutis sensu caret:cutis capitis in nullo minus pōt esse sensitiua reliqua cute. at vero carnē nō propria sentire vult:sed receptiuā esse sensus est manifestū: velut mediū quoddam,cum sensus in corde perficiatur. nā in doloribus & voluptate totus homo afficitur & hoc est q: cor ipsum sentit:non aūt in videndo.gustus etiā quędam tactus species.primū igitur nō perfectum sensitiuū est caro:primū & perfectum est cor ipsum. & propterea bene dixit Auerroes in principio libri de sensu & sensili qđ tactus ⁊ gustus medio nō indigent,vt reliqui sensus: ⁊ tñ dixit Philosophus qđ omnis sensus fit per medium vt.2.de anima.98.&.116.exponit Zimarra de medio exteriore.sed licet hoc sit verum & Aristotelis attñ altius insedit demonstratio.2.de anima.116. & est qđ sensibile positū super sensum nō facit sensum perfectū. & ideo cū sensile positū super carnem sentiať:sensus perfectus non est in carne.caro igiť habet duas virtutes altera per quā est primū instrumētum sensus imperfectū:altera qua est medium ꝑfectę operationis sensus tactus.& ideo dolor cum sit imperfecta quædā sensus operatio,fit posito sensili super sensum.per carnem aūt quid ītelligat philosophus:apparet quod substantiā generalem quæ cōstat ex sanguine,vel ei ꝓportionali disseminatā per totum corpus,seu neruis cōmoderatā,seu non.& quòd hoc voluerit Philosophus patet q: in eodem.2.libro de partibus: non dico in diuersis,nunc carnē facit primū sensitiuum in cap.1.& negat eandē esse expresse cap.10.quare necesse foret nisi de duobus sentiendi generibus loqueretur,

ipſum fuiſſe maxime obliuioſum. & ſi quis quærat quinā eſt vſus huius tactus imperfecti? dico ꝙ eſt ad ſalutē aialis. ideo ſæpius dixit tactū eſſe nō vnum numero, cū tñ alij ſenſus in plures nō diuidantur. Sed cur dixit non in corde ſed iuxta cor fieri? rñdeo qꝺ vult carnē quę eſt in circuitu cordis eſſe talē. nam ſanguis ſentire nō poterat, alia aūt non videbantur adeo terrea vt poſſent eſſe tactus inſtrumentū. ex quo patet quā indigne Auerroes conetur relinquere ꝛ coarguere Ariſtotelē. Nec opinio Auicennæ de ſpiritu eſt multū ad propoſitum: cum hic quæramus de primo receptiuo nō de inſtrumento recipiendi. aliter eſſet dicendū qꝺ ſpiritus eſſet primū receptiuum cuiuſlibet ſenſus: & ſi ſic iam erit cōe: ꝛ nos quęrebamus ꝓprium. quare hoc non erit ad propoſitum. ex hoc patet cur Auerroes modo dixerit carnē modo neruum modo neruoſam carnē inſtrumētum. conatus eſt enim ſequi quē iudicabat nō vnam ſñiam tenere Ariſtotelem. eadē ratio euertit Auicennā qui modo cum Gal. modo cū Ariſtotele eoq; ſuo iudicio à ſeipſo diſſidēte, ſentire voluit. vnde illa poſtmodū dictoꝝ ſuorum multiplex cōtradictio. rōnes aūt Ariſtotelis duæ pro ſenſu imperfecto in carne & vna pro ꝑfecto in carne cordis expoſitæ ſunt à nobis. ex hoc patet ſolutio rōnis Auicēnę nā ſenſus imperfectus eſt diffuſus per totū corpus ad conſeruationē aīalis: ſed perfectus eſt in corde: nec aial ipſo indiget vbiq;: q; talis non eſt neceſſarius ad illius conſeruationē, ſed ad perfectionē. eſt ēt (vt nihil quāuis leue pro Philoſophi opinione prætereā) illud conſiderandū cur penis glans tanto ſenſu ac tam peculiari prędita ſit, quæ carne cōſtat: nā pauculi illi ac exiles nerui nō per totā carnem diſpergunẗ. neq; cum à capite profiſciſcantur in vlla alia parte conſimilē delectationis vim efficere poſſunt: quare eius carnis hoc eſt priuilegium. ſtupidum ēt efficiunt Ariſtotelē qui neget ſenſile, ſuper

sensum positũ sentiri: cũ constet nos ignem in quacũq; corporis parte ponatur nõ leuiter à nobis sentiri: id autem accidit studiosis verborum autorum non veritatis rei, vt simul cum re ipsa etiam mentem quam maxime venantur eorundem amittant.

Igitur hac visa opinione, ad Galeni sñíam ex toto diuersam cum suis rõnibus accedamus. is nãq; non nugis vt reliqui, sed sensu ipso plĩm oppugnat. conatus ostendere neruos, non carnẽ, esse instrumentum tactus. verũ ante eas inducam rõnem cõem ex concessis à philosopho.

Idem est instrumentum sensus & motus. 2. de par. cap. 1. iuxta finẽ atq; id iure: quorsum enim sensus absq; illo. neruus est instrumentum motus, non caro, igitur etiam sensus. dico ꝙ philosophus dicit q̃ð idem est principiũ non instrumentum. quinimo Gal. ipse confitetur quòd durioribus mouemus mollioribus aptius sentimus: ⁊ si cõcedat vtrũq; genus vtraq; præditum esse virtute.

Galenus igitur primo de motibus manifestis sic ostẽdit virtutẽ sentiendi in neruis esse & à cerebro proficisci si amputetur neruus quicq̃d supra remanet sentit & motũ retinet: quicq̃d infra est vtroq; priuatˀ. & similiter infert si præcidatur spinalis medulla id enim q̃ð infra est & à parte pręcisa exoritur sensum amittit & motũ. igitur cũ superiora hęc retineãt, erit virtus sentiendi & mouendi neruo quidẽ insita, & à spinali medulla originẽ ducens. vnde primo de vsu partiũ. 16. inquit, erit igitur neruoꝝ vtilitas facultatẽ sensus ⁊ motus in mẽbra ipsa ex principio deducere. hoc aũt iam cerebrũ & medullã spinalem esse ostẽderat. vnde lib. 16. cap. 2. q̃ð vero sensuum instrumenta neruos ad sensum exposcerent, illud iã abunde superius me declarasse puto. Et infra. His aũt q̃bus exactiore erat opus sensu molles nã neruos tribuit: ijs ṽo q̃ voluntariũ motũ exercebant duros oẽs: quibus aũt opus erat exactiore tum sensu, tñ motum, etiã vtrũq; genus.

At vero in.5.libro cap.9.tres scopos nãq; in neruis disseminãdis declarat ad sentiendũ primum velut videndũ audiendumq;:secundũ ad mouendũ:in his duobus maximis vel ẽt pluribus neruis opus fuit.at vero tertiũ scopum doloris sensum statuit:cuius cã in aliud adiũgatꝛ exilibus opus neruis fuit:quales renibus ⁊ iecori & pulmoni natura inseruit:cũ instrumenta nõ eẽnt sensus vllius aut motus.eandẽ sniam repetit in libello de virtutibus nostrũ corpus dispensantibus:quẽ Galeno ego tribuo vt ẽt librum de partibus artis medicatiuæ ⁊ de motibus manifestis:⁊ si initiũ sit eius dixit Gal.nã hic mos Arabũ fuit libros è Græca lingua ad suã transferentiũ. Sed nec forsan introductorius medicoꝝ ⁊ si alias de illo nõ parum dubitauerimus à Gal.erit alienus.Sed hæc obiter:illud cõsulto:videri mihi eos qui de hoc scripserunt adeo cõtemptim hàc tractasse disputationẽ vt maxima qbus innititꝛ Gal.argumẽta ꝑterierint:quale illud. Quod maxime sentit principium debet esse sentiendi, etiam alijs: tale autẽ neruus est.4.artis curatiuæ cap.6. nãq3 ibi dicit si neruus lædatur,aut qui ex eo componitur musculus,aut tendo,vbi locus vacuus carne sit tunc doloris vigiliarum conuulsionis ac delirij periculum instat. dicebat autem longe secus esse si quoquomodo caro instrumentum poterat esse tactus.
Tertia ratio pro Gal. est membra carne nuda vt dentes sentiunt ƀm propriã ẽt eoꝝ substãtiam, vt ipse Gal.5.de medicamẽtis ƀm locos capite.23.⁊.11 de vsu partiũ cap. 7.iuxta initiũ &.7.tertij c.p̊.non igitꝛ ex carne sensus.
Auerroes negat hæc quæ assumuntꝛ nam sensum vt dixi perfectiorẽ reddi neruo putat:q: caro redditꝛ temperatior:non tñ non sentit ẽt præcisa pars:verum à maiore dolore minor obtunditꝛ dicente Hippoc. duoꝝ dolorũ qui ƀm eandẽ partem fiunt, maior minorẽ obscurat.ob id igitur nõ sentit inferior pars:quæ necessario, vel ve-

hementi dolore superioris obtundit, vel breui emarcescit: & extinguitur. erunt igitur tria membrorũ genera, carnosa & hæc sensu prædita simplici. & neruosa carnea, & hæc quidem perfecto: & neruosa tantum quæ non sentient sensu vero. sed in hoc aberrat Auer. quia dixit nullo modo sentire: quãuis in neruo expuncto hæc adducat in medium, quę alias scribam Deo volente dum distinguam quidnã sit primum quod sentitur.

Nec illorum etiam opinio probãda est qui putant alia mẽbra per se sentire secundum Galeni sentẽtiam. imo nerui per se sentiunt cætera per neruos. & si dicas quod cutis volæ manus est instrumentum tactus temperatissimum primo de temperamentis vltimo: fateor verum quãuis sit mixta ex carne & neruo propter neruum tamen sentit.

Dico igitur quod sensus magnitudo in neruo viget: nec est quod rñdeat Auerroes secundæ rõni. nã dicere non sentire quia diuisio illa ac incisio quædã sit priuatio, etiã in carne locũ habet dum pungitur. dicat vero quod solæ primæ qualitates sentiuntur: at has ẽt nudus neruus sentit, igne exustus. nec hoc repugnare videt Aristoteli si neruos vt arterias à corde nasci decernat. non tñ de perfectione sensus cõueniunt quã Gal. in neruo, Aristoteles vt dixi iuxta cor statuit in carne illius. At vero sensum quo aĩal est aĩal si sensitiua ẽt ossibus infusa est, qũo Galenus neget carni & vniuerso corpori inesse? qñquidẽ aĩal per sensum sit aĩal: & nutritiua vis cuilibet corporis parti necessario ob id inest: qm̃ vndequaque viuit. ob quę tam phs quam Galenus hanc sentiendi vim in toto corpore collocãt. Atq; id iure magis Gal. qui Platonẽ secutus ẽt plantis ipsis aliqd sensus vestigiũ concedat.

At vero nihil refert seu animã dicas per totum corpus diffusam: seu ipsius facultates tantũ, ipsa in corde sedẽ habente. non enim põt esse viuens nisi vbiq; nutriatur: nec sentiẽs si aliqua parte sensus expers sit. quare nec ca-

pilli viuunt, qui ꝛ si crescāt sensus tñ oíno sunt exptes. Ergo nec Albertus videtur recte Philosophũ interpretari, qđ caro neruis immixta sentiat: palàm enim est qđ instrumentum qđ recipit simile in partibus esse debet. Neqʒ hi ét vera dicunt qui neruũ grauis ꝛ leuis faciunt sensorium: calidi & frigidi carnem. essent enim quinqʒ sensibus plures: vno superaddito. nec ratio Philosophi staret, qua putat debere instrumentum toti corpori esse cóe at vero Gal. qui carnem ét sentire credit, neruoꝝ facultate præditam, nihil in hoc habet Philosopho repugnans: cum duo instrumēta non ponat, sed vnũ tm̃ primum. qđ & si ponat propositioné Philosophi ad specierum formas cõtrahet, non ad cæteras quæ minus mãæ connexæ sunt. nã & Philosophus ipse fatetur exanguia sentire per aliud quã per carné: & si carnis id in aíali locum obtineat. Cæterũ dentes haud sentire dicet cũ quotidie citra sensum vllum exedantur. dicunt quidã aduenire dentibus in extremo, qđ vnguibus: vt superfluũ id sensu careat. verum qũo si pars illa nó sentit ab acerbis fructibus obstupescunt ꝛ congelant? manifestũ est enim affectũ illum dentibus inhęrere, qua parte inuicem cõmittũtur. quare & aliquid tale inesse illis Philosophus concedet, qualitate etiam altius progrediēte. Membranæ autem, ꝛ cutis, exquisitum habent à neruis vel à corde sensum. porro obtusum qua parte solum sunt animalis sentientis partes.

An finis ipsius medici sit sanitas. Cõtradict. 2.

INTENTIO medici est sanitas, finis aũt adipisci eam, in de sectis primo. At. 9. artis curatiuæ 10. & 13. prima cura habenda est de virtute, est eni prima illius intentio. Respõdeo intentiones sunt duæ: altera ad finem & hæc est ad sanitatem. vnde. 11. artis curatiuæ. 9.

Quicquid scripsi, pro sanandis ægris scripsi. Altera intentio est ad finis media vt finē nos possimus consequi. & hoc modo illa partitur in plures: è quibus prima est ad virtutē: secunda ad morbū. ⁊ ita de alijs, vt dictū est. vel clarius intētio medici est sanitas: illa vero à quibus sumitur intentio operandi, sunt alia plura. & sic differt intentio à rebus à quibus sumitur. Circa qđ est aduertēdum qđ introductorio cap. 6. sanitas est scopus medici semper: sed nō est eius finis, nisi cū potitur ea. Sicut scopus gubernatoris nauis est seruare nauim: sed nō est illius finis nisi cū eam seruat. Et si quis dicat cōtra q. 10. artis curatiuę. 10. Hecticam tertię speciei curat nō vt sanet sed vt reducat ad tabem frigidā: igitur tunc scopus eius nō est sanitas. rn̄deo qđ producere vitam est finis consequens ad id qđ primo intendit medicus: idest reducere ad sanitatē. reducit aūt ad sanitatē in eo qđ tollit morbum caliditatis siccitate relicta. & ita remouendo morbum inducit sanitatē pro parte. Et eodem modo cōsiderat medicus de parte decorē augente etiam præter nām vt in infibulandis adolescentibus: tum ēt de castrandis. vnde Paulus Aegineta lib. 6. cap. 68. dabat rōnez huius. cum enim potentes hoc vel illud facere omnino volūt, medici officiū tunc est, quāq; ad sanitatē sit institutus, procurare quo minore ægri malo ac periculo fiat.

An ad medicum pertineat tractare de decoratione. Contradictio. 3.

CIRCA hoc cōtingit dubitare: an ad medicum pertineat tractare de decoratione tanq; de re per se ad illū spectante: cum vt dictum sit oia sanitatis causa agat vt ostensum est in præcedēti contradictione. nam Aetius in. 16. libro de ea pertractat & Princeps. 7. quarti? Rn̄det ad hoc Gal. primo de medicamentis secundū

locos cap.16.q̃d decoratio vel eſt ad reparādum nālem pulchritudinē,vel ad addendum aduentitiā.prima quidem ad medicum pertinet,non aūt ſecunda,niſi vt diximus in præcedēte contradictione. Quomodo aūt pertineat hoc ad ſanitatē inſtaurādam,intellige. nā præter naturalis turpitudo vel eſt iuncta cū morbo: vt ſextus digitus: vel eſt ſignū morbi vt vitiligo. quare medicus vt tollat morbū illum procurare debet vt ēt quaſi coniunctum veſtigiū turpitudinis aboleat. Sed quid de cicatrice,quę iam nō eſt cū morbo,qui poſſit auferri,quāuis ipſa poſſit aboleri,nunquid medicus debet eā tollere?videtur q̃d ſic.q: eſt res præternām vt Galenus.14.artis curatiuæ cap.16.de mangonibus reparantibus nares puerorum.Sed hoc pro exemplo.nā pars non pōt ſana diu permanere ppria carne deſtituta. Sed quid cū morbus procuratur à medico: vt cum abſcindit membrum propter cancrum.14.artis curatiuæ.13? reſpondeo intendit primo & per ſe ſanitatem: & eſt ablatio cancri: quæ tn̄ non poteſt fieri niſi cum alio morbo in forma vel numero ſed tamen leuiore.

An medicina ſit ſcientia. Contradictio.4.

GALENVS principio tractationis artis medicinalis dixit medicinā eſſe ſcientiam: & in titulo dixit artē. Conciliator dr̃ia.3. mouet q̃onem,Phs.5.primæ philoſophiæ vocat eā ſcientiam. ſed Auerroes vult illā eſſe artem in cōmento:exponens Philoſophū expoſitione Anglicana.Princeps ēt vult in ſua diffōne prima primi eā eſſe ſcientiam.qui tuentur opinionē Auerrois primo collectaneorū p̃ &.6.collectaneorū p̃.&.7.eiuſdem cap.31.iuxta finē: non ſolū eam eſſe artē ſed mechanicā volunt:eo tn̄ modo vt cū artes diuidantur.2.phy.24.in vtentes velut eſt nauigandi peritia, quę nō facit nauim,

ſed illa vtitur: & operantes vt quæ ſecat ligna: & impe-
rantes vt architectura: medicina eſt mechanica ideſt nō
vtens, ſed faciens. non aũt vt faciat proprie ſed vt præci
piat. Igitur volunt hi cum non poſſint effugere quin ſit
ſcientia quæ operari doceat: q͛ꝺ tale genus ſcientię cum
arte ſit idē. & ad hoc adducunt verba Philoſophi. 6. pri
mæ philoſophiæ p̊. vel in Græca ſectione. 5. primæ phi-
loſophię iuxta initiũ quæ tñ oppoſitum ſonant ex toto
cũ dicat ille. τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ ἀρχὴ,
ἢ νοῦς ἐστιν, ἢ τεχνὴ, ἢ δύναμις τίς. τῶν δὲ πρακτικῶν, ἐν τῷ
πράττοντι ἡ προαίρεσις. Quibus verbis duo errores
deteguntur. nã practicam quã hic vocat nō illam intel-
ligit quã. 2. primæ philoſophiæ. 3. ideſt quæ eſt ars, ſed
prudẽtiam. q͛ꝺ apparet ex tribus. Primo q: artem ſub fa-
ciente, non ſub agente collocauit. Secundo q: principiũ
artis nō eſt προαίρεσις, ſeu prælectio quædam, ſeu recta
electio, hæc enim ad prudentiã pertinet, nō ad artem.
Tertio q: ars eſt faciens proprie nō agens. Secundus er-
ror eſt quòd facientem ſcientiã non vnã dixit, ſed tres:
aliã quidem cui initiũ eſt intellectus: aliã cuius alia vis
q̃dam (coniecturalē intelligit vim) aliã quæ eſt ars. nō
igitur tota faciendi ſcientia eſt ars: nec agẽdi vlla ex par
te. cum tñ Auerroes in ſuo textu pro agẽdi peritia, quæ
prudẽtia certe eſt, artem haberet. quo fit vt aberrare co-
geretur. manifeſtũ eſt igitur philoſophum ibi ſub ſcien-
tia tres habitus intellectus ſi nō plures quos. 6. Ethicoꝝ
diſtinxerat, cōprehendiſſe, ſcientiam contemplatiuã, ar-
tem, & prudentiã. verum. 6. Ethicoꝝ ſciẽtiam intelligit
vt. 2. Metaphiſicæ. 3. pro cōmuni ad cōtemplatiuam, &
illã cuius finis eſt exerceri. non igiť idem eſt ars & ſcien
tia cuius finis eſt opus. aliter nec Geometria, nec Aſtro
nomia quæ ſupputare docet, nec Arithmetica: nec Grã-
matica, nec muſica erũt ſcientię: ſed purę artes. itéq; fa-
brilis & ſutoria ſcientiæ erũt: artes enim ſunt. Medicina

igitur ſcientia eſt.ſed quare Galenus eã in titulo artẽ vocat? q: liber artis medicinalis, non eſt demonſtratiuus, ſed diffinitiuus: ideo nõ ibi ſcientia tradi põt, ſed ars. Secundo q: cum cõtineret totam diſciplinã, titulus debet eſſe à maiore parte, quæ eſt ars, diffinitio à præclariore, quæ eſt ſcientia. ſed in introductorio cap. 5. negat medicinam eſſe ſcientiã: ſi quidem exactam quæ habet per abſolutam demõſtrationem. nã etiam philoſophiã ibi ſcientiã eſſe negat, & nos ẽt aliquid ſcire. verũ dilucide ꝑ artis curatiuę. 4. eã ſcientiam & perfectam declarauit: quoniam ⁊ ipſa ex indemonſtrabilibus demonſtrat.

An neutrũ in primo modo det. Contradict. 5.

ALENVS in diffinitione medicinæ ponit neutrũ: Philoſophus negat in prædicamẽtis capitulo de oppoſitis: dicens. omne corpus eſt ſanũ, vel ægrum. Reſpõdeo vt Hali in cõmento differunt ſolo nomine. nã cum morbus adeo remiſſus eſt, vt nõ impediat operationes: tunc apud medicũ non dicitur æger: & ſi ſit tã apud illum, quã apud philoſophũ. Cauſa autẽ huius eſt triplex, prima eſt ex modo auxiliandi: nã ęgris debetur curatio. 3. artis medicinalis. 6. neutris præſeruatio ſi ſint decidua, vel reaſſumptio ſi ſint conualeſcẽtia. 3. artis medicinalis cap. 16. & . 17. Secunda autẽ cauſa fuit propter dies decretorios, qui non ab initio morbi ſunt cõputandi, ſed vehementis morbi cũ homo ferme cogitur decũbere: primo de diebus decretorijs cap. 6. tertia q: Galenus mutationẽ poſuit quę ſenſu non perciperet. primo de locis affectis cap. 2. & . 3. de tẽperamẽtis cap. 4. hanc negat philoſophus & eius interpres Auerroes. 8. phyſicæ auſcultationis com. 23. cũ igitur hæc pl̃is non conſideret, Neutrum q̃ɔ re ab ægro non diſtinguit ponere nõ debuit. Vnde Auerrois fallit ꝑ collectaneoꝝ. 1.

An neutri dispositio insensibilis sit. Cōtradic. 6.

ALENVS neutri dispositioné sensibilem esse vult vt in locis duobus vltimis præcedentis contradictionis ex Galeno adductis in arte ét medicinali in cap. de signis futurę ęgritudinis, & primo de diebus decretorijs cap. 6. Clarissime aũt in de cōstitutione artis medicatiuæ cap. 19. & in de partibus artis medicinalis cap. 5. Sed oppositum videtur in his duobus locis in libro de cōstitutione: ponit enim neutrũ nullum sentiens nocumentũ: & exemplũ dat de eo qué canis rabidus momordit. idem dicit in libro de partibus addens huic exéplo aliud eius qui venenũ ad tempus sumpsit. Quidam rñdent q̄ causa est sensibilis, licet nō dispositio. hoc nihil ad ré cum quæramus an neutrum corpus primi modi sentiat nocumentũ? nec quærimus de medico qui nec ipse sentit sed rōne hoc tm̃ percipit. pót etiã esse vt nec medicus hoc percipiat: nesciens cané esse rabidum: nec æger, vt in veneno q̄ inscius hausit. Dicunt alij habere cãm in se, & ideo ratione causę illud corpus ægrotare: si sic esset: nō daretur neutrũ ad ęgritudinem terminandũ: sed tantum conualescentiæ: q: omne illud causam cótinet per quam perueniet ad ęgritudiné. dico igit̃ quod hoc neutrũ est tertij modi non aũt primi.

An panis sit facilioris concoctionis quàm caro. Contradictio. 7.

ATIO faciliter transeundi in alimentũ sumitur ex temperamento ita q̄ sit cibus s̄m nãm. 3. de temperamẽtis cap. 2. nã cibi diffinitio est q̄ immutet̃ à natura nō mutando illã. manifestũ est aũt q̄ tale necesse est esse simile corpori in qualitate. nã omne agens dũ

agit repatitur: si igitur alterius naturæ sit cibus quã humanum corpus? manifestum quod infrigidabit aut calefaciet corpus: & sic non iam simplex erit cibus; sed vel cibus medicinalis, vt dicunt, aut medicina.
Sed in libro de dissolutione cõtinua cap. 4. in initio reducit facilitaté & difficultatem concoctionis ciboꝝ ad quinq; cãs: quarũ prima est, intemperies valida: nã illa facit vt tarde possit assimilari, q: assimilatio est cõditio præcedens nutritioné, vt alias declaraui: ergo piper & portulaca erunt difficilis concoctionis. Secunda cã est rõne substantiæ ⁊ hęc est quadruplex: vel qđ sit vehemé tis duritiei vt nux indica: vel siccitatis, non intelligédo virtuté nunc: nã sic reduceret̃ ad primum modũ vt panis superassatus: tertia qđ sit tenacis aliméti, vt caro magnorum piscium: quarta qđ sit crassi alimenti vt caro bouis. Tertia aũt causa est rõne excrementoꝝ, quę enim plurima cõtinent excrementa, diuturna indigent sepratione vt amigdalæ & auellanæ. Quarta est propter aliquod impediens sibi iunctum vt quę oleum continent, velut oliuę. Quinta est causa abominationis: & hæc est duplex: aut generalis, vt cũ res est ingrati saporis admodum, vel odoris. alia cum abominat̃ homo aliquid propter nãm propriã: vt quidam qui nõ comedunt lac, alij oua: alij comedunt sed natura refugit propter vim quã habet illi contrariã & discordem. Additur ét ratio contrarij: qm̃ cibus calidus in frigido corpore celerius cõcoquitur, quã frigidus: & causa est q: calidũ celerius reducitur ad temperamentũ à frigido, quàm à calido: & ideo hoc verũ est tantũ in mala temperatura, non in naturali. & remanet dubitatio parua, de mala temperie, naturali tñ, sed valde intensa. sed nunc est sermo tantũ de sanis, non multũ à temperaméto æquali recedentibus. In recensendo aũt cibos facilis concoctionis primo ponit pané bene præparatũ, post carnes auium, & reliquo-

rum: & si liber hic esset Gal. absq; dubitatione & cũ omnium cõsensu, nõ esset multũ difficile sniam eius venari. De temperato aũt cibo non solũ Galenus illud fatet̃ vt dixi in locis prædictis: sed & in libro de cibis boni & mali succi cap. 3. non tñ vult ipsum esse temperatum tm̃ in primis qualitatibus, sed medium etiam inter tenue, & crassum: lentũ & friabile: cæterasq; eiuscemodi oẽs qualitates. Et Auerroes. 5. collectaneoꝝ. 31. dixit panẽ triticeum esse optimũ cibum inter oẽs & quasi nãę humanę simillimũ vt ẽt cap. 3. eiusdẽ libri declarat iuxta initium. vnde dixit tẽperantia propria est cibo, medicinæ intemperies. est enim cibi natura vt faciliter conuertat̃ in humorem similẽ humori radicali. & hanc primã laudem etiã Zoar illi tribuit in suo libro primo Theisir, capite de cõseruanda sanitate. Idem fermè Rasis lib. 3. cap. 3. ad Almansorem cõfirmat. volens vt plurimum salis ei misceatur ac bene fermentet. Quanq; nemo sit qui non videat mediocritatem ẜm Galenum excessu fore potiorem. & si tñ sit declinandum tunc coctio, fermentum, & sal, minus afferunt detrimentum aucta, quã detracta.

Tertius modus ex facilitate solutionis in aquis sumit̃. nam qđ facilius soluitur facilius concoquit̃: tum si celerius ac magis tumescat: ꝑcipue coctũ. vt in lib. de cibis boni & mali succi cap. 3. iuxta finẽ. sic. n. fructus & multa alia à patre suo ꝓbari scripsit, certissimo experimẽto.

Quartus modus sumit̃ ex paucitate nutrimẽti. nam qđ parum nutrit faciliter concoquitur: contra qđ faciliter concoquit̃, parum nutrit: & qđ plurimũ nutrit, ægre cõcoquit̃. & hæc tria se cõsequunt̃. 7. artis curatiuæ cap. 6. iuxta mediũ. vltimum aũt diuisionis mẽbrũ non cõuertit̃: vt qđ ægre concoquat̃ necessario plurimũ nutriat. nã difficilis concoctionis iã plures cãs declarauimus.

Quintus modus habet̃ à Gal. ꝑ de alimentis cap. 1. post initiũ. quæ facile concoquunt̃, facile altera fiunt, & cor-

rũpuntur: q̃ vero difficulter cócoquuntur, ẽt difficulter in alienã transeunt qualitaté, & tarde corrũpunt. in his oĩbus nõ videtur primo Galenus in facilitatis rõne cõstans fuisse, cum oĩno diuersas illius causas referat.
Ex his tñ causis promptior ad concoctioné panis carne esse videtur: nam quãtum ad temperamentũ attinet ab omnibus vt diximus pro exẽplo absoluti cibi, vt qui in nulla qualitate exuperet, adducitur. Caro etenim omnis calefacit vt inquit Rasis.3.ad Almansoré cap.9. Quantum ẽt sit merito conditionũ assignatarum in libro de dissolutione cõtinua, videtur panis esse gratior carne. nemo enim sustinet esum purę carnis cũ multi sustineãt esum panis solius, vt quotidie multis est in vsu. Quòd etiã panis celerius in aqua soluat carne, memini dubiũ esse debet qui vel expertus sit hoc, vel velit experiri. Nutrit ẽt minus panis longe quã caro, quod Celsus lib.2. cap.17. testatur &.3.ad Almansoré.9. caro est omnium quæ edũtur nutriens maximũ. vnde tertia primi doc.2. cap.7. qui multa carne vtitur frequẽti indiget minutione. in facilitate tñ corruptionis q̃uis panis à carne vinci videatur: non tñ adeò longo vt quidã putant interuallo: nã panem corrumpi post primam diem affirmat Zoar capite de conseruanda sanitate. adiunximus nos olim cũ essemus iuniores in emendationé contradictionem ex dicto Auicénæ in directo de qua in.11.libro diximus contradicentiũ medicoꝝ. caro etiam non cruda, nã talis edi non consueuit, pani cóparanda est, quæ hieme diutius pane asseruari pót. quòd & si vincat hac in causa solum panem, cum tot modis vincatur, durior erit concoquentibus ipsa quàm panis.
Secunda ratio videtur sumi ex experimento celerius id concoquitur, quo assumpto, citius esurimus; cũ fames nãlis inanitaté ventriculi pręsupponat primo de causis symptomatum cap.7. sed celerius esurimus assumpta li-

bra panis,quã carnis, vt nos docet experientia:celerius igitur panis ipſa carne tranſit in alimentum.
Tertia ratio procedit ex authoritate Galeni qui carnes dabat in cœna ⁊ panẽ in prandio primo regim.acut.18. iuxta finẽ:exemplum adducens de gladiatoribus.cõſtat aũt qȯ carnem ſolã ibi intelligit:q: dixit hoc obſeruari ab illis vt ſimplicitate cibi,omnẽ deuitent turbationẽ: quod haud conſequi liceret, ſi vtrũq; in cœna aſſumerent,ſcilicet panẽ ⁊ carnes.at cœnam copioſiorem vult Galenus eſſe prandio vt infra docebimus:quare manifeſtum eſt illum exiſtimare carnem eſſe difficilioris concoctionis ipſo pane.
Quarta ẽt ratio ex alia autoritate ſumitur.7.artis curatiuæ cap.6.iuxta medium: vbi exhibet primo panẽ & piſces ſaxatiles pro leuiſſimo alimẽto: inde ad carnes deſcendit.quo fit vt panis ab illo in facilitate concoctionis carnibus præponatur.
Alia ratio ſumitur ex eodẽ loco,nã panis facilius concoquitur ſuilla carne:illa enim eſt dicit nimis cõtumax eo quod plurimum nutrit. ſed caro ſuilla eſt omnibus alijs carnibus in nutriẽdo cõmodior,& humanę ſimillima,vt habetur.10.de ſimplic.medic. cap.3. & de cibis boni & mali ſucci cap.4. igitur panis eſt facilioris concoctionis quàm vlla caro.
Aetius quoq; Galenum in libris de tuẽda ſanitate ſecutus,dum ſenes nutrire docet lib.3.cap.30. ter panẽ illis in die dat:carnes ſemel.& Galenus primo de tuenda ſanitate poſt mediũ iubet ablactato infanti primo panem dari, poſt legumina,& carnes. item poſt pauca ſi negotijs impeditus pædotriba ſit, vt nec lauare: nec fricare puerũ poſſit, modicũ panis det:inde hora qua fermè ſolet lauet fricet & cibum ſolitũ exhibeat. prohibet enim quẽq; iuſto veſci cibo,anteq; fricet,ac lauetur. hæc igit argumenta ſunt qȯ panis ipſe res ſit leuiſſimi alimenti,
ſaltem

saltē ad carnis cōparari: sic vt facilius illis concoquat. At qui partē tuentur oppositam, rōnes quibus aliqd facilius cōcoqui Galenus nobis declarauit, singulas seorsum debilitant. veluti cū dicimus temperata facilius cōcoqui: obijciunt nobis vinū, qđ cum nō sit temperatū, facillime tñ concoquit. 2. aphor. 11. & oua quæ vel sunt temperata, vel paululū ad frigidum declinant: vt. 11. de simplic. medicam. & à Principe in libello de viribus cordis: & à Serapione dictum est. vel eo magis si temperata sint vt videt sentire Princeps: difficulter tñ concoquuntur. adeò vt candidioris partis, qđ ad alimentū attinet, nullus sit vsus. hæc ratio vitiosa omnino est tribus modis. Primo ꝙ cum omnia illa quinq; cōsideranda sint, hic vnum dūtaxat accipit, & ex eo argumentatur. Secundo ꝙ de vino adducitur ad propositū non est, cū ex alimenti genere qđ cibū dicimus in potum descendat. Tertio ꝙ mediocritatē illam quam Gal. nō in qualitatibus tantū primis, verum ēt in crassitudine & tenacitate, iubet obseruari, tum alijs qualitatibus, hic solū in primis spectat: cū non obscurū sit oui candido, nihil esse vel tenacius vel magis ad glutinis nām accedens. Qua etiā rōne argumentū de suilla carne dissoluitur: nā & si similis sit substantia humanæ prorsus. 3. de alimentis cap. 1. nihilominus cū tenaces & glutini similes generet humores. 2. aphor. 18. merito difficilis concoctionis erit. eodē modo si quis dicat gallorū testes quos Mesue in cura phthisis cōmendat: & iecur gallinæ tum anseris qđ facillimum est in concoctione, vt. 3. de alimentis cap. 21. & in de dissolutione cōtinua cap. 3. & 4. nō facile aquę imposita intumescere: cum tñ pulmo & fungi, quæ ægerrime concoquuntur, soleant celeriter inflari: rñdemus nō de aqua frigida Galenū dixisse, sed si incoquant. at luce clarius est iecur & galloꝝ testes, celeriter tumescere, & mollitiē nancisci si coquantur. at cōtra fungi & pulmo tar-

de, verum iecori ꝛ ouis illud propriũ est vt diutius quã par sit cocta durescant. quo fit, vt & tunc coctioni in ventriculo contumacia reddantur. Simili modo oua & si plurimũ nutriant, teste Galeno, facile tñ concoquuntur, reluctante multitudine alimenti: qꝛ temperata sunt, & mollia, si de luteo intelligimus. omnes igitur hæ rõnes esse videntur quæ ad cibi facilẽ concoctionẽ faciãt, non quæ seorsum sumptæ talẽ cibum illũ esse ostẽdant. Igitur ad primã videtur Auerroes. 5. collectaneorũ. 32. fateri carnes esse temperatiores pane: tũ gallinarũ maxime: cum ius eaꝝ dicat leprosis cõferre, ꝛ carnes ipsas nostrum corpus ad temperamentũ reducere. in secunda cã caro videtur esse nobis conuenientior natura, quã panis: sed ex vsu panis est consuetior. porro ꝙ ad alias pertinet cõditiones non vlla in parte caro videtur esse pane inferior. tñ præsertim cũ Gal. primo de alimẽtis capite de tritico panẽ velit esse difficilẽ ac contumacem, si quid desit ex optima præparatione. absolutus igiť & si difficilis nõ possit appellari in primo tñ genere eorum quæ facile concoquũtur, locari debet. ꝙ vero aquę impositũ feruenti celerius intumescat, hoc ad carnes haud quaꝙ̃ extendi debet: cum Gal. experimentũ illud ad grana tãtum ac legumina referat. Quòd ẽt minus nutriat panis, quã caro: illud nõ omnino ab oibus concessum est: cũ carnes paruarũ auium vt leues, ac parũ exhibentes alimenti, debili ventriculo vel Galeno teste concedãtur. & si modo adhuc caro à pane in hoc solo vincatur, in alijs tñ causis leuis concoctionis illum superat. At de corruptione nemini dubiũ est longe facilius putrescere carnẽ, quam panẽ. quare cum difficillimum sit hæc rõnibus demonstrare, melius erit sanè ad autorum ipsoꝝ placita, quæ experimento confirmata sunt, confugere. sed tñ prius secundã principalem rationem diluamus. ante id vero ẽt illud præmittendũ cibum dici cõ-

coctu faciliorem: vel quod celerius transeat in chilum, seu pulticulam in ventriculo: vel qđ celerius in sanguinem: vel quod celerius ipsa solida membra nutriat. Itaq; nobis aliqñ celerius contingit post panis assumptioné esurire, qđ minus ex ipso quá carne nutrimur. rari ét sunt qui vel solá edant carné, vt tutò liceat hoc experiri. illud tñ si concedatur nihil ꝓbat: cum defectioné alimenti in venis nälis sequatur fames. hæc aút celerius assumptum pané quàm carnes sequitur. aliter dicédum esset, rapas ét crudas, facilius concoqui perdicú carne: cum & illaꝝ esum celerius ac multo quàm panis, fames subsequatur. igiť alia ratio modicæ nutritionis, alia vero facilis cócoctionis. Arguo ét q: æquale detrimentú in concoctione panis, est maius æquali lapsu vel defectu in carne: vnde Princeps. 3. primi doc. 2. cap. 7. in fine. Et scias qđ detrimentú panis cum non digeriť, deterius est nocumento carnis cum nó digeritur. sit igiť propria quátitas panis libra vna: & carnis dimidia: & fiat augumentú sextę partis in vtroq;: tunc ex dicto Principis deterius erit nocumentum quatuordecim vnciarú panis, quàm septem carnis: igitur ná magis laborat in concoquédo vncias septem panis, quæ sunt dimidiú illius qđ nocet quá vncias tres & dimidiá carnis, quæ sunt dimidium minoris nocituri: sed vt septem ad tria cum dimidio, sic duodecim ad sex: igiť ex regula Geometrica cú vtrinq; sit proportio dupla, maior est labor in concoctione libræ panis, quá sex vnciarum carnis. Rñdeo qđ argumentú non valet q: detrimentú illud non est róne laboris concoctionis, sed mãæ quæ relinquitur. ná ex parte relinquitur mä magis lenta, quàm ex carne: eo qđ constat ex tritico: at ex carne materia magis inæqualis intemperie & quæ celerius putrescit. at lentor licet non plus noceat ad concoctioné, intéperie, magis tñ nocet ad expulsioné, vt manifestú est, igitur nocumentú panis

nō concocti maius eſt nocumēto carnis: cum nō cōco quit: & tū cū hoc ſtat panē ipm carne celerius cōcoqui. Ad tertiam rn̄deo ꝙ vt habet primo de alimētis capite de tritico: Athletæ veri vtebantur carne ſuilla, eaq; admodū copioſe libro ad bonas artes exhortatorio. quare ob multitudinē alimenti difficilior erat in cōcoctione prima caro, quā panis. nos aūt loquimur de regimine moderati hominis. dico ēt qđ caro ſemper eſt difficilioris concoctionis reſpectu trium concoctionū pane. q: data æqualitate ēt boni alimenti cum plus reſecet in prima concoctione ex carne, quā pane: ęgrius conficiet maior quātitas, quā minor. ⁊ ſic data ponderis pari magnitudine carnis, & panis, grauior erit caro virtuti quā panis. Sed nunc ſermo eſt de prima concoctione quę in ventriculo adminiſtrat. Dico tertio nō eſſe clarū, quòd ſolas carnes in cœna darent abſq; pane: cum vix ſit hoc veriſimile. ſed intellectus Galeni eſt qđ vitare mixtionē eſt valde vtile adeò vt etiā in robuſtiſſimis corporibus qualia ſunt athletarū, abſq; dubio prima aphor. 3. & de optima habitudine, ſolū panem darent in prandio: in cœna autem carnes: ſupple vltra panem. & ſi hęc reſponſio non placet alijs inhæreas.

Ad quartam dico quòd panem exhibet ob conſuetudinem, piſces autē ſaxatiles ſunt facilioris alimenti carnibus, ⁊ ideo comparatio panis ⁊ carnis eſt ibi ſumenda à conſuetudine: carnis ⁊ ſaxatilium piſciū à facilitate concoctionis: quāq; etiā ſtatim ſubijciat gallinarū alas.

Ad quintam dico quòd panis facilius concoquit ſuilla carne, quæ eſt validiſſimū alimentū vt. 7. ipſius artis curatiuæ cap. 6. & primo de alimentis capite de tritico. & cum dicis illa eſt hædulina præſtantior: rn̄deo verū eſt, non tn̄ facilius illa concoquit. & ideò bene dicebat Galenus qđ in illis qui ſuillā carnem concoquere poſſunt, ſupra oēs alias optimū præſtat alimētum. igitur cū hac

bonitate alimenti, qua præstat hædinæ ac cæteris, stat difficultas ad concoctionem. Sed contra quia Princeps 2.can.cap.146. dicit, Suilla autem caro & si multum nutriat ꝛ crassum ac glutinosum præbeat alimentum, facile tamen concoquitur & celeriter descēdit. vnde subdit non eadē est ratio facilis coctionis celerisq; descensus, cum alimenti crassitudine vel tenuitate. videtur etiam Auerroes.5.collectaneoꝝ.32.sensisse Galenum illā pronuntiasse aptam vsui hominum, nō athletarum solum. Quinimo etiā Galenus ipse in cōsilio pro puero laborante morbo comitiali, carnē porcelli concedit. Dico igitur qđ caro porci annui, ꝛ præparati, vt ibi apud Galenum & reliquos, est facilis concoctionis: non solum probatissimi alimenti. ꝛ hanc non cōstat esse difficiliorem pane ad concoquendū. non tñ erit hædina leuior. Sed caro suilla cōmunis est illa quæ solū conuenit grauiter, & assidue se exercentibus. & hæc cum ab alijs non concoquatur si tñ vel ob paucitatē, vel ob præparationem concoquat̃, & ipsa quāuis iam adulti vel senis suis optime nutrit & alimentum solidum, ac minime putredini aut resolutioni ob noxium præstat.

Ad reliqua quæ adducūtur dicimus ob consuetudinē nō licere vesci carnibus sine pane. at quis dubitat qđ panis solus nō leuior sit, eo cum carne sumpto? dico ēt in hoc cæteras à prima concoctiones obseruandas: quarū contēplatione leuior panis ipsa carne ꝓculdubio est. illud tñ obseruandū panis concoctionē, difficilem eisdē verbis declarari: cum potum dari vetet puero, ne panis crudus per venas distribuat̃. quo fit vt difficulter apud Galenū, ēt concoqui ab infantibus & pueris existimet̃. Quod aūt in ablactatione non protinus ad carnes descendit: cā est periculū putredinis. vnde ēt legumina carni præponit, quæ nemo dubitat illa esse grauiora. caro igitur lacti nullo modo est immiscēda: quo errore ho-

die plurimi, tum etiam vini periclitantur infantes.
Quod aũt caro celerius concoquatur pane: adest autoritas Principis.2.can.cap.146.cum dixit. Caro est cibus confortans corpus, & maximè propinquæ conuersionis ad sanguinem. ista verba & si multis modis possent peruerti, verã tamen Principis mentem, apud illum qui solũ veritatem amplectitur, ostendunt.
Adducitur ẽt ratio de corruptionis facilitate: sed nõ videtur probare cum sit tantũ conditio singularis vt sæpe diximus. & lutea ẽt ouorum quæ tarde corrũpuntur facillime concoquuntur: & ſm quosdã horei fructus cũ sint difficilis cõcoctionis, sunt tñ celeris corruptionis.
Alia ratio: caro calidior est ꝛ humidior pane: igiť facilius concoqueť. nam hæc sunt principia coctionis vt.4. Meteororũ iuxta initium. hæc ratio patiť difficultates duas: primã qꝫ diximus oportere esse temperatũ nõ calidũ. secundã ab exẽplo nã sanguis & mel difficiliter concoquunť: & tñ sanguis est calidus & humidus: & mel calidum ẽt, ꝛ cum hoc tenuis substãtiæ & pauci alimẽti.
Tertia ratio caro est suauior & temperata magis pane: igitur facilioris concoctionis. rñdeo vtrũqꝫ eoꝝ quæ assumunť falsum est: tum ẽt sequela nõ valida est: quod sæpe diximus. caro aũt videtur suauior ob raritatẽ: nã nemo tãdiu in esu carnis perseuerare posset, sicut in esu panis. ꝛ dato qꝺ ab initio posset, ꝓpter consuetudinem nunc caro nõ est nobis adeo familiaris, vt panis. de temperamento dico ꝙ respectu carnis humanę verũ est: sed anteqꝫ transeat in carnẽ humanam, trãsit primo in pulticulã in prima concoctione, cui nã panis est ꝓpinquior, quàm carnis. & hæc est causa qꝺ sanguis cum nihil sit sanguini illo propinquius, difficulter tñ in sanguinem conuertatur. nã ad hoc vt sanguis in sanguinẽ conuertatur, duę integrę transmutationes requirũtur: atqꝫ inuicem contrariæ: in pane aũt integra vna tantum.

Quarta panis est glutinosior carne & pluribus abundat excremẽtis, quã caro: igitur difficilius cõcoquitur. diximus q̃ prima harum propositionũ est vera: sed sequela nõ est vera. q: est postmodũ panis longe temperatior. & posset negari prima propositio in pane absolute perfecto, & moderate quãtitatis: ita q̃ possit à natura plenè superari. nã cum non superat putredo adueniens carni glutinosam eius qualitatẽ tollit, q̃ in pane non tam celeriter eueniens, difficiliorẽ non procedente concoctione illũ carne, & glutinosiorẽ videri facit. at procedẽte non eadem ratio est. Quod vero plures habeat superfluas partes illud non cogit nos fateri eum esse magis ad coctionem cõtumacem: imo magis oppositum: cum excrementa non elaborentur à natura.

Galenus ẽt libro de attenuante victu cap. 6. cum in. 8. hędinas carnes solũ in hoc probasset præfert ẽt ordeaceũ panẽ, triticeo: igitur hædi caro quam probat leuius cõcoquitur, triticeo pane quẽ reprobat. r̃ndeo ptisanam ordei præfert triticæ, panẽ non pani. quinimo q̃ & experimentũ ostendit crassum inquit generant succum ordeacei panes: at paucũ & minime flatuosum. quo fit vt diximus ẽt vt sint hac vltima solum causa leuiores triticeis: quãq; non obscurum sit Galenum contrarium sentire. nam his interdixit triticeis minime.

Est & alia ratio sumpta ex libro eodẽ, capite vt dixi. 8. nã caro perdicũ melior est cæteris, igitur ẽt celerrime nutrit. r̃ndetur non valere argumentum. contra q: scopus libri de cibis boni & mali succi, est docere qui nam cibi optimũ alimentum præbeant: sed scopi libri de attenuãte victu duo sunt, docere bonos cibos, & leuis ẽt simul concoctionis: sed caro perdicũ ibi laudatur, igitur præstat vtroq; modo. hęc ratio est alijs deterior: peccat enĩ duobus modis. nã caro primo perdicis est optimi alimenti in genere carniũ, non eduliorum omnium. secundo

leuis alimēti, vel refertur ad nutrimentum qđ genitum est,& hoc modo caro perdicis leuis est alimenti:& est ēt scopus eius libri de his tractare:sed ex hoc nō sequitur, igitur facile concoquitur: vt dixi de nutrimēto mellis. si vero referatur ad concoctionem facilem, poterimus hoc negare de pernice:nec est scopus hic tractare de cibis boni alimenti:idest quę facile concoquantur:sed de cibis leue alimentum præstantibus,idest tenue,quod ēt titulus ipsius operis declarat.

Quod si quis dicat celerius æger à contuso ex carne quàm ex pane restauratur pondere vtriusq; pari existente:igitur ēt nutritur celerius à contuso carnis.& si quis dicat quare damus panē non contusum aliqñ ægris, nō carnem:rñdebunt q: caro ægrius dentibus conficit.respondeo igitur qđ celerius reficitur homo cōparando ad dies ex contuso carnis: vbi corpus sit mundū: q: est copiosioris alimenti quā panis:non autē comparando ad horas. imo Gal. dat panem in syncopi cum vino nō carnes.12.artis curatiuæ cap.3.in fine. & eodem modo Auerroes.Manifestū est igitur quòd in hac resumptione,iam præsupponitur peracta coctio,vtriusq; contusi: & nostra quæstio erat de coctione ipsa.

Vltimo solet adduci quòd caro pulli videtur esse similior carni humanæ quantum ad potentiam vt ex dicto Auerrois supra adducto colligitur.& ēt Gentilis videtur(volens exponere illud dictū Principis iam à nobis supra declaratū de detrimento panis)reducere hoc ad familiaritatē,ac similitudinē carnis nobiscū:quę maior est quā panis.quare facilius concoquet caro cum sit magis in potentia.Quòd si dictū Gentilis verū esset,deterior esset putredo pituitæ quā sanguinis:nam cum sanguis magis nobis affinis sit corruptus minus nocere deberet.Ad Auerroem dico ꝙ maior est similitudo inter carnes gallinæ cū carne humana iuncta cū vi quadam

immutandi, vt sic sit cibus nõ purus, sed ẽt medicã vim habens iunctã. quod patet ex sequentibus verbis: q: dicit: ꝙ curat leprã. hoc autẽ non conuenit cibo vt cibus est. nec possumus dicere qđ hoc fiat ab exacta similitudine cũ corpore humano: nã illam declarauimus maiorem esse in suilla, quãtum ad substantiã, ⁊ qualitates primas, quã in carne gallinaꝝ. at in solis qualitatibus, maiorem in pane: nã caro pullorũ est callidior, & siccior humana carne.

Ex his tandem colligo ꝙ Galenus noluit istam cõparationem facere. nã si voluisset cõmode potuisset in tot libris in quibus comparat reliqua vt in libris de tuenda sanitate, de alimẽtis, de attenuante victus rõne, de cibis boni & mali succi.

Ratio aũt quę illum detinuit debet etiã nos prohibere, ab hac determinatione. & fuit triplex. nam duæ referuntur ad experimentũ, ⁊ vna ad finẽ. Prima igitur est, inter carnes est maxima diuersitas: nã caro bouum quantum differt à carne passerculoꝝ? si igitur quis dicat panis celerius concoquitur carne, falsa erit propositio, ⁊ ẽt si dicat difficilius. prima propter passerculos, secunda propter bouum carnes: igit̃ impossibile fuit ordinem inter hæc duo generalẽ ponere. Secunda cã fuit: qđ vix poteramus experiri hoc: nam caro per se sola ob consuetudinem prætermissam ægre concoquit̃. pani vero mixta, ob cõmixtionẽ non syncerũ præbet experimẽtum. sunt etiã modi præparandi diuersi: ob quæ difficillimũ hoc erat experiri. ⁊ si tu velles in eodem homine addere modo carnes, modo panẽ, peruenires ad impedimentũ coctionis: in quo dicebat Princeps quòd deterior erat frustratio in pane. seu qđ impedimentũ sit maius, seu qđ arguat maiorẽ causam: tanq̃ panis concoctio, nobis facilior sit. & ita trahitur ad vtrãq; partem cõmode autoritas illa. & si velles stare intra limites in eodẽ homine au

gendo panē,& minuendo carnes ſemel,& alio tempore augendo carnes,& minuendo panem: illa die qua augeretur panis, celerius cōcoqueret, quàm in die in qua caro augeret: nec propter hoc ſequitur q̄ panis celerius concoquatur: q: hoc eſt merito minoris receſſus à conſuetudine: & ēt auxilij aliarū coctionum ſecundæ & tertiæ. Tertia cauſa fuit q: non erat iuuamentū ex ſcientia huius: cū moderatus vſus doceret quid agendū: immoderatus aūt in omnibus eſſet pernicioſus. ꝛ hoc quo ad ſanos. in ægris autē nunq̄ ob hanc cām tanq̄ primam difficultatis concoctionis vitandū eſt vnum, quin etiā prohibeamus reliquū. & q: carnibus erat adiuncta putredinis cauſa, ob id nunq̄ fuit neceſſaria talis cōparatio. ſnīa tn̄ Galeni eſt q̄ carnes perdicum & pulloꝝ parum differant, eo modo quo poſſunt cōparari (nam vix queunt vt dixi) à pane triticeo optime ꝑparato. & hoc quo ad primā concoctionem. in alijs aūt difficilior eſt caro, vt dixi data æqualitate ponderis. q: plus de chilo vt ita dicā, ex pane quā carne reſecat̃ qua de cā carnes ſemel ſenibus in die dabat, ꝛ multis alijs qbus tn̄ panem ter aut bis cōcedebat. Autoritas Auicēnæ in oppoſitū adducta, non cogit nos niſi ad hoc, q̄ celerrime carne ipſa ſanguis auget̃: q̄ veriſſimum eſt: nō q̄ celeriter caro conficiat̃. Ex oībus igit̃ quę celerrime nutriūt primū eſt vinū aquoſum: poſt vinū vinoſum: poſt aqua carnis recte facta: poſt ouorū vitella: poſt ſaxatiles piſces poſt panis, & auiū paruaꝝ carnes: inde ꝑdices, & taliū, cū his hędi ac ſuis annui: poſt reliq̄ ſuo loco vt in. II. dicemus libro. hꝫ illud panis prestantiſſimū q̄ nulli alij edulio cōpetit, vt qbuſlibet cibis recte iūgat̃ ſimul, nec pugnet: vt ouis, & bouinę carni, ac ſuillę antiquę: cū tn̄ cætera iuncta nō paruā noxā inferant. fuerunt tn̄ vt qui diligētius inſpiciētes pro obſonio, panis nām variabant: ꝑ de alimētis capite de tritico dū de athletaꝝ victu loquit̃.

An medicinæ possint esse plures diffinitiones. Contradictio.8.

EDICINA diffinitur ab Hippocrate vt diximus, in libro de spiritalibus. & à Principe prima primi in principio. & in p̊ artis medicæ cap.1. & ab Auerroe p̊ &.6. collectaneoꝝ primis. & Haliabbas p̊ Theoricæ cap.4. in initio: primo diuisit medicinã, deinde diffinit. At vero dicebat Phs.7. primæ phię.45.&.5. eiusdẽ.12. ea vnũ sunt quorũ diffinitio vna est: qũo igitur medicina est vna & bene diffiniri pőt tot modis? rñdeo, pauci intellexerũt quid sibi Gal. voluerit. ille enĩ diffiniuit scientiam ⁊ nő artem, & propterea recte fecit Haliabbas. pőt enĩ hő scire quòd tertianæ frigida cőueniunt, & hæc est procedens ex illa propositione contraria contrarijs curantur, & erit hæc scientia: carebit tamen arte: quia nesciet quæ nam sint eligenda: hoc enim docet ars, donec perueniat ad singularium operationẽ. at diffinitiones vt declaratũ est in primo de aĩa.16.⁊ ante sumuntur per genera causarũ: & ideo oẽs sunt imperfectæ. pfectissima tñ oĩum est ea quę Galeni fuit ab Herophilo sumpta. nő solũ qꝺ perfectionẽ medicinæ partem cőplectat̃: sed qꝺ mãm & formã & finẽ contineat. est aũt sanũ finis medici: mã autẽ principalis corpus & secunda ẽt cãæ: forma aũt dispositio quæ est sanitas vel ægritudo vel mediũ inter illa. liquet autẽ ex his qꝺ vnius rei possunt esse.15. diffinitiones ex quibus tñ vna sola pfecta esse pőt. hoc aũt dico in his in quibus oĩa genera causaꝝ sunt necessaria. variant̃ & diffinitiones multis modis vt declarauimus in expositione super primũ artis medicæ. sed præcipue varietatẽ sumunt cum propriæ differentiæ nő sunt nobis in promptu vt dicebat Auerroes quarto cœli in paraphrasi contra Themistium sum.3. cap. primo.

Morituri an sint solis prædictionibus relinquendi. Contradictio.9.

ORITVROS solis pdictionibus scilicet expositis relinquẽdos, cõsulit Galenus prima aphor.8.& clarius secũda aphor.29. recordantibus nobis quod deploratos nõ oportet curare, sed relinquere, & morbi finem solũ prænuntiare. At vt dictũ est in secunda cõtradictione Galenus docet.10.artis curatiuæ.10.manũ laborãti hectico tertię speciei admouere: quãuis omnino ex eo morbo euadere nõ queat: sed ad summum in senij talé possit transire. Oportet ẽt vt video mortem in his prædicere: at cũ de acutis loquaẽ illa omnino certa nõ esse videẽ: dicente Hippocrate secunda aphor.19.acutorum morborũ nõ omnino esse certas pronuntiationes salutis aut mortis. Accedit q̃ Princeps dicit.4.quarti trac.2.cap.10.in fine: & in his pręmissa prædictione incipiemus à curatione: quia sæpenumero aliqui sanãtur absq; spe vlla existẽtes mirabiliter. deinde subiungit exẽpla illoꝝ à quibus vterus totus excidit: & quorũ parte iecoris præcisa vita superstes mansit. Quidã dixerunt dictũ illud intelligendũ de his qui breui sint morituri: talis aũt Hecticus diu põt superuiuere. ista responsio est apparens, sed non vera. nam Hydrops perniciosa in qua nulla spes est salutis, curãda erit à medico? velut si asclites à scirrho iecoris iã confirmato, originẽ ducens hominem teneat? sic & carcinoma cõfirmatum & ossi magno vel pectori hærens? & talia quæ omnino Galenus negligere videẽ. nã subijcit palã, ad vix sanabilia, nunq̃ ad quæ sanari nequeunt vlcera: & si in.4.de medicamẽtis ſm genera cap.11.dicat ad cancerosa vlcera: nõ carcinomata intelligit, sed in q̃bus corrupta caro est. q̃ð ipse declarat in serie verborum e uestigio, cum chironia illis

iungat, quãq; nec apud Gal. impoſſibile oĩno videatur cancri vlcus recens curare: nã de carcinomate nõdum abrupto, haud dubiũ eſt, ſi modo initium duxerit. ergo duo neceſſaria videnẽ ad hoc vt recte medicus manum morbo letali admouiſſe videatur: primũ vt diu ille ſuperuiuere poſſit: ſecundũ vt formam aliã mitioris morbi auxilio medici adipiſcatur. tum vero & id præmiſſa prædictione fieri debet, vt Galenus dicebat. 10. artis curatiuæ. In acutis autẽ morbis nõ omnino certã præſenſionẽ Gal. interpretatur, q: non de oĩbus. cõfirmat hoc experimentum Galeni, in libro de prædictione cap. 11. &. 13. &. 14. tum ẽt ratio, multis enim vetulis, eſſent medici inferiores: qð an falſum ſit neſcio: Hippoc. tñ ſententia prorſus indignũ haberi debet. Saltem igitur ad propria ſigna referendũ erit, non cõia. eaq; inuicta: & profligata partiũ altera, natura illius, vel morbo. Princeps autem conſiliũ nobis dat, qð altius menti debet inſidere. nam de ſagittaꝝ extractione ibi loquiẽ: vnde fit vt non adeo certa mors in his quæ caſu accidunt pronuntiari debeat, vt in ſponte naſcentibus morbis. nã ſponte naſcentes morbi, nec corpus habent integrũ, nec cauſa carent quæ morbo perpetuo hæreat. at qui infligunẽ caſu vel vulnere, cũ corpus robuſtũ alioquin inueniant, nec cauſa morbi, morbo iuncta ſit: ob id fit vt multi ex his ſanenẽ, qui alias deplorati exiſtimantur.

Medicinæ intentio an ſolo conſtet experimento. Contradictio. 10.

EDICINAE inueniẽdæ principium ex ſola experientia ſumptũ eſt. introductorij cap. 2. At prima aphor. 1. duo ſunt inſtrumenta artes inueniendi, experimẽtum, & ratio: & ibi de medicina loquitur. eſt autẽ iuxta cõmenti initiũ. &. 9. artis curatiuæ. 6. nõ licet cui-

piam experimento solo artē adipisci, si nō vniuersalium regulā quādam & methodū rōne teneat: quanto minus totam artē licebit inuenire. R ñdeo (quāq; dubium non paruum sit de introductorij medicoꝝ autore) sufficere experimentū cum nāli quadā sapientia ad artē inuenien dam: qualē Hippoc. ⁊ Gal. habuisse constat, ad tradendū tñ artem, methodum ēt artificialem esse necessariū: cum iā scripta ipsa, & fide experimēti, & magna ex parte lumi ne autoris illo quo inuenta sunt, destituantur. quãobrē Gal. recte dixit de Hippoc. qđ de illo Trusianus: obscu-ra declarasse, imperfecta absoluisse, dubia demōstrasse.

Insensibilis mutatio an detur quam uocant alterationem. Contradictio. 11.

GALENVS in procemio artis medicæ videtur polliceri se totam artem modo diffinitiuo traditurum: qđ tñ non facit: nā de elementis & de humoribus tum ēt de dissectione nihil dicit in eo libro. re-spōdeo dissectio traditur ordine diffinitiuo ēt in alijs. & non est proprie scientia sed ars. est etiā prolixa tracta tio quam nemo recte in compēdium reducat. qui vero conati sunt hoc facere nulla in parte magis peccauerūt aberrantes & confundentes. quāuis nullos alios minus quām Gal. doceret hoc facere cum in multis alijs libris eam scripsisset. sunt & qui existiment eam nō esse medi-cinæ partem: tum quòd belluis etiā communis sit: tum quòd medicinam ob id scientiam esse fateri cogantur. humores & elementa sæpius recenset, quāuis nullam de his propriam tractationem faciat, hoc autē in his suffi-cit qñ in talibus hæc tractatio futura sit breuissima.

Insensibilis in qualitate mutatio an detur. Contradictio. 12.

NSENSIBILEM hanc prorſus mutatione, refugere videtur cum Philoſopho Auerroes.8.phyſicę auſcultationis t.ꝛ co. 23.ſeu mauis dicere ſectione.& fundamentum huius opinionis triplex eſt. primum. ſi daretur gratia exẽpli vt gutta lapidẽ cauaret ſenſim, ſenſus circa propria ſenſilia deciperentur: eſſent enim omnia in perpetua mutatione, cum tñ quieſcere videantur.haud vero cõuenit, vt natura ſenſus noſtros ſic finxerit,vt nihil certi ſciant.Secunda ratio.ſi qđ mutatur, in actu eſt,infinitas partes habere non põt:nam ſic actu infinitũ eſſet:nam infinitũ non niſi in his quæ potentia ſunt datur:ſed quod mutatur ſuis partibus actu eſt dum fiunt ꝛ dum corrũpuntur.igitur partes has impoſſibile eſt eſſe infinitas. Tertia.omne infinitũ pertranſitur vel nunq̃; vel in tempore infinito:ſed lapis cauus fit:igitur pars quæ excinditur nõ habet infinitas partes. At Galenus longe aliter cenſet,nã primo de locis affectis cap.2. iuxta finẽ & ipſe guttæ lapidẽ cauantis exemplum inducens inquit.Si mille guttis lapis ſenſibili parte excauatᷓ aut præcedentes præparãt aut excauant & ipſe aut nihil omnino operantur.ſi nihil operantur præcedentes,nec vltima quæ illis æqualis eſt robore,nõ ſuperior.ſi excauant nec niſi ſub milleſima vt ita dicã, vel vltima gutta ſentitur cauitas: luce clarius eſt inſenſibilẽ priorum fuiſſe operationẽ.quod demonſtrare volumus.at de præparatione nihil dixit nec ibi nec.3.de tẽperamentis cap.4. qđ tñ maxime erat opportunũ cum ad id refugiãt peripatetici.conati ſunt quidã Gal.rõnem confirmare:nam alia nõ videtur qualitas addi poſſe à p̃cedentibus aquæ ſtillis,quã quæ aquæ cõueniat: at ſi ſaxum aquæ immittas vel per annũ,non excauatur: quod tñ falſum eſt ſ. in fluentẽ imponatur.motu enim ꝛ aqua lõge plus minuitur,quã ex gutta aſſidue cadente. At nõ animaduertunt

quid in mediũ validius afferat Gal. contra philoſophũ: quãuis illum non vidiſſe ea in parte eum exiſtimẽ. nam longe acrius ſolet inuehi vbi aduerſus placita peripateticoꝝ diſputat. igitur hoc eſt illius fermè argumentum: quãq; ſeriem verborũ inſpicienti opportunius ibi pro cõcluſione ponatur. fit eroſio adeò leuis in viſceribus, vt eam homo non ſentiat: forté tñ eroſionem ſentit: idẽ de caliditate, quare ⁊ eroſio ⁊ caliditas cãę dici debent quæ ſenſum tactus mouere poſſint, & tñ præ paruitate fallunt. igitur multo magis in cęteris ſenſibus, qui tactu minus certi ſunt, cõtingit hoc. inde. 3. de temperamentis ſubiecit. ſi oẽs has paruas noxas ſenſus ſentire cogeretur, quid aliud pateremur quã ſempiternæ vt dici ſolet dogma paſſionis? Ergo ſenſus ꝑpter res ipſas inuentos Gal. vult vt ſcilicet cũ aliquid excelleret qð vel prodeſſe vel nocere poſſet ſentiret. Ariſtoteles aũt propter ſenſum videtur rerum ordinẽ conſtituiſſe: vt q꞉ ſenſus, nõ quantãcunq; minimã rem aſſequi põt, ideò nec res ipſę ad quantãcunq; paruitatẽ ſcindi poſſunt: ſed veluti cũ Epicureis ſentiat per minima ipſa mutationes fiant. & quãq; rõnes Philoſophi acutiores videantur opinio tñ Galeni magis cõſentit his quæ apparent, nã multa videmus quæ ſenſim adeò permutant, vt homo non ea percipiat. vt filij incrementũ coram matre: qð ⁊ ſi lateat eã per ſingulas partes, non tñ latet poſtq; multũ creuerit. ⁊ hæc eſt cauſa qð abſentes, id melius agnoſcunt. infinita facile pro Gal. eſſet adducere experimẽta. ratio tñ illa prima, nõ multũ videtur pro Galeno facere: nã vt dixi Philoſophus diceret excauari lapidẽ in aqua: adeſſe etiã humidã præparationẽ per quam à lapide pars illa celerius diſiũgeretur. tertio qð difficilius poſſent reprehẽdi partes minimi quæ dum eſt iunctũ lapidi actu ſunt, ſeparari ab alijs circũiacentium minimorũ partibus, ſic tñ vt illud minimum non fateamur partes habere quę per

ſe eſſe

se esse possint nec tñ illę erũt infinitæ sed tot quot minima quæ minimũ in lapide ipso tangunt: hoc eni necessariũ est non solũ veꝝ apud illos qui hęc minima ponũt.
Quidam conati sunt illos concordare. Alij quidẽ sic insensibile duplex aliud qđ adeò paruum est vt ẽt per se sumptũ quouis modo, sentiri ob suã paruitatẽ non potest: aliud quod q̃ꝗ̃ per se posset sentiri cõparatum tñ ei cui adijcitur vel à quo aufertur nequit: vt granũ frumẽti qđ non adeò paruũ est, quin percipiatur additum tñ aceruo magno, non sentitur, nec oculus dr̃iam posterioris acerui à priore agnoscit: primũ igitur insensibile negat Philosophus dari nec Gal. illud concedit. non tñ negat Philosophus dari hoc insensibile, qđ fit per comparationem: & hoc est quod Galenus ponit. & ideo pueri cremẽtum est sensibile primo modo, quod per se posset agnosci à sensu: vt granum illud frumenti seorsum: non tamen in comparatione ad puerum.
Alij dicunt qđ mutationes istę apud Pħm fiunt per sensibilia in actu: qꝫ sensus decipi nõ debet. verũ vt motus possit vere dici continuus, fit per insensibilia in potentia: & hanc mutationẽ Gal. vocat insensibilem. & sic discordia est solũ in verbis & noie insensibilis non ex re.
Sed ista opinio non cõcordat illos, nã Galenus vult qđ in actu prima gutta aliquid excauauerit qđ insensibile sit ob paruitatẽ, ⁊ in hoc differt à Philosopho qui nihil ponit excauatum quia non sentitur: quare esse excauatũ lapidem ⁊ non esse iam sunt contraria: contraria etiam sunt illud minimum non sentiri & vbi ponatur sentiri, igitur Galenus in duobus contradiceret Philosopho.
Contra primã argumẽtantur quidã. qꝫ Galenus in.3.de temperamentis dicit qualitatẽ acquisitam adeo leuem esse vt nõ sentiatur: igitur cum illa mutatio absoluta sit patet Philosophũ illam non concessurum. rñsio ad hoc clara est quicq̃d sit de Auerroe Philosophus mutatio-

nem in qualitate nõ per minima ſed & ipſam inſenſibilē ſtatuit cõparatione ad vehemẽtiam habita, non aũt ad ſubiectũ verba eius ſubiũgam ex loco illo. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως ὁποιασοῦν. ου γὰρ ει μεριστὸν εἰς ἄπειρον τὸ ἀλλοιούμενον, δία τοῦτο καὶ ἡ ἀλλοίωσις, ἀλλ᾽ ἀθρόα γίνεται πολλάκις ὥπερ ἡ πῆξις. Ideſt. Similiter autẽ & in qualitatũ mutatione ꝺbſeruandũ eſt. non enim ſi quod qualitatem acquirit in infinitũ pót diuidi, propter hoc & ipſa qualitatis inductio: ſed cõfertim fit ſæpenumero vt congelatio. Quis nõ videt ex exemplo, ſi verba non adeo illi clarent, intelligere Philoſophũ acquiſitionem per ſubiecti partes ſimul fieri minimas, nõ autẽ reſpectu qualitatis. nã glacies fit in magna aquæ parte ſimul: ⁊ ſi forma illa in quacũq; minima parte non ſimul, ſed ſenſim inducat. inde ex hoc errore obortæ tot difficultates: vnde ẽt ſibi his quę in ſexto eiuſdem operis dixerat, cõtradicere videbat. ergo ſi verba ad qualitatem ipſam referant quis non videt exemplũ eſſe falſum? quis enim vnquã vidit repentinã congelationẽ humidoꝝ? at magnæ partis ſimul quotidie videmus. quare in vtraq; cã Galenus ad vnguẽ Philoſopho concors eſt. nam inductio qualitatũ, quo ad vim, cõtinua eſt: & ab inſenſibili auctione procedit: quo ad ſubiectum certã neceſſario occupat quantitatẽ quam minimũ eius rei appellamus: ſeorſum quidẽ ſemper ſenſibilẽ in comparatione autem totius cuius eſt pars perſæpe inſenſibilem.

Hippocrates dogmaticus fuit. Contradictio. 13.

IPPOCRATEM autorẽ huius libri Dogmaticũ eſſe in tota hac oſtendetur cõmẽtatione. prima aphor. 1. Oppoſitum in introductorio: cap. 4. Rõnalis ſectæ princeps fuit Hippocrates. Methodicã Themiſon Laodiceus Syrius incepit, abſoluit Theſſalus Tral-

lianus. In libro etiam de optima secta ad Trasibulum cap.4. ostendit eas esse tres, Dogmaticam, Empiricam, & Rationalē. post hæc ā cap.13. vsq; ad finē libri Methodicam seu Dogmaticā oppugnat. maxime aūt cap.17. ex Hippoc. verbis. igitur Hippoc. nō fuit Dogmaticus aliter dānaret proprium magistrum: & ēt ex proprijs illius dictis. hoc aūt non ibi solum sed deinceps sæpe vsq; ad totius libri calcē. plurimæ aliæ sunt autoritates quæ id clarius luce ostendunt, per libros Galeni sparsæ. solutio igitur ex libro de sectis ad eos qui introducūtur cap.2. &.13. habet. in priore enim ostendit duas fuisse antiquissimas sectas: Empiricam, & Rationalē seu Dogmaticā: nā sic tunc appellabatur cuius vt dixi Hippoc. princeps extiterat. quare dictū in aphorismis inuiolatū manet. in cap.13. declarat his duabus post longū tempus successisse Methodicā: quæ & si cū Rationali & Dogmatica in significati propinquitate cōueniret, re tñ ab illis nō minus quā Empirica differt. igitur Rationalis & Dogmatica vna est, secunda Empirica, tertia aūt Methodica illis posterior. cū vero antiquum esset nomen Rationalis sectę λογικὴ & illi tñ qui eā sectabātur Δογματικοὶ vocabantur. ita vt aliud esset nomen sectæ aliud sectatorꝝ. ob hoc quę vna erat duo nomina sortita est. improprie igitur dixeris sectam dogmaticā, vel medicos rōnales. proprie vero sectam rōnalem, & medicos dogmaticos. hæc igitur non tam est dicenda contradictio quàm declaratio confusionis horum nominum.

An continens seu coniuncta causa detur? Contradictio. 14.

TRES sunt causæ dispositionum corporis primitiuæ, antecedentes, coniunctæ: secunda primi doc. secūda, summæ primæ cap.1. & Ioannitius in isagogis. idem confirmat,

cæteris fermè oẽs Arabes: vnde Auerroes primo canti cæ cõmento. 176. causæ duplici genere cõtinentur: aliæ quidẽ exteriores, quæ & primitiuæ vocant: aliȩ internȩ. & harum quæ remotæ sunt à morbo, vocantur antecedentes: quæ vero illi sunt proximæ, intellige vt nihil sit intermediũ, vocantur cõiunctæ. & in cõmento sequẽte, ostendit secundam oriam antecedentium, & coniunctarum: nã sublata coniuncta aufert morbus: vt ablata putredine, febris: sublata aũt antecedẽte, puta humoꝝ multitudine, quȩ est causa obstructionis, inde ꝓhibitȩ transpirationis, inde putredinis, nõ aufertur febris: qm̃ coniuncta manet, antecedẽte sublata. Galenus etiã in introductorio cap. 8. (nã cum eruditis viris ego certãs, meũ inscitiȩ testimonium non dimittã. tarde enim accedens ad disciplinas: difficulter dicta veterum reperio, nisi caput, seu sectio adiungatur. nõ me præterit, non esse hoc classicoꝝ virorum exemplũ: sed postq̃ illos æquare ingenij felicitate, & autoritate nõ possum: liceat vel mihi & in hoc ab eis discedere. præsertim ductore Alciato: qui & ipse puto aliqua causa honestiore inductus, nõ ciuilem legẽ, nec codicem, sed ad vnguẽ locum adiungit. quãq̃ is è regione persȩpe: ego vero cui nõ tam ꝓspera scribendi occasio affulsit, quæ nunc corrigo sic emittã. si in posterum reliqua emendãdi tam bona Principum nostrorum gratia, ac liberalitate, fortuna detur: qualẽ plures experiũtur, meliorẽ forte illis ordinem subijciã: neq; enim obscurũ est ignotos homines, ét rudi mineruа scribere solere) quinq; causarũ genera refert. continẽtes, vt spina ac telum: quibus positis morbus necessario adest, sublatis aũt aufertur. Præcedẽtes seu internæ, quȩ ab euidentibus vel præparantur, vel adiuuantur: vt plenitudo quæ ex nimio alimento fit. porro Euidentes vocat quæ Græcis dicuntur, procatarcticȩ: vel antegressȩ, quæ cum aduersam valitudinẽ crearunt, separant. vt fri

gus,& nimia exercitatio. Concausæ quas Græci Synæ-
tia,quæ morbum creant simul iunctę, cum quælibet tñ
per se sufficeret: vt ad vrinæ suppressioné lapis, & vesicæ
inflãmatio. Auxiliares quę per se nequeunt,sed alijs iun
ctę valent morbũ gignere: velut libido articulari mor-
bo,cã est Auxiliaris.manifestũ est igitur quonam pacto
plura sint etiam tribus causarũ genera:sed & si velimus,
adiuuantes & concausas,per tria illa cõmode distribue-
mus: erunt enim oẽs vel continentes,vel præcedentes,
vel antegressæ illaꝝ singulæ. Meminit & continentium
causarũ autor libri de diffinitionibus,exẽplum dans de
vesicæ lapide:nã eo existente morbus adest, sublato tol
litur.Inde etiã.7 aphor.30. super illud: Quibus in aluĩ
profluuijs excrementa spumosa sunt,ijs ex capite pituita
defluit Galenus ostendens nõ omnino hoc certum esse
aliã cãm assignat:quæ est vt vasa quę ad ventriculũ per
ueniunt,talem humoré spumosum effundant in ipsum.
Volens aũt generalem quẽdam modum huius sympto-
matis ostẽdere subijcit: Fieret enim qñq; & in ipso ven-
triculo vnã habens,vt quispiã diceret,cãm contentiuã,
quomodocunq; excernatur aut fiat, antecedentes vero
plures.Est aũt huius pituitæ cã contentiua,flatuosus spĩ
ritus.clarũ est quid sint,& qũo distinguantur,illum ibĩ
planè ostendere.In libro ẽt contra Iulianũ continẽtem
cãm morbi dari docuit: verũ cum illam negaret hoc ar
gumento Asclepiades cõtinens cã est,qua sublata tolli-
tur morbus,sed sublata multitudine persępe morbus re
linquitur,nõ est igitur ipsius morbi cã continens plenĩ
tudo.rñdet ad hoc Galenus(nã iuxta mediũ paulopost
hæc disputatio exoritur)membrũ qđ plenitudiñe labo
rat ea sublata penitus sanitati restitui.Inde hanc subijcit
sñiam vt paucioribus eã verbis explicem.Diximus alibĩ
de continentibus causis ſm stoicoꝝ opinionem,quorũ
tam nomẽ ꝙ̃ res ipsa inuentũ est. nec recte illo nomine

vti recentiores medicos:nos tñ ne de nominibus litigemus,illas vt sic nominentur concedere:non qđ aliquid sint eoꝶ quæ vere sunt:sed quæ in sola tantũ consistant generatione. Inde cõcludit multos sanata multitudine protinus curatos esse vt hanc cām nemo possit negare, primo ẽt de causis pulsuũ cap.1. Quia variat vsum pulsus,cā externa,intercedentibus alijs præcedẽtibus, cum hic vna continens sit cā pulsus,ẽt ipsos pulsus immutat, neq; enim vlla possit continens cā imutari,vt constans maneat effectus.qui vertit, dum solœcismum admittit, corrupit sensum:cum vsus pulsus seu χρεῖα causa sit cõtinens. ego necessitatẽ vel indigẽtiam potius verterem. ibi igitur continentis causæ pulsus ⁊ reliquoꝶ duorum generũ,satis aperte,dum quis ẽt febre correptus est,meminit. At vero nec in contrariũ pauca adduci solent nā illud aduersus Asclepiadẽ,primo ostendit factoꝶ morboꝶ nullā esse cām continentẽ.quę ẽt sñia videtur excipi à Galeno.2 aphor.22.fientium morboꝶ cura est causę remotio,factoꝶ aũt ipsius morbi. qđ si continens cā in factis detur duabus curis necessario opus erit. primo etiā artis curatiuę cap.8. Quartũ vero ab his genus statuito qđ sit morbi causaꝶ:atq; harũ quæ quidẽ in ipso aīalis corpore consistunt añs nominet:quę extra primitiuũ.Idẽ fermè in libro de causis morboꝶ cap.2.in fine cuius seriei initiũ est. Rursus igitur. ostendit tantũ duo genera causarũ præincipientiũ,seu externarum, seu primarum,⁊ antecedentiũ.idem & in de causis procatarcticis. Decebat aũt Galenum in his tribus locis meminisse cõtinentium causarũ.in primo ob curā quæ illis debet. in secundo qđ de causis sit propria pertractatio. in tertio vt recte primitiuæ cāæ ab alijs oibus disiungerent. in aphorismo quid attinebat Galeno distinctionẽ afferre fientiũ morboꝶ,& eorum qui iam facti essent,curāq; diuersam iniungere si oẽs morbi causis continentibus

iuncti sunt. in libro ét de multitudine cum reliqua duo genera attigisset, continentiũ non meminit. in .3. ét artis medicinalis libro cap. 5. cui titulus est de solutione continui in fine Galenus docet tria causaꝝ genera. quoddã quo intemperies iã facta curatur, ⁊ vocatur curatiuum. Secundum quo quæ nõdum inducta est, prohibetur: & hoc duplex aliud cõseruãtium aliud præseruantiũ. Tertium genus qđ fienti conuenit, mixtũ ex præseruatiuo ⁊ curatiuo genere. Iam enim inquit, factũ morbũ curare oportet, sed eũ qui nondũ adest, futurus tñ est, prohibere cõuenit ab ea ne fiat, quæ est in corpore causa: eius autem qui adhuc fit: qđ factum est curare expedit, qđ vero futurũ est prohibere ne fiat. Manifestũ est ex his cãm ab effectu separari posse: affectũ vero ipsum sine cã curari debere, qđ si cõtinens morbi iam facti causa assignetur, dupliciter peccabit Galenus: primo qđ non solum morbum iam factũ curare expedit, sed ét causam: nec vllum erit inter fientem morbũ, factumq; discrimen medico: cum duplici in vtroq; auxilio indigeat. 8. etiã artis curatiuæ cap. 1. Itaq; si iam præsens febris est, & causa quæ eam excitauerit desijt, huic tantũ sanandæ consiliũ dirigetur: vt refrigeretur. at si in generatione adhuc est febris, causa quæ eã accendit, submouẽda est. sin pars eius est genita, pars vero adhuc gignitur vtriq; consulendũ est, primo cãm subducendo, deinde extinguẽdo quæ ab illa facta est febrem. & .11. eiusdem cap. 10. in initio ergo qui febrẽ curare volet necesse est putredinẽ inhibeat. Ita duæ indicationes se exhibẽt: altera à putredine, altera à febre. At à febre rursus duæ: altera vt febris portio quæ iam accensa est, curet̃, altera vt quæ in generatione ipsa est inhibeatur. Rursus à putredine duę erunt indicationes: prima vt qđ putredinis iam factũ est sanes, secunda vt qđ in generatione adhuc est, prohibeas. porro quod in generatione est id perspiratio impedita gignit. nihil

enim prohibet sic illã nominare clarioris doctrinę gratia. ita ab hac aliæ duæ indicationes nascẽtur, altera vt retentũ iam vacuet, reliqua vt q̃d retinendũ est prohibeatur. Si igit̃ putredo febris cã est coniuncta, haud indiget depulsa putredine refrigeratione vlla. nãq; ex cõiunctæ seu continẽtis causæ diffinitione liquet, sublata causa effectũ tolli. Quin etiã idem cap. 4. eiusdẽ libri, Quæ igitur ex tali affectu febris exoritur, necesse est synochon. idest continentẽ esse. Nec fieri põt vt ea sanet̃, nisi prius inhibita sit putredo. Ea vero manente cã inhiberi nequit: quare sũmouenda prius est causa, si modo ipsa putredo sit prior, mox post ipsam febris sanari debet. Hæc Fucsius & Brasauolus contra Montuũ scribũt. quæ quidẽ ego, cum hos modestos homines, præter ẽt eruditionẽ agnoscam, atq; citra oẽm adulationẽ in magna huius ætatis labe, raros, non conabor euertere: sed tñ inquirendæ veritatis gratia, dubia quædã circa hæc mouebo. admonens lectorẽ vt possit & quæ Conciliator ipse differentia. 159. scripsit, quanq̃; obiter, & valde pauca considerare.

Duo igitur à me videnda sunt: primũ an Galenus hanc causam adesse morbis crediderit: secundũ an & si Galenus vt ipse testat̃, vitandi sophismatis gratia vel studio antiquis contradicendi, quo ad immoderantiã vsq; tenebatur, illam negauerit: an forsan tamẽ necesse sit eam admittere? neq; enim in hoc recentioribus quod, sæpius testatus sum, faueo: quibus sufficit dixisse hoc Galenus affirmat. nanq; si sic Vessalius fecisset vtiq; multa quæ in lucem prodierunt, laterent.

Certum est aũt etiam illum in rõnibus & clarissimis rebus defecisse/q̃d nos mox subiungemus: velut cũ hominem vel æqualem dixit esse inter elementoꝝ excessum, vel illoꝝ æqualitati valde vicinũ: cum & secum Auerroes ipse deliret. Homines igitur sunt: si ratio vel experi

mentum manifestum obstet, et si nullus aduerset eos relinquam. nunc autẽ in hac causa ex vna parte Galenum nõ satis sibi fermè constantẽ habemus: ex altera Arabes omnes in vnum cõsentientes: num igit rem obiter tantam tractabimus? pro causa tñ illud adducunt, et prẹter Galeni autoritatẽ, putredine sublata febrẽ relinqui: vaporibus illam fouentibus: quare nõ esse vllam continẽtem causam, ex eius generis causæ diffinitione. Brasauolus ex Leoniceno illã admittit, sentẽtia aphor. duorum iam recitatoꝝ, & quẹ etiam in libro aduersus Iulianum profertur adductus: verum in fientibus morbis: in factis autem negat omnino.

Ergo primo de differentijs symptom. caput numero, nõ librum significo. inquit. ἤδη δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μένουσαν διάθεσιν οἱ ἕλληνες ὀνομάζουσι πάθος. ὥσπερ καὶ τὸ πεποιηκὸς, οὐκ ἔτι δὲ τὸ ποιοῦν, αἴτιον. καί τοι γε οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς αἴτιον, οὔθ᾽ ἡ μένουσα διάθεσις, ἁπλῶς ἐστι πάθος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ κατάγε τὸν ἀκριβῆ λόγον, γεγονὸς μὲν πάθος ἐστιν ὂν δὲ οὐκέτι. Quod est. Iam aũt & ipsum manentẽ affectũ Græci morbũ vocant. quẽadmodũ & qđ fecit non autem amplius facit, cãm. & si neqȝ hoc simpliciter causa, neqȝ manens affectus simpliciter est morbus. Sed exquisite loquẽti morbus est affectus factus, non aũt qui fiat. Deinde infra subiungit, iuxta capitis finem, diligenti disputatione peracta, verã morbi finitionem sic: Morbus est affectus operationẽ absqȝ medio alio vitians. quotquot aũt præcedunt affectus ꝗ ipsi per morbũ operationem lẹdentes tanq̃ medio quodã interueniente cãæ dicuntur. actionis vero ipsius læsio Epigennema est. cuius genus symptoma. nã id est quicquid præter nãm accidit corpori, etiam si à morbo nõ procedat: ita tamẽ vt morbo si adsit posterius sit: nã aliter vel morbus vel cã esset non symptoma. ergo hæc iã à nobis præmissa sint tanq̃ fundamẽta exquirendæ sñiæ Galeni nõ ad verba

illius respiciens sed mentem potius. in quo tñ curiosos, hoc ac sibi credẽtes monitos velim pro παθός quod est passio & est genus me morbum vertisse illius spẽm: tum, vt clarius esset, quia affectus cõfirmati morbus species est: quare oĩs morbus iam factus est, ex Gal. sñia: si exquisite morbi nomen assequi debet. tum ẽt vt non latinam vocẽ vitaremus. igiꝰ febris quid sit de putrida nunc loquor interrogarẽ? vt vero mihi videtur causa omnino nõ est: q; primo ⁊ absq; medio vitiat operationẽ. est igitur morbus vel symptoma, nunq̃; autẽ inueni febrẽ per se consideratam symptoma vel epigennema esse, quãuis in cõparatione phlegmonis, vel vlceris, talis dici possit. est igitur febris ꝓculdubio morbus: huius cã est putredo aliqua dicit ex antecedẽtibꝰ. 11. artis curatiuæ cap. 9. in fine. vnde iuxta mediũ. Sanè, scire licet, difficile esse, acriq́; iudicio indigens, febrẽ, putredinem, & effectricẽ cãm, vbi ipsa scilicet quoq; adest, inter se conferre. ergo inter putredinẽ & febrem nullũ videtur mediũ statuendũ. sit igitur causa febris, prima, putredo idest inter quã & febrẽ nihil oĩno sit intermediũ. erit igitur calor ipse in corde accensus febris: qđ & Auicẽna prima quarti in febris diffinitione expressit capite primo. non igiꝰ inter febrem & calorẽ quicq̃; mediũ statuitur. hoc solũ vero deficit putredini, ne causa cõiuncta dici possit: quod ea amota adhuc febris manet. nã hæc erat vt dixi secũda illius cõditio. amota aũt putredinè, adhuc febris manet, quę refrigerãtibus indiget, passim enĩ hoc Gal. declarat. Sed hic multa sunt dubia vapores medij sunt inter putredinem & febrem ex illoꝝ sñia, qũoigitur putredo febris cã esse põt prima. Quod si negas hos esse cãm distinctã, quero an vapores sint febris ipsa? certe non, imo febris est calor iam impressus ex vaporibus. sublatis igitur vaporibus amplius febris nõ est, qđ est ex rõne causę cõiunctę. Præterea quæ nã febris manet amota putredi

ne? vel putrida, hoc aũt falsum est: nã & sic rursus amouere ipsam putrediné oporteret: vel Hectica vel Ephimera: hoc aũt nihil est cõtra Auicẽnæ dicta. nã non heticę vel ephimerę putrediné dicit cãm esse coniunctã: sed solius putridæ. si vero dicas esse symptoma nec hoc Auicẽnæ contradicit: nã morbum remoueri, remota causa coniuncta dicit, non aũt symptomata. Rursus pro partibus putredinis, febris ẽt partes sunt, hoc enim experimẽto liquet: vt igitur si ab initio pars putredinis prima remoueret, sic ẽt febris: ita tota putredine sublata tota febris. Galenus ẽt concedit in morbis fientibus, curam ęsse per causæ solius ablationem: at febres putridæ sunt morbi fientes, nõ facti, essent enim hecticę non amplius putridę, quare curabunt sublata putredine. Quod etiã Gal. videtur fateri in libro aduersus Iulianũ cum dixit: qđ si liceret bilé stante febre vniuersam euacuare, tunc solueret morbus illico, ꝓpterea prohibemur à calore febrili. Sed dices quid ergo Gal. voluit cũ dixit duas esse ad curandũ febres iam factas intentiones, quarũ altera putredini, quæ prima est, altera febri quæ posterior debetur? rñdeo vereri Galenum ne interim calor febrilis hecticã aut colliquationem adducat. igitur intentio ad putredinem, solũ natura non tempore, prior est, ea quæ est per refrigerãtia. ambabus igitur simul vtemur: ne ex affectu in affectũ transeat. quare præseruatiua quędã est curatio morbi, causę aũt vera, ⁊ exquisita. qđ si ad sublatam iam putrediné calor remanens transferatur, duorũ alterũ necesse est esse, vt vel scilicet calor ille nõ sit morbus, sed symptoma, qđ frequẽtius euenit: vel vt sit hectica: quoꝝ neutrum Principi aduersat seu igitur cura debeatur calori existenti dum putredo adest, quæ mens videt esse Galeni vbiq; in locis adductis: seu post remanẽti iam febri hecticæ, seu symptomati, apparet nihil horũ obstare, quin febris putridæ cõiuncta causa, sit putredo

ipsa. qñquidē amota putredine, febris putrida tota tollatur. quis enim adeò obscure Galenū interpretabit̃ vt audeat illi imponere, q̃ senserit febrē manere & adesse putridā, ex toto sublata putredine? ergo cām huius veri similē quasi ille dedisse videt̃: cum dixerit primā intentionē ad putredinem habendā esse, secundam aūt ad febrem ipsam. Sed nō tempora distinxit verū, necessitatē: ne quis primo refrigerātibus mentem intenderet: quæ postmodū putredinem possent augere. quare ex his non difficile est videre qd voluerit Galenus, his in locis quę ab his adducunt̃. Sed prætermisit nomē coniunctæ causæ, tunc vt ille fatetur suspectū, satis est rem ipsam illum præterijsse. dixit aūt de hoc diffuse ac distinctè, in libro à se scripto disputasse: quē verisimile est ad Arabes peruenisse: quáq̃, vt plures alij qui ad eos peruenerūt Galeni libri, nobis perierint. neq; credendū est cū Auicenna & cæteri in hoc Galeno nō profiteantur se cōtradicere, hoc genus cāæ somniasse. At vero obijcies ex primo de differ. feb. cap. 5. q̃ post febrē calor qñq; manet per diē integrū vel ẽt per duos dies vt ephimeræ spēm referat: hoc nos non negamus: sed putridā febrem esse non fatemur: q̃ si per vapores vt ibi Gal. cōcedere videt̃ sustentetur, dico tunc, vapores ipsi iuxta Arabes, febris putridę cā coniuncta erunt: nō humor putridus. sed nec hoc Galenus dicit, q̃ humor putridus, sed q̃ putredo ipsa cā esset febris. quáobrem si quis absq; affectu rem hanc expenderit, videbit Galenū nomen cōtinentis cāæ, potius quàm rem ipsam declinasse. quáq̃ ⁊ illud in his qui fiunt morbis, aperte confiteat̃. Arabes vero non nomina, sed solū res curantes, Galenū secutos, eius rōnem habuisse. Sed nec Fucsius vt video autoritati. 7. aphor. rñdet: cū ibi Gal. morbū, non rem nālem describat, cuius sit ea causa continens. Sed symptoma est dicet, morbus aūt symptomatis cā continens esse pōt: vt etiā lapis in

vesica, difficultatis vrinę: fateor hoc nō cōuincere. illud vero satis est apertū quęcunq; posse Gal. Arabibus non magna cū difficultate reconciliare. Forsitan qđ credo, aliqua his sunt argumēta, quibus has nostras expositiones tum rōnes possint euertere. ego cū non videā illas, his quæ scripsi acquiescā: nō negans tñ aliquos esse forsitan morbos sed nō putridas omnino febres qui cōtentiua causa, cū iam firmati sint careant. verꝫ de hoc posterius cōsiderabimus. nunc satis sit ostendisse eā quæ relinquitur febrē, summota putredine, putridā non esse. aliter nō teneret Galeni argumētum. 11. artis curati. 10. febris putrida est, igit̃ putredo, igitur ꝓhibita transpiratio: nā post ablatam putredinem manēte febre putrida, hæc omnia falsò deducent̃. At dices cur igit̃ factis iam morbis curā ad causam dirigitur? rñdeo q:. 2. aphor. 22. videbat morbos esse qui oīno continente cā carerēt, vt hecticā ipsam. de putridis autē si non diuersam à seipso ibi sniam scripsit, cū fientibus cura debeat̃ causæ, q: continens est, factis aūt non, q: deest cā continens, putridis igitur cum sanari nequeant nisi sublata putredine, cōtinens cā est humor putrescens, vel putredo ipsa. igit̃ qđ intellexit ibi clarū est: putridas siquidē aut fieri tm̃, aut partim fieri & partim factas esse: quare oībus putridis cā continens vel Galeno ipso teste semꝑ iuncta est.

Tertiana & quartana an ex toto genere salubres. Contradictio. 15.

ERTIANA febris, & quartana, tum ēt quælibet quæ ad solutionē peruenit, periculo vacat: quarta aphor. 43 imo dicebat Gal. si tertiana lōgas habuerit accessiones, omnino vacabit periculo: sed & si cū hoc duodecim horarū spatium nō impleuerit accessio, breuis ēt erit, reddit rōnem horū omnis morbus periculo

nō carens, est vel cū phlegmone, vel cum humoꝝ praui tate: sed in his ambobus, febres necessariū est esse conti nuas: igit quæ vacant cōtinuitate, periculo ēt vacant. 3. etiam particula primi epidemioꝝ Galenus com. 4. dice bat super illud quartana securissima & lōgissima, quod hoc est verū merito febris nisi aliquis tumor in splene adiungatur. Rasis tñ dicit. 10. ad Almansorē. 22. qđ ter tiana notha, nō est absq; periculo: & quæ ex pituita ac cidit, licet interpolata, non est secura. Auicēna ēt prima quarti trac. 2. dicit qđ quartana cū iungitur tumori sple nis perducit sæpe ad hydropē, & mortem. Non igit vi dētur primo oēs interpolatæ febres vacare periculo cū tertianæ nothæ, & quartanæ, ꝛ quotidianæ periculum nō leue minentur. accedit qđ non videtur Galeni ratio in aphorismo sufficiens: cum multi ex tumore in splene moriantur iuncto quartanæ febri, nō igitur semp peri culum est ex phlegmone, vel humoꝝ prauitate. Rñdeo apud Galenū omnis interpolata est securissima: qñqui dem se iactet media hieme curasse senem sexagenariū, ac etiā natu maiorē, triplici quartana laborantē Eudemū: libro de præcognitione cap. 3. Est aūt periculū si quisq; aberret in cura: vt de adolescēte qui fermè ex notha ter tiana obijt: primo ad Glauconē cap. 8. itē vbi alius adiū gatur morbus, vt de quartana & tumore splenis. Rasis aūt periculū erroris extimans oēs morbos dixit nō esse securos, in quibus liceret vel minimo errore ægrum pe riclitari, tales igitur sunt quotidianæ, & his minus ter tianæ nothę: Quartanas aūt securiores pronuntiauit, quāuis cū tumore splenis securæ oīno dici non debeāt. sed hoc non merito febris est, sed adiuncti morbi: igit Galenus rem ipsam nudā spectat. Rasis euentū. pura tñ tertiana periculo vacat si non grauiter erres. Mortuus est tñ auunculus meus ex ea Gottardus Cardanus. 84. natus annos. aliū etiam interemit inscitia medicoꝝ gra

uis, vt illum ætas. ex errore tñ non in mortẽ illico pro labitur: vt notha quę virtutẽ non leuiter affligit, primo ad Glauconẽ. 10. sed in notham aut duplicem tertianã transit. Rationes aũt quas ibi Gal. adducit ad acutas referas: quæ nõ nisi eo modo possunt esse perniciosę. nam de longis securi non sumus, ꝙ tumor in aliquo viscere non sit. vnde. 2. aphor. 19. pauci sunt morbi diuturni in quibus nulla sit in aliqua parte humoꝝ crassoꝝ vel lentorum tumorẽ durum excitantiũ potius quã phlegmonem copia. ergo tales vt solũ ex intermittentibus quartanam admittunt, sic maxime de quartana nos Gal. & Auicenna admonuerũt. Sed de quotidiana aliqua remanet dubitatio. verum si modo accidit, nec antiqui animaduertisse videnť: nec rõni esse consonũ. pituita enim cum in tumorẽ collecta fuerit, ⁊ cõputruerit, necessario sanguini admiscetur, & phlegmonẽ excitat, ac cũ eo continuã febrem. Si aũt nõ putrescat, in scyrrhum transit, ⁊ melãcholicas, quãuis pituita sit, excitat febres.

Ossa an sentiant. Contradictio. 16.

NVLLVM præterea ossium sentit præter dentes aliqd penitus. prima primi doc. 5. cap. 5. vñ Gal. 16. de vsu partiũ. 2. ossi nulli aut cartilagini, aut ligamento neruus est insertus: qm̃ hę partes nec sensu, nec motu indigent. Aristotelẽ memini me in prima contradictione adduxisse: negantem ossibus sensum, tum ẽt ligamentis, cũ illa sub neruis cõprendat. etenim hęc cõtradictio in primæ supplementũ à nobis scribitur qm̃ digna sunt scitu, quæ hic pertractãtur. At qũo iam ad ligamenta neruus nõ venit. cũ tendones neruis ac ligamentis constent? vt primo de motu musculoꝝ iuxta principiũ: atq; alibi sæpius. apparet aũt & motus causa illud factũ esse: qñquidem si roboris ⁊ cõiunctionis merito factũ esset:

os ossi firmius vel cũ illo iungi poterat quàm solo ligamento. quare ligamẽtum ad firmitatẽ non solũ sed etiã ad motũ factum videtur. Quin ẽt ossa & ligamenta ac cartilagines sentire existimat Auenzoar libro. 1. trac. 9. cap. 19. adducit aũt tres vt mihi videtur, à paucis intellectas rõnes. Prima est quòd dentes sentiunt, qui sunt ex ossium genere: sentire aũt per se inest partibus aĩalis quibus inest: & qđ per se inest, omni inest, per se enim hæc est, Dens sentit: & hæc, os sentit: quare & omne os sentit vera est. item ossa nutriuntur & crescunt, & si venis careãt quare ẽt sentiunt ⁊ si neruos nõ habeant. videt̃ aũt mihi ratio valida plusq̃ prima fronte appareat. nã. 2. de aĩa. 31. in sensitiuo vegetatiuũ, vt trigonũ in tetragono: igitur in potẽtia est virtus nutriens in sensibili. vbi igit̃ sensibilis facultas nõ est, in eo qđ animã habet sensibilẽ, ibi nõ est nutritio: at ossa nutriuntur, igitur vel ẽt sunt sensibilia, vel duæ erũt prorsus animę. Tertia ratio ossa nõ putrescunt, & seruantur in viuentibus: at in mortuis corrũpuntur: hoc igitur nõ ex alio est, nisi quia spiritu tunc vitali, ⁊ aĩali, destituantur: vbi vero aĩalis spiritus, ibi ẽt sensus. Ergo q: his obstabant autoritas Galeni & ratio ⁊ experimentũ, ad experimentũ quidem iã respondimus: qđ duorum doloꝝ qui ſm eandem partem fiũt, maior minorẽ obscurat: at os lædi non põt quin membrana, vel caro lædantur ẽt, quæ cũ acutissimi sint sensus: hebetẽ ossis sensum ex toto tollunt. autoritatẽ Galeni exponit qđ senserit illa parum sentire. velut dicimus aliquẽ esse absq; collo, qui collũ habeat breuissimũ. & aliquẽ sine memoria, qui modicã habeat memoriã. ad rõnem vero qđ neruis destituantur: rñdet qđ & venis & arterijs: pari igitur rõne & nutritione & innato calore: quæ tñ perabsurda sunt. proculdubio enim augẽtur & viuunt. Nec absurda est omnino hęc ratio: nã vel sentit corpus solũ ea parte qua neruus est, aut etiã cum his

quæ

quæ illi ꝓxima sunt. si quidẽ primum, ossa nõ sentient. at nec tota cutis, nõ totus ventriculus, nõ intestina. melius igitur est vt quẽadmodũ contingit de solis luce: vt alia quidẽ per nerui præsentiã sentiant, alia aũt per virtutem ab illo manantẽ. atq3 hoc modo q̃ dubium nõ est apud me, ossa sentiunt. animã enim habẽt, aut facultatem eadẽ rõne sentientem, qua & nutrientẽ. Galenus tñ in.9. de dogmate Hippoc. & Platonis, nõ procul à fine, ostẽdit cum plura sint quã trecenta ossa in homine, ad singula venam pro nutritione deriuari. Sed vt diximus vena quidẽ ad os ipsum bene deducitur, at in os non penetrat. penetrat tñ illius contentũ ac sanguis. sic ex arteriarũ proximarum vi, calor: atq3 eodẽ modo ẽt sensus. sed non eodem modo apud medicos veritas, quo apud Philosophos spectanda est. nã medicus recte dicet, atq3 vtilius ossa nõ sentiunt: cũ si dicat ossa sentiunt, nec animaduertat ossium sensum nunq̃ percipi, integra existimabit sępe ossa, quę sint corrupta, vel fracta. Recte igit̃ Galenus dixit ossa nõ sentire: vtilitati cõsulens operis. vere ẽt Auenzoar cum dixit ea sentire, sunt enim aĩata. Aristoteles aũt terrea nõ sentire dixit, vel q: non omnino sentiant vt pili, vel parũ admodum vt ossa. Galenus aũt ad ligamẽta nõ venire neruos docuit, q̃m quædam eis carent. nã non ob ligamẽta neruus trãsmittitur: sed tendines fiunt, ne os ab osse citra sensum separetur. at ligamentorum substãtia cum dura sit, sensum vix vllum admittit. neruea tñ tendinis pars sensu prædita est.

Dolor an sentiatur. Contradictio.17.

DELECTATIO & dolor oĩbus sensibus cõtingunt non tñ pari euidentia: sed in oculis minus quã in cæteris euidẽter: in tactu aũt & gustu valde manifeste: ab ijs deinceps in odoratu & post hoc in

auditu primo de causis symptomatũ cap.6.inde ẽt probat Platonis dictum, in Timæo, qđ est. violenta passio quæ præter nãm est cum simul multa & celeriter fit, dolorẽ infert. & iterũ infra. reditus ad nãm simul & celeriter eius qđ iam diuelli cœperat voluptatẽ affert. Quo fit vt Galenus dolorẽ esse quandam spẽm sensus velit: sicut & voluptatẽ. non aũt sensus obiectũ. nam cãm sensus iam exponit, vt qđ diuellatur, vel ad nãlem redeat dispõnem. esse ẽt in omnibus sensibus, hoc manifeste declarat nõ posse esse obiectũ sensus alicuius. id enim luce clarius est. &.2. de locis cap.2. vt dolor est tristis sensus sit voluptas est blandus. Et.2. de gñatione & corruptione Philosophus.7.&.8. declarans quæ tactus sint obiecta, nõ enumerat dolorẽ: sed primas qualitates tum graue, durũ, aridum, asperũ, crassum cum suis contrarijs. rationes etiã non lenes hoc declarant. prima necesse esset vt sensibile positũ supra sensum, sentiretur. nam dolor si sentitur in neruo, cũ sit in eo ipso, manifestũ est sensibili posito supra sensum, fieri sensationẽ: qđ est contra Philosophum.2. de aĩa.116. item necessariæ essent duæ sensationes: prima qua cã doloris sentiret: puta frigus, altera qua dolor. aliter oporteret cõfiteri qđ frigido tanq̃ obiecto tactus approximato tactui vt conuenit non tñ proueniret operatio sensibilis in sensum. itẽ sic esset sensus absq; sua causa: q: doloris cã iam nõ sentitur. tertia ratio, dolor est tristis quædam sensatio, igitur sensatio non põt sentiri. aliter sensus esset vt intellectus, qui suũ intelligendi actum intelligit. item sensibilis propriũ est, vt inquantum tale perficiat sensum, quãuis aliqñ ob magnitudinẽ lædat: sed nullus dolor perficit sensum, imo corrũpit illum. Item nõ esset necessaria phantasia in tactu, si dolor posset sentiri: at hoc contradicit Philosopho.2. de anima.20. assumptũ declaratur ex verbis eius: vbi sensus ibi cõtristans: & delectãs: & vbi talia est appe-

titus fugiendi, vel assequendi, in perfectis quidẽ animalibus, ẽt in absentia obiecti: in imperfectis aũt pñte obiecto ipso. vnde cauda lacertæ dum est præcisa, dolet: & nititur excutere dolorẽ illum. ⁊ talis appetentia, phantasia seu imaginatio quædã est. igitur si dolor esset sensibilis: nõ esset alia percipiens cã sub modo cõtristantis: q: ipse dolor contristare potest: quare nõ erunt tria, sed duo tantum: obiectum & imaginatio. Sequitur ẽt aliud contra Philosophum ibi: nã sic erunt genera quędã sensibilium dolor & voluptas. igitur nõ erit necessariũ in alijs obiectis, vt sit dolor vel voluptas: quare non erit necessaria imaginatio. sicut nõ est necessariũ quod cum sentio asperũ vel lene, vt sentiã graue vel leue. Sed ibi est quædã difficultas in verbis Auerrois: nã volens ostendere qđ imaginatio sit necessaria in omni sensu: sic argumentatur. Sensus non cõprehendit nisi existens actu, sed imaginatio, seu desideriũ, est eoꝝ quæ non habenť, igitur imaginatio est necessaria vltra sensum. & iam dixerat qđ imaginatio animaliũ imperfectoꝝ non est nisi cum obiecti præsentia, & nũc dicit qđ est cum absentia, & quod est absentis obiecti. rñdeo imaginatio semp est absentis, nã fugere cõtristans, est desideriũ absentiæ eius qđ iam adest: & desiderare delectans nõ est inquantum habetur: sed vt nõ habetur. hæc tñ desideria nõ mouenť nisi præsente obiecto ipso. sicut senes nõ appetunt venerem, nisi in præsentia obiecti delectantis, ⁊ tñ præsentia obiecti illius, nõ solum non est eadem numero, sed nec specie, cum præsentia rei venereæ. alia igitur est cã excitans, alia aũt est res quæ desiderať: prima est actu, sed secunda est in potentia. Ergo vt ad principale reuertar in oppositũ plura sunt ⁊ primo autoritas Hippoc. 2. aphorismo. 6. Quicũq; dolentes parte aliqua corporis plurimũ dolorem nõ sentiunt, his mens ægrotat. Si igitur dolor nõ est obiectum sensus, sed sentiendi quidã actus,

aphorismus contradictioné implicabit: nam simul sentient, & nõ sentient. ad hoc nõ difficile est rñdere: q: Galenus in cõmento exponit, per doloré cãm quæ verissimili rõne, doloré incutere deberet vt erisipelas & phlegmoné. sed sunt alia quæ magis premunt, nã Princeps. 2. de aïa cap. 3. iuxta mediũ inquit: nã dolor & remedium doloris sunt de sensibus tactibilibus, ego lego de sensibilibus tactibilibus. ꝛ adducit ad hoc rõné hanc. omne quod cognoscitur in permutatione ipsa, & nõ cum iam acquisitũ est, est obiectũ sensus: nã videmus qđ calor hectici, nõ percipitur, ab hectico: q: iam est acquisitus, etiã qđ sit valde magnus: ꝛ calor tertianæ percipitur à patiẽte q: immutat: sed dolor percipitur in permutatione & similiter cã doloris & sic de voluptate. igitur tã dolor q̃; causa doloris sentiunť. Est aũt ratio ad hoc valida, & tangiť à Cõciliatore. Sensus tactus est datus nobis propter salutem, vt possimus cõtraria fugere. 3. de aïa. 63. sed dolores possunt ꝓsternere virtuté, secũda primi doc. 2. cap. 22. igitur dolor est propriũ sensibile. sicut enim datus est nobis sensus caloris ne exuramur sic ét doloris ne pereamus. est ét discordia inter Principé & Gal. nam Princeps in. 2. de aïa. 3. statim post illa verba adducta nõ vult dolorem esse nisi in sensu tactus. & dicit quod læsio quæ accidit in visu, est merito animæ non virtutis videntis. ꝛ hoc iam vt dixi est contra Galenum. sed hoc absq; dubio vt declaraui Auicenna ponere cogitur.

Pro his intelligendũ est dolorem percipi: cum id sensus ostendat. nã omnia aïalia eum fugiunt. non igiť ab intellectu. videndũ est igitur à qua potentia, an interiore, an exteriore. ꝛ si ab altera illaꝝ, vtra vis sit, an percipiať vt obiectũ, an sit modus quidã percipiendi. non enim potest esse sensus met ipse: q: sic omnia essent cum dolore vel voluptate. imo omnia cum dolore & voluptate simul: si idem esset tactus & dolor, ꝛ tactus & voluptas.

relinquitur igitur vt sint quatuor modi quibus possimus imaginari quòd dolor percipiatur, dico autẽ percipiatur non autem sentiatur.
Vgo in q̃one vir admirabilis suo tempore: recitat quatuor opiniones de hoc. & prima est Conciliatoris differentia. 77. q̃ dolor vere sentiat. ⁊ ad hoc adducit duas rõnes. prima est, ex sensu. aliq̃n homo percipit dolorẽ, & nullam aliam cãm, vt ipse de se testat de dolore spatulę: igit cognoscit dolorẽ sine alia re: & nõ nisi per sensum tactus, igitur dolor vere sentitur. Secunda sicut delitia coitus sentitur à sensu tactus, & nulla alia causa, sic de dolore, oppositorum enim eadem est ratio.
Secunda opinio est q̃ dolor sit sensatio ipsa exterioris sensus sub forma contristantis, & ad hoc est ratio cum authoritatibus Galeni & Auerrois & Philosophi & est q̃ Philosophus facit tres ordines sensum contristationem ipsam ⁊ appetitũ fugiendi tale contristans. 2. de anima. 20. sed in imperfectis Auerroes vult quod talis appetitus non sit in interiore sensu, quanto magis dolor ergo erit in sensu exteriore. & hoc quia persępe talia imperfecta carent interiore sensu. & hæc est vera opinio & ratio ipsa est demonstratiua.
Tertia opinio dicit, q̃ dolor est operatio virtutis appetitiuę, sicut ẽt delicia. nã sensu cõprehendente, appetitiua iudicat fugiendũ, vel quærendũ. & hæc appetitiua tñ est in sensu ipso exteriore, ideo differt à secunda opinione verbo tantum non re ipsa, & videtur conformis sñiæ Philosophi loco adducto & ẽt. 2. ethicoꝝ cap. 9.
Quarta opinio est Vgonis qui vult q̃ dolor sit obiectum virtutis imaginatiuæ cõiunctæ sensui exteriori. ⁊ hæc videt melior tertia opinione in hoc q̃ appetere & fugere licet fiant à cognoscente, sunt tñ posteriora, ipsa cognitione. ⁊ quãq; vt dixi Vgo fuerit talis vir de quo dixerit Sabellicus in. 4. libro decimæ æneadis quod so-

lus oẽs Græcos qui cum Paleologo ad conciliũ venerat sustinuerit.cũ eis sæpe in sacra pagina dimicans: nõ tñ videtur sua opinio esse adeo vera vt secunda nec ad mentẽ Philosophi & Auer.nam vt dixi,imaginatiua est ꝓpter obiectũ absens,nõ præsens:sed dolor vt præsens primo sentitur non vt absens anteq̃; indicet de fuga ſm Philosophũ in textu: dicit enim q̃ prius percipitur vt triste quã appetat fugã.igitur dolor erit modus sentiendi.& si dicas q̃ imaginatiua percipit,& appetitiua fugere docet,aut sequi:dico ꝙ hoc vltra id quod non est ad mentem Auerroes, ponit tres virtutes cum duæ sufficiant. tum maxime cum in animali imperfecto nec illę duę re ipsa distinguantur.

Pro solutione præsentis dubitationis, quã mouent recentiores, & præsertim Iacobus qui tres facit quæstiones:idest.54.secundi artis medicinalis:in qua quærit an dolor sit operatio sensus tactus:& sequentẽ & aliam super.6.aphorismo secũdę particulæ,in quibus quærit an dolor sentiat̃:dico q̃ dolor & delicia, nõ sunt obiecta sensuũ exteriorum,nec interioꝝ:sed modi sentiendi.nec sunt operationes phantasticæ, sed bene mouent illã ad fugiendũ,vel insequendũ:& hoc in via Galeni ⁊ Aristotelis.nã authoritas.2.de anima.20. ⁊ primo de symptomatum causis.6.hoc demonstrant.⁊ q̃ Auicenna errat in hoc,q̃ putat pertinere ad solũ sensum tactus.reliqua tñ argumenta sunt maxima ex parte solubilia vt Conciliator soluit.ad primũ igitur dico ꝙ in via Galeni non est inconueniens q̃ sensibile positũ supra sensum sentiatur.in via aũt Aristotelis declarauimus, in prima q̃õne q̃ propositio illa intelligit̃ de perfecto modo sentiendi.sed adhuc relinquitur difficultas de delicia.ad secundum rñdeo q̃ tunc causa nõ sentitur:cessat enim ꝓpter vehementiorẽ sensationem.nam si duoꝝ doloꝝ qui ſm eandẽ partem fiunt, maior obscurat minorẽ ex Hipppc.

ſnia quãto magis obſcurabit dolor cãm ſuam: ſicut patet etiam experimento: nã cum quis comburitur, primo ſentit calorẽ, poſt calorem & dolorẽ, vltimo dolorem ſolũ. nec eſt inconueniens qȯ tactus percipiat duas qualitates ſimul, modo nõ eiuſdem formę, in eadẽ parte: vt calidũ & aſperũ. ad tertium reflectitur vt Conciliator, nam ſenſatio & modus ſentiendi, non ſentiunt: igitur ſi dolor ſit modus ſentiendi, non percipietur ſenſu qȯ eſt contra experimentum. rñdeo qȯ ſenſatio non percipit, q; eſt ipſum percipere: aliter daretur proceſſus in infinitum. & per hoc ad confirmationẽ: nam intellectus non dicitur reflecti ſupra ſe, eo qȯ percipiat intelligendo, ſed qm̃ intelligere ſe cognoſcit. at ſenſus ſentit, non aũt ſentire ſe ſentit. Et ſi dicas nõ poſſet cognoſcere drias dolorum, ſi dolor eſſet ſenſatio, & non obiectũ: rñdeo quȯd modi ſentiendi diuerſi ſunt, ſicut & obiecta: ſed differẽtia cognoſcitur ab imaginatiua medio memoriæ, ⁊ auxilio virtutũ interiorum. velut ſi quis videat albũ, percipit magnitudinẽ, etiam cum hoc & formã, & tñ differentiã horum dijudicat ſolũ aliqua virtus interior. nã modi cognoſcendi differunt ex parte obiecti: ⁊ obiectũ eſt cauſa doloris, non ipſe dolor, vt iam ſupponitur: q; iſta duo argumẽta ſunt pro Conciliatore, reflectente illud qȯ adduximus nos cõtra ipſum. ideo argumentum illud habet vim aliquã. ad quartum, hoc totũ erit obiectum dolor, & delicia: & delicia eſt cõmoderatũ, dolor aũt immoderatũ. ad quintum. magis concludere videt oppoſitũ: nã ſi dolor eſt modus ſentiendi, ſufficiet ipſe abſq; phantaſia, vt indicet de ſui fuga, ſenſus. Sextũ autẽ vt dixi concludit in via Philoſophi vt patet.

Sed pro ſolutione argumentoꝶ Conciliatoris, & cõfirmatione opinionis Galeni: dico ꝙ Thuriſanus. 2. paruę artis. 88. declarat qȯ ad dolorẽ tria requiruntur: membrum ſenſibile, immutatio ad contrarium naturæ ſuæ;

& quod sit subita talis immutatio. est aũt duplex fiens ꝛ est symptoma, & factus & est morbus vt etiã Conciliator differentia. 73. vbi quærit, an dolor sit morbus vel symptoma. ꝛ hæc est snia fermè Gal. 3. de dogmate Hippoc. & Platonis post mediũ, quòd apud Græcos dolor ꝛ ægritudo idem significent sed ibi accipit: dolorẽ pro animi affectu & æstu, & similiter ægritudinẽ. sed clarũ est vt in. 14. quæstione declaratũ est quòd dolor potest impedire operationem nedum lædere. igitur dolor est ægritudo: cum iam factus est, & est vehemens.
Trusianus igitur pro Auicẽnæ opinione argumẽtatur volens ostendere non fieri dolorem nisi in sensu tactus co. 88. secundi artis medicinalis quæstione. 5. & est fundamentũ vbi non est perceptio causæ doloris ibi nõ est dolor, sed in alio sensu nõ est perceptio causaꝝ doloris quàm in sensu tactus, quia mala temperatura, & solutio continui, solũ à tactu percipiuntur, & hæ sunt solũ causæ doloris secundum omnes. Verum dico quòd delicia est in omnibus sensibus: vt auditus harmoniã percipiẽdo, & oculus colorẽ pratorum florentium, igitur ꝛ dolor est in quolibet sensu. verũ quia sensus tactus diutius retinet impressionẽ primarum qualitatum eo qđ est materiæ vehementer immersus: ideo dolore ꝛ delicia vehementius afficitur. vnde etiam Philosophus intemperantiam solã constituit circa sensum gustus & tactus. quia retinentes impressionẽ voluptatem plurimã efficiunt ac ẽt diu manentẽ. causę tñ doloris sunt tres, nã dissolutio harmoniæ in sensu quolibet, dolorẽ efficit: sed quia nõ adeo grauis est, nec forsan sine altera pręcedentium fit, ideo medicis sufficit connumerasse duas. ergo etiam reductio ad harmoniam, deliciæ causa est in sensu.
Est igitur sensus primo virtus sensitiui, ꝛ est in capitulo relationis. 3. primæ philosophiæ. 7. &. 5. eiusdẽ. 20. & est in cõparatione ad sensibile, & habetur à generante. 2. de

anima.59.& ideo dicitur haberi ab intelligentia,& dici
tur dans hoc sensum agens & est impressio cœlestis.12.
primæ philosophiæ.18.&.2.de generatione animalium
cap.3.ꝛ hoc modo dolor nõ potest esse sensus. Secundo
sensus potest capi pro forma qua sensibile in virtute re-
cipitur,& sic dolor est sensus vel modus eius.hęc distin
ctio habetur.2.de anima.53.&.138.&.139. Sed quidã ar-
guunt hoc reprobantes:primo qꝛ sensus repente immu-
tat, & dolor manet, igiẗ dolor nullo modo potest esse
sensus.item si exterior sensus posset diiudicare de sensi-
bili:frustra ponendus esset sensus cõmunis:qui nõ pro-
pter aliud positus est,quàm vt iudicet de sensibilibus vt
cap.7.libri de sensu & sensato:& in.2.de anima ab Ale-
xandro declaratum est.respõdeo igitur quòd dolor re-
pente immutat:& permanentia est propter causam quæ
manet,vt in alijs sensibilibus, quãuis non sit adeo ma-
nifesta differẽtia causæ & sensus in dolore vt in alijs.ad
aliud dico quod sensus cõmunis est propter obiecta di
uersorũ sensuum. Ad primum Cõciliatoris:dico:quòd
dolor est modus quo percipimus, vel ipsa cognitio.&
hæc est etiã melior quàm ꝙ sit obiectũ. est enim proxi-
mior imaginationi quàm obiectum:ꝛ ideò tantum cõ-
fert ad salutem animalis hoc modo,quãtum alio. sicut
scientia nos ę que bene docet & instruit ꝛ melius quàm
quod scitur. ad secundum & tertium causæ sentiuntur
scilicet vel solutio continui vel mala qualitas vt.2.col-
lectaneoꝝ.29.&.3.eorundẽ.31. hoc enim omnino est cõ
tra medicos negare causam non sentiri.verum ipsa non
percipitur cognitione intellectiua. sed hoc nihil refert.
dico igitur quòd causa est illa quæ percipitur saltẽ co-
gnitione confusa:ꝛ modus percipiendi sub ratione con
tristantis est dolor.& quandoqꝫ accidit etiam, vt causa
valde inimica naturæ non sentiaẗ nisi hoc modo: sicut
patet de veneno letali agente à propria forma & non à

qualitate manifesta. ſed doloris pceptio duplex eſt. alia qua percipimus cauſam contriſtantem,& hæc etiã ineſt caudæ lacertæ cum præciſa eſt: alia qua ſcimus nos dolere,& hæc ſolum perfectis animalibus ineſt.

An prandium cœna maius eſſe debeat. Contradictio. 18.

GALENVS ſeptimo artis curatiuæ capi.6.poſt medium cõſulit vt copioſior ſit cœna prandio,⁊ ad hoc adducit quatuor rationes. Prima eſt lõgius ſpatium eſt inter cœnam & prandiũ, quàm inter prandium & cœnã: & longiori tempori debetur copioſior cibus,nõ ſolum ad reſtauratioẽ, ſed quia melius concoqui poteſt: igitur cœnæ plus debetur cibi quàm prandio. Secunda q꞉ cœnæ ſuccedit ſomnus & ſomnus adiuuat ad concoctionẽ vt expreſſe habetur ab Hippoc.prima aphor.15.&.6.epidem.par.5.aphor.10.labor articulis & carnibus, cibus, ſomnus viſceribus. & ibi etiam aphor.30.ſanguis in ſomnis ad interiora magis refugit. ⁊ Galenus primo de ſymptom.cauſis cap.8.iuxta principium.Igitur in toto eo tempore videtur animinalis vis quieſcere: naturalis autem vehementius operari.id autẽ inde ex hoc quis coniectet, ſimul quod fatigata prius poſtq̃ dormitum eſt, vires recipit. potiſſimũ cum poſt modici cibi aſſumptionem,quis dormierit.ſimul quod dormientibus nobis nutrimentum non in ventriculo ſolum, ſed ẽt in tota animalis mole concoquitur. Idq꞉ etiam Paulus teſtatur libro.1.cap.97.dicens.itaq꞉ ſomnus virium animaliũ requies eſt,vtili humido cerebrũ madefaciente proueniens. Qui ſi recte nobis accedat multa præſtat cõmoda,cibum elaborat: humores concoquit dolorem lenit. & ſecunda primi doc.2.cap.13. Cũq꞉ ſomnus inuenerit materiam aptã ad concoctio-

nem concoquit eam, & ad naturam sanguinis cõuertit. & tertia primi doc. secunda cap. 9. somnus tẽperatus virtutem naturalem potentem efficit ad operationes suas perficiendas: ⁊ cibum concoquit, ⁊ animalem virtutem quiescere facit. Tertia ratio Galeni est à quiete: nã quies facit ad concoctionem. vnde lib. de cibis boni & mali succi cap. 3. post initium. Nã sicut bonę valitudini exercitatio maximum affert cõmodum: sic qualiscunq; motus assumpto cibo admodũ noxius est. quies igitur succedens cœnę non prandio vberiorem admittit cibum. Quarta ratio est sumpta ab experimento athletarum: qui assumebant carnes tantum in cœna vel etiam cum pane, in prandio autẽ proculdubio solum panem vt diximus in. 7. contradictione. Et quia ad hoc respondebat Conciliator differentia. 121. qui hanc q̃onem ibi tangebat vt sui est moris copiose, quod Galenus ibi loquitur de regimine resumptiuo vt dici solet instat quidam q̃d rationes cõcludunt de omni. & etiam Galenus exemplũ dat in duobus extremis, scilicet cõsumptis, & tabe ventriculi laborantibus, & athletis: vt per hæc extrema oĩa media intelligamus. Alia eius authoritas habetur. 2. de regimine sanitatis iuxta initium: vbi exponens Hippoc. verba. 6. epidem. labor, cibus, potio, somnus, venus, oĩa mediocria, inquit Galenus. Tẽpus signauit ipso sermonis ordine. Quippe sanitatis tutelã à labore auspicabimur: quem excipiet cibus, inde potio, post somnus. Alia etiam sñia habet̃. 5. de tuenda sanitate, vbi narrans victũ Antiochi medici qui annos excesserat octoginta adhuc validus, dicit, q̃d hora diei tertia: vel ad summum quarta, panem sumebat cũ melle attico crudo vel cocto. inde post horã. 6. diei fricabat̃ exercebatur lauabatur post prandebat sumens primo quæ aluũ deijcerent post pisces saxatiles mediocri quantitate. in cœna autẽ cibum qui nõ facile putresceret: far cũ mulso, vel auem cũ sim-

plici iure, atq; hic vt refert, ea victus rône, sensibus illæsis, & membris integer, mansit vsq; ad extremum. Sed & in. 6. eiusdem operis libro ante mediû dicit. Ergo quod ipse facere assueui, diebus his quibus ꝓpter infirmos visendos, aut ciuilia negotia, putaui me ad balneû serius accessurû: id dicere nô grauabor. ponatur dies is horarum tredecim æquinoctialiû, in decimam vero corporis curâdi spem esse: hoc casu visum est mihi, circa quartam horâ, simplicissimû esse sumendum cibû. is autê est solus panis. quibusdâ autê non placet solus panis absq; obsonio, sed cum palmulis vel oliuis aut melle, vel sale sumût. sunt êt qui post eû bibunt. ego vero nec â tali cibo vnq̃ bibo, & solû panem comedo. Sit aût horum cuiusq; modus q decima hora concoctus esse possit. quippe si exerceri se cupiât, eo pacto maxime citra noxam se exercebunt. Siquidê nonnullis graue incômodum accidit cû repleti cibo se exercuerint. quibusdâ enim caput impletur vaporibus, alijs ponderis sensus aut distentionis in iecinore, vel etiâ vtriusq; sentitur. Volui in hac paulo longior esse describêda snîa, tum quòd, nec adêptis vllis perfecta videbat᷑: tum êt quòd quæ adijcerentur, in sequentiû intellectum, necessaria esse existimaui: Sed ad rem reuertor, Hippoc. seu qualiscûq; fuerit libri de victus rône author in. 3. eiusdem operis libro, statim post initiû, hanc habet sniam. per hyemem semel comedere expedit: nisi venter oîno sit siccus nâ tunc bis. atq; in prandio, parce cibis siccis, asperis, calidis, varijs, meris. nô est obscurû his verbis cœnâ vberiorê admittere. Haliabbas quoq; primo practicæ. 13. cœna aût est laudabilior prâdio, eo qđ quisq; stat quietus & dormit: quare imergitur calor fundo ventriculi, & corporis, concoquitq; plene cibû ac bene. nec nocet cœna nisi habentibus oculos debiles. hæc ille, vbi de consuetudine in numero sumendi cibum loquitur. Quinta rô adijcitur, &

Fucsio: qui in paradoxa.21.libri.2.eã difficultatem tra-
ctat, vt sui moris est eleganter. est aũt talis. post cœnam
frigus succedit. hic aũt vt in temporibus coctioné adiu
uat: dicente Hippoc.6.epidem.par.6.aphor.4.frigidior,
frigidiore in tempore ⁊ regione calidior erit. vbi Gale
nus in cõmento ostendit frigidũ nobis exterius occur-
rens, caloré intro pellere: ac fortioré eo reddere. adijcit
& sextam rõnem q̃ð si contingat nó concoquere, pleno
assumpto cibo in prandio, demũ ex cœna in id incidi-
mus de quo Hippoc. dicebat.2.aphor.17. vbi cibus præ-
ter nãm plus ingestus est: hic morbũ facit. nihil enim de
terius est quã crudis adhuc in ventre existentibus alimé
tis, nouos alios superingerere. palã igitur est post cœnã
succedétibus quiete: tempore prolixo, & somno, tum q;
nó adeo periculũ est de cruditate, tum ex athletarum ⁊
Antiochi exéplo, tum propter noctis frigus, copiosioré
cœnam prãdio esse oportere. Quod aũt non solũ som
nus concoquat, sed ⁊ vigilia afferat cruditates: ostendit
Hippoc.2.de victu in acutis.55. vehemens (dicens) vigi-
lia, potus cibosq;, tum crudos, tũ incoctos reddit. nã vi
gilia partes exteriores calefacit internas refrigerat. vt.6.
epidem. sectione.4.aphor.13. Euidéter, vigilans calidior
exterius, interius frigidior, dormiens auté contrà. Et si
quis obijciat q̃ð rusticoꝝ est bona temperatura ⁊ habi-
tus laudabilis prima aphor.3. qui tñ exercent se à cibo:
rñdent quidã ex Galeno primo de alimentis.2. eos licet
diu viuant sani, morbos tñ validos ob hoc incurrere:
quãuis robustissimis viribus præditi sint. Et si quis etiã
obijciat quòd ex copiosa cœna caput impleatur, rñdet
Fucsius ex aphor.67. quar. par. Galeni verbis quæ sic se
habent. At ꝑfecto vt à cibo ad somnũ conuersi, implét
caput: sic in plethoricis dispositionibus, somni ipsum re
plentes aggrauãt cerebrũ. somniq; proculdubio semper
nocerent, quatenus, materiã ad profundũ ⁊ viscera tra-

hunt: nisi coctionis rõne, plus afferrent vtilitatis, quàm sit damnũ qđ ex motu ad interiora cõsequitur. Verum in oppositũ multa sunt. & primo authoritas Auicenę à Conciliatore adducta tertia primi doc. 2. cap. 7. & qui exercebant antiquo tempore cõtenti fuerunt carne sola in prandio, & pane solo in cœna. Sed hęc authoritas est falsa q; seu Auicẽna habuerit falsam Galeni trãslationẽ, seu nos falsam Auicẽnę, satis constat, illũ loqui de athletis de quibus diximus ex primo regim. acuto. 18. in fine ꝑpterea ad alias est trãseundum. Galenus igit. 5. de tuenda sanitate statim post Antiochi exẽplum aliud recitat: Telephi Grãmatici qui longe diutius vixit Antiocho medico: nã ad centesimũ annũ fermè accessit. inquit ergo is mel crudũ, alicæ cum aqua coctæ permixtam edebat: hora diei tertia fermè. septima prandebat oleribus primo sumptis, inde piscibus saxatilibus, aut auibus. vespere aũt pane, cũ vino permixto, cõtentus erat. Ad hoc rñdet quidam qđ Antiocho magis credendũ est. Sed vt video qualis medica regula erat panẽ cum melle edere: inde intra quatuor ad summũ horas fricari exerceri ac ẽt lauari? quare cũ hoc vt recitaui à Galeno reprehendatur, & merito: vt qđ non solũ medicinæ, sed ẽt cuiusq; ciuiliter saltẽ viuentis modũ excedat, exitus spectandus est. qui in Telepho lõge melior fuit, vt qui ex extrema senecta annis illũ viginti superauerit. Alia habet authoritas à Principe adducta à Conciliatore vbi Princeps ponens curã morbi comitialis prima tertij trac. 5. cap. 11. iuxta principiũ inquit. ⁊ ille cuius nã non sustinet, vt solũ semel in die cibũ sumat: accipiat eius duas tertias in prandio, & reliquũ scilicet tertiã partem in cœna: post subtile idest leue exercitiũ. sed & in hoc vel Princeps habuit falsam Galeni translationẽ vel nos Principis. nã in cõsilio Galeni pro morbo comitiali, in puero post medium, inquit Gal. & capiat puer tertiã partem panis in

mane cũ fructibus,& in cœna duas tertias cũ carne. ⁊ si quis dicat ꝙ Princeps voluit Galeno cótradicere, tã in hac q̃; in prima sñia: dico ꝙ de prima patet qð non: q: est historia cui Galenus proximior erat cũ fuerit Auicẽna antiquior mille annis.& in hac secũda suo more, adduxisset Galeni prius dictũ, deinde rõnem qua cogitur sentire oppositũ. vt facit de virtute medicinę attractiua de principatu membroꝝ:& de alijs multis. Mesue vero in de cura catarrhi in initio dicit,& alleuiet̃ cœna, & si põt prohibeatur oĩno. Sunt ẽt multæ rões ad hoc propter quas Conciliator credidit copiosiorẽ cibũ esse sumendũ in prandio. prima est, calor nãlis fortior est in die, q: iuuatur à sole, igit̃ tunc plus est sumendum cibi. Alia ratio est, plus sumendũ est cibi in æstate, q̃; in hyeme, q: in æstate maior fit resolutio, igit̃ pari rõne plus in die, q̃; in nocte. Tertia nã in hora somni intenta est cócoctioni noxioꝝ humoꝝ,& distributioni, igit̃ nó est impedienda cibo. sicut nec in hora crisis. hi aũt noxij humores partim sunt ex cruditatibus coaceruati, partim ẽt superflua alimentoꝝ, vt feces, vrina, sudor, & similia. Quarta rõ in nocte propter meatuũ obstructionẽ fit minima resolutio, igit̃ tunc cibus minime cõpetit: q: excrementa obruunt virtutẽ, & impediunt eã: fitq; hac ẽt cã minor resolutio. Quinta qð virtus est fortior, minori igit̃ indiget cibo. nã cibus est principali rõne cósti tutus ob virtutis defectũ. Sexta quæ est oĩbus validior, qð cum exercitiũ debeat fieri expletis oĩbus cõcoctionibus: si quis copiose cœnet mane nondũ erit pfecta concoctio in iecore, quare nec poterit vtiliter exerceri. istę tñ rões parum cócludunt. nã ad primã diceret qui oppositũ tuetur qð antecedens est falsum saltẽ: de interno q: exit ad circũferentiã, rõne vigiliæ ⁊ caloris & lucis. ad secundã añs est valde dubiũ imo videt̃ potius nó ex sñia Hippoc.& sequela est nulla. ad tertiã nó sunt primo

plures excremẽto℞ partes, rõne corporis, sed bene rõne suo℞ vaso℞: sed tunc nãm non impediũt: sunt enĩ quasi essent extra corpus. & ẽt in die nã ad ha℞ excretionẽ sollicitatur similitudo aũt ad mãm morbo℞ claudicat nã nõ est hæc corrupta. & ideo nõ indiget cõcoctione, nec separatione, sed sola expulsione, in qua ẽt, cum prauitate careat, parũ nã laborat. ad quartã pro parte dictũ est: cibus aũt debetur non cã p̄ntis resolutionis sed eius q̃ facta est in die sicut ẽt de hyeme & æstate declarabat Gal. prima aphor. 15. ad quintũ primo nõ est ve℞, q̄ solũ virtutis cã, in sanis exhibeat̃ cibus p̊ de tuenda sanitate capi. 2. sed bene in ægris nã in sanis, ꝑpter restitutionẽ effluentis ꝑpetuo mãæ, ẽt cibus exhibetur. nec illud ẽt est ve℞ virtus in die sit debilior, imo si debilior esset non plus sed minus dandũ foret. quare tribus modis peccat argumentũ. ad vltimũ illa authoritas Auerrois. 6. collectaneo℞. 2. nõ dicit hoc: nisi q̃ꝺ exerceri debent cõpleta cõcoctione & q̃ꝺ tunc sequent̃ iuuamenta: istud igit̃ debet intelligi iuxta s̄niam alio℞. Aetius igit̃ libr. 3. cap. 2. vult q̃ꝺ nõ fiat ventriculo vel intestinis cibo oppletis: intelligit igit̃ absoluta secunda cõcoctione quæ in iecore celebrat̃. sed subijcit vt nõ iã diu, sed illico sit absoluta, & hoc in fortibus ẽt tm̄ exercitijs. nam deambulatio absoluta prima cõcoctione noxia nõ est. Sed his præter missis, alias adduco rõnes, & quas tetigi in libello de malo medendi vsu, abusu. 8. leuiter tangã. prima igit̃ est de ꝯsuetudine nã prima aphor. 17. cõdonandũ est aliq̄d consuetudini, & . 2. aphor. s. expresse dũ inquit Gal. cibi ⁊ potus, nãm aduentitiã faciunt & maxime in vẽtriculo. cũ Hippoc. solũ dixisset: assueta lõgo tp̄e, ⁊ si deteriora essent, minus insuetis molesta esse. & quãq̄ꝫ videat̃ Gal. in fine libri de assuetudinib⁹ laudare mutationẽ prauæ cõsuetudinis, attñ intelligit hoc in his qui malis valde cibis vtuntur, sed nos hanc oṙiam prandij & cœnæ nõ
adeo

adeo pniciosam statuimus. Secūda rō, si ventriculus sit valde robustus & alia mēbra imbecillia, tūc melius erit parū in cœna comedere, vnde si iecur sit debile nec lædet prima cōcoctio, ob vētriculi robur, nec secūda ob somnū, & sic ille deget sanus qui pmutato vitæ gñe, breui moreret. Tertia est rōne destillationis: nō vt quidam credunt, rōne qd caput repleatur: hoc enī nihil esset: nā quantū est merito huius, minus de pituita gignit hora somni, quā in vigilia: q: melior coctio in illa hora celebrat, quā in alia. vnde ēt Rasis. 4. ad Almansorē. 4. dicebat ꝫ melior hora sumēdi cibū: est illa cui succedit somnus & Gal. & in de dissolutione cōtinua cap. 1. post medium ꝫ melior hora assumptionis cibi est post motū quā postmodū sequit somnus. nam tunc calor nālis optime cōcoquit. Causa ergo est alia & est ꝙ ille qui patit descēsum pituitæ ad vētriculū vel ad pulmonē, patitur maxime, in hora assumptionis cibi, ꝑpter vapores ex ventriculo ad caput ascendentes. si igit tunc vigilet adiuuat à resolutione caloris diei: & sic pauciores ascēdunt vapores. Secunda cā est situs qui nō adeò pmittit vapores & mām ad caput deferri. Tertia oībus alijs validior est ꝙ expuit magnā eius partē vigilans & ēt educit per nares īmo fermè totā: qd non pōt facere dū dormit. ꝫ si dicas qd hic casus est singularis: dico qd est valde gñalis, tum maxime oībus studiosis. & si vis cognoscere illos: cibabis eos æqualiter & in prādio, & in cœna: & si vides qd ante cœnam esuriunt quāuis minus tpis intercesserit, ꝫ in mane vix esuriunt, nisi post multas horas, tunc scias qd hoc est merito pituitę ad vētriculū per somnū descēdentis ideo talibus cōuenit prandium cœna copiosius. Quarta rō est ab experimento. sunt enim ꝓprietates in hoībus vt aliqs melius ferat prandiū quā cœnā: sicut alī qui nō ferunt oua, vel vinū, vel lac. in his acquiescendū est experimēto. hę quatuor rationes singulares sunt, sed

concludunt: & non est ab eis descendendú. adduco modo quinq; alias rónes quæ sunt quasi generales: & prima est vbi vera ratio haberi non pót, experimento standum est: sed veritas est, quod illi qui valde diu vixerút, plus comederunt in prandio, quã in cœna: vt patet etiã ex exemplo Galeni de Telepho Grammatico. & ita ego multos interrogaui de hoc, qui ad centesimú fermè annum peruenerunt, & omnes videnť fuisse in hac consuetudine. imo Conciliator adducit etiam exẽplum de Antiocho medico, ad hoc vt plus assumeret cibi in prandio quàm in cœna, sed tñ prępostere, nó enim Galenum intellexit. veꝝ est qð pro vita. 70. aut. 80. annoꝝ regimẽ de cœna copiosiore sufficere pót: sed non pro valde longęua. & cã est: q; ad valde longęuã vitã, oportet qð calor nãlis sit adeo fortis, vt possit vtrãq; concoctionem probe administrare: sed hoc nó contingit nisi possit primã sine auxilio somni, & longi tpis celebrare: igiť cum in secunda pficienda melius sit vt liber sit ã prima, patet eos qui eo ætatis puenire debent: tales esse nã ⁊ cósuetudine vt breuissimo tpe absoluant primã concoctioné: & tunc sumus in casu q̃si secundæ rónis adductę prius. Secunda ró est homo habet plus de spiritu in hora prãdij, quã in hora cœnę: igiť melius concoquet prandiú, quã cœnam. assumptú est clarissimú q; nulla intercessit cã restaurans spiritú inter prandiú ⁊ cœnã, qualis inter cœnã & prandiú. non somnus, nó quies, non animi relaxatio. vnde ét videmus qð ea hora prandij, ⁊ parú ante, sumus alacres, vegeti, robusti, & hoc est róne spirituum reparatoꝝ. vnde ét est ꝓblema Philosophi, quare mane melius discimus. ⁊ hoc maxime est vbi nó tardemus horã. vnde ex prandio tẽpestiuo tria lucrantur: primo tempus idoneú vsq; ad cœnã. Secundo qð homo est robustior q; proximior horæ somni pcedentis. Tertio q̧ hora est frigidior: quæ frigiditas iuuat ac concoctioné ci-

bi.& plerũq; videbis eos,qui diu,& sani vixerunt,tẽpe-
stiue sumpsisse cibũ, contra qui tarde valde morbosos
fuisse,& breuis vitæ. Tertia rõ,detrimentũ quod sequit
cœnã copiosam,est inemendabile, ꝛ longe maius eo qđ
sequitur ad prandiũ: igitur cũ vix non peccare liceat,tu
tius peccabimus in prandio.qđ autẽ sit vix emendabile
patet:nã si sit venenũ,aut cibus valde malus,somno suc
cedẽte non põt euomi,nec possum⁹ alijs auxilijs occur
rere.patet ẽt experimento:quot enim moriunt ex atto-
nito morbo post cœnã dum in lecto sunt:hoꝝ eni ma-
gnum numerũ vidi & post prandiũ nunq̃;.sic mortuus
est Cardinalis Carraciolus nr̃æ ciuitatis gubernator,ꝛ
infiniti alij.patet ẽt qđ detrimentũ sit semp maius:cum
eo ꝓuenit,qđ somnum impediat,aut minuat. nã hoc ex
prandio non cõtingit.ideo iacturã cœnę prandij dimis
sio nõ corrigit,sed prandij errorẽ,cœna põt emendare.
accedit qđ plurimi tum maxime vxorẽ habentes in no-
cte coitu vtunt:hic aũt super repletionẽ pessimus:& ẽt
filij qui gignunt,vel morbosi sunt: vel stolidi. quorum
contrariũ euenit si cœna leuis sit. Quarta ratio est:for
tior sit resolutio in die,quàm in nocte: vnde si quis mo
do interponat horas decẽ inter prandiũ & cœnã magis
esuriet hora cœnæ ex æquali cibo, quã hora prandij in
terceptis horis.14.igit maiori indiget restauratione.ac
cedit qđ homo hora prandij habet mũdum ventriculũ
ideo tuto comedere põt, non sic hora cœnæ. & si dicas
quod poterit comedere solũ panem exẽplo Galeni: di-
co qđ si postmodũ hora labatur sequetur magnũ detri-
mentũ:& si quis respiciat ad rẽ ipsam ex ieiunio vesper-
tino, aut leuissima cœna nemo incurrit detrimentũ sen
sibile.sed ex ieiunio à mane ad vesperã,aliqui incurrunt
mortẽ plures vertiginẽ ꝛ talia.detrimẽtum ẽt corruptę
coctionis nocturnæ impedito somno, non põt corrigi
à iecore, & ideo cõmune fit omnibus coctionibus: sed

detrimentum prandij, cum emẽdetur à somno & cœna leui, non pmeat ad alias coctiones nisi leuiter: ideo cũ detrimentũ vnius coctionis, sit valde minus detrimẽto pluriũ simul, patet periculosius peccari in cœnæ copia, & in prandij tenuitate, quã in prandij copia & cœnæ tenuitate. Vltimo vidẽtur hi ignorare facultates nãles, & anatomiã. nam cũ ventriculus æqualiter à dextro in sinistrũ extendatur, vt cucurbita magna, habens fundum à parte posteriore quasi, in sinistra parte q̃uis Gal. dicat in dextra, sed hoc parũ refert ad nostrũ propositum: & pylorus, seu portanarium, seu os in suprema parte dextræ partis ex quo prodit duodenũ fermè iuxta iecur: manifestum est qđ homine stante, nihil põt effundi, ẽt aperto ostio, nisi ille biberit maximam quantitatem potus: vel omnino grauiter se concutiat. q; graue non põt sponte ascendere. & sic nõ ascendet cibus, nec ex cõsequenti descẽdet ad intestina donec fuerit concoctus homine stante. post coctionẽ vero ascendit expellente ventriculo, & trahente simul iecore. sed decumbente homine, & maxime super dextrum latus, poterit descendere totus cibus ante coctionem, si os ventriculi sit apertũ: quia tũc erit ex situ in humiliore ventriculi parte, vt liquido cõstat ei, qui viderit dissectum hominẽ, & non canem, vel simiã. quare nõ est quod tantum iactent hunc suum motum: nisi quis saltaret, aut ligonizaret, aut veheret̃ equo tortore, aut rheda valde incondita. aliter maius est periculum ne cibus crudus transeat ad iecur hora somni, quàm deambulando. & similiter videntur ignorare facultates naturales: nam & si cibus non perfecte concoquatur à ventriculo, concoquitur ab intestinis, quæ eadem sunt prædita facultate. nam ex eadem constãt substantia: & etiam chilo nutriuntur, quem ad se traxerũt: non villis ne quis hoc per errorẽ me dixisse putaret: sed naturali virtute, qua etiã iecur fungitur. quãq; & ipsum

fine villis. si igitur error accidat in prādio etiam, emendabitur concoctione intestinorum facta nocte subsequente, cœna leui succedente. nec somno priuabitur: quia nō est ex intestinis tam facilis aditus ad cerebrū, nec tanta cum corde conuenientia sicut ex ventriculo. In regimine tamen restaurandi corporis facilius est pinguescere, ex cibo assumpto in cœna, quam in prandio. & virtutem recuperare. & hoc Galenus voluit. & hac causa athletę ad vires & carnem instaurandam, carnium quantitatem immensam in vespere comedebant. sed horum constitutionem nō pbabat Gal prima aphor. 3. nec in libro de bono corporis habitu: nec in exhortatione ad bonas artes: quinimo & breuis vitæ & morbosæ illos esse affirmabat. exemplum igitur eorum, ad restaurādi vires & carnem argumentum conducebat: non quòd tanquā extremo in medium adduxerit: cum locus ille non esset vbi tractaret de sanorum institutione. in maxime autē occupatis publicis negotijs nemini dubium est bonum tunc esse, si corpore & mente egregie laborandum est cibum ad vespertinam, & horam quietis transferre. ad id vero de secundo de tuenda sanitate respondeo, vbi nullo modo sit peccādum, symmetriamq; illā exquisite seruandi in ciborum mensura locus detur: instituēdo corpori, nullo morbo, nullaq; consuetudine iam detento, vberiorem cibum in cœna, quàm in prandio conducere. cæterum an hoc etiam vt dixi postmodum, ad vitæ immensum spatium assequendum conducat, reluctante simul experimento etiam ipsius Galeni, & ratione adducta, non sat scio. sed tamē regula illa Galeni illic ad Polycleti statuam pertinet. corpus postulans temperatū, & nulli alij vacans, nisi studio seruandæ sanitatis. & quāq; Celsus & ipse libro. 1. cap. 2. consulat vt cibi copiā somnus subsequatur nulli tamen suis Romanis, qui sic cœnabant, longæui minus fuerunt.

TRACTATVS

HIERONYMI CARDANI medici Mediolanēsis Primi libri contradicentium medicorum tractatus Sextus.

An dispositio fiens possit esse morbus. Contradictio prima.

VLTOS sanè scio non leuē suscepturos admiratione, quòd aliud institutū bonæ valitudinis, aliud diuturnę vitę esse decreuerim. sed equidē longęuam vitā faciunt, non solū copiosius alimētum in prandio, verū etiam cibi pauci nutrimēti, nulla aut modica exercitatio, & crassum alimētum, cū è diuerso valitudini prosint, cœna vberior, frequens exercitatio, cibus tenuis, ac multi alimenti. Quisq; enim experietur si ouorum vitellis, pane artopiro, pullisq; vescatur, quam sanā deget vitam, modo se optime atq; opportune exerceat. at vel sic agendo ante quinquagesimū penè annū, verus senex erit: nō quidem capillorum canitie, & frontis, rugis, quæ minimū obsunt quāuis turpia videātur, sed oībus virtutibus inualidus. quāobrem recte nobis Celsus cōsuluit libro.1.cap.1.cauendum esse ne in secunda valitudine aduersæ præsidia consumantur. At vero validū exercitium, si cū cibis robustioribus in iuuētute iungatur longissimā senectam, ac validā præstare poterit. nā quæ absq; exercitio senectus aduenit, quāq; rite in reliquis vitę diuturnitati prospectum sit, nō validas vires secū, vt alia referre pōt. Sed de his hactenus. nunc ad institutū propositū reuertor. Dicebat Gal.2.aphor.22. qd morbi, quidam facti sunt, & quidā fientes. oppositū in de differētijs symptom.cap.1. affectus est qui iam cōsistit: passio aūt quæ fit. & affectus

quidẽ alius est cum quo operationes illæsæ sunt: & hic vocatur sanitas: & is cum quo operationes læduntur morbus. ⁊ hoc iuxta mediũ inde in fine capitis, volens differentiã declarare, inter symptoma & morbũ, dicit: in morbo duo sunt necessaria, q̃ sit affectus: ⁊ quòd sit operationẽ lædens. quoꝝ neutrum symptomati est necessarium. rñdeo symptoma ibi cõmuni modo, ad morbũ extendi põt. & sic omne ẽt quod lædit operationes, potest dici morbus. quia tñ volebat effugere cõtinentes causas, in illa tractatione: & iã effugerat in prioribus libris: manifestũ est q̃ coactus fuit dicere morbum oẽm iam esse consistentẽ. q: tñ medicus non curat nisi morbos, ⁊ quidã erant morbi ẽt fientes, vel lædebatᷣ operatio per dispositionẽ nondum fixã: coactus est in aphorismis facere duo genera morboꝝ: ⁊ vt fugeret continentem causam, dicere quòd tales non erant vere morbi, sed symptomata. ex quibus sequitur tertium q̃ symptomata aliqua indicant per se de cura. & talia vocantur morbi licet improprie.

An cõsuetudo mala sit seruãda. Cõtradictio. 2.

SI victum permutans prauũ, & exercitationibus addat aliquid, ex consuetudinis permutatione iuuabitᷣ. lib. de assuetudinibus vltimis verbis. his malã docet vertere consuetudinẽ: at. 2. aphor. 50. ẽt bonam: cũ inquit oportet igitᷣ ad insueta permutari. docet autẽ Gal. esse in cõmento q̃ & primo de alimentis. 2. repetit, familiaritatẽ ventriculi cũ cibis ex consuetudine. nã non solũ agit in cibos sed patitᷣ: vnde ex longo vsu similior factus, celeriter transmutat q̃ durius: ac melius q̃ est deterius. In. 5. aũt de tuenda valitudine, post mediũ aliter docet. nã senes inquit quã habent cõsuetudinem, ⁊ si prauã seruent. nã immutandi eum tẽpus longũ sit, illis fructus operæ peribit. at iuue-

nibus ēt si ab ineunte ætate cōsuetudo contracta fuerit, expedit in meliorē transferre. nā aliqñ illius vtilitatem percipere poterūt. vnde sensim permutandā, nemo non intelligit. At post hæc adducit rōnem vnā qꝺ exiguus error sit cōsuetudini inhærere: nā paucæ sunt malæ cōsuetudines: nā homines prauis non libenter assuescunt, neq; his à quibus lædi solent. ipse ēt Galenus. 2. de tēperamentis cap. 4. cōsuetudinem nām quandam acquisitā vocat. laudatq; antiquos hoc dicētes. & Princeps tertia primi doc. 5. cap. 1. summę. probans hoc, dicit: nō esse ꝑmutandā consuetudinem, nisi in valde malis. atq; id ēt sensim. qꝺ & Galenus fateť. 5. de tuenda sanitate vbi supra, de exercitio loquēs. sed in tertia primi doc. 2. cap. 7. ille vero in quo mala nutrientia concoquunť, non gaudeat ex hoc q: in temporis successu, generabuntur ægritudines pernecantes. Gentilis exponit, valde mala. pro concordia horū oportet scire cōsuetudines esse alias in genere ciboꝝ, alias in hora vel quantitate eoꝝ, vel exercitio, vel balneo. item alias in senio, alias in iuuentute. tertio differre qm̄ aliæ sint valde malarum rerum, aliæ mediocriter. in senibus nō sunt permutandæ consuetudines malæ mediocres vllæ. nec ex malis valde, nisi quę in prauis cibis sunt: qm̄ larga est transmutatio. & in his quæ sunt à priuatione ad habitū, vel cōtra, licet permutare ēt non solū in mediocriter, & valde malis, verum etiam bonis consuetudinibus. aliter nunquā Telephus Grāmaticus & Antiochus medicus, ad vsum ter comedendi in senio ꝑuenissent. cum tñ peruenerint. 5. de tuenda sanitate. in decrepitis vero reliquaꝝ consuetudinum ne pessimarū quidem fiat immutatio: vt nec ciboꝝ, nam nō pessimi esse potuerūt cum quibus ad eā ætatem peruenerint. Omittere aūt aliqua, non solū vtile sed ēt necessarium. in iuuenibus aūt, ac primi senij viris, qui quasi cōsistere videntur: nequaq̄; ciboꝝ ratio immutāda, in

horis, vel qualitate, vel quantitate, vel ordine, si valde mala nõ fuerit in omnibus aũt existimãdum est, nõ esse consuetudinẽ vllam in qua homo æger decumbat, aut morbis plenus vitã agat: nã in his audacter immutabimus. adolescentes vero & pueros, nõ tam dicimus permutare cõsuetudinẽ, quàm instituere. ergo si quis de potu, aut copia cœnæ vel prandij, vel de venereis à cœna, vel matutino interroget, experimẽtum sequatur iuuantium adolescens. in leui enim discrimine, iudex est experimentũ: iuuenis vero in cœptis perseueret: nã mala nõ pót esse horum consuetudo, nisi mediocriter, quæ iam parta est. in cibis autẽ ab initio solidioribus assuescere studeat. verũ in his omnibus aliqñ ob periculũ necessitatis, licet non relicta cõsuetudine, sed aliud tentando, ab vsu aliquantulum diuertere iuuenibus, rursusq; illico se recipere. senibus nunquam.

An contrariis gaudeat quælibet intemperies. Contradictio. 3.

CONTRARIIS melius degunt ætates & naturæ seu regionibus, seu locis aut cibis, tertia aphor. 3. similibus aũt malè: nisi temperatæ prorsus extiterint. Idem fermè in com. 18. eiusdem. addit vero ibi duo primum qđ pueri, sub initio æstatis melius degunt, adolescentes aũt vere. & qđ ver cæteris mediũ est: non malũ nec prorsus bonũ. At. 3. artis medicinalis cap. 3. intẽperata corpora, duplicem habent viuendi rõnem. quæ enim parum labuntur, similibus cõseruari debent: calida calidis, sicca siccis: atq; vt generaliter dicã materias agnoscens ea cõseruabit, similia in oĩbus similibus afferẽdo. licet & ad melius illa traducere contrarijs inhærendo. igit̃ non est hoc generale præceptũ vt similia noceant, & contraria iuuent. Rasis. 17. con. c. 6. in principio dice-

bat, q aer bonus est oībus bonus, ex sniā Gal. primo de tuenda sanitate. & hoc q: temperatis cōuenit vt similis, intemperatis, vt cōtrarius: igitur omnibus. qñq3 tñ eligimus aerē similem, ad cōseruandam nām iam intēperatam. Sed in col. 3. eiusdē cap. dat aliā solutionē: & est. qd aer semp debet esse vt medicina: si quidē cōtrarius tēperamēto & ætati, nisi intēperatis. & hoc est q: cor calidū & siccū, non expurgabit in aere calido & sicco, & sic ēt in regimine cōseruatiuo, aer tñ contrarius est eligēdus. Sed paulopost ipse nō sibi cōstans dicit, quòd natura, & ætas gaudet in cōsimili aere: & debilior reddit in cōtrario. Rñdeo primo quo ad Rasim sic debēt intelligi eius dicta: aer nunq; debet esse similis in regimine cōseruatiuo, nec multo minus reductiuo, vel præseruante: cibus aūt in conseruatiuo similis esse debet. Gal. 3. artis medicinalis, docet qūo conseruet corpus in eodē statu: non tñ declarat qd oēs causæ conseruantes in hoc statu, sint vtiles. nā aer semp dissimilis est eligendus: q: similis traducit hominē necessario ad vlteriorē intemperiē. autoritas succedēs est manca: nā sic legi debet. q aūt est tpata, gaudet suo simili, & debilior reddit à contrario. aer autem bonus omnibus est bonus propter rōnem dictā: non tñ optimus: nam melior est qui temperiei malæ directe opponitur. pro conseruatione aūt, licet ēt vti aere consimili in modica intemperie, sed cum permutatione qñq3. sed periculosum est hoc cōsiliū ne vlterius labat.

Absinthiū an noceat uentriculo. Contradict. 4.

BSINTHIVM facit sodam, propter nocumentū quod facit in ventriculo. 2. can. 7. t. cap. 2. de illius succo loquens. & parū infra, succus eius est malus ventriculo: & semina eius nocumentum inferunt illi & proprie ori illius ꝑpter salsedinē quā habent. alia

litera habet herbā loco seminū. At Gal.lib.6.simpl.me-
dicamentoꝝ cap. proprio in fine literæ. A. dicit eū esse
ventriculo amicū,ac illi plurimū cōferre, succū tñ her-
ba multo esse calidiorē Rasis quoqꝫ ad Almāsorem.3.
libro cap.25.dicit qđ robustū facit ventriculū.& Auer-
rois.5.collect.42.dicit qđ est medicina iuuans ventricu
lum. Quinimo Princeps ibidē, est medicina mirabilis
ad reducendū appetitum, cū bibitur succus eius decem
diebus.&.13.tertij trac.p̄ cap.25. sirupus absintij laudat
plurimū in morbis ventriculi,& præcipue frigidis.lib.
etiā.8.artis curatiuæ cap.5. & passim alijs in locis, pro
fomento applicat, ori ventriculi ad ipsum roborandū.
& in cura syncopis ex humoribus calidis os ventriculi
lædentibus primo ad Glauconē cap.penultimo ante fi-
nem nō parum, absinthij comā in melicrato decoctam
abijcit exhibetq; decoctū. at ēt peccante pituita in ipso,
attñ oleum in quo absinthiū incoctum fuerit applicat.
Hic quidē animaduertere decet dum ventriculus pitui-
tam in se cōtinet.absinthiū primo non cōuenire.nam il
lā retinet.bilem aūt expurgat, non solū similitudine vt
Auerroes inquit,sed alia ēt ex cā quam inferius declara
bimus. nec cōuenit supercalefacto vētriculo succus, ob
immoderatā sed consimilē intemperiē.hæ ambæ causæ
in.6.de simplicibus medicamētis cap.ꝓprio expresse ha
bentur. Alia postmodū est ex spēbus illius distinctio li-
bro eodē capite de Abrotano : vbi dicit,qđ Seriphium
ventriculo est inimicū, ob salsedinē suam:sed & Santo-
nicum ēt,stomacho inutile est:solum aūt absinthium,&
ꝓprie Ponticum ventriculo auxiliat̃. sed.11.artis curati
uæ.16.magis adhuc rem arctat:nā dicit,ex oībus absin-
thij generibus, in solo Pōtico amaritudinē superat vis
astringens,ob id solum Ponticū vtile:cętera calida ni-
mis sunt,vt in de simplicibus medicamentis ostēdit. est
ēt Ponticuꝫ odoratū,cum reliqua fœdo sint odore. ob

hæc igiť Auicéna cum ponticũ deeſſet illi ob regionis diſtantiam, caute abſinthio tum magis ſucco & ſemine, vtendũ conſulit. Quinq; illius ſpẽs facit, odoratum tñ ac Nabathi ꝓbat ſeu Tarſenſe. qđ pro pontico ſubſtituẽdum eſt. at ſirupus vt incolumior, ſic minus ad ea quæ confert ẽt vtilis habendus eſt. videãt igiť medici noſtrĩ tp̃is, quã tute abſinthiũ exhibeant: cũ tot modis nocere poſſit. nec enim vllus eſt illius vſus ſalubris niſi pontici. quãuis omne abſinthiũ appetentiam excitet.

Nerui, uenæ, arteriæ, an membra ſimplicia. Contradictio. 5.

COMPOSITIO partium corporis duplex eſt: alia quid eſt quæ ſolis conſtat elementis & ſunt ſimilares, vt arteriæ, venæ, nerui, oſſa, caro, cartilagines, membranæ, libro de differentijs morboꝝ cap. 3. Nerui igiť & venæ ac arteriæ ſunt omnino membra ſimplicia at. 10. artis curatiuæ cap. vltimo cum enumeraſſet inter cõpoſita membra venas & arterias muſculoſq;, ſubijcit. At vero nec neruoſa, nec fibroſa, nec membranoſa natura eandẽ generationẽ habere cernitur: ſcilicet quo poſſit corrupta denuo regenerari. vt de carnẹ iam dixerat. hic igiť conſtantius neruos inter ſimplicia membra adnumerat: ſed de venis & arterijs à priore ſñia diſcrepat. ſed & in de inæquali intemperie cap. 2. eadẽ fermè habet, nã inquit ὀστᾶ καὶ χόνδροι, καὶ σύνδεσμοι, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σάρκες, ὄνυχές τε καὶ δέρμα, καὶ πιμελή. ταῦτα δ᾽ οὐκέτ᾽ ἐγχωρεῖ τέμνειν, εἰς ἕτερον εἶδος, ἀλλ᾽ ἔστιν ὁμοιομερῆ τε καὶ πρῶτα, πλὴν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, αὗται γὰρ ἐξ ἰνῶν τε καὶ ὑμένων σύγκεινται, καθὸ κἀν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγετο. Grẹca libuit adijcere qm̃ Linacer nimis vt video oſcitãter vertit: aut qui typis mandarunt, tum ob admiratio-

nem ēt eorum quæ à Galeno scribunt̃.sunt aũt hæc lati ne. Ossa,cartilagoq́;,⁊ ligamenta,& nerui,& arteriæ,& venæ,membranæ,& caro,vngues,⁊ cutis,ac pinguedo. hæc aũt minime licet diuidere in aliã speciem:sed sunt similares ac primæ,prẹter arterias & venas.hæ enim ex fibris & membranis cōponunt̃:quemadmodũ in anato micis administrationibus dictũ est. Hic palã neruos vt prius,inter simplicia mēbra adnumerat,atq; venas cum arterijs inter cōposita. Rursus duo superaddit scilicet cutim etiã ⁊ ipsam simplicē esse:ac venas ⁊ arterias non tantũ fibris sed ēt membranis cõstare. at in de partibus artis medicatiuæ cap.3.arteriæ venæ nerui & cutis sunt partes in quas diuidit̃ caput.harum aũt singulæ in partes diuidunt̃:arteria quidē in duas tunicas, quarũ vnaquẹq; constat ex villis: velut & venæ ac ēt nerui.in capite vero.4.subiungit. instrumenta quidem sunt venæ,arteriæ,nerui,musculi,tendones,oculi, matrix, intestina, cor & reliqua talia.simplices aũt partes,fibræ,membranæ, ligamenta, os, cartilago,pinguedo & caro vtraq;: propria scilicet, & quæ affusio vocat̃, vnicuiq; visceri alia.& quæcũq; his similia.palã est igitur difficultatem esse de venis,de arterijs,tum de neruis, ac ēt de cute.nã in his oĩbus non satis sibi cõstare videt̃ Galenus an simplices sint an cōpositæ.De cute ēt Galenus libro an sanguis in arterijs contineat̃, dicebat q̃ venis & arterijs referta est. sed & in.3.de alimentis cap.4. dicit extremas partes cutacea ⁊ neruea nã cõstare:quod & in.4.regim. acut.com.102.testat̃ dicens:cutis aĩalium carnea substãtia frigidior existit.at in de temperamētis p̃ cap. vltimo iuxta mediũ:cutis est neruea substãtia sanguine prẹdita. cum enim caro sanguine abundet ob idq́; calidior sit ⁊ humidior : neruus vero sanguine nimis destituatur ob idq́; frigidus & siccus:cutis ipsa sanguine & neruo cõstans q̃dã est mediũ. Auicẽna aũt prima primi doc.5.

cap.1.enumerat simplicia mẽbra ponit os, cartilaginẽ, ligamentũ, neruum, venam, arteriam, membranã, & carnem. Hic vero pinguedinẽ prætermittit. cũ Galenus ibi adnumeret vnde quarta exurgit cõtradictio vngues ẽt inter quæ mẽbra collocari debebunt? duplex ẽt ligamẽti genus facit: primum quod ossa colligat, ⁊ est ligamentum proprie: aliud q̃d corda dicitur, quo musculus ossi cõmittitur. diffinit ẽt simplex membrũ q̃m illud est cuiꝰ partes diffinitioni totius subiacent? R ñdeo cõponunt sex modis partes in corpore nostro. Primus est cũ pars ex multis instrumentis cõponitur, diuersis forma & substantia & operationibus: velut caput ex cerebro, oculis, & auribus. & hoc membrũ est cõpositum proculdubio. Secundus modus est cũ pars cõponitur ex pluribus diuersis in substãtia, subseruientibus tñ omnibus vni operationi: vt oculus ex pluribus tunicis: sic nasus, ⁊ auris. & hæc ẽt membra sunt composita omnino. Tertius modus est cum mẽbrum cõponitur ex pluribus partibus similibus in substãtia quarũ quælibet tñ componitur ex alijs habentibus diuersas functiones: similibus tñ: velut caro: idest substãtia propria ventriculi, & coli intestini, & arteriæ. nã hæc constant duabus tunicis substãtia similibus: & aliqua illaꝝ constat ex pluribus villis, quoꝝ quidã attrahunt & alij retinent. & hoc modo talia sunt simplicia rõne diffinitionis: & ad mentẽ Gal. in libro de differentijs morboꝝ ⁊ Auicẽnæ locis allegatis: & multo magis oĩa quæ sequuntur. Quartus modus est cum mẽbrum cõponitur ex partibus simplicibus in forma, sed habentibus diuersas tñ functiones vt venaꝝ tunicę, vesica fellis ⁊ vrinæ. habent enim tunicã vnam constantem ex pluribus fibrarũ generibus: quarũ functiones diuersæ sunt. & hæc tñ membra cõposita appellãtur à Galeno in de inæquali intemperie: ideo neruos ibi ẽt inter simplicia reliquit, q̃d non ex villis diuersarũ functionũ

autoribus cōponantur. arterias ꝙ tertio modo, venas quarto modo compositas à simplicibus excepit. Quintus modus est cū ex similibus in forma sed nulla diuersa functione prȩditis cōponuntur. vt nerui ex villis longis tm̄. atq; hoc modo in de partibus artis medicatiuȩ, et neruos inter cōposita mēbra numerauit. cōponuntur enim ex vno villoꝶ genere. Sextus modus est cū omnia cōstent ex elemētis: atq; vt sic ad simplicitatē hoc nihil officit, apud medicos: cum tñ cōposita vere sint virtute saltē. constant enim calido frigido sicco & humido singulæ nostri corporis partes, quãq; simplicissimæ. Sed quæ quinto, quarto ac tertio modo cōponuuť, omnes cōpositȩ ad aliaꝶ comparationē ex quibus cōstant dici possunt. ob id Gentilis Auicennã ibi exponēs dixit illū membra enumerasse simplicia apparenter, non solū vere: nã talia putat esse artariam ⁊ musculū. sed artaria est simplex membrum tertio modo: musculus aūt secundo tantū. cōponitur enim ex ligamento neruo ⁊ carne. hoc aūt vt dixi medici nunq; solent simplex appellare membrum. nec Auicēna hoc dixit: sed solū musculi cordam. Adeps aūt est pars simplex quinto modo, ⁊ sic Galenus eã recte cæteris adnumerat. sed cū membrū non sit, recte prætermittitur à Principe: cuius mens est solū membra corporis adnumerare nō partes. non esse aūt membrum ostendit: qđ nec trahat nec cōtineat sed hæreat alteri: nec concoquat. oportet aūt mēbra his facultatibus prædita esse. De vnguibus Conciliator tenuit iuxta dictum Gal. 2. artis medicinalis cap. 3 in differētijs. 54. qđ nō vere nutriantur: q: non ꝭm oēm dimensionē, sed in longum tm̄ augentur. verū & dentes tales sunt, & tamē viuunt. Gal. primo de vsu partiū cap. 11. vult eos non secus ac pilos semper in longū augeri. At in secundo anatomicaꝶ aggressionū sub ipso fine, substantiam vnguiū declarat esse aliam ab omni alia, recipere aūt in radice,

qua vltimæ digiti iuncturæ alligatur, neruos venas arterias, quæ tñ haud in ipsum perueniant: qm̃ nutritione non indigeat: sed solũ vt in longum augeatur vt pilus. ergo vngues membra nõ erunt: non enim prædita sunt facultatibus inseruiẽtibus: veꝝ vnguis vngui succrescit. pars est tñ simplex ac à cæteris diuersa corporis humani. quã præterire ẽt potuit qñq3, quod sensu & nutrimẽto destituatur: potuit ⁊ rursus adnumerare, cum alligata sit corpori, nõ ab eo absoluta vt pilus. Aristoteles. 3. de natura aialium cap. 9. ac. 2. de generatione animaliũ cap. 4. iuxta finem tribus rõnibus declarat differentiam vnguiũ ab ossibus. primũ quidem quòd vngues ex cute accipiant originẽ: nam albi sunt quibus alba, nigri quibus nigra: nõ sic dentes cum Aethiopibus sint candidi. perpetuo ẽt crescunt: & licet dentes etiã sic crescant, videntur tñ pro finis rõne augeri. tertium quod maius est qꝺ tunc maxime augentur vngues, cũ reliquum corporis contabescit ac minuitur. vnde in ægris maxime crescunt. quo fit vt cũ natura animalis parum aut nihil cõmune habeant. ob id merito vngues etiã præteriri possunt, cum mẽbra adnumerant: nam ⁊ phs cum cornibus ac pilis, quasi inter corporis nostri recrementa eos iunxit. Haud tñ male mihi videtur Vessalius libro. 1. cap. 2. & 34. çensere illos ex cartilaginũ esse natura. Porro qꝺ ad cutim attinet vel pro δέρμα, legatur ἐπιδερμίς: hæc enim oĩno pars est simplex: aut si cõstanter literæ inniti velis (quãq; ⁊ illud pro δέρματι intelligi poterat) dicas cutis nãm ac substantiam, vt multis in locis à venis ac arterijs & neruis nudam esse simplex membrum. quod quãuis sanguine constet, ac sua substantia, cum tamẽ sanguis non sit membrũ, simplex dici põt ac debet. Cęterũ quod simplicia membra, ex humoribus non cõstituam, iuxta Principis dictum, sed ex elementis, nemo admiretur: nam ille sic censuit vt ostendam.

Neutrum

Neutrum tertii modi an à Galeno diui-datur. Contradictio.6.

EMO est hercle qui non videat quinque nos cõtradictiones in vnã coegisse: quod ob rerum ipsarum affinitatem inuicé conueniãt. Neque enim in tanta rerum mole longi esse debemus. quippe si Galenũ imitari voluerimus, soli contradicentiũ medicorum libri, hominẽ tota vita legẽdo fatigabunt. cum tñ præstet & alia illos legere posse. nã si vel Galeni vestigia sequi voluissemus, nõ pauciora imo longe plura, ac maiora volumina, ex hoc tantũ opere confecissemus. at quã prestantior est Fucsij breuitas, ac Hermolai Barbari, inutili Marcelli Virgilij prolixitate: qui sibi, aut ocium habentibus tot nugas scripsisse visus est. Galenũ putant se imitari, imitentur sanè, in ea solũ parte in qua ille merito culpandus venit. cum tñ prolixitate sua saltẽ claritatem rerũ nobis addiderit. at hi in herbis describendis, nescio quid alti, ac subtilis negotij habeant. sed quid causæ est igitur? non aliud, quã quod scientes pauca, multa scire velint videri. ob hoc igitur chartas implent, graues ipsis & legẽtibus, & orbi: vnde fit, vt nullus eorum qui sic scripti sunt librorum, diuturnus esse possit. mundo tanquam inutilẽ sarcinã elidente. Verũ cum Galeni vitium multi imitentur, vix vnus aut alter, ex tot illius virtutibus, vnam vel saltem æmulatur. has aũt dico inuentionis studiũ, contemptũ contentionis quæ ex verborum vi exoritur, diuidendi rationem, demõstrandi acumen, exercitationẽ in disciplinis oĩbus, rerum ipsarum contemplationẽ, claritatem orationis, assiduitatẽ studij, veritatis amorẽ. sed nec illorũ sicca breuitas, quãuis prolixitate horum longe sit præstantior, adeo est laudabilis: cum tñ se Aristotelẽ, nõ ea dicã parte qua vituperatione dignus sit, sed qua lauda-

ri non pōt, abunde imitari persuadeant. debent igit̃ verba, vt vestes corporibus, sic illa rebus cōuenire. quā certe mediocritatē multi seruauerunt, vt Conciliator, ac Vessalius. qui si nihil aliud præstitissent nobis, vel hoc solū dicendi genere, laude digni erant. cum tñ copiam & etiā claritatem addiderint. vtriq; suæ artis stylo satisfacientes. At dij boni, quot pro paucis? atq; idē in diiudicandis viris vitiū: eademq; culpa. Sed nos iam illos sequimur his magis, quos dānamus. licet qñq; delassatis, paululū digredi. tum præsertim si cū voluptate euagandi, vtilitas reprehensionis coniungat̃. sed ad institutum iam reuertor: volui tñ cōmonere lectorē, quod & ab initio fecisse in epistola memini me, vt nil putet à me relictum eorū quę proposuerim. Velut dubiū aliquibus erit, quòd venas ac arterias, membranis constare Galenus dixerit vt in præcedenti cōtradictione declaratum est. hoc aūt de arterijs tm̃ dictum esse Galenus voluit. sed ex cōi loquendi genere cum vtrasq; fibris constare dixisset, mēbranas adiungens, non cōmode arterijs tm̃ applicare poterat. eiuscemodi leuia non tā obiter q̃; libens, frequēter soleo p̄terire, q͞ ex iā dictis haud obscure intelligant̃. Itaq; Galenus primo artis medicæ cap. 3. Neutrum signum, causam, & corpus, diuidit in simpliciter tale & quod vt nunc. post modū vnumquodq; horū in tria genera scilicet, quod nec particeps est sanitatis nec ægritudinis: quod vtriusq; : & quod vnius modo, modo alterius. in. 6. autem capitulo cum declarasset primum & secundū neutri genus quonā pacto simpliciter dicatur idest semper vt multū & vt nunc: tertium membrum quod neutrum est, quoniam aliqñ ægrum, aliquādo sanum, non per membra diuidit. at omne quod cōpetit generi, cōpetit & contentis sub eo speciebus. Gentilis existimat & ei assentitur Iacobus de Forliuio : q͞ hoc corpus nō vere possit inueniri, Galenus etiā non diui-

fit in semper ⁊ vt multũ,quãuis in simpliciter ⁊ vt nũc, Tamen de neutro vt nunc non videtur magna difficultas:nã cum corpus quod sæpe sanatũ est in vno anno, ⁊ non contracta ex generatione dispositione accepimus, sæpeq; ægrotauit tale in eo anno dicet neutrũ vt nunc, tertij modi:quod à re ipsa, non quia aptum sit dici debet.neq3 opus esset duplici illo sensu (vt nunc) quẽ illi Galenus tribuit.Sed de semper neutro vel vt multũ magna est difficultas.vt & Trusianus in.19.cõmento primi artis medicinalis declarat. nã si est aliquod corpus tale à generatione,quod valere possit in pueritia, vt Galeni exemplo vtamur, ęgrotare aũt in iuuentute,videtur ob id quod gratia exempli siccum sit nimis: vnde humido pueritiæ contemperetur: in iuuentute vero deficiat. at tale proculdubio ægrum est vt semper.nã eam contraxit à generatione temperaturã per quã,labatur ad siccũ cuiuscũq3 ætatis temperamẽti respectu. ægrotare enim, vel non ægrotare, nihil faciunt ad sanitatẽ simpliciter sed vt nunc,vt.2.artis medicinalis cap.1.cum dixit: qđ sana vt nunc sunt quę bene valentia solemus appellare. & rursus in primo libro cap.4.cum dixit qđ sanum simpliciter est qđ talem à generatione dispositionem cõtraxit. & clarius cum subiecit id esse sanũ vt nunc solum, quod bene nunc valet,cum tñ à generatione male sit cõstitutum.Respõdet igitur Trusianus, quòd tale corpus neutrum dici poterit duplici modo: vel cõparando ætatem pueritiæ ætati pueritiæ temperati: vel sumẽdo ambas simul ætates pueritiã & iuuẽtutem. addit vero hoc quod talia corpora ab initio etiã sub neutro primi significati cõprehendi poterunt.Sed vt video adhuc difficultas manet: si enim vt dixi tale ab initio sit, vt ægrotare debeat,multo magis erit ægrum,quàm quod tale est simpliciter.nãq3 horum quæ simpliciter ægra sunt plurima diutissime sanitate vt nunc fruuntur.Quare Galẽ

nus corpora ea censet simpliciter neutra tertio modo: quæ nascuntur sana vt multū, verum adeo imbecilli cō sistētia vt leuiter ægrotent aliqua in ætate, alia vero firmiore consistente natura diu valeant. Quòd si pertinacius resistas, volens vt imbecillitas hæc à temperamento pendeat: dicito id esse tale, quod adeo ægrum est, vt etiā cogatur vere decumbere per ætatem aliquam: sicq; neutrum hoc erit plusquā ægrum simpliciter. quia nec omne simpliciter ægrum, neutrum tertij modi esse potest sed quod vehemēter labitur ad morbosam naturā, vt vix consistere queat. vel melius, dic illud esse, q̄d ab initio quidē temperatū fermè est, labitur aūt in intemperiem, quā morbum Galenus appellat ætatis successu, vel cōtrario modo reuocat: vt sic non æger sit vt nunc ille, sed sanus vt nunc. simpliciter aūt non æger: q: non talis à generatione, ve℞ ei similis: quādoquidem intemperiem secū innatam habeat. porro tantæ difficultatis cā est: quod cū simplex omne ad generationē referatur, seu ægrum seu sanū vel neutrum sit: quod vero præsentem consistentiā decernit, vt nunc dicitur: neutrū tertij modi cū præsentem, seu acquisitā dicat consistentiā, omne quasi vt nunc est. hoc aūt ei repugnat, quod est à generatione: ob id neutrum tertij modi simpliciter cō stituisse difficillimū certe fuit. Quāuis re ipsa docente, satis inter vtrūq; sit discrimen manifestū. nam q̄d sponte in aliquo anno, sæpe ægrotat, & rursus sanatur, neutrum tertij est modi, vt nunc. quod vero, tota vita id agit, id certe semper neutrum dici potest. quod vero in maxima vitæ parte, neutrum vt multum. atq; ego vt recte meam constitutionē intueor, ab ortu ad annos vsq; octo, neutri tertij modi vt nunc, proculdubio dispositionem subij. à generatione vero eiusdem modi simpliciter sumpti. nam vix vna est dies per quam totam valeam, nec tamen vnq̄ decumbo,

Neutrum secundi modi an sit quod ægrũ parte est, & parte sanum? Contradictio. 7.

EGRVM dicitur corpus q̃d vel in simplicibus malã habet temperiem, in omnibus, vel in aliquibus: aut in cõpositis peccat, vel vnitate: aut in simplicibus simul delinquit ac etiã compositis. Vnde quidã lectioné illam: καὶ ἤτοι πάντων, ἢ τινῶν, ἢ καθ' ἑκάτερον. perplexe interpretati sunt. cum alij etiã magis deliquerint: dicentes vel in vtrisq; peccare scilicet: & in omnibus, & in aliquibus. quod quã sit perabsurdũ nemo non videt. nã aliquibus vel rõne ab omnibus distinguit͛: & sic repugnat, in omnibus simul, & in aliquibus peccare. vel vnum sub alio continetur: & sic q̃d in omnibus peccat, necessario peccat in aliquibus. referatur igitur καθ' ἑκάτερον. ad ὁμοιομερῶν καὶ ὀργανικῶν. quæ proximo loco scripserat. scilicet q̃d ægrum sit corpus, quod labitur in similibus partibus, vel instrumentis. seu in horũ speciebus omnibus, seu aliquibus ipsorum vitiornm. sic vt omnibus, & aliquibus, ad vitioꝝ species referat͛: vtrisq; autem ad partes, in quibus vitia sunt. Sed hæc relinquamus quãdoquidem nihil adferant cõmodi ad præsenté contradictioné: si quidem iam dixerat in primo eiusdé cap. 3. (cum hæc quæ adduximus scripsisset in. 2. cap. secundi libri) neutrum secundi modi dici, cũ corpus partim esset ægrum, & partim sanum. tale igitur cum ægrũ sit simpliciter, vt declaratum est: erit in quã simul ægrũ & neutrum. Respondetur quòd haud inconuenit idem posse dici neutrũ secundi modi, & ægrum: sed solũ primus modus, cum ægro stare non potest. sed hæc rñsio falsa est: nã neutrum esse & ægrum inuicé pugnant, qm̃ hæ sunt dispositiones, in quas corporũ habitus diuidũtur: at omne neutrũ secundi modi, sub neutro continet͛.

itaq; dicendum est, quòd neutrum solum dicitur, q̃d sic leuiter in parte nobili ægrotat, vel in ignobili ét grauiter, vt totũ corpus ob hoc ægrum dici non mereatur.

Sanum corpus an sit quod in solitas operationes exire potest? Contradictio. 8.

ALENVS secundo artis medicæ ca. 75. ibi: Cum vero sit eorũ differentia duplex: docet corpora illa sana esse, quæ in solitas possunt exire operationes. quæ vero non possunt, alia quidẽ ægra, alia vero neutra, prout impedimẽtum leue aut graue fuerit. Et in. 2. artis medicæ cap. 1. corpora quæ sana sunt vt nunc, quæ & bene valentia dicuntur. igitur ex hoc videtur quod cæcus à natiuitate sanus dici debeat & similiter mancus. At in de differentijs morbo℞ cap. 7. & in de causis etiã morbo℞ cap. 7. ægri sunt quicũq; laborant morbo aliquo. at hic quidẽ duplex (inquit) à generatione & cõtractus post natiuitatem. quare cæcus à natiuitate, ęger est, ⁊ nõ sanus. id vero etiã ratione ostẽditur: videns si oculos amittat æger factus dicit: at multo magis laborat, ac difficilius, qui id vitij à generatione contraxit. Propter hęc dixerunt quidã vt Hali ⁊ Iacobus de Forliuio, quo nemo est dilucidior in exprimenda sñia quãuis seculo rudi, ac bonarum litera℞ inscio floruerit: quod sanum semper & vt multũ in extremo magnitudinis sanitatis sunt. proximũ est sanum vt nunc illis. in opposito limine est ægrũ vt semper, & vt multũ: vix aliquid sanitatis habentia. quibus proximũ est ægrum vt nunc. media inter hęc neutra sunt: quæ æqualiter fermè ægritudine & sanitate participant. sed si ex eadem parte id accidat neutrũ fit primi modi. sin autẽ diuersis partibus fit neutrũ secundi modi. si aũt neq; his, neq; illis simul, sed diuersis tẽporibus, neutrũ constituitur tertij modi. Sed

hi extorquẽt literam Galeni in duobus locis in primo artis medic.cap.4.dicentis salubre esse corpus quod tale est à generatione: igitur non q̃d intensam sortitur sanitatem.& in.2.libro cap.2.cum dixit. Quo fit vt tota sanitatis latitudo in tres partes diuidatur: quarũ singulæ latitudinẽ habent, non paruã. atq; in primam quidẽ salubria corpora, in secunda neutra, in tertia insalubria cõstituuntur. post quę deinceps sequunt quæ iam ægrotant corpora: quæ sensibilibus operationũ læsionibus distinguũtur. Nemini igitur dubiũ esse potest ægra corpora, sub latitudine sanitatis nulla cõtineri. Quin etiã alia esse ægra, alia vero insalubria. propter hæc Trusianus credidit, sanũ ægrum & neutrum, esse talia quidem simpliciter, si à generatione originẽ habeant. vel nunc sanũ, cum neutro vel ægro simpliciter idem facit: adducitq;, Galeni testimoniũ ex textu superiore cũ diuisit latitudinẽ sanitatis in tres partes. nam vbicũq; est sanitas ibi & sanum corpus igitur insalubre & neutrũ sanitatem cum habeat, sanũ erit: & non simpliciter, non enim posset esse simpliciter ægrum, vel neutrũ: igitur sanũ est vt nunc. Galenus etiã non pertractauit de signis, nec causis sani vt nunc: igitur pręsupponit in libro artis medicæ quòd cõprehendatur sub ægro, vel neutro simpliciter. adducit & rõnem quã demonstrare credit. sana corpora à generatione quæ debilẽ sunt consecuta sanitatẽ, sana tñ sunt: quæ cum non possint simpliciter esse sana, vt nunc necessario erunt: q: nulla sunt sani genera alia. sed hæc quidẽ à mente Galeni aliena sunt: cum sanũ vt nunc à generatione constituat: ægrũ vero & neutrum à tempore præsenti sumat. propter tñ rationes intelligendum est Galenũ non permiscere sanũ vt nunc, cum simpliciter sano: nec multo minus cum ægro, vel neutro. cũ simpl'r sana salubria vocet: & simpliciter ægra insalubria. quæ vero vt nunc, sana vel ægra. itaq; sana cor-

pora à generatione debilē consecuta sanitatē, vel vt sic, sana nō sunt, nec ægra, nec neutra: sed salubria vel insalubria, vel quæ neutrius dispositionis vim habēt. sic reliqua & quę nos prætermisimus ex illo facile dissoluūtur. at præsentis sanitatis signa nō prætermisit: neq; curam custodiendi illa iuxta secundi libri finē ac tertii initium. quāq; cum ægra corpora vt nunc, quę illis opponunt, necessario læsas habeant operationes solitas: quare nec sana nec ægra latere poterant. at salubria & insalubria, cum ambo propriis non destituantur functionibus, difficilius erat distinguere. Alii dixerūt corpora salubria esse, quę sanitatē tueri possent. hanc si ppetuo, sana semper dici debere: si nō semper, sed diu, sana ut multum: sin autē parum, sana ut nunc esse appellanda. eandē rōnem in insalubri & reliquo ineunt. ut aptitudinē, uel potētiam exprimant. nāq; & Galenus in de optima cōstitutione cap. 3. dixit sanū corpus in optimo statu esse, quod semper sanū permaneret. diffinit etiā Galenus corporum genera quorum & signa posuit in. 2. libro: at ibi declarat signa corporum quæ nunc talia sunt, non quæ à generatione: igitur per simpliciter talia, potētiam intelligit: & per ea quę vt nunc, actum in vnoquoq; genere. sed hæc opinio vera nō est: qm̄ Galenus nunq̄; ea diffiniuit per hanc potentiam, sed per contractam à prima generatione dispositionē. penderet etiā sanum vt nunc, & ęgrum vt nunc, quodāmodo, ex simpl'r sano ægroq;. Sed si modo intelligit hanc potētiam in simpliciter dictis, sani puta ad sanā consistentiam: aut igitur qđ semp sanum dicitur, sanū est semper, quia temperiem illam natum est perpetuo custodire: atq; sic proculdubio omne corpus etiā ægerrimum, sanum simpliciter dici poterit. nam omne corpus, si debito regimine vtatur, similē ferme ei quam à generatione contraxit, temperaturā conseruabit. Si vero de sanitate vt nunc loquanť, quod cer-

tũ eſt illos intelligere: aliter authoritas ex libro de opti
ma conſtitutione nulla erit: tunc ꝓpoſitio aſſumpta fal
ſa eſt. nam frigidũ ⁊ ſiccum, ⁊ rara textura corpus, ęger-
rimum eſt, ſi multum in intemperie labatur, & vix vnq̃
ægrotabit. at calidũ & humidum, modico ex exceſſu, ſi
denſa ſit textura, frequenter ægrotat: nec tñ ſimpliciter
ægrum erit: imo ſanum vt multum. Galenus etiã ſigna
horum corporũ ſumpſit maxime ex operationibus di-
minutis, aut perfectis: at ſi potentia ad morbos, conſti-
tuebat ægrum corpus ſimpliciter: nõ vnum aliud ſignũ
erat conſiderandũ: cum eſſet hoc diffinitiuũ. at pati faci
liter à cauſis morboſis, inter alia ſigna adnumerat: nec
alijs id præponit: imo multa exiſtimaſſet ſigna validio
ra hoc ipſo. nec vnq̃ ad cauſas morboſas cõparat in ge
nerali rõne ſumptas, ſed calida exẽpli gratia calidis, fri-
gida frigidis: cum tñ oportuiſſet hac ratione omnibus
morbificis cauſis talia cõparaſſe. Reſpondeo igitur cor
pora ſimpliciter talia dici debere, quæ à generatione ea
dem ſunt. differunt tñ ſana à ſanis, ægra ab ægris, ⁊ neu
tra à neutris: quia connata intemperies vitiat operatio
nes: aliquas alias omnino augere videtur, quãq̃ nunq̃
perfectiores efficiat. eas etiam quas vitiat non tollit aut
corrũpit, velut morbus de nouo ſuperueniens facit: qui
vix veſtigium illius relinquit. Quin etiam reſpectu ſen
ſus patiẽtis, læſio illa, ſemper & omnino inſenſibilis eſt.
qua cauſa cæcus à natiuitate proculdubio, ſanus eſt vt
nunc: nã niſi audiret ex alijs hominibus, cõceſſam eſſe
aĩalibus vidẽdi facultatẽ, nec pro cæcitate doleret, nec
exiſtimaret, vidẽdi ſenſum hominibus conuenire. quod
in belluis quę ſic naſcuntur, perſpicuum eſt. cũq; cæcus
febre laborat, ægrotare dicitur: ante igitur ſanus erat:
at non ſimpliciter, igitur vt nunc, ſanus dicendus eſt. ſi
etiã illum interroges relicta febre, quomodo ſe habeat?
reſpondet bene valere: at bene valentia corpora iuxta

Galenum diximus esse quæcunq; sana vt nunc vocant. quæcunq; etiã corpora ob intemperiem à generatione oblæsa & simpliciter, primo artis medicinalis cap. 4. nihil prohibet sana esse vt nunc: quare nec si ab initio statim in cõpositione deficiant. Quinimo ibi Galenus nõ plus de temperatura expressit quã de cõpositione. Galeni autem sñia in libris de morborum causis ac differentijs est quòd morbi sunt duplices, à generatione, & post contracti. qui à generatione contrahuntur ægrum corpus constituunt simpliciter. at hoc nihil prohibet quin sanũ vt nunc dici possit. sicut quod vt nunc ægrum est, simpliciter potest esse sanũ & à generatione. Qui vero amisit oculos, & si non grauius ægrotet quã is qui sine illis natus est, attñ vt nunc æger solũ est. q; in genere leuius est ægrotare morbo vt nunc quàm simpliciter: eo quòd omnis morbus simpliciter, est inemendabilis: omnis aũt vt nunc in genere suo morbus, curationẽ admittit. quãuis contingat aliquos morbos simpliciter curari posse: velut in his qui non perforato ano nascuntur: aut quibus iuncti sunt digiti: vel in quibus sunt vno plures, quã esse debeant. Rursus multi morbi noui curationẽ non admittunt: vt fortis morbus attonitus: brachiũ præcisum: cor vulneratũ: in genere tñ curationem expostulãt. vnde etiã qui minus periti sunt, quandoq; manũ admouent, curãdi causa. Sed intemperies à generatione contracta inemẽdabilis est, vt Galenus cẽset. 6. de tuenda sanitate. quæ vero valida est, vt in fine primi cap. habetur etiã obnitente auxilio medici ante seniũ mortem affert. sed de his alias. non igitur hæc obstant, nec quod qui vt nũc est, aut fermè semper magis lædat: aut quod persæpe periculum vitæ afferat: quin morbus vt nunc solũ dici, non autẽ simpliciter mereatur. At cæcus à natiuitate cum simpliciter sit æger, nõ dicetur vt nunc. nõ quia grauius non sit, esse ægrũ simpliciter quã vt nunc,

ſed quia diuerſa ſunt, vt iam dictū eſt, genera. Cum autē in libro de optima conſtitutione dixit. ſanum illud ad amuſſim toto tempore valere: ob id declarauit, nō propter id, dici debere tale, ſed ad talem cōſtitutionem hoc ſequi. quod & verum eſt, ꝛ nos fatemur. diuerſas etenim conſtitutiones, diuerſæ valitudines conſequuntur: ſed non ab his, qđ tales ſint, rōnem ſumunt. præſertim cum vt diximus generale hoc minime ſit. Quod vero ſalubrium & ſanoꝶ differentiam Galenus expreſſerit certū eſt, & nobis conſentiens: ſed non ob id, qđ ſalubria ſint, quæ ſemper ſana eſſe debeant: dixiſſet enim alterū ad alterum dici. ſed quod ſalubria ſunt quæ perfectas habent operationes & temperiem ac cōpoſitionem optimam: ſana vero quæ ſolitis poſſunt vti operationibus, quāq̃ non perfectis: ꝛ quę temperiē ac compoſitionem quam ab initio ſortita ſunt, præter ætates nām vitiata nō habent. De his vero determinat, in. 2. huius artis medicinalis libro: cum vt dixi conſiſtentiā naturalem, vix quiſq̃ poſſit immutare: quod & ſi cōtingat, ſigna addidit quibus id dignoſci queat. calidum enim hepar habēs & nō à generatione arctas habet venas: latitudo igiť eſt eius, qui tale ab initio illud contraxit. quare de his ſm nāni talibus exiſtentibus, non iam factis loquitur.

Temperatura æqualis an detur. Cōtradictio. 9.

ORPVS temperatum non eſt inuenire, niſi in lōgis tempoꝶ interuallis: libro de optima cōſtitutione cap. 3. & . 2. artis medicæ poſuit illius ſigna cap. 2. quæ nulla eſſent prorſus, ſi ipm eſſe nō poſſet. Quod ſi de latitudine intelligas, frequēter inueniri poſſet. declarat etiā. 2. de temperamentis primo. ꝛ primo de temperamentis cap. vltimo per exemplum aquæ permixtæ, quod de vera, non illi proxima temperie hic loquitur.

Idem se declarauit primo de tuenda sanitate cap.5. cum dixit eam esse momentaneã: at si non esset exquisita, momentanea esse nequiret: sed diuturna etiã foret. Haliabbas etiam sic Galenum interpretatur primo Theoricæ cap.1. iuxta principiũ dicens. & æqualis temperatura de vere æquali dicitur: cuius distantia ab extremis vna est: & hanc vix est omnino inuenire. Aetius ẽt lib.4. cap.53. & Paulus libro.1. cap.60. signa horũ ponunt. Sed Aetij cõuersio, & si recognita à Cornario sit, cum de capillorum colore agit corrupta est. debet enim legi: Habuerit vero dum puer est capillos flauiores: consistente autem ætate fuluiores. flauus enim color remissior est fuluo. Adest aũt ratio ẽt pro Galeno triplex sensus tactus debet esse in medio qualitatũ omnium vt iudex.2. de anima.118. sed homo habet perfectissimũ tactus sensum.2. de aia.94. igitur homo est naturæ temperatæ in medio qualitatũ. & propter hoc dixit Gal.2. de temperamentis primo: quod maxime vola manus talis est: quãuis hoc principali dicto, non parum repugnet. Secundum argumentũ est Galeni primo de temperamentis cap. vltimo: si terra aquæ misceatur, & glacies aquæ feruentissimæ, nonne ex prima mixtione mediũ inter siccum & humidum progignetur? quod aũt tale est, ẽt medium & æquale ab hominis sensu percipitur & diiudicatur: sensus igitur hominis intemperie exactissima constat. Tertiũ homo habet perfectissimas operationes belluaꝝ comparatione: ipsæ aũt calidiores sunt vt leo & canis: aut frigidiores vt lepus & formica: vel ficciores vt auium rapacium genus, & insectilia: & humidiores vt pisces. cũ igitur homo in quodã medio consistat, verisimile est mediũ illud ad amussim obtinere debere. At in oppositũ Auicéna prima primi doc.3. cap.1 Medicus debet physico credere, in his quæ ab illo accipit. & hoc est quòd nõ datur temperatura æqualis vera, sed solũ ſm iustitiam:

ideſt homini maxime conueniens pro ſuis operationi-bus.&.12.de aialibus cap.1.temperatũ quod medici contemplantur,nõ eſt vere temperatum,ſed pro operationibus conueniens & forſitan quod hominis temperatura eſt proxima valde illi vero tẽperamento.deinde ſubiungit: & quãuis hæc non ſit vera æqualitas,raro tñ reperitur.& nõ niſi in ætate quæ eſt conſiſtentiæ. & in cute ſolum.& cutis adhuc temperatior pars, eſt quæ in manus vola.& huius adhuc index digitus.atq; huius iterũ ſummæ partis cutis optimũ tenet temperamentũ. Idem fermè.2.de anima cap.3.iuxta finẽ. Et quod magis mirũ eſt Auer.2 collectaneo℞ cap.1.inquit & error quẽ fecit Galenus in ponendo temperaturam æqualem eſt paruus: ideo de hoc nihil volumus addere ad id qđ ille dixit.& concedit quòd cutis volæ manus, maxime digitorũ eſt æqualis intemperie elementorũ, ſaltem quo ad ſenſum. oſtendere aũt nititur Auer.nõ dari æquale intemperie, qđ ex elementis conſtet. & ad hoc adducit tres rõnes: ⁊ quartã nos homini peculiarẽ adijciemus.prima eſt & ſecunda primo cœli.7.ſi daretur temperatũ æquale,quieſceret in quolibet elemento: & etiã inter duo elementa, quæ ſunt aer ⁊ aqua: ſed tale nõ datur,igitur,nec æqualibus elementis cõſtans.ſequela ſecundi eſt manifeſta: q: nõ eſſet graue, nec leue: & ignis ⁊ aer tantum traherent ſurſum,quãtum aqua ⁊ terra deorſum.Sed prima ſequela,fundata eſt ſup hoc: quòd forma mixti eſt forma elementi prædominantis ſi ſit inanime mixtum.4.meteororum in cõmento magno, qđ eſt ante initium libri:in primo enim folio dixit, ꝙ cum qualitas actiua prædominans in mixto,continet paſſiuas, & illis dominatur, mixtum manet,nec corrũpitur: ⁊ poſt iuxta finem dixit: quod in habentibus partes quæ ſunt inſtrumenta,& innuit viuentia omnia.2.de anima.6.forma illo℞, eſt alia à forma temperaturę.& iam vt dixi declarauerat qđ for

ma tẽperaturæ cuiuslibet mixti, est elementũ prædominans, vel ab illo. ex quo patet, quod omnium similariũ partiũ animalis, formæ, & etiã mixtoꝝ non viuentium, sunt ab elemento prædominãte illis. Ex hoc habet fundamentũ vltimum quòd in omni aĩali calor prædominatur: nam animalia sunt calidiora mixtis reliquis: ⁊ iã in omni mixto dicebat Auer. ibi, calor dominatur, non frigiditas. idem de humido. quo fit vt omne animal ad calidum & humidũ declinet. Ideo dicebat Auer. 5. collectaneoꝝ cap. 24. post mediũ omnia quę viuunt seu plantæ seu animalia calorẽ habent prædominantem. ⁊ animalium calor est maior his quę nascũtur ex terra, & ob id nõ inuenitur ex terra ortis calidũ actu vt in animalibus. & ideo dubitauit quomodo possint animalia esse pro cibis homini: & multo minus plantę cum sint frigidiores. Sed in cap. 30. eiusdẽ. 5. libri ante mediũ dixit q̃ sanguinea aĩalia sunt calidiora ⁊ humidiora nõ habentibus sanguinem. quare patet quòd homo nõ leuiter, vt dixerunt iam Princeps ⁊ Auer. sed multũ ab æqualitate temperãtiæ remouetur versus calidũ & humidum. multo minus temperatũ dici poterit. Adiuuat hoc q̃ dicitur. 2. de partibus cap. 7. homo calidissimũ & humidissimum habet cor, ac pulmonẽ: atq; ideo crescit solus inter animantia erectus. ⁊ similem videtur pro longitudine vitę causam assignare Philosophus libro de longitudine & breuitate vitę cap. 2. ꝙ scilicet sit calidissimus ac humidissimus inter aĩalia. Tertia vero ratio ab Auer. sumitur. 4 meteoroꝝ. 10. & . 10. primæ philosophię. 23. ⁊ est in oĩ generatione oportet esse aliquid q̃ misceat & agat: q: ab æqualibus in virtute, & si actio in via Auer. detur, non tñ mixtio: cum necesse sit adesse motorẽ. igitur in quolibet mixto prędominatur aliquod elementum. & ideo dixit. 2. de generatione. 48. q̃ Galenus posuit temperaturã æqualem: & quod ipse demonstrauit

in.4.meteoroꝝ quod non datur. Sed dicet forſan aliqs ad ſecundam rõnem, qđ oleum & lignũ quieſcunt inter elementũ aquæ ⁊ aeris.dico quòd oleum quieſcit ſuper aquam non rõne loci ſed quia nõ poteſt deſcendere ob aquæ grauitatẽ. & non videtur quod ſit adeò remotus à leuitate aeris,ſicut ab aquæ grauitate.q: totus cõſiſtit in loco aeris.& etiam non põt eſſe medius inter ſiccum & humidũ:cum ſit humidum fermè vt aqua. Sed ligna omnia ſunt grauia & magis participãt terra & aqua:qđ quaſi videt̃ fateri Philoſophus.2.de generatione ⁊ corruptione ſcʒ & experimentum ſimul reſpondet rõni & rem declarat:nã ſi à ligno pars aeris quæ inter illius cauitates contineť excludatur,in profundũ mergeretur lignum.ob idq; Buxus & Ebenus ſm Philoſophũ ⁊ Guaiacanum aquæ immerguntur. Sed vt video Auicennæ opinio & Auerrois abſona longe magis eſt, Galeni opinione.ſi enim hominis natura temperata nõ eſt,temperamento aũt maxime proxima, fiet vt aliqua temperatura imo plurimæ,perfectiſſima illa hominis, ſint temperatiores.nã quæcunqʒ temperaturæ mediæ eſſent inter optimã hominis & mediã ex elementis, quas neceſſe eſt non paucas eſſe,etiam ſm ſpeciem,temperamentis à medio ſenſim recedẽtibus, optima illa erunt tẽperatiores. atq; vt video in Conciliatoris argumentũ incidemus: vt melancholia ſit optima temperatura æqualitati proximior.hac de cauſa ille differentia.20.coactus eſt poſt multa fateri aliud ab opinione:& eo qđ in.18.differentia affirmauerat. ⁊ ideo dixit:quòd tale corpus recedẽs à iuſto & perfectiſſimo ad æquale,nõ eſt melancholicũ: ſed temperatius primo & perfectiſſimo.ſed qđ tale corpus eſt momentaneũ:q: non poteſt in illa temperie diu permanere,& ꝙ nunq̃ tñ ad exactam æqualitatem accedere põt. Et quis non videt quòd hæ ſunt meræ nugæ? eteni ſi temperãtia ęqualis elementoꝝ,in medio eſt fer-

mæ latitudinis humanæ temperaturæ, par eſt proculdubio, vt illi tanquam perfectiſſimæ aſſignemus naturæ humanæ temperiem abſolutiſſimã: & operationes abſolutiſſimas in illa eſſe cẽſeamus. addit vero ibi de Chriſto multa non ſolum impia ſed abſurda. & dum Philoſophum agit more quorundã, qui optimum argumentum exiſtimant Philoſophi impietatẽ, & in leges iacta probra: & medici maledicere de Arabibus, cum hi Galenum ſolo nomine ſalutauerint, illi vero in lege quidẽ ſuperſtitioſi, in philoſophia aũt inanes ſint & fatui. nam Philoſophus nõ hæc acta diceret vt poſtmodũ in cauſas reduceret naturales quemadmodũ Conciliator & Pomponatius facere nituntur fabuloſis abſurdiſſimisq; imaginationibus: ſed ab ipſo Philoſopho edocti & Auerroe tum Aphrodiſeo cæterisq; peripateticis qui non cum nugis Platonicorum, non dico Platonis (nã hic minime eſt ſuperſtitioſus) conſenſerunt: negandũ eſt ſimpliciter acta eſſe quæ dicuntur. vt 2. primæ philoſophiæ inquit Philoſophus, & in diſputationibus Auerroes, & Aphrodiſeus in libro de fato. fabulas enim hæc nuncupant. at hos lõge magis pios illis eſſe conſtat: quòd ſaltem veris miraculis fidem non ſubtrahunt. nec Chriſtum faciunt, aut Moſem impoſtores. Sed hæc extra aleam, de re ipſa dicẽdum eſt. Sed tñ ſic vt primo videamus cur corpora hominum in aqua mergantur dum viuunt? & à morte ipſi aquæ ſupernatent? cum tñ poſt mortẽ grauius cadauer efficiatur: aqua impletis partibus quæ dum homo viueret aere implebantur. nã ſi corpus humanũ temperamẽto proximum eſſet tum maxime aqua reſiſtente non parum, tum aere in pectoris cauitate contento atq; etiam arterijs, dũ homo viuit mergi in aqua nõ deberet. Itaq; non protinus emergunt ſed cum cõputruerint: indicio eſt quod prætumida ſunt cadauera omnia cũ ſupernatant, quæ aũt putreſcunt calorem habent prædominantẽ vt

inquit

inquit Auer.4.meteorom in cōmento magno folio primo.rara igitur tunc fiunt & leuia animalium corpora, impléturq; aqua & flatu,ob idq; non amplius subsidet. emergunt aūt viuentia omnia antequā suffocentur, bis aut ter ad aquæ superficiē,tum homines ni præpediantur.vt in gurgitibus accidere solet,aut ob vestes.hoc autem ob aerem contentum in thorace contigit. quare si ad molem spectemus hominis corpus plus habet grauium elementorū quàm leuium. Quáuis non vna horum sit ratio : nā Aristoteles refert.23.problematū.26. salsam aquam vino supernatare, cum tn̄ grauior sit dulci,cui quotidie videre possumus vinū superesse. & plūbum sub eadem superficie aquæ immergitur, cui lignū maioris ponderis nec latius innatat. Attamen si ratio Auer. vera est,oporteret hominē naturaliter dum viuit aquæ supernatare.simililer iuxta Galeni sententiā si vera sunt Philosophorum fundamenta. Aequalia igitur elementa in mixto tribus modis dicere possumus.aut magnitudine velut si pugillus aquę ignis pugillo immisceretur.aut sub eadem materiæ quantitate:nā vt exemplo ostendit Philosophus.2.de generatione.37.aqua multiplicatur dum in aerē vertitur:si igitur ex pugillo aquæ fiant duodecim aeris, cum aliquid cōponetur ex aquæ parte vna,& duodecuplo aeris, æqualiter cōstare diceē ex his elemētis. Tertio cum sub eisdem viribus:sed hoc non vno modo:nāq; aquari possunt calor & frigus,nō tn̄ leuia in eo grauiaq;. ac rursus grauia & leuia, non autem calor ac frigus,siccum & humidum. vidētur igitur argumenta Auer.hoc vnum præsupponere,quod omnino falsum est,æqualia in calido ac frigido, ęqualia sunt in graui leuiq;.ad hoc prorsus falsum est. Rursus nō video quomodo Galenus statuere possit hominē temperatum. nā cum cutim volę talem vt diximus cōstituat, partes aūt omnes internę calidiores sint non parū cute

manus,os,gula,ventriculus,cor,iecur,cerebrum ipsum quod frigidissimum iuxta omnes inter membra fermè existimatur: vt in.6.libro declaratur: necesse videt corpus humanum calidis ac frigidis non æqualiter permisceri. neq; iudiciũ ad id ferre possumus cum magna caloris vis, iuxta Philosophi sniam, cœlestis sit non elemẽtaris. postq̃ igitur nihil firmũ habemus, nec ex sensuum consensu, nec ex rõne, par est vt omnino, Galeni sententiam tueamur. tũ maxime quòd Philosophi verba.2.de partibus cap.7.iuxta finem ad id tendere videantur. inquit enim cerebrũ ob hoc constitutum frigidissimum, qđ cor & pulmo sint calidissima. quàobrem temperiem dilexisse videtur. Auer. aũt argumenta præter qđ nihil concludant, supponẽte illo quæ vera haud sunt de cute omnino nihil probant. cuius temperies innato calore & influente conflatur. ipsa vero auulsa temperamentum amittit: annexa aũt Auer. experimẽto minime subiacet. cum nec descendere nec stare, nisi ad arbitrium manus cui annexa est, possit. Solum igitur modus huius temperamẽti requiratur, nam prima ratio pro Galeni sententia haud inualida est. nisi sensus humanus de his recte diiudicet, fateri etiam cogimur, nec de ipsis vllam scientiam haberi posse. Dico igitur continentia ipsa carnes, ossa, neruos, venas, neruosa, membranas, cartilagines, ligamenta & pinguedinem simul sumpta, declinare ad frigidum & siccum: sed eo minus quo moles horũ maior est, contentis. contenta aũt sunt calidioris & humidioris temperamenti: & hoc voluit Philosophus.2.de partibus loco adducto. hęc oĩa simul iuncta æquale mixtum in omnibus reddunt. cauitates ipsę calidiores omnes & humidiores quàm par sit os, venter, pectus, cerebrum, at solida frigidiora: cutis vero manus, absolutissimum medium obtinet, finis causa vt percipere possit qualitates, & formæ q; tantũ recipit de calore influente, quan-

tum illi eſt neceſſarium ad temperamentũ medium. ob id etiam intemperatorum leuiter, tactus eſt abſolutiſſimus. temperatorum aũt certus. Cætera enim mẽbra vel ob propinquitatem nimis inflammãtur: vel ob cauitatẽ nimium replentur ſanguine: vel ob ſoliditatẽ ab eo deſtituũtur. relinquitur igitur vt ſola cutis temperata eſſe poſſit. Quodcunq; aũt corpus æqualem in cute habet temperiem temperatum eſt. quod aũt in vna tãtum parte, nó eſt omnino temperatum. ſed per æquales receſſus vtrinq; velut calidioris cordis & frigidioris iecoris tẽperati falſam quandam præbet imaginẽ. Cerebrum aũt ob multitudinẽ arteriarum, quoniam in eo neceſſario oportebat gigni ſpiritum animalem, tum ob ſubſtantię mollitiem, calidum non leuiter euaſit: quãuis ſuapte natura ſit frigidiſſimum. atq; eo modo calori cordis contra opponitur. At vero non ſuſtinetur humanum corpus in aqua dum viuit homo propter tria: primũ quod aqua hæc leuior eſt pura & ob id non tm̃ reſiſtit. indicio eſt quod frigidiſſima nó eſt. Secundum quod mouetur, & fluctuat: & ob id etiã rapit motu ſuo. nã & partes inuicem aquæ hoc modo merguntur, alijs ſupra emergentibus. quare maxime periclitantur homines in aquis inæqualiter currentibus: ſemper aũt iuxta vertices: minime aũt in quietis. minus etiã in his quæ recto alueo, ſenſim fluunt: nã motus qui non rapit ſuſtinet. Tertium eſt quòd non recte aquæ ſuperſtamus: vidi aũt puerum è familiaribus qui adeò bene aquæ ſe ſuperextendebat, vt diu ſine motu ſuſtineret reſupinus. Sed hæc nos non fatigant qui tenemus ęqualitatẽ intemperie qualitatum eſſe poſſe, corpore tñ plus habente de grauitate quã leuitate. Quod vero dictum eſt de animalibus ex collectaneis ad carnes non ad reliquas partes refertur. Quę vero ex meteoris adducuntur, reſpódemus calore cœleſte adiuuante, elementarem in generatione ſuperare fri-

giditatem.nam sñia Philosophi clara est.2.de generatione animalium.3.ad viuentium geniturã, cœlestem calorem cõcurrere.in reliquis mixtis nihil ꝓhibet dominari calorem in generante, non aũt in eo quod gignitur.

Corpus humanum an medicinæ subiectum?
Contradictio. 10.

EDICINA tractat de corpore humano, vt sanatur vel à sanitate remouetur. ex quo colligitur quòd medicinę subiectum sit corpus humanũ, vt sanitati & ægritudini subijcitur: prima primi cap.2.de medicinæ subiectis. & sic exponit̃ à Gentili ibi: sic Dinus censet: sic Conciliator etiã tenet in differentia.6.pro hoc ẽt adduco rõnes q: sanitas non potest esse subiectum neq; synonymum, neq; paronymum, igitur nullo modo. nam si synonymum non extendetur nec ad causas, nec ad signa: quia hæc ad corpora referuntur, nec paronymum, quia sic erit de sanis ægris & neutris: nam hæc ad sanitatem dicũtur vt primo Techni.2.igitur cum scientiæ secentur vt res.3.de anima.38.erunt tres scientiæ medicinæ. Auerroes etiã primo collectaneoꝝ.1.artes practicæ tria continent. Primum est scire loca suoꝝ subiectorum. Secundum est scire finem quæsitum ad ducendum ipsum in loca sui subiecti. Tertium scire media quibus inducitur finis in loca subiecti. si igitur sanitas est subiectum, subiectũ inducetur in subiectum & infinita alia vt liquido apparet sequuntur inconuenientia. est ẽt illud manifestũ ex.2.de anima.27.quod artifex supponit suum subiectum: deinde diuidit illud per genera & partes ac species: sed nos nõ inuenimus quòd Galenus diuiserit sanitatẽ in partes, eo modo quo corpus humanũ, vt in humores, elementa, temperaturas, membra similia & instrumentalia, deniq; in totam illam dissectionem.

quare corpus humanũ erit verum ſubiectum. Auer.etiã in paraphraſi primæ philoſophię dat diſtinctionẽ modi cõſiderandi Philoſophi naturalis & ſuper naturalis: hic enim conſiderat formã ⁊ finem inquit: ille efficientem & materiã. liquet aũt medici conſiderationem eſſe naturalem: quare non conſiderabit de fine ſuo, tanq̃ de ſubiecto, quare non de ſanitate quę eſt finis medici, primo ethicorum.1. Dicebat etiam Philoſophus primo poſteriorum.25. q̃d ſcientia tria conſiderat, affectus, ſubiectum, principia: ſed de corpore humano affectus oſtendit medicus: quia ſanitas ⁊ morbus ſunt corporis affectus, libro de ſymptomatũ differẽtijs cap.1.iuxta mediũ: quare ſanitas non poteſt eſſe ſubiectum. finis etiã ⁊ materia non coincidunt ſed diuerſa ſunt.2.phy.23.ſed ſanitas eſt finis medici, vel ſaltẽ eius adeptio lib. de ſectis cap.1.igitur ſanitas nõ eſt ſubiectum. Nec etiã video q̃uo ſanitas vel ſanũ poſſint eſſe ſubiectum: nã non adæquatum quia medicus etiam cõſiderat de morituris quo ad prædictionem: ⁊ ſi non quo ad curã, niſi vt iam dictum eſt. nec poteſt eſſe principale: qm̃ etiam de belluarũ ſanitate conſideraret. nec cõmune: nam etiã de ægris conſiderat: quare nullo modo ſubiectũ dici meretur. Galenus etiã in introductorio medicorum cap.6.reprobat eos qui dicebant, q̃d medicina eſt ſcientia ſanitatis conſeruatrix & morborum repultrix, dicens diffinitio eſt per ea quæ ſemper inſunt, ſed non ſemper medicina hoc conſequit̃, ſed aliquando fruſtratur: igitur ſi ſanitas eſſet medicinę ſubiectum, aliquando ſcientia eſſet abſq; ſuo ſubiecto, quod eſſe nõ poteſt. At in oppoſitũ videtur eſſe ſnĩa Galeni in de partibus artis medicę cap.8. vbi dicit quòd ſicut proprium ſubiectũ in philoſophia naturali eſt generatio, remotum aũt corpus generabile: ſic in medicina propriũ & propinquum eſt, diſpoſitio corporis, remotum aũt corpus humanum. Sumũtur etiam rõnes: nam

corpus humanum est pars subiecti philosophiæ naturalis, vt ibi ait Galenus, igitur rōne subiecti nō distinguetur ab alijs scientijs medicina. Alia ratio est quòd tota ars potest per solam experientiam tradi, sine subiecti hominis cognitione, vel corporis causis, aut partibus: vt in introductorio cap. enim. 2. declarat quòd medicina tota potest solo experimento tradi: & dat exemplum de barbaris in. 3. autē cap. declarat quod cum rōnalis quatuor rebus innitatur, in naturæ, causarum, signoꝝ, & curæ cognitione, solum empiricus considerat symptomata: & negligit naturam & causas. in cura vero procedit: vel per historiā, vel per similitudinem auxilioꝝ, vel per contrarietatē. Idem clarius lib. de subfiguratione empirica cap. vltimo. vbi dicit. hic igitur libellus à me ꝓpterea scriptus est, vt ostenderem aliquē empirice medendi artem posse cōstituere: dimissa omnino inquisitione de rei substantia, quāuis multū difficile sit hoc ad assequendum. item. 3. artis curatiuæ cap. 2. Empiricus solū coarguitur quòd nesciat inuentoꝝ reddere rōnem. 3, etiā de crisi cap. 8. monetur medicus, vt credat inuentis solum, rōnem non quærēdo. si igitur cognitio humani corporis, ⁊ causarum eius necessaria nō est, sed sanitatis tantū, scientia aūt ⁊ ars, non possunt sine sui subiecti cognitione consistere, manifestū est corpus humanum non posse esse medicinę subiectum. Propterea Thadęus Florentinus dixit quòd subiectū in medicina est triplex: considerationis, finis, & reductionis: velut etiā in metaphysica. nam ibi subiectū considerationis seu prædicationis vt ipse dicit est ens. de omni enim ente considerat. subiectū aūt finis est Deus. reductionis, autē substantia. vt enim omnia ad substantiā reducuntur: sic etiam omnia propter primam causam considerantur. igitur in medicina cōsiderationis subiectum res est omnis medica: ac regula quę ad illā artem spectat. finis autē sanitas: reductio-

nis vero humanũ corpus. Sed omiſſo exẽplo metaphy-
ſicæ,dico quòd nos debemus diſtinguere,& quęrere ve-
rum ſubiectum.nã Deus non de ente demonſtratur nec
de ſubſtantia, ſed ſanitas de corpore demóſtrari poteſt.
vnde qui hoc dicunt,affectum ſeu paſſionem auferunt:
conduplicantq́; ſubiectũ abſq; neceſſitate Conciliator
differentia.6.quatuor finxit cõditiones ſubiecti:ſed pro
priũ ſubiecti eſt vt de eo præcognoſcatur quid & quia
eſt. tum quòd oĩa in illa ſcientia conſiderata ad ipſum
ſeu eius affectum reducãtur. Vltimo qđ de eo proprius
quidã affectus demonſtretur,per quẽ ab omnibus alijs
ſui generis habitus ille intellectus diſtinguatur.in puris
tñ artibus vt ſolum doceatur ſufficit. proprium aũt di-
co affectũ quarto modo.Homo igitur veriſſimũ ſubie-
ctum eſt medicinæ.nec vt corpus tantũ,nãq; & de ani-
mi affectibus & operationibus conſiderat. ſed ſi malis
corpus humanũ dicere non prohibeo:modo ne iungas
ſanabile vel ægrotabile,nã hæc iam ad affectum, nó ad
ſubiectũ pertinent.ad oppoſita autẽ argumenta rñdeo:
quòd & ſi Galeni liber ille ſit:nihil plus vult eo in loco
Gal.quã quòd, ſi medicina ſit per partes diuidenda, nõ
ex rõne ſubiecti corporis humani, cum ſubiectum id ſit
cõmune Philoſopho,ſed addito affectu proprio, tanq̃
propinquo ſubiecto,non artis inquam aut ſcientiæ,ſed
eius à quo ratio diuidẽdi ſumi debeat, cómodiſſime di
uiſionem illã ineamus. Id vero nõ pro incóuenienti ha
bemus,quòd de eodẽ tractet Philoſophus ac medicus:
ſed tñ diuerſa rõne,non ſanitatis tantum vel morbi, nã
& hæc Philoſophus conſiderat naturalis, ſed ex modo
cõſiderandi.eſt aũt hic quadruplex.primus qđ phyſicus
generaliter,medicus ꝑ ſpecies vſq; ad extrema, diuidit.
Naturalis vt à ſola natura proficiſcuntur,medicus vt à
natura artis beneficio adiuuanda, aut non adiuuanda.
Naturalis ægrum aliud cẽſet eſſe à medico, vt pote ge-

neralius quoddam, atq; cõmunius, cum in eo neutrum claudat. medicus alterum ab altero seiungat. Naturalis etiã omnis corporis viuentis sanitatem intuetur, hominis solius medicus. Deniq; quintum discrimen adijcere liceat: naturalis sanitatem & ægritudinem ex equo contemplatur, medicus aũt propter sanitaté plerunq; considerat morbũ. nequaq; aũt propter illius naturam. est vero considerandũ an etiam ob vitæ longitudiné, medicus nulla habita sanitatis rõne aliquid consideret? & an daturus sit viperas in cibo, ad senium protrahédum etiã si lædant accipientem. vt in hoc casu, potior sit aliqua ei cura, quã valitudinis. cum autem, dixit Philosophus, secari scientias iuxta subiectas res, intelligit quæ sub eadem rõne considerant: sic vt alias distinguant res ipsæ, & quibus res vnæ sunt varia considerãdi ratio. ad aliud dico quæcunq; de corpore humano dicta sunt, sanitati ne subiectũ esse possit, tum etiam sano repugnare longe magis. quare nihil plus ibi Galenus voluit, quàm quòd ars medica, non scientia, absq; rõnibus demõstratiuis, non absq; cognitione corporis humani tradi potest. qð seriem locoꝝ inspicienti liquido constat. quare duplex fallacia fit. Ad Principis autoritatem, respõdeo illum explicasse non solũ subiectum, sed subiecti rõnem principalé quæ est affectus ꝓprius. Sed est difficultas ex Galeni verbis primo artis medicę cap. 3. vbi dicit ꝙ medicina nõ est omniũ, si aũt homo esset subiectũ, vel corpus humanũ, esset medicina omnium corpoꝝ. item medicus nõ considerat sanitatem momẽtaneam, primo de tuenda sanitate cap. 5. rñdeo prima authoritas à paucis bene intelligit. nam Galenus vult ibi solũ declarare: ꝙ medicina non est singularium: q: nec omniũ, sunt enim infinita: nec paucoꝝ, q: inartificiosum. Sed est de oĩbus speciebus, sanoꝝ, ęgrorum & neutroꝝ. ⁊ ideo non valet est de homine vt homo, igit de singularibus per se sum-

ptis. quãuis in genere valeat, igiť de omni homine. ad aliud rñdeo, qd̃ homo habẽs sanitatẽ momentaneã, est de cõsideratione medici: aliter nullus esset homo, de cõ sideratione medici vt patet: nã ſm sniam Galeni oẽs homines, imo oĩa, sunt in perpetuo fluxu. dispositio tñ ſm quã quilibet est, cũ non sit pceptibilis à sensu, est remota à cõsideratione medici: q; medicus est artifex sensibilis, vt dici solet. & hoc pauci aut nulli pcipiunt cur sic dicatur. oẽs enim artifices, qui cũ hoc ẽt sunt sciẽtes, vt musici & Geometræ ẽt pcipiunt rẽ prout est, & indiuisibile q; tale indiuisibile puta diapason, põt esse firmũ & nõ fluens. q; nõ est in mã gñabili, & corruptibili vt sic. ille ẽt Astrologus qui cõsiderat luminariũ coniũctionem, quæ est momẽtanea, quãuis nõ maneat, considerat tñ, q; nihil vult operari circa illã. cum igiť medicus sit sciens, & nõ purus artifex, & habeat operari circa subiectum suũ, & subiectũ non cõstet vnq̃ sub vno affectu ꝓpter mãm: cogiť medicus solus inter oẽs scientes diiudicare ex sensu, nõ ex rei veritate. & ob hoc sensibilis artifex, cum tamen oẽs artifices sensibiles sint principaliter nũcupari. At exẽplum de homine qũo nãlis sit subiectũ scientiæ simul ac medicinæ ex mundo accipe. hic enim est subiectum nãlis Philosophi & Astrologi nõ autem cœlum vt quidã putant. sed hos distinguit ratio considerandi. Vnde eodem modo Philosophus nãlis etiam à primo Philosopho rõne considerationis separatur.

Olera an facilis concoctionis. Contradictio. II.

QVOD autem & pani, & multo magis lactucæ & betæ, multa transmutatio requiratur, quo sanguis fiat omnibus patere arbitror. primo de naturalibus facultatibus cap. 10. ostenderat aũt rationem: qm̃ oportebat colorẽ ac substantiam sanguini similem fieri. por-

ro ſanguis rubeus & ſubſtãtia craſſior lactuca eſſe videtur. nã ſanguis vt ibi dicit carni proximus valde eſt, niſi quod illa concreta eſt. lactucam autẽ Galenus. 2. de alimentis cap. de lactuca oleribus alijs prætulit cũ inquit, Sciendum aũt quòd cum omnia olera ſanguinẽ pauciſſimum gignant & praui ſucci: lactucam non multũ quidẽ generare, neq; mali ſucci, ſed neq; omnino laudabilis. oliuas vero duriores ſubſtantia eſſe cõſtat: magisq; à ſanguinis natura remotas quã lactucam, & tñ in. 6. de tuenda ſanitate inquit: quod ⁊ alias recitauimus. Quibuſdã ſolo pane veſci abſq; obſonio nõ placet: ſed cum palmulis, oliuis, melle, aut ſale ſumunt. Sit autẽ cuiuſq; modus qui decima hora concoctus eſſe poſſit. iuſſerat aũt vt quarta hora cibũ hunc ſumerent. igitur in ſex horis ſperat palmulas & oliuas cum pane ſumptas confici poſſe. difficiles aũt palmulas concoctu. 2. de alimẽtis peculiari quadam noxa dixit. quo fit vt tripliciter hic ſibi non conſtare videatur. nam primo palmulas concedit, difficiles concoctu in tam breui temporis ſpatio abſoluendas. Carnem aũt prohibet, quam videtur facilẽ propoſuiſſe vt diximus ex primo facultatũ naturalium. Secundo olera improbat. ſed tñ cum leuiora ſint, cur non exhibet magis quã palmulas, quas dixit dolorẽ capitis ⁊ obſtructionẽ iecoris concitare? nec eſt quòd dicas illum alienũ non proprium morẽ recenſere: nam vtrũq; probat: ſed proprium tñ vt meliorẽ præponit. Tertio lactuca videtur eſſe ſm frigiditatẽ fontanæ aquæ. 6. de ſimplicibus medicamentis. & in eodẽ mitiorem ac tepidiorem frigiditatẽ attriplici ineſſe oſtendit: nam in primo gradu ac ſub leui tẽperie ipſum cõſtituit: remotior igitur à ſanguinis nã eſt lactuca quã attriplex, ⁊ tñ meliorem gignit ſanguinẽ, vt declarauimus, quã attriplex. & facilius concoquitur cap. de attriplice. 2. de alimẽtis. nam lactuca eſtur tam cocta q̃ cruda: attriplex crudũ

omnino inutile. perit igitur ratio illa à Galeno scripta in primo de facultatibus naturalibus. Præterea nunc qđ de turbatione dici solet primo regim. acutorum. 18. vbi nihil magis cócoctioni obsistere creditur. cum lactuca nihil tale habeat. 2. de alimentis cap. proprio. neq; enim aluum aut sistit aut lenit. illud mirũ cur. 5. de tuenda sanitate vbi de regimine senum loquitur exemplum etiã adducẽs Antiochi medici, & Telephi Grammatici: & 2. de alimẽtis cap. de oliuis quomodo laudet hæc ante cibum, quæ proritare habét aluum: exhibens ex garo oliuas quæ sunt proculdubio concoctu difficiles. ꝛ primo regim. acutoꝝ. 18 illos maxime improbet qui ius & garum cum oleo cerebro miscent. nam hæc turbant ꝛ cóctionem impediunt inquit, cogentia descendere quæ sunt difficilia concoctu, quale cerebrũ est. Hæc sunt difficiliora forsan, quã quis putet. Sciendum tñ aliquid dici difficilius vel respectu primæ coctionis, vel pluriũ. velut caro in prima coctione nó admodum est difficilis, vt diximus in cótradictione. 7. tractatus. 5. ꝛ sic hoc modo lactuca carne difficilius concoquitur. quia tñ longe plus alimenti resecatur ex carne quã ex lactuca, ideo in secunda & tertia coctione, caro plus exhibet negotij, quàm lactuca. hac igitur róne cum omnia olera parum nutriant vt declaratũ est, omnia sunt facilioris coctionis quã caro vel panis. nisi si quid obstet propriũ vt in radicibus durities: in vrtica vis agrestis, & male tractabilis: in aleo immodica caliditas, in melongena fungosa substantia: in ebulo odor prauus. olera igitur vt brassica, blitum, lactuca, attriplex, & talia leuius concoquuntur, quàm panis caro'ue. nec discrimen latet, aut mediocre in hoc est. Gal. autẽ primo de facultatibus naturalibus solum rónem substãtiæ declarauit. vnde si quis tantum lactucarum comederet, quòd sanguis ex ea prodiret tantus, quantus ex dimidia carnis libra, tunc non

ſolum lactucę illæ difficilius concoquerētur, quàm cæ⸗ro illa, ſed etiā ſtrenue offenderent hominem. De temperamento vero lactuca minus concoctioni apta eſt, quā attriplex rōne frigiditatis: non aūt humidi, nec ſubſtantiæ. nam attriplex humidum in ſecundo habet temperamentum: ſubſtantiamq; duriorē: lactuca vero friabilis ac mollior. ſi tñ ſeneſcat, affligit grauius ventriculum, quā attriplex ob immodicā intemperiem. Conſiliū vero in. 6. de tuenda ſanitate eſt, vt non cibi leues ſumant, ſed qui parum nutriant: quia periculū eſt de obſtructione iecoris, potius quàm de ventriculo. vnde periculum exercitij maius eſt ob ſecundā quàm ob primam concoctionē. ſecundum eſt vt quæ ſumuntur non deſcendant faciliter ob hoc, nec mel, nec palmulæ, nec oliuæ, ſi ſine garo ſumantur, diſconueniunt. neqꝫ enim deſcenduut, nec multū nutriunt. deteriores tñ palmulæ ex his oībus ſunt: tum oliuæ ſi ex garo ſumantur. Peſſimū omnium ſi potus adiungatur magnus, nam paruus quandoqꝫ eſt neceſſarius vt cibus diſſoluatur. & quāuis grauis nexa ex multo potu præſens accedat: ſi tñ abſint nutrientia copioſe, non multum iecur periclitabitur obſtructionibus. Sed olera & quæ aluum proritare poſſunt, conueniunt ante cibum ſi parum potus aut nihil, nihil nutriens, panis parum adijcias. nam ſic detrimentum primæ coctionis in ventriculo inteſtinorum vis & ipſa concoctrix ſupplebit. his rationibus, non conniuentibus oculis, intendere opus eſt: & ſubtili intellectu. nam fermè auſim antiquos dicere, nō plene illas aſſecutos. cum tñ maxima bonæ valitudinis tuendæ ratio, ex hac contradictione pendeat. ſed & ſi quis proritantibus, aluum in totū abſtineat, non parū ad vitæ longitudinem cōfert.

Materia quæ concoquitur an neceſſario in alimentum tranſeatur? Contradictio. 12.

CIO quàm multos torquebit Telephi Crā-
matici exemplum, qui olera esitabat ante car
nes: & quod Galenus præceperit absq; discri
mine, vt mollientibus aluum ante cibū vtan
tur senes. & quod. 2. de alimentis cap. 22. docuerit ēt mal
uas cum garo & oleo à Rhetore, ante carnem ēt suillam
sumi solitas: & quòd Auicénæ hoc sit etiā præceptum.
Verum nos optimā docuimus institutionem quæ pro-
xima illi est, nunc dicetur. nā in quibus cibi ē ventricu-
lo nō facile exeunt, tum maxime si quies subsequatur ta
les etiā cum nutrientibus, quæ turbant, leuiter accipere
possunt. vnde in cœna etiā magis. quædā autem mouēt
simul ac astringunt vt oliuæ nō admodum maturæ. &
harū vsus forsan non periculosus. quippe qui ad coctio
nem & moram astringentē vim obtineat. vbi in excre-
menta abierit, salsedine gari expultricē proritat. Rheto-
ris tū regimen haud probandū est: sed & vt videtur ma
le prospera vtebatur valitudine. Verum patefacta veri-
tate ad alia potius trāseundum erit. Galenus in medici-
nali arte lib. 3. cap. 6. inquit coctio est quæ putredinem
finit, manente substantia. loquitur autē ibi de coctione
materię febris: quāuis omnes transtulerint alterationē,
quæ certe aliquid communius coctione continet. Ga-
lenus iterum in primo de differētijs feb. cap. 6. dixit: Spe
cies putredinis esse innumerabiles: genera aūt tum in fe
bribus: tum in phlegmonibus tria. Primum cum natu-
ra euincit putredinē, sitq; pus in phlegmone, vel humor
in vrinis subsidens, nam talis inquit humor nō absolu-
te putridus est, sed vim aliquam continet coctionis. In
secundo aūt dicit genere sunt, cum vis coquendi adeò
imbecillis facta est, vt nullam in putrescēte humore ad
benignū faciat transmutationem. inde subiungit de pri
mo genere loquens: altera aūt putrefactio, quam & co-
ctionem esse diximus. Sed tertium genus est cū semipu-

tridus humor est: nã tunc ad integritatem pro magna parte saltem reduci potest: vt secunda aphoꝝ. com.17. iuxta finem ex his liquet coctionem aliud esse omnino à nutritione. Philosophus quoq; in.4.meteororum.17. inquit. Alijs ad quandá subiectam formam contendit: vbi scilicet humor, qui torrebat aut elixabatur vel putrescebat, vel alio modo incalescebat, talis tantusq; eua sit. Tunc enim vtilis est, & concoctioné recepisse dicit, vt mustum, & quæ in tuberculis collecta sunt, cum ad suppurationé peruenere: & lachrymæ in sordes in oculis obortæ sunt & cætera simili modo. Hoc aũt omnibus obtingit, cum materies, atq; humor ipse victus fuerit. Hęc aũt est, quæ in ipsa caliditate, quæ in ipsa natura est, definiri solet. nam hoc tandiu natura est, dum in ea ratio ipsa insit. Quocirca & eiusmodi, & vrinæ, & alui sedimenta, ⁊ omnino corporis excreméta, sanitatis indicia sunt. ⁊ concocta dicuntur, quòd humorem, à calore vinci significent. Superius auté declarauerat, finem coctionis cibi esse nutritioné. hic vero quòd alius sit finis huius coctionis, alia forma. Auerroes vero in cõmento dixit: & hæc concoctio fit, quãdo nulla pars eius qđ concoquitur, apta est transire in id quod eam concoquit. Ex hoc igitur patet quòd aliud est genus coctiõis quàm alentis: aliusq; finis quam assimilatio. Nec obstat quòd Aristoteles definierit in principio cap. coctioné sic. Concoctio quidem igitur perfectio est, à naturali & proprio calore, ex oppositis passiuis. qđ Alexander.14. qõne tertij naturalium quæstionum sic explicat: quòd sit perfectio acquisita in passiuis oppositis, à proprio calore. Nam hanc diuisit postmodũ ratione finium: quædam enim nutritionis causa est, quædã euictionis vt in tuberculis, ac excrementis. non igitur omnis coctio, nutritionis causa, neq; assimilans: q̃; uis omnis coctio eodem modo in passiuis fiat. & ab eodem calore. Auicéna

etiam prima primi doct.6.cap.3.iuxta principium idem sensisse videt: sunt aũt verba. Nutritiuæ vero operatio in his quæ superflua sunt erit, vt si possibile fuerit, in nutrimentũ ea permutet: quæ actio etiã concoctio nominatur. aut vt pręparet ea facili expulsioni à mẽbro, attenuãdo crassa, inspissando tenuia, diuidendo q̃ tenacia sunt, & hęc operatio dicit maturatio, seu coctio. ex quo patet quod ꝛ sensit Auer. 7. collec. 9. concoctionẽ nociuiui esse ad expulsionẽ, non ad nutritionem tanq̃; ad finem. formã vero esse facilitatem expulsionis, & nõ assimilationem membri. adduco etiã duas rõnes pro hoc: natura agit ad finẽ proprium & non imaginarium: sed proprius finis noxij humoris qui emendari nõ potest, est expulsio, nõ nutritio, igitur præparat ad expulsionẽ non ad nutritionem. nec valet quod dicat Villanouanus, cuius est inuentũ tueri partem oppositã miro modo, esse vnum opus naturæ: nã videmus quòd eadẽ natura diuersas habet functiones, iuxta diuersa obiecta, superflua enim expellit, vtilia attrahit, igitur etiam aliam habebit operationem specie distinctam circa expellendum humorem, & circa eum quo vult nutriri. Alia ratio est, quòd sequeretur ꝙ puris color, quãdo est absolutum esset diuersum pro natura membri, & nõ semper album. oppositum dixit Gal. primo pronosticoꝝ vltimo: ꝛ omnes concedunt: sequelã deduco, nã natura per te intendit illud assimilare naturæ membri: sunt autem membra omnia diuersorũ colorum. velut iecur est rubrum, igitur sanies in eo rubra esset laudabilis. diceret ad hoc qꝺ concoctio fit à spermaticis membris, omnia vero illa candida sunt. Sed hoc est falsum nã venæ sunt rubræ, & propter hoc sanguinẽ generant rubrum. ꝛ certe quomodo si iecur concoquendo dealbat, in rubrum transmutat sanguinẽ. & Gal. primo virtutũ naturalium vt diximus cap. 10. docuit, quòd oportet nutrimentum

trāſmutari ſecundū colorem, eius quod nutrire debet. palàm etiam eſt carnem exteriorem eſſe rubram:& maxime muſculorum:& tñ ſuppuratio bona ſemper ex toto eſt alba. In oppoſitū videntur verba Galeni.2.ſuper primū epidem.44.cū enim dixiſſet Hippoc.Maturationes excrementorum vndiq; tempeſtiuæ,aut bonæ,& decretorij abſceſſus ſunt conſiderādi. Galenus declarans inquit. πέψις γάρ τις ἐστὶ τῶν παρὰ φύσιν ὁ πεπασμὸς τοῦ νοσήματος. coctio enim quædam eſt eorum quæ præter naturam,morbi maturatio.ſubſequuntur autē.Hæc autem concoctio in coquentis ſubſtantiā deductio quædam eſt eius quod concoquitur. Ergo vbi corpus bene habet,cūq; ei quod concoquitur,naturæ intercedit familiaritas cum concoquente, mutatio fit totius concoquēdę materiæ:aut maxime eius partis:minimumq; ſupereſt ſemicoctum. At vero cum præter naturā affecta fuerint,quod accidit cū à natura immutantis aliena fuerint,quod aſſimilatur paucum eſt, excrementū vero ſemicoctum multū.Et vt in ſanis corporibus excrementa ſic etiam in ægris concoctionē indicabunt. liquido igitur apparet iuuātis humoris & nocentis, vnam eſſe coctionem à natura intentam.non ſolum rōne agentis caloris, ſed finis qui eſt nutritio & formæ quæ inducitur eſtq; aſſimilatio. ſecunda quoq; aphor.47.quæ pus generat tranſmutatio medium inter putredinem, & nutritionem,modū obtinet:cū ab vtroq; calore ſimul fiat.ꝛ nāli concoquente,& eo qui pręter nām eſt putrēfaciēte. Sed ꝛ in.8.de medicamentis ſecundū locos cap.8.declarat iuxta medium coctionem eſſe mutationem,qua aliquid in id quod nutritur,ex eo per continuam aſſimilationem tranſfertur.declarat autem ibi eam eſſe, & vitioſorum, & bonorum humorum. Verum nullibi clarius quā in.5.de ſimplic.medic.cap.6.verba illius ſunt hæc. Et enim cum tres in animaliū corpore mutationes ſint:

vna planè secũdum naturam, cum cibus in ventre concoquitur: aut in visceribus, vnde succus fit, ex quo vnaquæq; pars nutriatur. Altera planè præter naturam, in omnibus putrescentibus: & hæ inuicem contrariæ sunt. Tertia mista & media, naturalis ac eius contrariæ particeps. Siquidem mutationi secundum naturam duo hæc insunt, vt à calore naturali superetur quod mutatur, & vt familiare corpori euadat: ei vero quæ præter naturã fit, mutatio fit ab aliena caliditate, & ad nihil vtilis. media vero earũ quæ suppurationes comitatur, ab ingenito fit calore non tamen planè dominante: & in materia nó prorsus benigna, neq; tñ omnino aliena. itaq; vt naturales mutationes à simili calore foris admoto iuuantur, sic & suppurationes. Quare coctiones, mirum in modum adiuuant, puelli tum etiam catuli admoti ventri: confert enim fomentis vberius hoc, quoniam illorũ calor, fomenti calore, nobis est familiarior. Quapropter quod ad mouendum pus adhibebitur medicamentum, natiuo calori similem habere debet. At vero quale illud? cum febrium vt diximus & phlegmonum penitus, quòd ad hoc attinet ratio vna sit, tum in sputis primo de crisi. 18. iuxta finem &. 2. pronosticorum. 46. &. 4. regim. acut. 77. &. 78. declarat in eodem libro textu. 44. dicens. Corpus quieti permittere, vngere, & æqualiter contegere oportet. Vbi Galenus inquit: Coctio nuncupaẽ nutrituræ substantiæ permutatio, secundum qualitatem existens. Natura igitur assumpto deuoratoq; alimento, à cæteris quidem motionibus cessare debet, vt soli vacet coctioni: sed si aliquando imbecillior reddita fuerit, aliquo externo indiget auxilio. quo etiam modo, & in ea quæ in venis elaboratur coctione, eo opus erit. cum vero in. 47. textu Hippoc. proposuisset laborãtem febre graui & implacida sub initio morbi ac materiæ cruditate, coctionẽ docens illius, inquit: Iacere au-

tem in conclaui obſcuro debent: & lecto valde molli, diuq́; habitũ eum ſuſtinere, nec iactare ſeſe, id enim eos multum iuuat. Hypochondrium aũt lini ſemine illines, ex aqua ⁊ oleo decocto, ac tepido, cauens ne refrigeret. Ergo bene valeat Villanouanus huius tam pulchri præcepti inuentor, cuiq; enim ſua laus reddenda eſt, etiam ignoto ⁊ viuenti, qualem ego opto eſſe, nam hominem non noui. ſubijciendæ autem ſunt & rationes illius ſed prius tanq̃; in clara iam re, referam quę ex his deducuntur duo pręcepta nobiliſſima. Primum concoctio morbi ijs eiſdem met fit auxilijs, quibus cibi coctio adiuuatur. Quiete, molli ſtrato, inunctione, leui pedũ frictione, ſomno, obſcuro loco, balneo, cibis calidis boniq́; ſucci vinoq́; cũ citra quatuor exceptiones exhiberi poteſt, licebit & ſingulari loco cerata apponere. Secundũ autem eſt, quod ex hoc manifeſtum fit, cur adeò victus tenuis febribus cõferat, nempe mã concoquitur à membris neceſſario deficiẽte alimento vt nutriatur, q̃; obrẽ & breuiſſimus morbus euadit & iudiciũ tutiſſimum.

Quocirca ratio prima conſurgit, Galenus enim prima aphor. 22. & .4. etiam aphoꝝ. 22. vult tria à natura fieri: primo coctionem, ſecundo ſegregationem, tertio expulſionem: quorſum igitur ſegregatio impuri, ſi quod concoquitur totum in pus euaderet. manifeſtum eſt igitur operationem eſſe vnã naturalis caloris, qua vtile aſſumit in nutrimentum: inutile aũt, cum in illud naturaliter agat, atq; ideo etiam neceſſario, ſibi quãtum poteſt aſſimilans ad expulſionẽ præparet: iam ſeparatũ & ob qualitatem caloris alieni membris inimicum.

Inde ſecunda ratio exoritur nam primo pronoſticorũ vltimo & quinta aphor. 39. & .3. de naturalibus facultatibus & .4. de vſu partium & .6. de placitis Hippoc. & Platonis membra ſibi non alijs concoquunt non habẽtes ipſa prouidentiã & ſi forſan architectus illoꝝ habuerit

vt in mamillis: igitur conātur ēt sibi assimilare qđ concoquunt. & ideo necessario actio illa suppurationis est ꝓpter nutritionē quāuis resistēte alieno calore, magna pars, veram coctionem subterfugiat: & suppuretur. Alia ratio sumitur ex.5.de simplicibus medicamentis cap.8. tum etiam ex.14.de arte curatiua cap.13.in horum altero præcipit vt quod alienum est omnino tollatur ex toto, quod aūt inutile habet vtili coniunctum, similibus foueatur. dicitq; si possemus phlegmoni, manum perpetuo supertensam continere, breui ad suppurationē venturum. quo fit vt intelligamus naturā vtile quidem in omnibus semper ad se transferre: ibiq; agit de carnium contusione expressioneq;: indicans scilicet partem succi in alimentū transire partem ex toto corrumpi. Sed & si quis.12.artis curatiuæ mentem Galeni inspiciat, dum febris ab humoribus crudis tractat curationē in cap.3.facile intelliget dum trium dierū inediam præcipit, eius humoris partem in alimentum corpori concoqui, partem autem in suppurationem vt expellatur.

Vltimum fundamentū huius opinionis sumitur ex similitudine auxiliorum vtriqз enim coctionis generi eadē præsidia vt in.4.de tuenda sanitate cū de cura crudi humoris agit. Quin etiā.7.de simplicibus medicamentis cap.de croco vim habere dicit concoctricē, quòd calore sit temperato modiceq; astringens, hoc coctioni cibi cōfert. addit autem, quòd emplasticam habet nām, hoc ad cōcoctionis partem suppuratoriā magis pertinet. est enī virtus emplastica.5.artis cur.cap.3.cum medicamentum crassitie partiū, cutis poros claudere potest.

Est autem aduertendum vt colligitur in libro de constitutione artis medicę, & in de sanguinis missione, &.2.facultatum nālium, non tantum humorum sed ciborum vitiatā coctionem morbos facere. fit autē coctio ex.6. de dogmate Platonis & secunda aphor.7.ex solidorum

virtute,nutrimentum sibi adnitente assimilare.
Per hæc ad argumēta: ad Philosophi authoritatē q̄uis accipiat coctionē sub alio significato: nihilominus nihil plus vult,quā quòd anteq̄ humor syncerus euadat, natura operetur in eum per se: per accidens aūt in partē quæ concoctioni verę rebellis est.nā fermè quāuis non semper,materia praua boni aliquid habet admixtum.& hæc est causa,q̄ in tertianis & quartanis in initio accessionis apparent spontaneæ expurgationes: quia humor ille iam est separatus. dico igitur quòd calor agit in hūmorem corruptū,sed non per se: verū vt agat inutilem. quòd vero Philosophus accipiat alio modo coctionis nomen,patet: q: distinxit eā in tria maturationem,assationem,& elixationē. quare longe generalius capit quā Galenus.si quis aūt roget sub quo genere cōtineatur hæc coctio? rn̄det Philosophus ibi in sectione.19.cōmentatoris,quòd sub maturatione. Villanouanus tamen paullulum à nostra rn̄sione,ac opinione declinat.
Ad argumēta nostra ad primum rn̄deo quòd in principaliter intentis varietas obiectorum facit varietatē virtutum & actionum vt de cibo & excremento: sed quia vt dixi natura hic non agit nisi vt operetur in vtile, nō fuit necessaria alia virtus.
Ad secundum dico quòd Galenus rn̄det primo pronosticorum vltimo: quòd hoc accidit quia virtus cōcoctrix est in mēbris seminalibus quæ sunt alba,& dat exēplum de semine quod & ipsum albū est. Sed exemplum primo est dubium vt videbitur suo loco: quia semen candidū fit ab alba carne testium. Secundo quia membra seminalia plerūq; sunt frigida vt os,cartilago,membranæ,nerui,& neruosa: & non videtur quomodo melius & validius concoquant carne ipsa quæ est calida. Sed admittatur, quomodo igitur iecur nō dealbatur, si nutritur ex alimēto albo? Forsitan dicere oportebit quòd duo ca-

lores contrarij vincente naturali, efficiunt colorem album: sicut calor cum humido facit omnes plantas in folijs virides, iuxta Philosophi sñiam, in libro de coloribus. & hoc est verisimilius: quia quando vlcus in carne sanatur post saniem albam, videmus vincẽte calore naturali, humorem rubescere: igitur causa candoris est potius calor non naturalis. ⁊ cum conatus fueris hic tueri Galenũ, videbis innumeras difficultates. nisi illius verba sic interpreteris, quòd membroꝝ seminalium vis ẽt iuuat ad candorẽ. nam præter reliqua illud est manifestissimũ, quod sanguis etiam extra effusus putrescensq́; dealbatur. quare illa erit cã coadiuuans nõ principalis.

Concoctio oĩs an condenset. Contradictio. 13.

VAE vero concoquuntur vt crassiora ⁊ calidiora euadãt necesse est. Nam ei quod concoquitur ampliorem molem calor tribuit: & crassius illud aridiusq́; reddit. 4. meteoroꝝ. 18. Hic Philosophus reddit in his verbis rõnem dicti. nam calor resoluit subtiliores ⁊ humidiores partes, igitur exiccat & condensat. additur & peculiaris ratio à Conciliatore, differentia quinquagesima, dum hanc tractaret quæstionem: quæ non tenet de omni coctione, sed solũ de ea quæ ordinatur ad nutritionem. nã omne quod mouetur, est partim in termino à quo & partim in termino ad quem. 5. physicoꝝ. 65. in textu. at nutritio ⁊ coctio sunt quidam motus. 5. physicoꝝ. 7. relinquitur igitur cum hæc mutatio fiat ex humore in membrũ & membrum fit crassioris substantiæ quàm humor vt humor ille perpetuo condensetur, accedens ad naturam membri. Alia ratio eius, quòd ordinata in finem aliquem naturã recipiunt eius in quod ordinãtur. 2. physi. 23. sed coctio ordinatur in restauratiõẽ solidoꝝ. & possent reduci ad vnum fundamẽtum. addo

ego vtile pro medicis, quãuis singulare: nisi ita esset, homines ex quacũq; febre in hecticam inciderent, quia si attenuaretur humor in concoctione nõ est causa cur in febribus putridis, ros ille non supercalefiat, & omnis humor ad nutritionem paratus: & sic vt illico contabescat patiens. Galenus quoq; 4. regim. acut. 4. exponẽs ea verba: liquidæ deiectiones, inquit coctio omnis cogit & condensat. & 4. de locis cap. 8. post principiũ in pulmonis affectibus initio tenuia: vbi cõcoctum fuerit crassa expuuntur. Idem in 5. cap. 7. pagina penultima capituli. Nam omni parte inflammata cui crassum tegmen non incumbit, in primis quidem sanies tenuis defluit, quæ concocta deinde inflãmatione crassior, & puri similior redditur. Neq; vero aliud magis in libello de totius morbi temporibus edocet quã hoc, in febribus, vlceribus, tumoribusq;, quã quòd ab initio tenuia apparent succedente tempore dum concoquuntur crassiora euadunt, Ad oppositũ est authoritas Galeni. 5. de simplicibus medicamentis cap. 12. nitrum & aphronitrum & abrotanũ ac talia, virtutẽ habent extenuandi crassos ac lentos humores præparandiq; ad expulsionẽ. & in de attenuante victu cap. 12. de odoratis, calidis, crassis, dulcibusq; vinis sermonem habens, inquit. Non enim incidenda tantum sunt aut calefacienda, quæ sputo sunt expurganda, sed moderate etiã humectanda, ne siccata ac lenta reddita sputa, tusses excitent exitusq; violentia, vas aliquod in ruptionis discrimen adducatur. Quãobrem quæ vina sunt crassa & dulcia, propterea quòd humorem habent crassum, & ob id ipsum perdurantem, in thoracis pulmonumq; affectibus, si cum tenuantibus medicamẽtis adhibeãtur multum adferent cõmodi. Aetius quoq; lib. 5. cap. 29. ordinem hunc vrinarum ostendit. in subtilibus primo nebula suprema, post in medio, post hypostasis apparet, at vbi morbus ex crassis humoribus pro-

cesserit, initio in vrina apparet sedimẽ, ex quo multi coctionem quę nondum peracta est peractam esse putant. post eneorema, vltimo nebula suprema. hic igitur duo coctionis ordines fiunt manifesti. quoꝝ primus fit per condensationẽ, secundus autem procedit attenuando. Arabes etiã omnes coctionem attenuãtem admittunt, de condensante vero sunt discordes, vt prima quarti trac. 2. cap. 7. iuxta medium. Sed & rationes multæ istud suadent prima est ꝛ à Conciliatore adducitur: excremẽta naturã ostendunt eorum, à quibus deciduntur. 2. artis medicæ. 74 at superfluum tertiæ concoctionis est sudor vel halitus ac vapor, secundæ autẽ vrina, primæ feces igitur concoctio non solũ noxij sed & iuuatiui attenuando procedit. ad hoc dat duas rñsiones prima solũ habet verba: sed secunda innititur huic qđ vbi fit secretio, illa fit ad opposita, à subtilibus crassa, à crassis subtilia resecantur: nã aliter talia relinqui non possent. rñsio hæc non videtur satisfacere: debet enim halitus ille habere aliquid proportionale cum nutrimẽto vltimo: igitur impossibile est vt sit adeo crassum vt primum quod concoquitur. item. 2. aphor. 9. crassa debent attenuari ꝛ incidi: quare concoctio sic procedet. forsan dices quòd hæc est pręparatio, vt inquit Villanouanus: cõtra si coctio cõdensat & hęc est necessaria, quia crudi humores, & præparatio attenuat, igit̃ humor idem simul attenuatur & condensatur. per idem oppugnatur expositio quã dat literę Aetij, quod intelligat de coctione cum pręparatione coniuncta, nã non obscurum est quod sic idem humor, & ab eodem agente naturali calore, & eodẽ modo, condensabitur & attenuabitur. Item in generatione spirituũ fit coctio, ꝛ attenuatio, aliter nõ essent subtilissima nostri corporis pars. Adduco etiam rõnes eius in oppositũ, nam coctio quę fit in vẽtriculo est similis elixationi: in elixatione qđ coquitur subtilius euadit: indi-

eium est leuitas, & quod facilius superatur à calore naturali, & quod mollius est. Calor etiam quãuis resoluat humidum, tñ rarefacit quod densum est. vnde videmus quod æs diutius coctum euadit porosum & leue. vnde etiam primo de medicamentis secundum genera cap.5 iuxta principiũ. spuma argẽti, crassitiem amisit ex ignis viribus. Ad quid etiã damnauit Hippoc. & Gal 2.pronostico ꝑ.46.crassa sputa & humores, si crassities est ipsa cõcoctio? Gal. etiã in de constit. artis medicæ cap.19.curatio quidem omnis per contraria, crassa attenuando, tenuia incrassando, vtraq; cõmuniter cõcoquendo. Cum etiam bubula caro cõcoquitur ipsa attenuatur necessario cum sit crassior humana carne, & cõdensatur, & sic simul duo contraria efficiuntur ab eodem calore in idẽ subiectum. Sequitur etiã secundum ipsum cum extenuatio sit opus expultricis(vt concoctrix ab extenuationis munere liberaretur, quod ante concoctionẽ crassi cibi necessario expultrix operabit͛, quod nunq̃ Galenus dixit) oporteret etiã vt humor non pręparatus ante præparationem expelleretur: sed q: hoc incidit in opinionẽ de virtute discretiua quoquomodo ab Auerroe posita relinquatur. Oua etiã apala 3.de alimẽtis cap.22.celerrime nutriunt. vel igitur quod cõcoquitur ad crassissimã substantiã oportet reduci & sic tenuissima vt vinum & oua tarde concoquent͛ contra Gal.3.de temperamentis cap.2.in initio. vel ad mediocrem cõsistentiã, & sic quęcũq; erunt crassiora, ea cõsistentia, attenuatione indigebunt. Item in attenuatione, vel sit cõminutio partium, & sic nõ differt ab incisione, nec est vera attenuatio substãtię, nec sunt duo sed vnũ attenuare, & diuidere, nam auri limatura aurum est. vel est vera attenuatio substãtiæ igitur cũ reducetur ad medium erit humor vel cibus concoctus. ad qd enim vere attenuare vt iterũ incrassescat, mirum aũt esset q̃ Galenus hoc alicui non dixisset.

Pro hac contradictione sciendum est, quòd concoctio omnis condensat iuxta Galenum & iuxta etiam Aristotelem. verum scire oportet duo esse quę circa materiam transmutandã considerantur, præparationé de qua loquitur secũda aphoꝛ.9.& prima aphoꝛ.24.& quòd sint distincta patet, qꝛ sperat Galenus in secũdo loco adducto prima vel secũda die præparare corpus: concoctio: autem fit à natura vt declarauimus, ꝛ iuxta ordiné iudicatorioꝛ dierum vt primo de crisi per longum processum docetur. in pręparatione aũt continentur, vt à Galeno in dictis aphorismis & alibi, condensatio eoꝛ quę sparsa sunt: diuisio tenacium, attenuatio crassorũ, contemperantia immodicę qualitatis, obstructionum apertio, leuitas alui. Auer.7.collec.cap.9. quasi hanc rõnem intellexit: dixit enim duplex est præparatio, vna ab arte & procedit attenuando: alia à natura & hæc reducit humores ad substantiã mediocré.& quãq; alia addat, nũc illa pręternittenda sunt: nã Arabes ignorauerunt quid esset concoctio: & confuderunt concoctioné cum præparatione: inde orti innumeri errores. in quibus oẽs caligarunt præter Villanouanũ tam antiqui quàm recentiores, vt ex illoꝛ scriptis patet. & hoc est quia etiã ipse Galenus vbi rem non ex cõposito, sed obiter tractat, aliquando hæc confundit nomina. nos tñ vbiq; hic & in his q̃ edemus proprietaté nominum ipsoꝛ seruabimus, seruauimusq;. Cum igiť concoctioné dico: intelligo caloris nãlis opus in materiã duplex: aut qua nutriri põt vt nutriať, & assimiletur, & fit cõdensando: aut in mãm ex qua nutriri nõ potest, ꝛ hoc est diuersum pro diuersitate illius, & non intentum à natura. nam merito talis humoris natura solum expulsioné intendit ꝛ tentat. cũ autem dico præparationem intelligo quæ dicta sunt.

Propter tñ argumentum vnum quod tactum est, quòd natura simul attenuaret ꝛ condensaret, dicitur quòd de

mente Galeni humores crassi prius attenuantur, deinde concoquuntur. Galenus etenim. 4. de tuenda sanitate capi. 8. cum docuisset crudis humoribus dominantibus, pręsidijs primo vti dissecantibus oximelite inquã: post attenuantibus mulso diaspolitico & eo quod ex tribus constat piperibus tandem iuxta finem inquit: Quod si crudos iam succos attenuatos speras, vinũ dabis quod & substantia tenue sit. & colore fuluum, aut album. Hoc enim ad succi bonitatem ⁊ concoctionẽ facit: illud vrinam mouet. in fine etiã cap. 9. inquit. Si enim in primis venis crudis succi copia est, dissecãdus nobis est ac concoquendus est: vbi tres scopos Galeni decet animaduertere sibiinuicem succedentes: attenuationem cum dissectione, concoctionẽ, & difflationem de qua mox loquitur. in. 12. etiam artis cur. cap. 3. cum ægrum ex crudis laborantem humoribus iuxta finem cap. per septem dies attenuãte victu tenuisset in. 4. cap. de concoctione agit per vini exhibitionem, tum de digestione. neq; enim vinum solius syncopis causa cõmemorat, sed & horũ ratione vt in fine capitis animaduertere licet. Sed si quis obijciat, igitur superfluit dissectio. animaduertendum est attenuationẽ illam in crassis fieri humoribus, dissoluto eo quod erat per frigus congelatum: est igitur attenuatio illa colliquatio quædam, non vera tenuitas: nam si concoctio condensat, humores oẽs crudi substãtia sunt tenuiores, quàm par sit. sensu vero crassiores, cũ à calore non sint colliquati. ex his ad Galeni authoritates non obscurum est quid dicendum sit, præparationẽ enim docet. Aetius præsupponit medicum decipi: nam illa nõ est vera hypostasis, sed crudus humor: de quo. 7. aphor. 31. vbi agit de sedimine farinæ simili. differt autẽ ab hypostasi in tribus. Primo quia vrinam tingit albedine sua. Secundo quod est solutum & imum petit non pineæ figuram aut coni seruans. Tertio quia multũ est:

& copiosius hypostasi primo de crisi. 12. iuxta medium. Ad argumentū Conciliatoris: natura separat inutile ab vtili: nec valet, quod concoquitur crassius fit, igitur cō coctum crassius est eo quod concoquebatur. miscentur enim duæ operationes: altera qua segregatur inutile qđ aliquando crassius est, aliquando tenuius, & coctio ipsa, concoctum igitur semper est crassius eo quod cōcoquitur: non eo quod dissolutum est. nam nō est crassior sanguis hominis bubula carne. ad id de spiritu fit ex aere & spuma sanguinis, & sic fit per condensationem etiā. Sed de hoc alias. cætera nota sunt per se, præter id quod de ouo adducitur. respondeo igitur ad hoc argumentum nostrum, quòd crassities nutrientis nō est certa. ideo dicebat Galenus quod vinū nutrit spiritus: & sic oua sanguinem subtilem quia vnumquodq; nutriens condensatur proportione suæ substantiæ & non ad certam metam: aliter argumentum concluderet.

Syrupi an concoquantur? & an syncerus humor concoqui possit? Contradictio. 14.

AN syrupi conueniant dubitatū est in morbis, hoc autem potissimum propter frigidos: nā calidi proculdubio concoctionē iuuant: de frigidis aūt est authoritas omnium primo Arabum, Auicennæ, Rasis, Auenzoar, Auerrois, Haliabbatis, Serapionis. Alexander etiam lib. 1. cap. 16. inquit ad humorē biliosum subigendum & concoquendum, conueniunt acopa lauacra & cibi humectātes & vnctiones. sumpta hæc oia ex. 2. de medic. secundum locos cap. 11. Verum hic iacet difficultas, an humores alij à sanguine & pituita coctionē recipiant? nam si recipiunt cōmode syrupi exhibent: si non, non eius causa: nam ad refrigerandum mēbra poterunt exhiberi. Galenus igitur in de constitutione artis medi-

eæ cap.16.atrã bilem ægræ cõcoqui affirmat, igitur hic humor coctioné recipit. libro ẽt cui titulus est, Quos & quando purgare oporteat, iuxta medium, In tenacibus humoribus quales sunt pituita & atra bilis, concoctionem expectabis. & Aetius eadé verba refert libro.3. cap.23. Galenus etiã declarat lib. de atra bile, ⁊ in de vsu partium, atrã bilem, & bilem membra nutrire. igitur & concoqui poterunt. sic dantur etiam genera diuersa bilis flauę, rubrę, viridis: atq; ita diuersam suscipit pro coctione naturam: quãuis inepta nutritioni. sequeretur ẽt quòd vrinæ in processu coctioné non reciperent: cuius oppositum habetur in primo de crisi. sequeretur etiam quòd illico febricitãtes expurgare conueniret. nunc loquor de laborantibus biliosa febre, quod est cõtra Hippoc. prima aphor.22. & Galenũ in libro Quos & quando purgare oporteat, post mediũ. patet sequela: nam ad quid expectanda coctio quæ fieri nequit? si dicas posse præparari: iam docui eam præparationé longe celerius perfici, quã vt expectetur morbi status. si dicas aliquid esse permixtum, quod possit concoqui: igitur vrinæ vel sunt crudæ rõne admixti, & sic non ratione morbi, sed rei non pertinentis ad morbum. si rõne peccantis bilis? igitur illa est cruda, demũ concoquitur. sequeretur igit quòd habentes aliquem humorem crudum in corpore, haberent crudas vrinas vt in febrium initio: quod contradicit sensui. 2. etiam regim. acut. 44. vbi Hippoc. biliosa cruda appellat, Gal. in cõmento hæc habet: Nempe biliosa cruda ita appellauit, qm̃ ⁊ excrementorum coctionem vocat, quãq; mutata nutrire non possunt, vt bilis vtraq; & qui Græce ἰχῶρες dicuntur. Verum tñ quoniã & talia euincit natura, cocta vocare cõsueuit Hippocrates huiusmodi excrementa, quę à natura euicta sunt, cruda vero quæ euicta nó sunt. ob id ⁊ pus in phlegmone quod concoquitur fieri ait, quãq; pars nulla ex pure

accipiat alimoniã, veluti facit ex crudis dictis humoribus,ac pituita: quę reliquum coctionis ac perfectionis assecuta,corpus valent enutrire.sic igitur biliosorum humorũ concoctio est, vt sanguinis in phlegmone in pus migrantis: intelligentibus quidẽ nobis, nomen coctionis in suo vniuersaliore significato.est aũt hoc,cum natura fortior causis,eas permutauerit robore suo. Quæ igitur in corpore anima carẽte putrescunt,nihil ad permutationem conferente calore innato, à concoctionis ratione degenerant.hoc sanè serosæ vrinarum materiæ cõtingit: atq; ob id crudas vrinas concoqui dicimus, quãq; corpus, ex vrinis coctis ali non possit. Generali etiam hoc concoctionis significato vtimur,cum catarrhum, coryzam'ue, vel ex oculis fluentes humores crudos coctos'ue esse dicimus. ad hunc modum bilem crudam ἢ ἄπεπτον,idest vel incoctam,aut coctam esse pronuntiamus.cruda quidem flaua admodum est,& acris,& male olens:cocta autẽ pallidior, minimeq; male olens. hæc Galenus vbi humoris etiã pręter naturam coctionem,sed alterius generis admittit. Ad hęc sic Galenum interpretatur Villanouanus, vt coctum bilẽ intelligat, cũ à natura euicta nec euagari,nec in deterius verti sinitur.sic vt illius prauitati resistens membrum lædere nõ sinat. adducitq; Galenum primo de crisi.5.ante mediũ dicentẽ: Sputa subflaua,subruffaq;,cruda,sed non mala: rotunda, viridia, vel nigra mala: quæ vero flaua permixta, facileq; expuũtur concocta. itaq; quod sic crudum est, vel ad deterius vergere potest,nec tunc concoqui dicitur: vel in suo statu retineri,& sic cõcoctum vocatur. Sed nec illi authoritati nec huic satisfacit. nãq; in prima authoritate crudã bilem flauam, coctam vocat pallidam, vt sic necessario permutetur.prima male olet,secunda minime.Sed hoc clarius in secunda authoritate: nam statuens ab initio sub flauum sputum,duas in eo fa

cit permutationes alterã ad malum & est vt flauum purum, vel viride euadat: alteram ad salutem, & est vt flauũ permixtum: igit per coctioné subflauus color, in flauũ permutatur. vtrinq; igitur agit calor naturalis permutando colorem & substantiã sed aliter aliterq;. Non abs re fuerit declarasse, qd intersit inter, ὠμότητα, & ἀπεψίαν. seu crudum & incoctum: nã vtriusq; Aristoteles meminit, tum Hippoc. 22. aphor. primæ particulæ, tum Galenus in præcedẽti scripta authoritate. crudum igitur ad primam refertur coctionem, quæ in ventriculo celebratur. incoctum autẽ quod quoquomodo male coctum est: aut deprauatum. vt in de symptom. differentijs: & . 3. de symptom. causis: & . 8. methodi: & Aetius lib. 9. cap. 24. Sed de crudo agit maxime per totum quartum librum de tuenda sanitate. & est eius species vitreus vocatus humor à Praxagora. 2. de differentijs febrium cap. 6.
Sed in oppositam partem facere videntur verba Gal. 4. de tuenda sanitate cap. 4. ibi. quod igitur omnino alienum est expellere tentandũ, quia nulla ratione fieri põt, vt naturæ gratiã recipiat. & rursus cap. 7. cum dixit quoniam ergo duo prima sunt, crudorũ seu etiam semicoctorum qui ante sanguinis perfectionem fuerunt percoctio: & acrium ac mordacium, qui sanguine sunt posteriores eductio. non igitur vlla concoctio vel vera vel ficta in his est expectanda. adducitur & sententia ex. 2. regim. acut. 30. sed ea parũ facit cum de vera coctione loquatur: quod si dicas & bilem & atram bilem nutrire, fateor inquam, sed Gal. lib. de atra bile cap. 7. huius reddidit differentiã: nam excremẽtitia haud nutrit: quæ vero adhuc sanguini permixta est nutrit. hic igitur Galeno de excrementitia est sermo. eodem modo authoritas in de constitutione artis med. cap. 19. nos non offendit: cum acidam in nutrimentum adhuc redigi posse affirmet: nã subiungit dulcis vero etiam facilius concoqui-

tur. Quod vero ét Philosophum pro se adducat ex.4. meteoroꝝ non video: nam in.3.cap.de vera maturatione & coctione loquitur: in.2.autẽ de secundo coctionis genere, quo fatetur ét humorem in lippitudinibus concoqui: quare vel aduersatur Villanouano vel nihil pro eo habet. adducitur & authoritas ex.2.de differẽtijs feb. cap.6.iam alias inducta vbi Galenus docet vitiosissimo humori, nullam etiã validis mediocriter viribus, vtilẽ permutationem accedere: sed ex vno in alterum prauitatis genus trãsire: atq; corrumpere. Sic & ex.9.artis curatiuæ cap 5.post medium: ⁊ in.11.libro cap.9.quod vtile est, aut semiputre, concoquit natura, ac trahit: quod vero inutile prorsus expellit. Addit etiã rõnes ne quicq̃ desit Villanouanus. prima ꝙ ex secundo super primum Epidem.44.cum in morbis velut alimentis modo plurima pars transeat ad nutritionem, modo pauca, igitur vbi nulla prorsus, oportebit naturam id expellere, nihil morantem: nam cessat finis causa in prorsus inutili, qui est nutritio, igiẽ & actio. in scyrrho quoq; ⁊ puro erisipelate, Gal. non applicat concoquentia.14.artis cur.13. sed iubet excindi ea & amoliri, igitur & in syncero humore. accedit quòd concoquens sui causa non solũ concoquit, sed etiã familiaritatem habere debet cum eo qđ cõcoquitur.4.de tuenda sanita.cap.4.talis vero humor nõ habet cum membro familiaritatẽ Rursus ex ordine, declaratum est enim.4.aphor.22.⁊ etiã prima aphor.22. qđ prius humor concoquitur deinde separatur: sed syncerus iam est separatus, igitur concoqui nõ debet. Concoctio etiã ex habitis incrassat, igitur ad expulsionẽ humorem reddit ineptiorem. In arcuato etiã morbo qui etiam à pituita fieri potest.6.de simp.medic.cap.de attriplice, non debemus concoquere quando à bile, sed tantum extenuare, incidere, postmodum purgare: Aetius libro.10.cap.18.⁊ primo de humana natura.29.&.5.de lo

cis affectis cap.7.iuxta extremum finem. cum ét multos hoc modo curatos iactet. In asclite ét ac timpanite non quærimus coctioné,q: nihil ibi vtile,igitur nec in syncero inutili alio humore. Ex hoc infertur oppositum primi quæsiti, nam syrupi cum dentur concoquendi talem humorem gratia,impedient naturam,& morabuntur,nec proderunt concoquere non potentes.

Pro solutione animaduertéda est distinctio data à Gal. de duplici coctione.2.regim.acutoꝝ.44.& si quis dicat hoc iam contradicit determinatis in pręcedenti:cótradictione:rñdeo non:quia natura primá tantum intendit:prima impedita fit secunda non intenta à natura.sicut natura intendit tantú asinum, in generatione muli, loquendo de natura quæ est in semine asini, & tñ generat mulum ex materię resistentia.Secunda est distinctio habita.2.de differentijs febrium cap.6.coctio habet diuersum successum vel ob virium imbecillitatem,vel ob humoris prauitaté. Tertia aliud est opus naturæ, aliud est opus medici. Quarta alia est ratio putrescentis humoris alia nãlis. His intellectis syncerus humor nunq̃ debet concoqui nisi fuerit putrescens vel ex pituitæ genere.patet ex authoritatibus adductis:⁊ etiam rõne illa quod iá separatus ideoq; excremẽtitius.& ideo propter hoc & q: loquitur de opere medici.4.de tuenda sanitate in duobus locis medicus nó debet moliri coctioné, sed expellere. quòd si remoretur,fit perpetuo deterior: nam calor agit necessario q: est agens naturale: & non concoquendo,igitur aduertendo.& hęc est causa quòd Princeps administrabat syrupum cum fumoterræ etiá in febre de pituita in fine: quia calor adurit semper:est enim agens non ab electione.in.2.aút regim.acut.præsupponit alterum duoꝝ, vel qd materia cruda sit, & tñ mala,vel quòd non sit excremẽtitia:in primo genere est cum praua pituita bili admiscetur: ideo etiam subflaua

sputa

ſputa apparet in morbis pectoris, & tunc cruda ſunt, vt primo de criſi.5.concocta aũt non bili,ſed illi iuncta pituita,euadunt flaua,in hac etiã actione bilis etiam patit, & ideo ſi diutius tardetur viridis fit aut nigra.& propter hoc facilitaté ſputi comendat Hippoc.ne moretur. eadé ratio quæcũq; iam cocta morã trahunt,agunt hominé in perniciem:ſeu in febribus ſeu in phlegmonibus. porro nõ adeo vitioſus humor euincitur, vt ſi bilis nondũ fuerit excrementitia,nititur enim nã concoquere,nã nutrire apta eſt, vt diximus. vbi igitur ſyncera bilis ſit,inedia enecat:qm̃ aduritur magis, & virtus debilior redditur,& circũiacens humor abſumitur. medici aũt noſtri temporis gratuito nos oderunt:cum pleriq; hæc ignorantes,fortuito ægris manus admoueãt: omnes autem grauiter laborãtes in eoꝝ manibus interire neceſſe eſt: qm̃ non poſſunt perfectam hanc rationem aſſequi,quæ omnino eos latuit. vix ét me ſcribente intelligent.ſanãt aũt ſolum leues morbos:ſed & in his quã plurimum vitæ adimunt:ſeneſcunt enim pręproperе nimiũ,& breuẽ vitam nanciſcuntur,qui hac prætermiſſa rõne, vel non intellecta,curantur.ſi enim humor iam ſit ſyncerus,nec nutriantur,celeriter moriunt in grauibus morbis,vt ét eadẽ die:in leuibus aũt humidum nãle membroꝝ abſumitur.at ſi nõdum ſyncero nutriantur,morbus profert in immenſum:atq; ſic ex grauibus omnino moriuntur, ex leuibus cõtabeſcunt mẽbris ſolidis. verũ quanto difficilius eſt poſtmodũ opere ipſo hęc agnoſcere.Sed ſyrupoꝝ vtilitas multiplex quidẽ eſt:calidi enim concoquere ét præter cætera poſſunt.at frigidis ac calidis,cõe eſt primo præparare mãm aperiendo,incidendo,refrigerãdo qđ eſt immodice calidũ.corrigunt ét malas mẽbrorum tẽperaturas. prohibent ét ne bilis illa praua aut deterior euadat,aut depaſcatur quę integra ſunt.in multis igit cõmoda eſt illoꝝ exhibitio,etiã ſi non concoquere

queant. Villanouanus aũt hoc ẜm genus coctionis nimis audacter sustulit: nã syncerus solũ, ac imodice siccus, hic est excremẽtitius, cõcoqui nullo modo põt. medici aũt nõ est vt cum febris nõ adest quęrat concoctionem ẽt in non excrementitio, sed solã præparationẽ: q̃ pfecte illũ agnoscere non põt. estq; maius lõge periculũ in mora, quã in inutili euacuatione: qđ iam declarabo, illud solũ admonẽs in febribus prius, cõcoctionẽ morbi & vrinaꝝ semp esse expectandam, anteq̃; euacuemus, tum ẽt præparationẽ mãæ. Causa vero cur vrina sit cruda in initio morboꝝ triplex est: nãæ perturbatio vt cibis nõ intendat: humor in venis crudus existens, prohibens transitum bilis ad vrinã: tum mala qualitas ex humore venis ipsis impressa. p̊ de crisi cap. 7. & 12. post initia. concoctã vero qualis esse debeat vrinã, declarauit Hippoc. 2. pronosticorũ. 26. cũ dixit: Vrina optima est, si candidũ sedimentum fuerit, leueq; & æquale per omne tẽpus, dum morbus iudicetur. subiũxit Gal. in cõmento vt sit colore crocea, mediaq; inter tenuẽ & corpulentã qualis est iumentoꝝ, adducta authoritas in lib. Quos ꝛ qñ, de p̃paratione mãæ non de coctione intelligẽda est.

Materia turgẽs an mobilis? & an tota & ex initio expurganda? Contradictio. 15.

MVLTA sanè tum hic tũ in sequẽnti contradictione nec nõ in præcedẽtibus dicenda à me fuissent: sed cũ pleniorem tractatũ cui titulus est de purgationibus cõscripserim, nec soleam quicq̃; ex instituto meo repetere, ob id lectorẽ vt diligentẽ habeat de singulis tractationẽ, ad illũ remitto. neq3 enim eoꝝ quæ ad hoc spectant, his tanq̃; fundamẽtis per epilogũ absq3 demõstratione recitatis, quicq̃; prætermisimus. Igiẗ de turgente mã cum iã dixisset in prima aphor. 22. qđ turgentes hu-

mores qui mouent & titillāt, oportet purgare, ne ægrū molestēt: & q: trāsfluunt: sunt enim purgationi apti. 4. ēt aphor. 10. dixerat ab initio purgandū esse prius quā febris accendat, vel robur viriū exoluat, aut humores in aliqđ membrū principale decūbant. hæ rōnes videntur gñales esse & rōne mãæ, cū semper sit periculū ne in mēbrū aliqđ nobile influāt. & ni tota eradicetur mã, idem manet periculum. per hoc ēt qđ dixit medicari in valde acutis significauit in turgente mã haud esse mittendum sanguinē, sed semp purgādum qđ & innuit. 2. aphor. 29. nā mã quieta existente iubet sanguinē mitti, turgēte purgari. idē ēt in libro Quos & qñ purgare oporteat iuxta finē: Humores qui sunt in motu vehemēti pmutanturq; de loco ad locū, educere expedit, dum sunt in fluxu positi. in p̊ ēt de crisi. 9. reddit rōnē cur expediat hoc expurgare dicens, motū humoꝝ, vim medicamēti iuuare. idē dicit. 8. de medicamētis ſm locos cap. 3. in hiera Themisonis. Sed tñ in. 24. primæ particulæ aphor. quinq; numerat exceptiones qbus non licet purgare ab initio ēt turgente mã: & sunt ciboꝝ crassoꝝ ingluuies, crudi humores in corpore, obstructio magna quæ ex tēsione habet hypochondrioꝝ, vehemens illorum ēt caliditas, & phlegmon. qđ ēt nō tota debeat eradicari patet aphor. 29. particulæ. 2. aphor. cum enim dixisset qđ ab initio si mã quieta est sanguis auferatur, si autē turget expurget, inquit vt postmodū melius valeat residuū materiæ nā cōcoquere: igit non totā vult ab initio expurgatā esse. Princeps ēt ait qđ melius est infra subsistere quā exqsitissime euacuare. 4. primi cap. 3. iuxta finē. Sed & in lib. cui titulus est Quos & qñ purgare oporteat, in accessiōib⁹ per vomitū purgare docet: manifestū vero est nō totam debere expurgari mãm: turget tñ. Quāobrē primo scire oportet quę nā sit turgens mã: nā ex dictis tres cōditiones cōtinere videt. prima vt sit in toto corpore vel

in mēbro principali.4.aphor.10.Secunda vt moueat̃ de mēbro ad membrū.neq; enim sufficit qd̃ moueat̃ & qd̃ titillationē faciat ac molestiam prima aphor.22.Tertia vt nondum mēbrū aliqd̃ occupauerit nec firmā aliquā habeat inclinationem.8.de medicamen.ſm locos cap.3. Princeps.4.primi cap.3.⁊ prima quarti de cura febrium in generali,addebat ꝙ vltra has tres cōditiones,ēt multa esset.dignoscit̃ aūt turgens mā tribus modis. primo cum fecerit initiū phlegmonis.4.regim.acut.76.secūdo cū ad intestina repit gurgulationē faciens.4.regim.acutoꝝ.64.tertio si titillationē in diuersis locis faciat vt dictum est prima aphor.22.in oībus his purgare expedit. Sed non videt̃ dictū.4 regim.acut.76.concordare cum dicto.8.de medic.ſm locos cap.3.cum iam velit mām q̃ incipit decūbere in membrū esse turgentē. rn̄deo ad id & illud.2.regim.acut.11. cum purgat inchoante laterali morbo,nō eam quæ iam incipit locū obsidere turgentē esse: sed solū reliquā quæ adhuc in motu est. Sed cadit difficultas q:.4.aphor.p̂.videt̃ vltra mobilitatem,super abundantiā requirere,ad hoc vt turgentes humores dici mereant̃. rn̄deo quòd πλεονάζοντες & supabundantes omnes pōt significare: ⁊ multitudine abundantes. mihi videtur quòd in primo significato melius intelligat̃.

Quod igit̃ per turgentē mām, neq; Hippoc. nec Gal. nec Aetius nec Auicēna aut alius classicus vir fermē,excepto Rase, multā intellexerit, satis manifestū arbitror esse.sunt tn̄ qui velint legere Principis verba disiūctim, turgēs mā est, q̃ vel est multa vel mobilis:sed hoc abest à lr̃æ sensu,& à mente:à sensu qdē q: cōiunctione copulant̃ in vtraq; lr̃a:à mente q: voluit Galeno esse conformis:qd̃ ēt in singularium morboꝝ curatione obseruat.

Causæ vero cur mãæ turgentes debeant purgari,duæ recitãtur à Galeno:finis ac forma. ex fine ne decūbant in mēbro principali, & phlegmonē excitent, & ægrum

occidant eo modo. ex forma qm̃ motu ſuo adiuuăt attractioné medicamenti, & ideo cũ facilitate euacuãtur. Quinq; illę conditiones quę prohibẽt euacuari mãm turgẽtem, impediunt rõne huius ſecundæ conditionis, & nõ primæ. ⁊ ſic patet ſolutio primæ cõtradictionis.

Materia vero quæ facit fluxum ventris nõ eſt turgens: patet q; nõ habet tertiam conditionem: procedit enim ad membrũ deſtinatum imo ad concauitatem ſolum. Si vero faciat ſolũ rugitum in inteſtinis tunc eſt turgens.

Materia quæ facit acceſſiones in tertiana & quartana interpolatis, nõ eſt turgens q; nõ eſt in mẽbro principali, nec in toto, & clarius q; deſtinatᷣ ad certum locũ qui eſt cõcauitas mẽbri ⁊ non membrũ. Et ſi dicas ipſa tñ debet expurgari: dico quod nõ. Sed bene debemus iuuare nãm illud facientẽ iuxta textũ Hippoc. prima aphor. 21. & ideo rectiſſime inquit Auenzoar. 3. Theiſir trac. 2. capi. 2. in fine qȏ vomitus talis eſt nãæ permittendus: vel leuiter adiuuandus per accidens. & ſi aliter feceris dicit vt multi faciunt dãdo decoctũ raphani & talia pro maiori parte nocebis. & hoc in criſi, quanto minus eſt in acceſſione faciẽdum. poſſumus bene adiuuare naturam iuxta præceptum Gal. dictum in libro Quos & quando, dando aquam calidam puram, vel cum ordeo.

Materia vero fientis lateralis morbi, eſt turgens pro parte quæ nõdum fluxit, & pro parte quæ iam fluxit turgens non eſt, quia certum iam poſſidet locum.

Materia vero morbi attoniti hic non ingrediᷣ: q; ratio turgẽtis & non turgentis cõſideratur à Galeno in febribus tantũ, non in alijs morbis ſine febre exiſtẽtibus. & ideo cũ in alijs liceat purgare, nõ turgente mã turgẽte fermè cogimur. ſed de hoc nihil cõſtituo, cũ ſit ꝓlixa diſputatio à nobis tractata in libro de purgationibus. Cauſæ purgãdi cõſequentes, nec principales in turgente materia duæ alię ſunt à principalibus, à Galeno narra-

te ibidē: nam toties repetere tedium parit. prima est molestia quā facit vnde inquietudo, & vigiliæ & sæua alia symptomata. Secunda est quoniā postmodum morbo magno existente nō licet euacuare vel phlegmone iam facto, vel solutis viribus ægrotantis, vel incēdio febris superaucto. hæc indicant quod ab initio sit educenda.

Sed non sanguinis missione. nunq; enim eius meminit Gal. in turgēte mā. & Hippoc. dixit medicari nō euacuare. rō vero huius clara est, q: turgēs mā non obedit sanguinis missioni. imo est separata à sanguine, aliter non adeo violēter moueretur. & si moueret̃ illico phlegmonem excitaret. inuenit̃ tn̄ mā turgens sanguini iuncta.

Materia vero pestilentialis febris an sit turgens nunc videndū. nā & pestilētia datur sine febre. 3. par. sup. 3. epidem. com. 58. & in textu. 61. inquit enim Galenus inuadentis etiā sine febre pestis. cū vero dixisset in textu. 47. Erant etiā aliæ febres de quibus iam acturus sum: subijcit in. 51. textu ⁊ tribus sequentibus hæc verba: Carbunculi æstate multi & alia quæ putredo vocantur. Papulæ quoq; magnæ, & alijs serpentia vlcera.

Quæ ēt ad ventrem attinebāt multa multis incōmoda attulerunt. primū tenesmi cum dolore. Hæc quis nō videt signa oīa cōprehendere furentis materiæ. cūq; dixisset Hippoc. 57. textu purgationes multos offenderūt: rn̄dit Galenus qm̄ illas proculdubio vt turgenti māæ conuenire videbat, nā nihil contulisse ita affectis remedia, & si ille nō dixisset palā est. Si quidē cum multi morerent̃: nullius erant vsus oībus illis auxilia. Causa vero huius erat q: aliqua ex his quinq; conditionibus ꝓhibebat. maxime qđ dicebat Princeps prima quarti tract. 4. cap. 2. enarrans signa pestilentis febris. Et tenditur qđ est sub hypochondrijs. Sed & esse quasdā febres pestilentes in quibus materia nō turget, per hæc verba in eodem libro epidemioꝝ quoꝝ initium est à textu. 35. declaratur.

Febrium ardentiũ,quę vigebant hæc erat natura:initio sopore erant oppreſſi,inhorreſcebant, faſtidioſi: febris nõ acuta,nec magnopere ſitibundi erant, nec deliri:nares autẽ pauca ſtillabant, & acceſſiones diebus paribus aduentabant:obliuioq; ſub eis,& langor,& vocis defectus:extremi pedes & manus his frigidiores erãt,& multo magis circa acceſſiones:quibus calor pedetẽtim nec probe redibat. redibantq; ad mentem ac loquebantur. Detinebãtur vero perpetuo ſopore nõ ſomno:aut vigilijs laborioſis.aluus his pleriſq; turbata,atq; his excrementa cruda,multa, & tenuia. vrinæ multæ tenues nec decretorij quicq̃;,vel boni.Nec vero decretorij quicq̃; erat deprehendere:nõ ſanguinis profluuiũ, non abſceſſus.Moriebantˀ aũt in certo ordine.plerũq; tñ circa iudicia. quidã tardius, qui largius ſudaſſent. in his nullũ turgẽtis mãę ſignũ:niſi aluus turbata, ſ; cũ demitteret, nõ iam turgentis materiæ ſignũ erat, ſed nãæ conantis fruſtra ſe exonerare.Eadem eſt Principis ſnĩa cum in prĩma.4.trac.4.cap.2.nullius ſigni turgẽtis materiæ meminerit in peſtilenti febre. deinde in.3.quarti tract.1.cap.1. &.17.meminerit Altoin,tanq̃; phlegmonis in glandoſis carnibus pernicioſi,cõſequentis febres peſtilẽtiales.ꝛ eadẽ rõne collocauit variolas & morbillos in tract.4. primæ Fen non ſolũ q̃d eſſent cõtagioſæ ſed ẽt turgente à materia fierent.nã vt ad totũ febrium genus habita cõparatione pauca turgent: vt inquit Hippoc. ſic ad peſtilentium ſolũ,maxima pars turget.q: in reliquis ſpeciebus febriũ rariſſima turgens materia contingit. eadem fermè eſt ſnĩa Gal.5.artis curatiuæ cap.12.vbi grauis peſtilẽtiæ bis meminit.at clariſſime paucis verbis hæc ambo genera cõplexus eſt cũ dixit in primo cap.libri de cibis boni & mali ſucci. At quibus ex his quæ ante diximus phlegmonibus atq; vlceribus in cute nihil accidit omnes aliquo ex extis euidẽti phlegmone correpto,vel

vehementi ac praua febre interiere. itaq; quęcũq; phlegmones ab initio excitant febres, ac vagant̃ ꝛ interimũt, pestilẽtes sunt à turgente materia. quæ vero nõ excitant ab initio, neq; intus nec foris phlegmonẽ occidunt tñ & vagant̃ pestilentes sunt, sed nõ à turgente materia. diximus aũt hæc duo inesse pestiferę febri; vt vaget̃ ꝛ occidat ex primo epidem. 1. & primo regim. acut. com. 9. Singulares enim morbi & si occidant σποράδες si vagentur epidemij dicunt̃ ex his solũ pestilentes qui occidunt qđ & alias diximus. At contagiosos esse fermè ignorauerunt antiqui. neq; eni Hippoc. & Galenus eos curassent accedentes ad illos. nec ẽt Auicẽna huius contagionis meminit neq; in p̃ cap. primæ 4 in tract. 4. vbi agit de causis: nec in. 4 cap. nec. 5. vbi loquit̃ de cura & præseruatione. Sed neq; Celsus lib. 3. cap. 7. huius custodię meminit. rebantur inquã antiqui, ex aeris vel aquæ solum corruptione aduenire. quo in errore ẽt nunc Turcę sũt, atq; Afri. cum tñ manifesto experimento nunc constet oibus Italis, custodiã à congressu laborantium eo morbo, esse tutissimũ auxilium. vixq; vnũ vel duos, qui sibi ab his præcaueant vel ẽt in sæuissimis pestilẽtijs contingat mori. Igitur reclament ẽt nunc isti Galenistæ, qui se putãt Galenicos ac optimos medicos, qđ sciant dicere, Galenus, me addidisse febri pestilenti oĩam quandam, qđ contagiosa sit: cũ ille adeo solers in nullius momenti rebus, adeoq; nugax, hoc tãti ponderis non aĩaduerterit. qua ignorantia ẽt peremit optimũ Cæsarẽ Antoninũ. nã ille peste obijt, de Philosopho loquor. nec maior in suiipsius custodia prudentia: nã ꝛ ipse non præcauens correptus est peste: ex qua ad extremũ vsq; vitę periculum laborauit. libro de libris proprijs cap. 3. Sic poterat egregius iste noster Galenus seruare imperatorẽ, de se suo testimonio benemerentẽ, magnamq; Romani populi partẽ, deniq; etiã seipsum à periculo vendicare.

Certũ enim eſt ambitioſos iſtos viros,dũ inani gloriæ & cõtentionibus ſtudent talia admittere, quibus humanum genus ét ſuæ fidei commiſſum perdant. permitte illos de minimis nugari,vt videãtur valde ſapiẽtes, maxima vero quæq; præterire, nihilq; recti ſapere. nam ſi hæc atq; alia plura quæ noſtris ſunt ſparſa libris intolleranda,principes medicorũ perpetrarunt quid exiſtimas lector quiſquis es, has noſtri temporis perſonatas vmbras efficere? Nõne ille ſtrenue egit,ac admodũ diligenter?qui.16.Aetij libros ad tetrabiblus redegit? o ſolertiam admirabilem qđ inſcriptionẽ τετραβί βλου nõ prętermiſit. deinde de candore animi diſputat, laboresq; Montani,ſubripit.dij boni adeo homines nři æui odiſtis pernicioſe,vt ét illuſtres animas, ac eruditorũ virorum mentes, hoc cæcitatis agatis: vt ob ambitionem vel auaritiam,ſui obliti,maxima prætereant,nugisq; vt eruditi videanť indulgeant. artẽ tractantes in qua ſalus hominum,ac ét regnorũ conſtituta eſt. Nãq; vt vno exẽplo vtar, Bertholdus Eſtenſis lapide ictus, mortuus eſt inſcitia medici,poſt aliquot dies,cum Venetorũ exercitus dux eẽt.huius morte amiſſa Peloponeſſus,nõ expugnata Corinthus,Pãnonia à Turcis capta.tunc Turcarum princeps Germanię ſummis imminet viribus.ergo noſtri inclyti viri nugis ſic incũbunt,Galenumq; tanq̃ Deum adorant.cũ rebus ipſis, ipſi rõni ſtudere deberẽt. Ego Hippocrati,Ariſtoteli,Galeno,Auicẽnęq; nihil tribuo,niſi ꝙ illos rõnibus validis inniti video.Ariſtoteles quidem fermè ſemper,ét ſi obiter rem tractet:Hippocrates etiã ſenſus teſtimoniũ certiſſimum attulit. Galenus cum ex cõpoſito rem aggreditur, vir eſt accerrimi ingenij,atq; firmiſſimi iudicij cum obiter nemo periculoſior.& qui ſe Galenicos profitentur : etiã ſicarios fateantur.nãq; vix adeo quiſq; erit oculatus,vt niſi præſcriptam habeat à Galeno forte fortuna totius negocij

ex sententia seriem: in illius incidens obiter placita, quę tum plerũq; bene ac etiam optime dicta sint, sed Delio quopiã natatore indigeant, vt nõ quęq; sibi obuiam cu rando perimat. Neq; ob quępiam magis quàm ob Gale num hi nostri libri necessarij sunt. quãuis & in his opus perlegendis sit, non dormitãte animo. nam qđ ad Aui- cennã attinet, vt minus diligens, sic omnia ex sententia, nihil obiter tractauit. verum cum Galeni falsa haberet scripta, & vera ét suspecta, anxie & ambigue omnia do- cuit vt nihilo plus cum legeris, scias quã anteq̃ legere cœperis. ingenio aũt proprio fidere nõ est ausus, nam & id felicius successisset & fecisset, quia dissectionis, & pul- suum rõnes non habebantur. scripta vero Hippoc. maio re etiam quã Galeni ambiguitate laborabant. Si hæc nõ obfuissent, certũ erat Principi totam ex seipso tractatio nem medicinæ tradere. Sed modo à Galeno diffidere ti mens, modo à veritate ac rõne, nec huic nec illi satisfe- cit. diximus vero Oribasium, Aetium, & Paulum solos esse recitatores, philosophię omnino principijs carẽtes. Verum ꝙ ad pestilentialem febrem attinet nihil adijci- mus, qm̃ iam plenum de hac alibi tractationẽ fecimus: nisi quòd nõ secus ac aliæ curantur recte ac perfecte ab initio cuius rei per decenniũ totum integrũ Mediolani exẽplum dedimus. cum nemo ex his, aut alijs febre tan- quam principaliore morbo laborãtibus perierit, adeò exacta ad libellã horum & quæ illic scripta sunt omniũ obseruatione. quod & alias scripsisse nos meminimus. vt hortaremur eos qui non omnino sunt perdito ani- mo, vt tandem se homines esse agnoscerent. exemploq; nostro ducerentur: quod vel ex publica quæ solet mor tuis omnibus à medicis fide exhiberi, satis adhuc quisq; perspicere põt. sed iam ad rem ipsam redeamus, docẽtes prius duas esse apud Galenum præparationes: alteram ægri qua oẽs indigent humores; alteram humoris, qua

ſolum craſſi. Cum materia turgens euacuari debet, tota euacuanda eſt quę turget: maiusq́; eſt periculum ſi infra ſubſiſtas, quã ſi vlterius progrediaris. nã ſi euacuari debet, licet: nec adeſt impedimentũ. vbi vero impedimentum nõ eſt, ſi quid reliqueris in eodẽ phlegmonis periculo verſaris, & corpus iam totũ fruſtra agitaſti. nec periculum virtutis eſt vel febris cauſa, cum ab initio fermè omnia integra ſint. Galeni dictũ. 2. aphor. 29. ad ſanguinis miſſionẽ ſolum materiamq́; nõ turgentem manifeſte referri debet. Auicẽnæ vero ſnĩa, eſt de his quibus iam concocta materia morbus proceſſit: & ob id inualida iam animalis virtus. Sed tñ neq; in hoc, vt in præcedente diximus contradictione, vera eſt illa ſnĩa. imo in paulo vberiore purgatione nullum vitæ periculum, cum materia concocta fuerit: in leui maximum. quãuis nõ euidens ſed ſero exitus appareat. docuimus enim q̃ materia concocta quanto diutius manſerit in corpore, eo magis deterior efficitur: vicinamq́; corrumpit.

An in morbis à principio medicari conueniat. Contradictio. 16.

CONCOCTA medicari, atq; mouere non cruda, neq; in principijs, modo non turgeant, plurima vero non turgẽt. prima aphor. 22. ⁊ in libro de humoribus. Sed in oppoſitum eſt primo Raſis. 16. con. cap. 2. fol. 339. adducitq́; quatuor rõnes. prima eſt, Galenus timet expurgationẽ in febribus (nam vt diximus in. 14. cõtradictione in alijs debemus illico purgare) propter caliditatem medicamenti: ſed datur medicamentum frigidum, vt mirabolani. ⁊ etiam medicina calida refrigerat educta materia calida. Secunda nunq̃ licebit purgare, non in principio ex hoc aphor. non in augumento nec ſtatu ex. 29. particulæ. 2. non in declinatione ex. 20. pri-

mæ particulæ. Tertia licet sanguinem mittere, igitur & purgare. Respondet pro Galeno quòd sanguis est concoctus semper. Contra igitur & bilis ac atra bilis quę in illo sunt. Respondet pro Gal. quòd flaua nimis calida, atra nimis est frigida. contra igitur in fine morbi æqualis humoribus coueniet venæ sectio. Quarta vbi rationes pugnant standú est experiméto: sed non facta purgatione ab initio in ịcteritia stante multa crassa materia, nam de hac est sermo, plerũq; succedit hydros, facta aũt nec febris nec vrinæ fiunt deteriores: igiť æger purgandus est. Subiungit deniq; sic superfluus videbitur medicus q; vt ex secunda rõne patet. o uiuam rõnem, & virũ moribus huius temporis dignum? occidemus homines nostræ ẽt fidei cõmissos, & scientes vt aliquid facere videamur. De subtilibus ẽt habuimus authoritatem. 4. de tuenda sanitate cap. 4. & Aetius libro. 3. cap. 23. Est etiam authoritas Gal. primo ad Glauconem. 9. est ẽt purgatio bilis per inferna vtilis: loquiť de cura tertianæ. nec põt dici qõ loquatur de materia concocta: ná subiungit & si tibi coctionis monstranť signa. Hippoc. etiã 4. regim. acut. 29. dabat vncias vsq; ad. 24. lactis asinini cocti vt ventré liberaliter soluat. &. 2. eiusdem. 11. ellebo⁊ in ambobus per morbo⁊ initia. prima quoq;. 3. trac. 1. cap. 29. vbi timemus ebullitioné ex humoribus, si expectemus cócoctioné, vt à calore fusa & aucta faciat doloré, tunc ab euacuatione incipiemus & reliquum concoquemus. in. 4. ẽt de tuenda sanitate cap. 5. iuxta finé &. 7. iuxta initium vbi sanguiné mittere nó licet purgatione largiore illius loco vtendũ. quod perperã quidam existimarunt ẽt dictum. 8. methodi. 4. 7. 11. eiusdé cap. 10. sed ibi vbiq; venæ sectioné intelligit. In vulneribus ẽt & cacochimia & alopecia & capitis doloribus vt in primo de medic. ſm locos cap. 2. & in. 2. libro ẽt licet purgare absq; cócoctione. Auicéna ẽt purgabat prima quarti trac. 4. cap. 4.

per initia febris pestilétialis dicens: & cura eius est exic‑
catio: & hæc fit cum phlebotomia & pharmacia nec po
test dici q̃ materia turgeat, hoc enim est declaratum in
præcedéte cõtradictione est ét difficultas q: nisi purge‑
mus ab initio nihil purgandũ relinquet: nam omne q̃
superest ab accessionibus difflatur in illis. 2. de dĩjs febr.
cap. 5. in principio tñ in cap. 16. sed nõ in oibus febrium
generibus hoc accidit: nã vt ibi dicebat: crassa & lenta
materia nõ tota discutitur. sed q̃ superest in crisi expel‑
litur. Circa quod sciendũ est quòd cú putrescit humor
tria facit natura: circũiacentes & incipientes, in mẽbro‑
rum traducit nutritionem. putrescentes aũt subtiliores,
in halitus digerit: vt sic non sint impediméto. in eo ve‑
ro q̃ & putrescit, & crassum est, operat formã puri si‑
milem inducẽdo: ne possit à calore externo ex toto cor
rumpi. in calida igit materia interpolataꝝ febrium, vel
ét sicca, vt in quartana, quáuis nõ relinquat puri quicq̃
simile, relinquitur tñ aliquid cineri simile: quod per cri
sim sponte, vel deside natura per medicamentũ expellit.
Natura ét soluit morbũ non existéte hypostasi in vrina
primo de crisi. 12. post medium: mouet ét mãm in initio
morbi vt prima aphoꝝ. 2. salubri fine. & vt experimur
quotidie in ventris fluxibus. primo ét de crisi. 8. crisim
solũ in initio morbi semper malã esse ait, igit in augu‑
mento ét salubriter põt natura decernere. ergo non de‑
cernéte medicus purgabit. hæc ratio est pro medicis no
strorum tempoꝝ nec vlla alia. Sunt ét duę principis au‑
thoritates aliæ. prima erat prima. 4. cap. de cura febris
ex pituita, vbi inquit. ego nõ diligo expectationé conco
ctionis, sed oportet vt primo euacuet aliquid, deinde
expectetur. vnde patet quod ille qui addidit (nisi) vt le‑
gatur. & ego nõ diligo, nisi expectationé concoctionis:
non satisfecit posterioribus verbis, nec sententiæ Prin‑
cipis, ex quo elicitur etiam ratio nostra in pituita, iuuat

febrē accendere iuxta illud.4.aphor.57.Qui à conuulsione aut distentione neruorum tenentur,febre superueniente liberantur.&.6.aphor.51.cessat igitur ratio Galeni qđ medicamentū excalefaciat.Secunda authoritas habetur.4.primi cap.3.iuxta mediū cum dixit. Et similiter cum nō fuerimus securi,quòd virtus vsq; ad horā concoctionis perduret,euacuabimus eā:postq; nobis cauerimus, vt subtilis incrassetur,⁊ crassa subtilietur.nec valet quòd dicas antea illū dixisse in subtili nisi sit mobilis,expectandā esse coctionem.& quæ in vno est mēbro prorsus non mouendam.nam manifeste illud dicit, vbi spes est virtutē suffecturam vsq; ad statū morbi.hoc vero vbi timemus. vult tamē in omni casu præparationē præcedere. Auerroes quoq; & ipse adducit.7.collecta. cap.9.vbi hanc mouet dubitationē. duas rōnes in materia subtili.Prima est illa.facilius euacuatur quā si incrassetur:& probat ex experimento:& est authoritas Galeni in de purgantiū medic.facultate post mediū ibi:Quæcunq; igit̃ nigrā bilem purgant, liquidiora prius ac tenuiora ex illa trahunt:inde crassiora. igitur subtiles humores nō debent concoqui.item in illis febribus materia multa est iuxta os ventriculi,quæ nimium offendit, igitur dicit sanguis mittendus:multo magis medicamēto subducenda erit.De crassa nos olim multa adnotauimus in margine dum.21.ageremus annum sed nō potuimus totū emendare.ideo sic iacet impressus,cum imperfectis nostris castigationibus:etiā suppresso vt alias diximus nostro nomine.est igitur ratio. materia pituitosa,paulatim pōt concoqui ⁊ tutius:⁊ vt concocta est expurgari debet.& dat exemplum de onere qđ melius fertur in pluribus vicibus per partes diuisum, quàm totū in vna.additq; qđ dictum Gal.de expectatione intelligitur in securis morbis. ⁊ qđ cū Galenus primo ad Glauconē.11.paulatim concoquat & expurget mām in quar-

tana: quãto magis in febre ex pituita, quę minime vacat periculo etiã magno, id erit faciendũ. Sed Auicẽna prima quarti trac. 2. cap. 7. contra rõnem primã Auerrois inuehit, cũ dixit: humoris autẽ cholerici digestio est, vt conuersus à subtilitate, fiat spissus. & aqua quidẽ frigida facit illud. & pro hoc adducit tres rõnes: prima est: concoctio fit per substantię ad mediocrẽ consistentiã deductionẽ, sed bilis ipsa iusto tenuior est, igit incrassari debet. assumpta propositio habet primo dẽ simpli. medic. cap. 24. Quod plane tenue est, id medicamenti facultatem effugit, ac ẽt in parte ipsa figitur. & 4. de locis cap. 9. bifariã contingit q̃ aliquis multũ tussiendo pauca expuat: alijs ob crassum & lentũ, alijs ob tenuem humorẽ. si quidem tenuis, cum subleuatus est à spiritu, diuisus refluit. idẽ habetur. 2. de crisi. 10. & 3. de rõne victus in principio. & primo epidem. par. prima com. 25. Altera ratio est dicta de vrina: quæ initio caret sedimento, in tenui materia, inde acquirit illud, igit concoquitur. Tertia si materia subtilis cocta esset, natura in principio posset crisim recte pficere. tandẽ præcinit pæana dicens (quãuis & ad Rasim verba hęc torqueri possint, qui cũ Auerroe in hoc cõsentit) Forsitan quòd vir iste nõ vidit hoc ab antiquis, ideo sufficiet illi q̃ bene opinet de Hippoc. & Galeno. Manardus quoq; rõnes suas addit quæ sunt quatuor. Prima si athletę boni habitus homines purgãdi sunt, prima aphor. 3. multo magis ægrotãtes ob multitudinem. confirmat ratio q: superueniens athletæ febris, nõ debet auferre intentionẽ curatiuam. adducit ẽt se. 48. annis sic agendo felicẽ habuisse in medẽdo successum. Secunda eadẽ in turgente quę sunt pericula, in multa inueniuntur, sed in turgẽte debemus, igitur debemus etiã in multa purgare. cõfirmatur q: facilius est reprimere turgentẽ quàm multã. item q: sicut turgens occurrit medicamento sic multa vbiq; occurrit. Tertia q: Gal. 7.

artis cura.cap.11.educit bilem in ventriculo existentem cum picra absq; concoctione, igitur pari rõne & in alijs. Quarta quòd in.5.eiusdem cap.12.docet expurgãdam mãm in pestilenti febre,quæ tñ non turget: idẽ vt diximus p̃ de drijs feb.cap.4.humida corpora exiccent, plena euacuent.Sed in.5.artis cura.hoc nõ habet expresse. Propter hoc aliqui dixerunt multã mãm esse turgentẽ: ob multitudinẽ. Alij subtilem oẽm & calidã: q; moueri facile põt,ideo mobilẽ dici posse.Alij qõ prohibet eradicantẽ purgationẽ.accedit quarta,Auicen.& Auerrois expõ: qõ loquit in his q cõcoctionis tps expectare pñt. Contra primã interpretationẽ Gal.12.artis cura. cap.3. & prima quarti in cap.de cura syncopalis humorosę nõ purgant, cum tñ sit periculum maximum ẽt de suffocatione ob multitudinẽ.igitur multo minus in alijs.Contra secundam sequitur quòd in omni casu debemus purgare:nã intelligendo materiã turgentẽ oẽm quæ moueri apta est,omnis materia erit turgens. Galenus etiã primo de crisi.9.exponens hunc locũ inquit.verbũ furerẽt de aialibus dici consueuit proprie,quæ ad coitũ rapiuntur.translatum aũt est ad eas quæ properant & celeriter mouent ægritudines,& præcipue cũ laborantis sensus, ab inordinata humorũ & spirituum agitatione irritat. nã in his quispiam cum rõne tantum medicamẽto vtetur: cum adiuuantẽ sponte habeat superabundãtem humorẽ motum,ad faciliter attrahẽdum. Contra tertiam quæ fuit Gentilis & Iacobi: qui traxerunt volẽtes medicos in errorem nostri temporis.est litera Gal.in cõmento.23.primæ par.aphor. cũ dixit hucusq; locutus est de qualitate,nunc vult loqui de quãtitate,igit sic interpretando locutus esset de quãtitate: q; docuisset nõ esse eradicatiue(vt dici solet)euacuãdum. item in.2 aphor.29. docet nõ turgente materia missionem sanguinis vt fortior euadat natura,non autẽ purgationem nisi turgeat: igitur

igitur prohibet in nō turgente minuentē purgationem. Auicēna quoqꝫ vt dixi nō facit in febribus hoc, vt dicā etiā in quibus maxime cōueniret vt in hemitriteo: nam de latica ſoluemus inferius dubitationē. Item ſequeretᷣ qd̄ oporteret cōcocta materia totā ſimul euacuare. hoc aūt eſt falſum in apoſtematibus. 6. aphor. 27. & in quartana vt dixi. Sequeretᷣ etiam qd̄ præceptū eſſet abſurdū, nam cruda materia educi tota nō poſſet quin prius homo ad ſyncopim pueniret. hoc autē iam docuerat in. 3. aphor. eiuſdē particulæ. Item. 4. regim. acut. 38. dicit rationē purgandi ſumendā eſſe ex aphoriſmis. Sed hæc ratio ſic ſumpta eſt imperfecta: q: nō docet qūo minuēdo debeamus euacuare. cūqꝫ eundē aphoriſmū in tractatu Quos & quādo. recitet illius præcepta ſequens, patebit eūm tractatū eſſe incōpletum: cū de eradicatiua, nō minuente purgatione ſolū loquatur. Contra quartā expoſitionē: materia ſi ſit ſupior ad virtutē cōputata malitia & multitudine ab initio, igiᷣ & multo magis facta euacuatione, q: plus deperditᷣ de virtute & maius fit augumentū in febre & obſtructionibus, quā euacueᷣ de materia. aliter natura recte operareᷣ expurgando mām ab initio: quod tñ eſt falſum vt dictum eſt ꝑ de criſi. 8. dicit enim, Deberet eſſe bonū ſaltem rōne cauſæ, ſi non rōne ſigni ſed nō eſt: neqꝫ ēt rōne cāæ. & idē. 4. aphor. 22. ꝑterea regula illa eſſet nulla: q: eius oppoſita ſeruaret morituros: & in victuris maius afferret iuuamentū, igitur regula Hippoc. falſa eſſet ēt facile ſic interpretari oēs authoritates, cū Gal. & Hippoc. totiens repetentes aphoriſmum hunc, nunqꝫ huius meminerint exceptionis. Eodē modo peccāt dicētes qd̄ hoc eſt dictū ſolum rōne mãæ crudæ & coctæ: nō aūt venenoſæ aut multæ vel præfocantis. Sed hoc eſt falſum cū excipiat mām turgentem.

Ideo ſcire primo expedit ꝙ in mã expurgāda, tria cōſideranᷣ, qualitas, & hanc docuit in. 2. aphor. primæ par.

tēpus & hoc docuit in.22.eiusdē & quātitas ꝛ hāc in.23. Sciendum ēt est q̄ꝺ ex materia cruda educta sequuntur quinq; incommoda. Primum est lucta ꝛ labor virtutis inde sæua symptomata, deliquia animi, nausea, vertigo, tormina.2.aphor.9. Secundū est colliquatio membroꝝ quarto regim.acutorū.22. Tertium est quòd materia ē loco mota, non amplius cócoquetur. Quartum quòd accident obstructiones. Quintum quòd accendetur febris. hæc patēt ex locis adductis tum maxime ex.24.primæ par.aphor. hæc tamen partim ad crudæ, partim ad non præparatæ materiæ eductionem consequuntur.

Est vero sciendum ēt quid intersit inter coctionem & digestionē. vel διαφόρησιν καὶ ἀνάδοσιν. est igiť concoctio, cōuersio in substantiā nutrire, vel expelli cōmode aptā cum à putredine vindicať. digestio aūt euacuatio, quę p poros fit corporis: vt.5.de simpl.medi.cap.9.post principiū ibi. Cum aūt quicq̄; coquere cōsiliū est.&.12. artis cur.cap.3. At qui Arabū libros verterunt, & Conciliator ac Trusianus, Gētilis, Iacobi ambo, ꝛ cęteri huius classis, p digōnē coctionē, ꝛ pparationē intelligūt.

Nec nos latere decet, ꝙ Princeps per minutionē materiæ, quādoq; intelligit lenientia, & lubricātia, nam prima.4.trac.2.cap.7.cū dixit parū ante mediū, tunc oportet post illud, vt occuperis in digestione, ꝛ euacuatione quæ nō est ꝑm semitā minorationis, & alleuiationis. & iā diximus eā. ꝛ iam dixerat sectionē venæ, & vomitoria, & lenificationē solū, igitur p minutionem factā medicamēto, intelligit eā quæ fit cū leniente. q̄ꝺ & confirmatur à Gal.11.artis cur.9.in principio. putredo minuēda est cū his quæ aluū deijciunt ꝛ vrinā mouent. qualia aūt sint, declarat cū mulsa ꝛ apomelli. nam.3.regim.acutoꝝ.12.dixerat Hippoc. q̄ꝺ mulsa multa biliosa deijcit. Quare hoc firmū sit licere purgare lenientibus ex Hippoc. ꝛ Galeno, in morboꝝ initijs. & q̄ꝺ lenientia ēt pu-

tridos trahũt humores. Sed de his aphorismus nõ intel ligitur. Quod vero ellebo℞ suadeat. 2. regim. acuto. 11. tanq̃ coctionẽ haud impedientẽ, Galenus in plurimis refugit: quãq̃ mãm fluentẽ adhuc, turgentẽ dicere possimus. Sed hoc tñ in cõparatione ad pepliũ tantũ dixit Hippocrates. inconuenientia tñ quæ Galenus in fine cõ menti refert, ad errorẽ operationis, nõ ad operationem ipsam referri debẽt. Et nisi Auicẽnæ sniam ad hunc traxerimus sensum, manifestum est illũ cum cæteris Arabibus in hoc cõsensisse: qđ multa existente, materia sit minuenda: cũ timor affuerit ne nõ possit ad status tempus æger peruenire. inquit enim illico post iã adducta verba. & non euacues mãm in calido, nec frigido, nisi propter necessitatẽ. manifestũ est nõ de turgente illũ loqui cum postmodũ declaret. item q; frigida turgens esse nõ põt. causa erroris Arabũ fuit ratio soluta iã à nobis. & quãq̃ sic senserit in de pestilentiali febre nobiscum non dissentit. nã non ratione materiæ peccãtis, sed præseruã di purgat. nec enim nos alterius rei causa prohibemus medicamentũ: sed cum mãm peccantẽ velis expurgare. Vt igitur breuibus rẽ absoluã: febre nõ assistente coctio nõ est necessaria, sed sola prẹparatio. & ideo ẽt in interpolatis, q; dies vacuus est à febre, licet mãm subtilẽ educere, vt in tertiana. si tñ non educas, melius erit. in materia crassa coctio est expectãda. lenitiuo educere licet: imo illud est fluxũ corpus reddens. hoc educere põt materiam etiã morbi, sed in via existentem. ideo nullum est ex cõmemoratis periculum, naturæ enim est opus. In pestilẽtia & vulneribus ac contusionibus indigemus exiccantibus purgatorijs: vt catapotijs ex aloe croco & mirrha cũ aceto exhibitis. rõne mãę peccantis nequaq̃. Illud etiam interest inter medici, & naturæ opus, quòd illa multa agit vtiliter, quæ medicus nescire cogitur: vt si in fine augumenti materiam expellat, cũ medicus sta-

tum debeat expectare. nam natura scit se separasse. medicus, hoc tunc scire non potest.

Auer. 7. collectaneo℞ cap. 9. addit vnum detrimētum crudā mām expurgantiū, qđ bonam mām malę permiscent. Celsus lib. 3. cap. 4. censet vt mollientibus vti possit per initia febris: purgātibus nequaquā, nisi raro admodū, turgentem mām insinuans. Stante igit̃ cruditate vomitus est ciendus si sit in ventriculo. vel clystere educi debet si in intestinis. educit aūt etiam ex mesenterio ⁊ hepatis cauo. 12. methodi c. 2. de cōpositione medic. ſm locos: in reliquis quiescendum, si aluus lenis sponte sit.

Sed cum materia in non febricitante facta pręparatione, nunq̃ indigeat coctione, in febricitāte nisi turgeat, semp indigeat & præparatione simul & coctione: causa huius differentiæ declarāda est. igitur vbi nō est febris, nec putredo, ibi nō est calor præter naturā. nam. 4. meteoro℞ passiuæ qualitates, semper ab actiuis gubernantur. si igitur à frigore fit cōgelatio. si à calore, vel natiuo, & sic animata nutriuntur, inanimata conseruantur: vel externo, & sic putrescunt. vel ab vtroq; simul natiuo, ⁊ externo gubernentur humidū & siccum, & fit suppuratio. in omni igitur viuente cum fit putredo, semper succedit suppuratio. sʒ si calor naturalis fortissimus sit, suppuratio euadit perfectissima, ⁊ putredo ac calor pręternaturalis ex toto finitur. ideo ibi nō est fetor nec color, nec substātia mala, nec dolor, sed pruritus quidam solum. Si vero calor natiuus debilis fuerit eo putredo magis vincit & suppuratio minus, quo magis innatus calor debilis extiterit. semper attñ etiā in moriente, agit calor naturalis actionem suam: quæ est suppuratio. sed tantā, quanta est eius magnitudo. vnde vbi dolor maximus, odor teterrimus, color viridis vel niger, substātia inæqualis & subtilis ac fluxa, ibi minimum est de operatione caloris naturalis, nec præternaturalis in eo saniei

genere finitur, sed manet adhuc. & idem est iudicium de materia febris, qđ est de materia puris ad vnguem. nam & ibi duo calores, & reliqua vt prius. Sed in exteriori phlegmone, non eadem ratio quæ in interno aut febre: nā phlegmon exterius si incidatur ante finitionē caloris præternaturalis, idest ante perfectā suppurationem, aere ingrediente, non pōt amplius finiri coctio à naturali calore. igitur calor pręternaturalis manebit, igitur necessario cōuertetur in sinū, seu fistulam. q: sanies illa nunq̄ finiri pōt. alia aūt detrimenta, quæ sequuntur ad talem sectionē vt vehementia doloris, & fluxus materię, in sectione immaturi phlegmonis, licet sint magna, eueniunt tñ per accidens & nō per se, nec semp. in febre igit̄ si materia nondum cocta sit, adhuc manet calor putridus, & ideo natura nō dominatur illi materiæ, q: calor putridus & ipse dominatur: nec est finitus, quare educes omnino nihil de materia peccante. nam calor putridus tuetur à natura rerū vniuersali. medicamentū igitur loco eius trahet bonos humores, & vexabit naturā: & hęc est ratio dicti Hippoc. superius adducti. 4. regim. acutorum. 22. In duobus tñ casibus educit: primo vbi materia turget, & hoc q: calor præternaturalis iam diligit ipse motum, & ideo manifestū est quòd oportet solum educere materiā quæ acta est in motu: nō quæ potest moueri, aut quæ iam resedit. oportet ēt medicamentū esse validissimū: q: totum periculū est ne non trahat, vel nō totam. & si dicas quòd. 2. regim. acut. 11. in fine cōmenti Gal. refugit nimis validū: dico quòd iure ibi, quia relinquitur phlegmon iam factū, post euacuationē. quod coctione indiget, & multa virtute etiā ad expurgādum. & ideo talis expurgatio est valde periculosa, ex vtroq; latere seu nimis valida sit seu debilis. & Galenus ob id iure merito, quasi dissuadet eā. Secundus casus est vbi materia sit in intestinis, trahitur enim per consequentiam

fecum,& alioꝝ humorum,qui sunt in dominio caloris naturalis.& ideo melius operatur lenitiuum in hoc casu,quàm purgans medicamentũ. quia illa materia non descendit,quia obediat medicamento: sed quia ruit,ratione grauitatis fecum,& bonoꝝ humorum.ꝛ ideo per validissimum medicamentũ,possibile est,vt cum maxima quãtitate optimorum succoꝝ, exigua portio etiam putrescentis materiæ descendat.& quòd hoc sit verum, patet: si enim in phlegmone nõ suppurato, materia mala non obedit gladio, & manibus,cũ inciditur: quanto minus materia mala, possessa à calore externo in febribus,obedict medicamento. ex hoc patet igitur vera ratio,& quasi necessaria curationis fistulaꝝ,qua oẽs sinus curari poterunt, per tres intentiones,vt nullus sit insanabilis. patet etiam quòd febre non existente omnis humor medicamento obedit,facta præparatione. quia est in potestate solius caloris innati.

His visis declarabo primo quædam ad hoc pertinẽtia postmodũ soluam argumenta contra Hippoc.sententiã adducta. est igitur primo sciendum quòd pituita à crudo humore differt: quia humor crudus est crassior, & minus lentus,frigidus,humidus,ac fluxilis pituita vt.4. &.6.de tuenda sanitate,& primo de alimẽtis,& libro de plenitudine,& 10.de medicamen. ꝑm locos colligitur.

Si igitur ventriculus contineat humores crudos, aut bilem,aut putrescentem humorem, vomitus proritandus.4.de tuenda sanitate,&.2.de medic. ꝑm locos,in de cura doloris capitis ex ebrietate,Apollinarij authoritate. & Aetius lib.4.cap.51.& Paulus libro primo cap.32. non enim tutum est concoctionem expectare: nam vel corrumpentur magis,ac superingestos cibos vitiabũt: vel etiã si ex voto succedat res,concocti nimium venas replebunt. dolores etiam capitis poterũt excitare libro de remedijs paratu facilibus,eadẽ ratio in nidorosa vel

acida eructatione vt.8.artis curatiuæ. si tñ vitium naturale non sit.porro in his omnibus vt vomitus cómunis est,sic prouocādi ratio,omnino singulis diuersa est. Cum medicamento vero ne tentaueris. ꝛ similiter si humores sint vltra hepār crudi,quāuis febris nó adsit, medicamento non sunt educendi. obstruent enim vt.4.de tuenda sanitate. De turgentibus humoribus cósiderandum est. non enim semper euacuationi parcēdum, cum crudi humores affuerint.nam vix in principio febrium deesse possunt crudi humores. educendus igitur est turgens humor, præparatis humoribus crudis prius, si in via affuerint. prima aphor.24. si tñ vel ingens periculú vexet, vel in vijs ipsis crudus humor nó affuerit, quod ex victu præcedente, tum hypochondrioꝝ habitu licet coniectari, eadem die purgandus: vt quarta aphor.10. maius enim est in mora,quā in frustratione periculum.

Ad argumenta Auicennæ. cum nos tueamur opinionem eius(siquidem quod subtilem materiá cum putrescit,non debemus, quia nó possumus euacuare ante coctionem. in non putrescente aút sufficit sola preparatio vt in aqua asclitis & erysipelate) respondere non debemus.solum vero admonere, errorem eius esse grauem, quòd existimet frigidam aquam, nó concocta materia, vt concoquat exhibendam esse. hoc enim falsum est, vt primo de regim.victus acutorum iuxta finem. & à Paulo libro.2.cap.29.

Causa vero cur natura in initijs accessionú humores tenues prius pellat.3.prorrhiticorum.58.cum non dominetur materiæ putridæ. respondeo quòd motus ille fit per villos,& hoc modo materia mala obedit per accidens si non sit lenta vt etiam in lenitiuo dixi. ex hoc non sequitur,quòd idem possit fieri medicamento.cum attractio eius fit à proprietate.

Ad argumenta Rasis patuit vera causa cur non purgā

dum & præcipua quia nõ possumus & sic patet ad primum ad secundum.licet vbi febris nõ est vbi turget materia. vbi iam concocta est, si natura non plene totam eduxerit.2.aphor.12.ad tertium agit prauum se Galeni custodem: quandoquidem liceat ab initio dicere, quòd sanguinis missio partem materiæ peccantis educere potest: quia sectio venæ euacuat non à proprietate sed grauitatis rõne. Ad quartum ipse cum Manardo nil aliud faciunt, quàm quòd multos se occidisse homines fatentur.non animaduertẽtes se deceptos ex successu eorum qui febre nõ laborabant.Exemplum eius de icteritia nõ est ad propositum, cum ibi nõ adsit febris: ideo purgandum, cũ nulla possit coctio succedere alia. ideo prætermissa purgatione ab initio par est hydropẽ aduenire.

Ad rationem nostram, si modo febris etiam prosit, solis calefacientibus erit excitanda: non tanto incommodo quale per medicamentum accersitur procurãda. ⁊ si aphorismi ẽt illi nõ de medici operatione loquãtur sed naturæ.quare nec in pituitosa febre purgatio conuenit. Auerrois disputatio ⁊ Auicẽnæ an paulatim cõcoquendum ⁊ paulatim euacuandũ, in libro de purgationibus, longam quia seriem expostulabat, tractata est.

Ad rationes Manardi, ac alias plene satisfactũ est: prę terq̃; ad secundam, ad quam dicimus, athletã illum aliquãdo debere purgari etiam febrientem.non vt educatur materia febris, quæ educi non potest: sed vt educatur materia non vitiosa sola peccans multitudine.

Ex hoc tãdem manifestũ est minuentem purgationem, in nullo casu, & nunq̃; competere. Nam ab initio non turgente materia nulla cõpetit: in fine eradicatiua. turgente vero in fine nulla eius merito, postquã in principio eradicatiua opus fuit.& hoc in febribus.

FINIS.

INDEX LIBRI PRIMI

Contradicentium Medicorum & primo Tractatus primi.

TRACTATVS SECVNDI

TRACTATVS TERTII

TRACTATVS QVINTI

TRACTATVS SEXTI

FINIS.

SERIES CHARTARVM

* A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z &

Omnes sunt quaterniones.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

M. D. XXXXV.

TENEBRIS
IN
FVLG